6
15-B
8

6
15 N
25

M

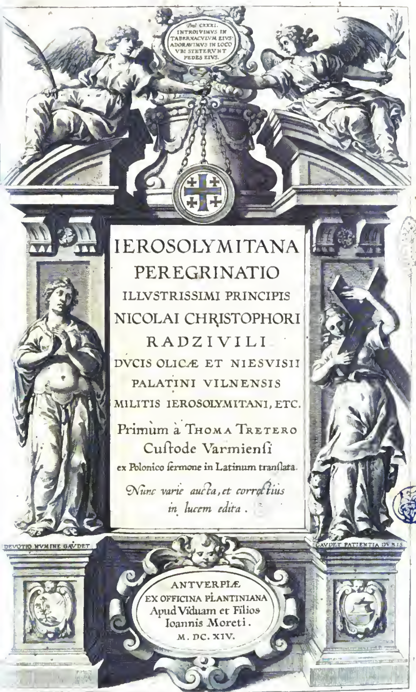
Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

25. f

6.-15.B:8.

J*
192

Digitized by Google

IEROSOLYMITANA PEREGRINATIO

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS
NICOLAI CHRISTOPHORI
RADZIVILI
DVCIS OLICÆ ET NIESVISII
PALATINI VILNENSIS
MILITIS IEROSOLYMITANI, ETC.

Primùm à Thoma Tretero
Cuſtode Varmienſi
ex Polonico ſermone in Latinum tranſlata.

Nunc varie aucta, et correctius in lucem edita.

ANTVERPIÆ
EX OFFICINA PLANTINIANA
Apud Viduam et Filios
Ioannis Moreti.
M. DC. XIV.

THOMAS TRETERVS CVSTOS VARMIENSIS CHRISTIANO LECTORI S. D.

BIBL. SOC. IESV SEC. COLL.

EA eſt, Chriſtiane Lector, eminentioris virtutis dignitas & pulchritudo, vt cultores ſuos non ſolùm in hac mortali vita verè beatos & felices reddat; ſed apud homines etiã, qui aliquo rationis acumine præditi, de rebus magis incorruptè iudicant, nominis perpetuitate, ac optimæ famæ immortalitate donet, eámque ad omnem poſteritatem maxima cum gloria tranſmittat. Vnde comparatum eſt, vt non modò illuſtrium virorum dicta & facta poſteris in admiratione ſint; ſed vt ipſa quoque loca, in quibus olim inter homines conſtituti verſabantur, è præclaris eorum actionibus veneratione quamdam & maieſtatem induta & conſecuta videantur. Inſignis ille morum & diſciplinæ ciuilis magiſter L. Annæus Seneca, ad villã Scipionis Africani prope Linternum ex induſtria ſe conferens, adoratis Manibus eius & ara, quam ſepulchrum tanti viri fuiſſe ſuſpicabatur, mores illius, ex ædificiorum, ciſternæ, ac balneoli ſtructura contemplatus, magnam ſe voluptatem inde percepiſſe, memoriæ prodidit; indéq. multa, quæ ad deprauatos æui ſui mores in melius reformandos pertinerent, documenta deprompſit. Quòd ſi vir ille Chriſtianæ Philoſophiæ inſtitutis necdum imbutus, ex viſitatione monumentorum clariſſimi *Epiſt. 86.*

THOMAS TRETERVS

CVSTOS VARMIENSIS

CHRISTIANO LECTORI

S. D.

SOC. IESV BIBL. SEC. COLL. ROM.

EA eſt, Chriſtiane Lector, eminentioris virtutis dignitas & pulchritudo, vt cultores ſuos non ſolùm in hac mortali vita verè beatos & felices reddat; ſed apud homines etiã, qui aliquo rationis acumine præditi, de rebus magis incorruptè iudicant, nominis perpetuitate, ac optimæ famæ immortalitate donet, eámque ad omnem poſteritatem maxima cum gloria tranſmittat. Vnde comparatum eſt, vt non modò illuſtrium virorum dicta & facta poſteris in admiratione ſint; ſed vt ipſa quoque loca, in quibus olim inter homines conſtituti verſabantur, è præclaris eorum actionibus venerationẽ quamdam & maieſtatem induta & conſecuta videantur. Inſignis ille morum & diſciplinæ ciuilis magiſter L. Annæus Seneca, ad villã Scipionis Africani prope Linternum ex induſtria ſe conferens, adoratis Manibus eius & ara, quam ſepulchrum tanti viri fuiſſe ſuſpicabatur, mores illius, ex ædificiorum, ciſternæ, ac balneoli ſtructura contemplatus, magnam ſe voluptatem (*Epiſt. 86.*) inde percepiſſe, memoriæ prodidit; indéq. multa, quæ ad deprauatos æui ſui mores in melius reformandos pertinerent, documenta deprompſit. Quòd ſi vir ille Chriſtianæ Philoſophiæ inſtitutis necdum imbutus, ex viſitatione monumentorum clariſſimi

illius Imperatoris, vitæ præcepta capiebat: quid feciſſe cenſendum eſt maiores noſtros ſacroſanctæ fidei myſterijs eruditos, in obeundis ſacris Palæſtinæ locis; in quibus verus Deus & homo CHRISTVS IESVS ſalutem noſtram operatus, ſpirituale & æternam ciuitatem Ieruſalem ſupra fundamenta Apoſtolorum & Prophetarum è viuis lapidibus ædificauit: turrim viuificæ Crucis ad cuſtodiam vineæ ſuæ contra malignorum ſpirituum incurſiones erexit: ciſternas aquę viuæ doctrina cęleſti exundantes, plurimas effodit: balneum ſacratiſſimi lateris ſui, copioſa ſanguinis & aquæ effuſione, ad abluendas peccatorum totius mundi maculas, copioſiſſimè aperuit: glorioſum denique reſurrectionis ſuæ Sepulchrum, futurę immortalitatis noſtrę pignus reliquit? M. Tullius, eloquentiæ Latinæ parens, Athenis cùm eſſet, non tam operibus magnificis, exquiſitisq. antiquorum artibus delectabatur; quàm recordatione ſummorum virorum, vbi quiſque habitare, vbi ſedere, vbi diſputare ſit ſolitus: ſtudioſéq; eorum etiam ſepulchra contemplabatur. Quid, cùm noſtris in Palæſtina ductor loca ſacra oſtendens, Hîc, inquit, ęterni Patris Verbum, Chriſtus Dominus, de Virgine carnem aſſumens, natus eſt; hîc in præſepio reclinatus; hîc à Magis adoratus; hîc baptizatus; hîc miracula patrauit; hîc docuit: hîc captus, hîc illuſus, hîc flagellatus, hîc crucifixus, hîc ſepultus: hinc tertia die deuicta morte ſurrexit, hinc in cælum aſcendit: quanta internæ delectationis ſuauitate replentur? quos gemitus, quę ſuſpiria, quas lacrymas, acceptę ſalutis memores, Saluatori ſuo non reddunt? Fecit hoc Paula nobiliſſima Romana matrona, D. Hieronymo atteſtante: quæ loca ſacra tanto ardore ac ſtudio circumiuit, vt niſi ad reliqua feſtinaret, à primis abduci non poſſet, proſtratáque ante Crucem, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Fecerunt idem, & adhuc

De legib. lib. 2.

Hieron. in Epitaph. Paulæ ad Euſtochiũ Epiſt. 2. Tom. 1.

huc faciunt, plurimi veræ deuotioni vacantes peregrini: qui inter cetera noſtræ ſalutis monumenta, rupem in Domini morte ſciſſam, eiúſque pretioſo ſanguine purpuratam, accedentes, & in eius ſciſſuram caput inſerentes, in contemplatione redemptionis humanæ defixi, & in admirationem veſtigij tam inſignis Dominicæ mortis rapti, diuinum aliquid ſæpiùs patiuntur; & ſe in terris poſitos obliti, mente cæleſtia conſcendentes, pro lapideis cordibus, quæ peccatorum profunda cogitatio mouere non poterat, in hoc loco carnea ſtatim conſequuntur, & amore ſui Redemptoris ita emolliuntur ac liqueſcunt, vt admirabili Chriſti morientis ſpectaculo præſentes adeſſe videantur. Proditum eſt memoriæ, quemdam ex his, cùm in montem Olitueti ad adoranda Chriſti in cælum aſcendentis veſtigia acceſſiſſet, tanto ſpiritus feruore correptum fuiſſe, vt humi proſtratus, inter oſcula, ſingultus, & lacrymas vberiùs profuſas, exſpiraret. Felix planè & beatus, cui tantum beneficium diuinitus obtigit, vt aſcendentis Chriſti memoriam, feliciſſimo vitæ perennis introitu, ſubſequi meruerit. Hîc deploranda venit hæreticorum noſtri temporis cæcitas & amentia: qui cùm ad obliteranda Chriſti Saluatoris beneficia, & Sanctorum qui Deo placuerunt eleuāda merita, omnes ingenij neruos intendere ſoleant; peregrinationibus quæ ad ſancta loca ſuſcipiuntur, perpetuum indicere bellum, hoc maximè conſilio, non dubitarunt, vt ſola fide, quam plenis buccis concrepant, inflati, bonis operibus, ſpiritualibus animæ exercitationibus, & mortificationi membrorum nuntium remittentes, tāto ſecuriùs in domo proprij ſenſus reſidere, & ſupèr ollas carnium, pluſquam in Ægyptiaca ſatanæ ſeruitute ſedendo, panem impietatis & mendacij comedere illis liceat: ita de ſalute æterna ſecuri, vt abſq; ocreis & penula, ſe in cælum euolaturos confidant.

P. Dublinlius in Hodæp. Ieroſ. lib. 1.

Prou. 4. & 20.

 dant.

dant. Sed arctiorem ad ſempiternã gloriam, quàm iſti miſeri arbitrantur, eſſe viam, Catholica mater Eccleſia, & ſanctiſſimorũ virorum exempla nos edocent: qui inter ceteras carnis in obſequiũ ſpiritus redigendę rationes, peregrinationi quoque nõ poſtremum locum eſſe voluerunt; ex qua cùm multiplicia bona ad animæ lucrum prouenire ſoleant, tria tamẽ maximè vtilia eliciuntur. Peregrinationes namq. eiuſmodi, quæ recto fine inſtituuntur, in honorem Dei & Sanctorum eius non mediocrem cedunt; quandoquidem hinc vel manifeſtè apparet, eos à nobis magnifieri, cùm ad eorum memorias accedendo, pericula & itinerum labores ſubire pro nihilo ducimus. Deinde verò volũtaria illa incommodorum & moleſtiarum corporalium, quæ peregrinantibus obuiæ ſunt, perpeſſio, pœnitentiæ, & pro admiſſis culpis non poſtremæ ſatisfactionis, vim habent maximam: quando membra quæ quondam ſeruiebant iniquitati & iniuſtitiæ, ad pietatis opera & mortificationem ſenſuum, ardore ſpiritus adiguntur. Poſtremò deuotionem in animis piorum (quod ſuperiùs annuimus) in ipſa ſanctorum locorum veneratione, mirificè excitant: quorum attactu horrorem & reuerentiam incutiunt, charitatem augent, vitę melioris ad Sanctorum exempla conformandæ propoſitum ſtabiliunt & confirmant. Hęc & alia multa, cùm Sanctorum locorum viſitatio peregrinis conferat; illa tamen quæ Ieroſolymam ſuſcipitur, Chriſti Redemptoris intuitu, qui ſalutis noſtrę veſtigia, ſanctiſſimi ſui corporis impreſſione, hîc plurima reliquit, longè maiores quàm aliunde, fructus acquirere conſueuit. Nam in hac à Deo, ad ſalutẽ noſtram procurandam, præelecta terra, in qua ſteterunt pedes eius, Chriſtus Dominus magis efficacitèr honoratur: pœnitentia, propter infideliũ barbarorum perſecutiones, cum maiori merito & Indulgentiarũ lucro peragitur:

gitur:deuotio ſpiritus,cæleſtiū deſiderium, & terrenarum rerū contemptus faciliùs acquiritur: quarum virtutum viui effectus,quidquid tandē dicant hæretici,in ijs elucent,qui inde ad patriam reuerſi, nō minùs in refrænandis animi paſſionibus,Chriſto confixos cruci,quàm cum eodē à mortuis ſe eſſe reſuſcitatos,in nouitate vitæ ámbulando, manifeſtè comprobant. Horum exemplo diuerſarum gentium & conditionum homines, etiam his corruptis temporibus noſtris adducti, maxima cum alacritate immenſos peregrinationis ad ſacra Palæſtinæ loca labores ſuſcipere non grauantur: apud quos non tanti fit nouatorum obtrectatio, quāti in ſpiritualibus bonis proficiendi deſiderium: vnde tamquam ad Chriſtianarum virtutum & perfectionis interioris nundinas, cum temporaliū bonorum,& valetudinis quandoque iactura, longos terrarum & maris tractus emetiendo, proficiſci pro nihilo ducunt. Rem ita ſe habere, etſi multis exterorum nobiliſſimorum virorum exemplis comprobare difficile non eſt, ſufficiat tamen tibi, Chriſtiane Lector, hoc vnum domeſticum recens noſtrum, Ill[mi] Domini Nicolai Chriſtophori Radziuili, Olicæ & Nieſuiſij Ducis, Principis & antiquiſſimæ familiæ ſplendore & bonorum temporalium affluentia longè clariſſimi: qui præter alias ad ſe propriè pertinentes, etiam ijs rationibus, quibus plurimos moueri ſuprà meminimus, incitatus, voto piè ſuſcepto, ſacram hanc Peregrinationem ita abſoluit, vt tales ex ea diuinæ benedictionis & gratię fructus reportauerit, quales in omnibus eius actionibus,quę ſemper ad gloriam Dei, Catholicę fidei propagationē,&plurimorum ſalutē Chriſto lucrifaciendam referuntur, meridiano Sole clariùs elucēt. Videas in iſto laudatiſſimo Heroë,cùm multas magno in Rep. viro dignas dotes,quas pro ſalute patriæ repræſentanda adhibet, tum præcipuè arden-

Galat. 2.
Rom 6.

tem in Chriſtum Dominũ amorem, ceteráſq; Chriſtianas virtutes, fixum ſibi domicilium conſtituiſſe: vnde bonorũ operum vberrimi fontes tam copiosè ſcaturiunt, vt quilibet non obſcurè iudicare poſſit, eum talẽ Chriſtianæ perfectionis ſcopũ attigiſſe, qui pias peregrinationes obeuntibus propoſitus eſſe ſolet. Nã ad propria feliciter reuerſus, & nihilominùs in terra peregrinum ſe eſſe cõſiderans, in ipſo dignitatis faſtigio, ſingularem humilitatem; in bonorum temporariorum copia, temperantiam; in rebus aduerſis, tolerantiam; in iuuandis proximis, liberalitatem; in diuino cultu propagando, zelum & munificentiam; in familia gubernanda, paternam ſolicitudinem & vigilantiam perpetuò retinet. Et ne in enumerandis eius laudibus prolixior eſſe, & auribus aliquid dediſſe videar; ex vngue leonem, ex operibus magnificis, quæ in oculos hominum incurrunt, Chriſtiana charitate pectus imbutum, benigne Lector, conſidera: templa, collegia, monaſteria, xenodochia, ab ipſo excitata, rebúſque omnibus & ad neceſſitatem, & ad conuenientem ſplendorem inſtructa dinumera: videbis proculdubiò Ducem hunc optimum, in via mundanæ iſtius peregrinationis, momentanea & caduca ſpargere & ſeminare, vt metere & ſuo tempore colligere cæleſtia & æterna poſſit. Sed ad eius peregrinationis inſtitutum reuertamur. Fuerunt multi noſtra, immò & Patrum noſtrorum memoria, præſtantes pietate & doctrina viri, qui locorum Terræ ſanctæ deſcriptionem methodo & exacta quadam ratione tradiderunt: vix tamen aliquem videre licuit, qui faciliore cõpendio, & maiore rerum varietate, quæ in Palæſtina notatu dignæ occurrunt, oculis quodammodò ſubiecerit, atq. hic ipſe noſter Ill^mus Dominus Radziuilus: qui etiamſi ex profeſſo narrationem hanc, vt in lucem prodiret (quod multi nominis ſui celebrandi cauſa facere ſolent)

lent)non inſtituerit; quatuor tamen epiſtolis ex ipſo itinere, ad familiariſſimũ ſuum, quem vti fratrẽ amabat, familiari itidem ſtilo, lingua Polonica cõſcriptis, totam peregrinationis ſuæ hiſtoriam, rerumq. notabilium memoriam ita feliciter complexus eſt, vt nihil deſiderari poſſit, quod ad plenam locorum illorum notitiam pertinere videatur. Has igitur cùm mecum communicaſſet pius & doctus Soc. Ieſu Sacerdos, R. Pater Fabianus Quadrantinus (mihi & ſtudiorum ratione, ante triginta & aliquot annos, in prima Collegij Brunsbergenſis apertione, & familiaritatis conſuetudine in aula magni illius Hoſij Cardinalis Romæ coniunctiſſimus) incredibilem ex earum lectione percepi voluptatem. Nam non ſolùm locorum ſacrorum, veluti graphicam quamdam in tabula explicatam delineationem, magna cũ delectatione animo ingerebant; verùm etiam gentium diuerſarũ varios mores & habitus, fortunæ in caſibus humanis viciſſitudines, vrbium ac prouinciarum aliquot inſignium accuratam deſcriptionem, Ægypti præſertim & miraculorũ Memphiticorum viuum quoddam ſimulachrum, ita ob oculos ponebãt, vt coràm illa eadem omnia intueri, & abſque impenſis corporíſque fatigatione, pulcherrimarum rerum aſpectu perfrui, viſus mihi fuerim. Gratulabar ergo temporibus hiſce noſtris, quòd quæ noſtrates ab externis ſcriptoribus, anteactis ſæculis, de Palæſtinæ & ſanctorum locorum ſitu petere coacti fuerunt, hæc à Principe noſtræ gentis viro, magnis ipſius impenſis & laboribus parta, & eleganti ſcripto comprehenſa, præ manibus habere poſſent. Quamuis autem hæc, ex Auctoris intentione, vt aiebat ille apud Ciceronem, Tarentinis, & Conſentinis, & Siculis, hoc *De finib. lib. 1.* eſt, ſuæ nationis hominibus tãtùm, ſcripta videri poterãt: vbi tamen animaduerti, lectionis huius fructũ ad Catholicorum omnium profectũ & conſolationem

nem poſſe redundare,in eam cogitationem veni,facturum me rem pijs omnibus gratam, ſi liber hic à Catholicæ fidei aſſertore conſcriptus, Catholica etiam,hoc eſt, Latina & Romana lingua loqueretur: quod etiam ex idiomate Polonico verſione hac mea pro virili præſtare conatus ſum. Quàm feliciter autẽ id perfectum ſit, equidem neſcio: illud tamen affirmare poſſum, me ab Ill^mi Auctoris mente ne latum quidem vnguem, in re ipſa exprimenda, deflexiſſe; licet verba verbis interdum exactè reddi, vt ſenſus linguę Latinę dilucidior eſſet, minimè potuerint. Laborem verò hunc eò libentiùs etiam ſuſcepi, quòd exemplaribus vulgaribus, clàm hinc inde ſparſis, periculum imminere videbam, niſi meum hoc in lucem prodiret, vt ea partim incuria deſcribentium, partim etiam maleuolorum, & Chriſtianæ fidei ac pijs operibus aduerſantium machinationibus, multis in locis immutarentur & corrumperentur. Quamobrem cùm vnum exemplar magis ſincerum, & ex ipſo originali Ill^mi Ducis deſumptum, prę manibus haberem, illud in Latinam linguam iam traductum, maturiùs euulgandum curaui, vt ad eius fidem & certam quaſi regulam, quæuis vulgaria, per noſtrates examinari & reduci poſſent. Tu beneuole Lector operam hanc qualemcumque noſtram boni conſule, quæ tibi gratior vel hoc nomine debebit eſſe, quòd præ multis qui Polonica lingua peregrinationis huius deſcriptionem nondum deguſtarunt, tu ea legenda te iam delectare potes: ex qua ſi ſpiritualem profectum aliquem referre datum tibi fuerit; totum id Deo ter Maximo acceptum referes, qui mihi vt ſcriberem, tibi vt legeres mentem inſpirauit. Vale. Apud Eccleſiam Varmienſem, ex Muſęo noſtro, VIII. Kal. April. in ipſa Annuntiationis Dominicæ incarnationis ſolennitate, Anno reparatæ Salutis M.D.CI.

PROS-

PROSPHONEMA RELIGIONIS
AD
ILLVSTRISSIMVM
DVCEM
N. CH. RADZIVILVM.

DVX atauis opibuſq; potens RADIVILE, *tuorum*
Didita iam terris Fama nouúmque decus;
Quæ te cauſſa via tot adegit adire labores,
Summa ſubire ſolo, ſumma pericla ſalo?
An ſuper Herculeas vt ipſe ſciare columnas?
An, quod Ariſtonides, vt memoranda ſcias?
Non popularis ad hoc iter impulit aura, nec aurum;
At vehemens ardor Numinis, atque mei.
Rarus ab egelidâ Dux, quod molitus es, Arcto
Ad ſacra Soteris buſta capeßit iter.
O iubar Europæ, Boreætidis vnio terræ,
Cetera par atauis, at pietate prais.
PRINCIPIS *Imperij noménque decúſque tulerunt*
Illi à Cæſaribus ſtrenuitate ſua.
Tu pietate tua decora amplificabis auita:
Sis pars Militiæ, laus ea quanta! ſacræ.
Sis SOLIMÆVS EQVES, CHRISTI & *Crucis hoſtibus obſta,*
Quintuplæ Crux animum ſtemma tuúmque notet.
Bis geniti memor eſto Ducis, qui ſedibus vltrò
His moriens pro te vulnera quina tulit.
Quod fore te ſpondent lacrymæ, quibus enthea ſupplex
Buſta rigas, faculas in cor agíſque pias.
Quas modò cæliſluas pie concipis aduena flammas,
Accendent patrios in pia quæque lares.

Te

Te duce cerno meos per templa ſcholáſque triumphos,
Surgere pauperibus, ſurgere tecta pijs.
Me duce, Dux, tua laus nec humi nec in axe ſileſcet;
Quin iter hoc faxo poſtera ſæcla legant.

IN R. D.
THOMAM TRETERVM C. V.
QVI
HODOEPORICON HOC
A SE TRANSLATVM EDIDIT.

Nte peregrinum RADIVILVM *Fama canebat,*
Fama ſed obſcuris emodulata modis:
Sarmaticè paucis, calamo fluitante, prochiri
Ad Solymæa Ducis buſta canebat iter:
Qua Dux bis genitus Cruce *cuncta piauerat inſons*
Crimina ſontis Adæ, quáque ſepultus humo.
Nunc iter hoc lituis reſonat Latialibus orbi,
Reddat vt attonitos Teutonas atque Gothos.
Hoc in Hodœporico peregrina cupido ſciendi,
Cæli & ſacra fames, vnde leuentur habent.
THOMÆ TRETERO *quantum Dea Nuntia debes?*
Ære Ducem Latio quòd canis, auctor hic eſt.

Anag. Auct.

VENIS LABORE VIRTVS.

IERO-

IEROSOLYMITANA PEREGRINATIO ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIVILI,

QVATVOR EPISTOLIS DESCRIPTA.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

QVATVOR *Epiſtolis Auctor totam peregrinationem ſuam deſcribit. In prima rationem ſuſcepti itineris amico reddit; & quæ impedimenta voti exequendi ſuperauerit, quámve facultatem peregrinandi ad Terram ſanctam habuerit, exponit. Deinde diſpoſitis rebus domeſticis, & condito vltimæ voluntatis teſtamento, ſcribit ſe Venetijs ſoluiſſe: habitumque peregrini in monaſterio S. Mariæ* della Gratia *apud Fratres Hieronymianos induiſſe. Poſteà in nauigatione, quas ciuitates, arces, inſulas, portus, ſepulchra antiquorum viderit, præcipuè autem Theſei Labyrinthum in Creta, Gortynæ ciuitatis ruinas, & Salinas Cypri accuratè deſcribit. Notabit Lector, ex omnibus Epiſtolis, quàm cautè & religioſè peregrinationes obeundæ.*

POSTVLAS à me tibi perſcribi, non ſolùm itineris huius mei, quod in DEI nomine ſum ingreſſus, modum ac rationem; ſed etiam cauſſam, quæ me ad ſuſcipiendam tam longinquam, & prout multis videtur etiam periculoſam (quamquam ego diuerſæ fui ſemper & ſum ſententiæ; cùm ipſa prouidentia & prædeſtinatio diuina, ſicut nonnullis qui peregrè verſantur, vias expeditas & faciles, ita alijs qui in

patrio ſolo domeſticam vitam ducunt, eaſdem perplexas & difficiles reddere ſoleat) peregrinationem impulerit: idque debili cum primis & attrita, quod multis, maximè verò tibi obſcurum non eſt, valetudine præpeditus.

Quamobrem vt voluntati tuæ morem geram, quantum memoria repetere poſſum, mitto tibi principium itineris huius mei, illud admonitum te cupiens, vt hæc tantùm ſoli tibi (cui pro mutuæ conſuetudinis & familiaritatis noſtræ iure, vel minima quæque rerum mearum, nota eſſe percupio) ſcripta eſſe noueris. Hiſtorici partes hîc mihi non aſſumo, nec is peregrinationis meæ ſcopus, ſed longè diuerſus, prout inferiùs videbis: cumque & occupationes, & vitæ meæ profeſſio tibi non ſit ignota, facilè iudicare potes, non eo conſilio regiones has me peragrare, vt ſitus Prouinciarum, mores nationum, & alia, quod Hiſtorici facere ſolent, ſcripto comprehendam; quarum rerum ſi me curioſitas abriperet, poſſem non ita magno negotio, domi reſidens, à mortuis magiſtris (ita Alphonſus Aragoniæ Rex libros appellabat) eaſdem ediſcere. Accipies itaque & leges animi cauſſa, qualeſcumque epiſtolas meas; quas, vbi occaſio & ſcribendi voluntas acceſſerit, ad te quandoque daturus ſum. Nam fatigato & malè affecto corpori, quies potiùs quàm ſcriptio conuenit: quod ex illo ipſo tempore, quo vix in Cretam appuli, in me ſatis ſuperque experior.

Auctor Hiſtorici partes ſibi non aſſumit.

Libri, mortui Magiſtri.

Non dubito quin meas illas acceperis, quas ad te Grodnâ ſcripſi, à Rege Stephano digreſſus: qui me clementer & humaniter habitum dimiſit, cum quadam etiam compaſſione, quòd me tam longo itineri committere voluerim. Perſcripſi & illud, auctorem mihi Regem fuiſſe, vt ad euitandas nauigationis moleſtias, & naufragij vel piratarum pericula, Conſtantinopolim, & inde Aleppum me conferrem, acceptis Czauſſio & Ianiſſaris, à Turcarum porta, qui maioris auctoritatis eſſent, quàm ceteri omnes, qui miniſtris

Stephani Pol. Regis, de Auctoris peregrinatione conſilium.

ſtris Imperatoris adhærent. Inter alias, etiam hanc optimus Princeps conſilij ſui rationem adferebat, quòd latere, quo minùs quis ſim agnoſcerer, nulla ratione poſſem: vnde mihi non leue periculum immineret. Longè tutius eſſe, id ſcitu Cæſaris Turcarum fieri, & iter cum patentibus eius literis proſequi. Se daturum ad eumdem literas, diligentiſſimè ſcriptas; ſimul aliquem ex aula ſua Internuntium eò miſſurum, qui ex induſtria negotium hoc meum apud Turcam promoueret. Ego viciſſim rationes meas attuli Regiæ Maieſtati, quibus peregrinationem hanc, via ſolita inſtituendam, tutius exiſtimabam; maximè, quòd nihil explorati haberem, qua ratione Conſtantinopoli iter hoc terra perfici poſſet: contrà verò, me à multis edoctum eſſe, mari id compendiosè, ſecurè, & breuiori temporis ſpatio abſolui ſolere: eaque de cauſſa, potiorem hanc conſilij mei ad effectum deducendi rationem, me iudicare. Ceterùm quęnam potiſſima fuerit profectionis huius meæ in Palæſtinam cauſſa, iam breuibus accipe.

Non ignoras proculdubiò, cùm ſis Catholicus, omnipotentem Deum diuerſis medijs vti ſolere, quibus homines ab æternæ damnationis ſtatu abductos, in viam ſalutis reducat: idque eum non propter ſe agere, cùm nihil illi accedat, ſi rectè; nihil decedat, ſi turpiter & peſſimè viuamus. Sed cùm nobis ſanctè pollicitus ſit, ſe nolle mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat, id nobis pro ſua clementia & bonitate, ſubinde præſtare dignatur. Præcipuus itaq; modus, quo homines à peccati turpitudine auocat, ad infinitam gratiæ & beneficiorum demõſtrationem quam humano generi copiosę exhibet, referri debet. Nam cùm ſummè bonus, immò ipſum ſummũ bonum ſit, non poteſt ab eo niſi bonitas immenſa proficiſci: quam cùm in hominem plena manu effuderit, illiq; ad voluntatẽ omnia contulerit; vbi ille, quam gratitudinis loco rependere deberet,

Deus diuerſis medijs homines ſaluat.

Ezech. 33.

Peccatoris mortem Deus non vult.

beret, emendationem vitę differt,& beneficiorum immemor,tamquam equus effrænis,malitia excæcatus,in omne ſcelus ruit præceps, licet illum in peccati ſordibus iacentem, iuſtè reijcere & in æternum damnare poſſit, cùm id illi ſit liberum,nec cuiquam facti ſui rationem reddere teneatur : infinita tamen illa bonitas ipſius, rigorem iuſtitiæ cohibet, ne miſerum in finem abijciat & derelinquat : & paterna quadam ſolicitudine admonito, temporarias afflictiones & caſtigationes immittit; vt quem bonitas ipſius à peccato non potuit abducere, ſaltem doloris acerbitas, humano ſenſui cõtraria,eumdem in officio contineat. Hinc eſt,quòd varijs calamitatibus,præcipuè verò corporis etiam infirmitatibus interdum homines affligi permittit; vt vel hac ratione mortalis faciliùs recogitet,ad quem finem corporeus hic aſinus, quem tam delicatè nutrit & amat, deuenire tandem debeat: & quàm meritò temporalia hæc bona vmbræ comparentur,quę exiguo momento tranſit & euaneſcit.Sit igitur ſanctiſſimum nomen Domini Dei noſtri benedictum,qui leuibus hiſce admonitionibus & flagellis citò tranſituris nos coërcet, ne in illum ignem inextinguibilem, & vermem qui numquam moritur,incidamus. Atque ita planè mecum actũ eſt:in quem cùm diuina bonitas, innumera gratiæ ſuæ dona & beneficia contuliſſet, non ſolùm me illi gratum aliqua vitæ ſolutioris emendatione, non exhibui; ſed etiam donis illius abuſus,in iuuenili ętate mea,vanitatis illecebris abductus, peccata peccatis accumulaui: & quod ceteris, qui in delictis & exceſſibus volutantur, accidit, licet aduerſam valetudinem non à natura trahant, luxu tamen eam ſibi acceſſunt vltrò, præfixumq́ue vitæ terminum abbreuiant, (iuxta illud Sapientis dictum:Non accepimus breuem vitam,ſed fecimus; non inopes eius,ſed prodigi facti ſumus) item & mihi vſu euenit. Nam in grauem infirmitatem, ingentibus capitis doloribus, & diuerſis accidentibus auctam,

Infirmitates corporis cur Deus permittat.

Temporalia bona vmbræ aſsimulata.

Vitam breuem non accipimus, ſed ipſi facimus.

ctam, incidi anno 1575. menſe Auguſto, cùm ſecunda eiuſdem die vigeſimum ſextũ ætatis meæ annum compleuiſſem. Et quoniam, vitio corruptæ naturæ cùm in aduerſam valetudinem inciderit homo, fruſtrà de medicina corporali, ſi de animæ ſalute nõ cogitat, ſolicitus eſt: vbi me tam graui morbo, permiſſu diuino, prægrauatum ſenſi, in quo curando omnis Medicorum induſtria fruſtrà conſumeretur; ad Deum ipſum pro vtriuſque hominis curatione per ſacram Confeſſionem & diuiniſſimi Sacramẽti ſuſceptionem ſupplex confugi, ab eoq; humillimè petiui, vt dimiſſis adoleſcentiæ meæ delictis, id cordi meo inſpiraret, quod cum maieſtatis ſuæ gloria, & peccatricis animæ meæ ſalute, coniunctum eſſet. Cumque orationi huiuſmodi ſæpiùs feruenter inſiſterem, quodam tempore menſe Septembri, cùm præſens ſacroſancto Miſſæ ſacrificio adeſſem, votum feci (quod Confeſſario meo poſteà reuelaui) ſi diuina bonitas priſtinam mihi ſanitatem reſtitueret, me ſacroſanctum Domini ſepulchrum viſitaturum, tempore ad hoc peragendum non definito. Intereà, pro morbi ratione, opportuna remedia adhibere non intermiſi, quæ magis ac magis producebantur.

Auctoris ad Deum conuerſio.

Votum viſendi S. ſepulchrum.

Anno Domini 1576. vſus ſum thermis Iauorouienſibus in Polonia. Anno ſequenti 1577. ſemper itidem cum Medicis mihi res fuit. Intereà incidit expeditio noſtra Lithuanica in Liuoniam, cui cum alijs & ipſe interfui, cùm Dux Moſcouiæ prouinciam hanc depopularetur, & Rex Stephanus apud Gedanum in caſtris eſſet. Anno 1578. ſignificaui Gregorio XIII. Pont. Max. me in Germaniam ad experienda nonnulla remedia, & thermas, proficiſci: quæ vbi me vegetiorem reddiderint, vouiſſe me Deo, & omnino conſtituiſſe viſitare ſacrum Domini Ieroſolymitanum ſepulchrum. quid ad hæc Pontifex reſponderit, ex adiuncto Breui apparet.

Lithuanorum in Liuoniam expeditio.

Bellum Gedanenſe.

DILECTO FILIO NOBILI VIRO NICOLAO CHRISTOPHORO RADZIVILO OLICÆ DVCI

GREGORIVS PP. XIII.

Dilecte fili,nobilis vir,ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Piè ſapientérque facit nobilitas tua, cùm in valetudine curanda ita vtitur humanis remedijs,vt omnem ſpem repoſitam habeat in Dei benignitate. Laudamus igitur propoſitum tuum, balneorum adhibendorum, & votum viſendi Sepulchrum illud ſacroſanctum Domini noſtri IESV CHRISTI. *Speramus ab eius bonitate valetudinem tibi reſtitutum iri. Noſtram verò atque Apoſtolicam benedictionem, quam poſtulas, & his literis impertimus, & tum ſanitatis recuperationem, tum læta & felicia omnia,tibi ab ipſius Domini noſtri benignitate precamur. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris,die vltima April.* M. D. LXXVIII. *Pontificatus noſtri anno ſeptimo.*

Ant. Buccapadulius.

Ceterùm valetudo,cùm licet non adeò, meliore tamen loco eſſe cœpiſſet,in patriam redire cõſtitui, quòd in Germania nullum habebam, cum quo de itinere hoc ineundo conferre poſſem, quod multorum,& meo quoq; iudicio cumprimis arduum & periculoſum videbatur. Autumno itaque inſequente, reuerſus in patriam, conſtitui æſtate proxima in Italiam, inde in Palæſtinam proficiſci: cúmque eadem hieme Stephanus Rex primò in Magnum Lithuaniæ Ducatum adueniens, expeditionem bellicam aduerſus Moſcouiæ Ducem, æſtate anni 1579. ſuſcipere decreuiſſet,conuenire videbatur militari profeſſioni meę, vt & ipſe Regi meo,aduerſus communem patriæ hoſtem, operam meam impenderem. Hunc itaque annum vnà

Steph. Regis in Moſcou. expeditio.

cum

cum alijs Lithuanis,in Polocenſi bello conſumpſi: cúmque ibidem ictu bombardæ in capite læſus, ex vulnere, Deo iuuante, conualuiſſem; ad votum illud meum adimplendum, recenti diuino beneficio, non mediocriter me permotum & incitatum ſenſi.

Anno Domini 1580.profectus ſum in Italiam,eo conſilio, vt remedijs & thermis, quod feci, adhibitis, deſtinatũ iter proſequerer; cumque ex Medicorum præſcripto, has & illas obeundo,nonniſi menſe Auguſto vltimas thermas abſoluiſſem,æſtas integra ſic eſt exacta: & cùm ſub ipſam hiemem Venetijs ſoluere conſtituiſſem, naues è partibus illis reuerſæ, nuntiarunt hoc ipſo anno 1580. peſtem in Græcia, Syria, Palæſtina & Ægypto graſſari; quæ in tertium vſque annũ,licet ſenſim decreſcendo prorogari conſueuit. Primo etenim anno ſæuit atrociſſimè, ſecundo non item, tertio minùs: qua quidem in re ſingularem Dei benignitatem licet admirari,quę hac in parte,pro immenſa ſua miſericordia minùs Chriſtianos, quàm paganos affligi permittit. Hoc nũtio accepto,dehortabantur omnes, ne me in apertum periculum conijcerem: ſed & naues, quæ futura æſtate vela in oras illas facere debebant, remiſſiore ſtudio adornabantur. Intereà allatum eſt quoque, Regem Stephanum in ſequentem annum, denuò contra Moſcum exercitum ducere. Quamobrem,licet non adeò firma valetudine, anno 1581. hieme peracta in patriam ſum profectus, & æſtatem integram cum Rege in caſtris ad Pleſcouiam trãſegi. Domum inde hieme reuerſus,cùm propoſitum itineris in Palæſtinam ſuſcipiendi omnibus, me non celante, innotuiſſet,illíque me ab eo vehementer auocarent; cœpi & ego nonnihil vacillare, & votum illud meum ita interpretari,quòd nõ niſi priſtinę valetudini reſtitutus, ad illud implendum adſtrictus eſſem; nunc verò me experiri,quòd cum ętate languor itidem creſceret. Cogitationes eiuſmodi cùm in animo ſępiùs obuerſarẽtur, & ego,

Peſtis in Ægypto & Palæſtina.

Pleſcouienſis obſidio.

ego,more ſolito,in exiguis orationibus rei ſucceſſum Deo commendarem,viſum eſt, per Confeſſionem,& ſacroſanctæ Euchariſtiæ perceptionem, diuinum auxilium implorare: vnde ſtatim in mentem venit; etſi non ſatis firma valetudo, talis tamen eſſet, per quam incedere, negotia tractare,in militiam proficiſci, longiora quoque itinera peragere,mihi liceret. Quamobrem, cùm hæc in gratiam terreni Regis,vel familiarium, aut neceſſitatis alicuius cauſſa facere nõ detrectem,cur eos itineris labores ſuſcipere non poſſem,quos me ſubiturum ipſi Deo ſanctè promiſi; qui ſolus Rex regum eſt omnium maximus; à quo bona nobis omnia proueniunt;à cuius manu,non aliunde,quę neceſſaria ſunt,ad nos deriuantur? Totum itaque me diuinę ipſius prouidentiæ permittens, firmiſſimè conſtitui, quacumque tandem valetudine præditus eſſem, ſacrum hoc iter ingredi,firma ſpe fultus, me illud,Deo auxiliante, abſoluturum: etiamſi mori contigerit iſthic, me non grauiter laturum, vbi ſacra redemptionis noſtræ loca oculis corporeis intueri, & voti compotem fieri, diuinitus mihi conceſſum fuerit.

Quamobrem anno Domini 1582. rebus domeſticis diſpoſitis, & vltimæ voluntatis meæ teſtamento condito, cùm me in patriam numquam ampliùs rediturum exiſtimarem,menſe Auguſto Grodnam ad Regem Stephanum profectus ſum,vt conſilium profectionis Ieroſolymitanæ patefacerem, illiq; valedicerem. Dehortabatur quidẽ ille varijs modis me à propoſito ſuſcepto;quoniam tamen vota Domino reddenda eſſent, quorum commutatio à Sede tantùm Apoſtolica peti deberet, perſuadere modis omnibus mihi conabatur, vt Romam potiùs me conferrem, quàm adeò affecta valetudine, tam periculoſo itineri me committerem. Ceterùm cùm reſpondiſſem, me omnino conſtituiſſe, iter hoc aggredi; à quo ſi deſiſterem, & iræ diuinæ offenſam,& hominum voculas,& nonnullam exiſtimatio-

ſtimationis iacturam pertimeſcerem; quàm maximè potuit hortabatur, vt, quod ſuperiùs attigi, Conſtantinopolim proficiſcerer; diligenter ſe curaturum, vt minore difficultate & periculo, metam tantopere deſideratam attingerem. Obtenta à Rege diſcedendi venia, Neſuiſium redij: cumq; omnia in procinctu haberem, Sacramentis Eccleſiaſticis munitus, in Dei nomine, die 16. Septembris, anno Domini 1582. iter ſum ingreſſus: & cùm in hunc ipſum annum correctio Kalendarij Gregoriani incidiſſet, menſe Nouembri Italiæ fines attigi: ac, vbi in quibuſdam Lombardiæ locis, pro mea tenuitate, deuotioni aliquantiſper vacaſſem, die octaua Decembris, ipſo die Conceptionis beatiſſimæ Virginis, cùm diebus aliquot antè familiam meam Veronam præmiſiſſem, Venetias perueni, ſtatimque Ducem Nicolaum de Ponte cum literis Regijs adij; à quo Rex diligēter poſtulabat, vt me Præfectis, quos in Græcia & locis maritimis habent Veneti, diligenter commendaret: quod eò minore negotio obtentum, quia ſatis iam anteà, & ego & familia mea Venetijs erat nota. Egi itidem cum Procuratore Terræ ſanctæ, qui ſemper in monaſterio ſancti Franciſci *della Vigna* reſidet, & erat tum in hoc ipſo officio Frater Ioannes de Candia. Contuli & cum F. Ieremia de Breſſa loci Guardiano, qui bis fratrū ſui ordinis in Terra ſancta prælatus, duodecim annis Ieroſolymis manſit. Ab his quemadmodum me gerere deberem edoctus, dedi operam, vt prima naui, quæ ſtatim poſt Epiphaniam, & maris pro recepto Eccleſiæ ritu benedictionem, ſoluit, vela facere poſſem; eaque de cauſſa maximè diſcedere adproperabam, vt ſacrum Paſcha Ieroſolymis peragere mihi liceret. Ex quorumdam itaque conſilio, oblata mihi fuit nauis (Galeonem Tornelli vocabant, à Tornello mercatore, cuius erat, denominatam) nonadeò quidem magna, nempe ſexcentorum tantùm doliorum capax; nec noui operis, nam ante tredecim annos erat fabricata;

Annus Kalendarij Gregoriani.

Nicolaus de Ponte Dux Venetus.

Benedictio maris, menſe Ianuario apud Venetos.

bricata;ſed celeritate tamen,& boni euentus nomine valdè commendata,quæ nauclerum peritum haberet Auguſtinum de Giacomo: cum quo,quandoquidem poſt Epiphaniam diſcedere debebat, tractationem de profectione iniui. Atque hac etiam in re ſingularem in me Dei benignitatem & clementiam agnoui, quòd ſpe celerioris diſceſſus,ceteris nauibus omiſſis, huic potiùs adhæſi. Nam cùm ingens oneraria nauis,Ruggina dicta, ſub finem Ianuarij anni 1583. ſoluiſſet (quæ res mihi cumprimis moleſta fuit)vix dum portu egreſſa,tempeſtate apud Foſſam Claudiam iactata, vix periculum,eiectis omnibus anchoris & malo abſciſſo, euaſit: ita vt ægrè admodũ,ad Iſtriam aliquot Italicis milliaribus Venetijs diſtantem,adpelleret; vbi integra hieme ſubſtitit: quam qui conſcenderant, Venetias redire ſunt coacti. Hæc eadem nauis,antequam nos Cyprum adnauigaremus, vna tantùm die Tripolim verſus vela fecerat. Circa medium Februarij menſis, ſoluerunt aliæ duæ minores naues Alexandriam verſus. Quamobrem lõgioris moræ pertæſus,licet per Ægyptum via remotiorIeroſolymam eſſet, vnam ex illis conſcendere deliberaueram: ſed cùm non adeò magnæ eſſent;& gubernatores, qui Patroni vulgò dicuntur, parum expertos haberent; ne tale quid facerem,aliqui diſſuaſerunt. Et hîc benignè mecum egit immenſa Dei miſericordia. Nam vna ex illis non longè à Raguſa perijt, altera prope Corſicam inſulam vi tempeſtatis concuſſa, ita diſſoluta eſt, vt inde vnus tantùm vix incolumis euaſerit. Scripſi deinde ad Pontificem, ſignificans illi, quòd literis eius prioribus acceptis, diuerſis cauſſis impeditus,iter ſacræ peregrinationis hactenus ingredi non potuerim: nunc quandoquidem in procinctu eſſem, facultatem adeundi ſacrum Sepulchrum denuò mihi concedere dignaretur. Moris enim eſt, vt quicumque ſacram hanc peregrinationem ſuſcipit,is facultatem in ſcriptis à Pontifice, aut ab ijs qui ſunt

Ieroſolymitana peregrinatio abſque Pontificu Romani facultate ſuſcipi ritè non poteſt.

ſunt ad eam rem delegati, habere debeat: alioquin Catholici vitant eius conſortium, & ſe apud Religioſos illius loci ſuſpectum reddit, quòd non ſit germanus Eccleſiæ Catholicæ filius. Communiter etiam accidit, quòd ij qui videndi tantùm (quibus raro id feliciter cedit, quandoquidem vel in mortem inopinatam, vel in caſus miſerabiles incidunt) & non deuotionis cauſſa eò veniunt, multum negotij Catholicis faceſſunt, propter inſolentiam & incompoſitos mores: vnde non ſolùm damnum, ſed etiam periculum Catholicis accerſunt. Nam vbi quid indignum perpetrauerint, Catholici pœnam culpæ ſuſtinere, & in pecuniæ defectu, ne in ſeruitutem Turcicam deueniant, pauperes Religioſi eos redimere coguntur. Quamuis autem pro ea familiaritate, quæ mihi à plurimis annis cum clariſſimis quibuſque in Italia viris interceſſerat, etiam abſque eiuſmodi literis me itineri committere potuiſſem; nec à religioſis viris, mihi iam aliqua ex parte anteà notis, aliquid difficultatis pertimeſcendum erat: volui tamen, cautionis cauſſa, de ijs omnibus mihi prouidere, quæ laudabilis Eccleſię conſuetudo poſtulat; maximè verò peregrini munus obeundo, peregrinorum quoque iuribus vti, & ſummi Pontificis benedictionem obtinere, cumprimis neceſſarium eſſe iudicabam. Pontifex literis meis acceptis, quas illi Georgius Ticinius Scholaſticus Vilnenſis, Regis Poloniæ in Vrbe Agens reddiderat, quæſiuit ex illo, num iam omnino iter hoc tam longum, non confirmata valetudine, & eo tempore quo piratę plerumque mare infeſtum redderent, Ingredi conſtituiſſem: nec obſcurè ferebat, ſi Romam veniſſem, quòd libenter voto in alia pietatis opera commutato, ſuper eiuſmodi profectione mecum diſpenſaturus erat. Quoniam tamen à tam ſancto inſtituto dehortari minimè licitum videbatur, cùm iam de conſtanti mea voti explendi voluntate illi conſtaret, & literas patentes, quas hîc ſubiunxi, mihi

humaniſſimè conceſſit, & calculos oratorios, cum maximis adiunctis Indulgentijs ſeu gratijs ſpiritualibus miſit, conditione adiecta, vt ſingulis diebus in meis orationibus ipſius memoriam numquam intermitterem; quandoquidem ipſe quoque in orationibus ſuis, profectionis huius meæ exitum felicem, aſſiduè Deo repræſentare non ceſſaret.

DILECTO FILIO NOBILI VIRO
NICOLAO RADZIVIL
DVCI OLICÆ ET NESVISII
magni Ducatus Lithuaniæ ſupremo Marſchalco
GREGORIVS PP. XIII.

DILECTE fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Exponi nobis nuper feciſti, quòd tu deuotionis zelo & feruore ductus, cupis ſepulchrum Dominicum Ieroſolymitanum, ac forſan alia vltra maria Terræ ſanctæ pia loca viſitare, ſi tibi ad id noſtra & Apoſtolicæ Sedis licentia ſuffragetur & facultas. Quare nobis humiliter ſupplicari feciſti, vt tuo pio deſiderio huiuſmodi in præmiſſis annuere, de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur te ſpecialibus fauoribus & gratijs proſequi volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, tibi, vt ſepulchrum Dominicum, & alia vltra maria Terræ ſanctæ loca prædicta perſonaliter viſitare liberè & licitè valeas, dummodò prohibita ad partes infidelium non deferas, plenam & liberam licentiam & facultatem, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium concedimus. Datum Romæ, apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris die XXII. *Ianuarij,* M. D. LXXXIII. *Pontificatus noſtri anno vndecimo.*

Cæſ. Glorierius.

GRE-

GREGORIVS PP. XIII.

VNIVERSIS *& ſingulis, Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Dominijs, eorúmque Magiſtratibus, necnon Capitaneis claßium & nauium, ceteríſque Dominis temporalibus, & noſtris ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm nobilis vir, Nicolaus Chriſtophorus Dux Olicæ & Neſuis, Magni Ducatus Lithuaniæ ſupremus Marſchalcus, ſicut nobis nuper exponi fecit, deuotionis feruore accenſus, ſepulchrum Dominicum Ieroſolymitanum, propediem concedente Domino viſitare cupiat: nos pro ſingulari noſtra erga dictum Ducem charitate, ei tutum & ſecurum iter vbique eſſe exoptamus; vos omnes nobis non ſubditos plurimùm hortamur, & requirimus, ſubditis verò noſtris arctè præcipimus ac mandamus, vt ſi Ducem prædictum ad loca veſtra & noſtra peruenire contigerit, ipſum vnà cum eius comitibus ac familiaribus, benignè & liberaliter recipere, complecti ac tractare, cùm pro eius dignitate, tum etiam noſtro intuitu velitis: & illi ſi opus fuerit, & vos duxerit requirendos, de idoneo præſidio & ſaluo conductu, promptè prouidere curetis. Sícque efficiatis, vt vos de propenſo erga dictum Ducem animo, meritò commendare, & in occaſionibus parem vobis gratiam referre valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die* XXII. *Ianuarij*, M. D. LXXXIII. *Pontificatus noſtri anno vndecimo.*

Cæſ. Glorierius.

Intereà dum iter apparamus, & in horas abitum exſpectantes res etiam in nauem inferri curamus, diuina quadam ordinatione fiebat, ne ſoluere per aliquas moras poſſemus: & apparuit poſteà, præclarè actum fuiſſe, quòd nauis hæc noſtra, tardiùs quàm conſtituerat, mari ſeſe commiſerit. Quamobrem totam Quadrageſimam, & Paſchalia

ſchalia feſta Venetijs egimus, deuotioni, quantum diuina gratia largiebatur, inſiſtentes. Tandem Sabbato ante Dominicam in Albis, anno Domini 1583. die 16. April. hora circiter vigeſima ſecunda, ſcapha conſcenſa, Venetijs ad Monaſteriũ S. Mariæ *della Gratia* Fratrum S. Hieronymi in Inſula peruenimus, (quo in loco manè iam habitu peregrini indutus, ſanctiſſimo Sacramento percepto, diuinæ Maieſtati orationibus meis exilibus profectionem hanc meam, vt eam benedicere dignaretur, ſupplex commendaueram) inde in portu Malamoci, naue poſt occaſum Solis conſcenſa, tertia noctis hora ſoluimus anchoras: & in aurora inſequentis diei, quæ fuit 17. Aprilis, portu egreſſi, hac ipſa die & nocte luceque ſubſequenti, leui vento flante, ſinum Tergeſtinum prætergreſſi ſumus: cumque ventus flare penitus deſijſſet, ſubſtitit nauis prope Parentium vetus Iſtriæ oppidum, quod nõ adeò magnũ ſed loco peramæno ſitum, antiquitatis cuiuſdam ſpeciem refert. Nonnulli volunt illud poſt raptam Helenam à Paride conditum, & ab eius nomine Paridinum anteà appellatũ. Naues onerariæ huc adpellere non poſſunt: vnde & noſtra quarta milliaris parte ab eo littore abfuit. Ego ſcapha conſcenſa, cùm ad Eccleſiam Fratrum Conuentualium ſancti Franciſci, vbi Miſſam audiui, deſcendiſſem, oppido perluſtrato, ad nauem poſteà redij. Circa veſperam, leni vento ſpirante, dicto loco mouimus: & in aurora, ad portum deſolatum in Dalmatia, Torreta vulgò dictum, peruenimus: vbi propter contrarium ventum, qui inter Orientalem & Meridionalem medius, Sirocco ab Italis vocatur, triduum hærere fuimus coacti. Et quoniam inde ciuitas Zara quinque milliaribus abeſt, iactis anchoris, ſcapha peruenimus ad inſulam Sala, pedeſtrique itinere, ad eiuſdem nominis villam, medium milliare progreſſi, circa Meridiem ad hoſpitium diuertimus: in quo ruſticos potationi vacantes reperimus: qui cùm nos

Iſtria.

Parentium oppidum à Paride conditum.

Dalmatia.

nos habitu peregrinorum indutos,& lingua Polonica vti (quam & illi intelligebant,cùm Sclaui eſſent)animaduertiſſent,& ignorarent nauem noſtram ad Inſulam appulíſſe,credebant nos exploratores eſſe, cùm præſertim nonnullæ Turcarum arces in propinquo eſſent, quarum vna Bokal dicta,breui maris interiectu,vno tantùm & medio milliari ab illis diſtaret. Conſtituerant itaque nos comprehendere, & iam pro funibus, quibus nos vincirent, ſocios quoſdam præmiſerant. Quamuis autem haberem literas Venetorum patentes, quibus ſubditis præcipiebant, vt in ditionibus eorum omne mihi officiorum & humanitatis genus exhiberent, eas tamen illis oſtendere nolui;ne vt erant ebrij,vi abreptas diſcerperent vel deperderent. Quamobrem vt nos ad Superiorem quem habebant,deducerent,petiui:quod etiam fecerunt:cumq; vnà pergeremus, habuerunt quoſdam è ſuis obuios,qui illis nuntiarunt plures è noſtris apud Eccleſiam adeſſe. Venerat autem eò Albertus Epiſcopus Sidoniæ, cum duobus Societatis Ieſu Sacerdotibus,Leonardo Siculo & Ignatio Hiſpano,quos Gregorius XIII. Pontifex,Catholicæ religionis propagandę cauſſa, in Syriam mittebat: qui eadem nobiſcum naui Tripolim Syriæ peruenerunt. Vbi igitur plures ex noſtris viderunt,& Notarium nauis Hieronymum Varuani,anteà ſibi notum,conſpexerunt,nihil nobis ampliùs exhibebant negotij: immò cùm apud Parochum pranderemus, apud me culpam deprecati ſunt, quòd ſubuerebantur,ne apud Zaræ Magiſtratum eos deferrem. *Zara ciuitas Dalmatiæ.* Sumpto prandio,ſcapha conducta,Zaram ciuitatem Venetorum in Dalmatia egregiè munitam, poſt horam vigeſimam primam perueni: vbi cùm ad portum Venetorum Prætor Vincentius Moroſinus deambularet,ſcire volebat,an ex locis infectis veniremus. Egreſſus ſcapha Notarius noſtræ nauis,literas patentes, quas habebam,illi oſtendit: quibus lectis, in terram nos deſcendere iuſſit;

iuſſit; & poſt ſalutationem, in ciuitatem introduxit, munitiones oſtendit, & hoſpitio in palatio honorificè excepit. Poſtridie, quòd feſtum ſancti Marci eſſet, in Eccleſiam iuimus; Proceſſioni, quæ per ditiones Venetorum magna cæremonia vbique peragitur, interfuimus; Eccleſias aliquot viſitauimus; præcipuè ſancti Simeonis illius Euangelici ſenis, qui Chriſtum puerum in vlnis geſtauit: cuius ſacrum corpus ſub altari maiori ibidem planè integrum, nec putrefactum, religiosè aſſeruatur: quod vidimus accuratè, & attrectauimus. Prandio peracto, ex palatio ad portum deſcendimus, & inde nauicula poſt ſolis occaſum ad nauem noſtram reuerſi ſumus. Cùm eſſemus Zaræ, fuit depoſita contra milites querela, qui centum viginti in eadem noſtra naui, in Cretam à Venetis mittebantur. Prætor miſit ſtatim, vt quidquid alicui illatum eſſet damni, ſubitò refunderetur.

S. Marci feſtum per ditiones Venetorum celebre.

S. Simeonis ſenis Euangelici corpus incorruptũ.

Soluimus manè ex eo portu, & die nocteque inſequenti, vento Aquilonari, qui inter Septemtrionem & Orientem eſt, prope Balonam Turcarum ciuitatem vehementiſſimè iactati ſumus.

Balona Turcarum ciuitas.

M A I V S.

Ex mari Adriatico in Mediterraneum delati ſumus.

Corcyra. Prætervecti ſumus Corcyram inſulam ſub veſperam: 3.

Cephalonia. nocte verò ipſa Cephaloniam. 4.

Zacynthus. Appulimus hora decimaoctaua Zacynthum. Acceſſi 5.
ſtatim ad monaſterium Fratrum minorum de obſeruantia B. Mariæ: cuius loci erat tum Guardianus Frater Bonifacius de Bergamo. In hoc monaſterio viſitur lapis vetuſtus ſepulchri Ciceronis, cum inſcriptione literis Græcis exarata: ibidem in vrna itidem lapidea dicuntur eiuſdem cineres eſſe repoſiti. Inſequẽti die, Marcus Antonius Venereus, Prætor Venetus, inuitatum lautè me tractauit in arce quæ in alto monte poſita, antiquo opere, forma

Ciceronis ſepulchrum.

rotun-

rotunda eſt conſtructa. Altera die Miſſam audiuimus in monaſterio S.Eliæ,Fratrum Conuentualium ſancti Franciſci: quod in amœniſſimo colle poſitum ciuitati imminet. Hortum habet non adeò magnum, ſed cumprimis elegantem. Nullibi maiora poma citrina, mala aurea, & limoniorum,in tota Græcia(ipſorum Græcorum teſtimonio)proueniunt,quàm hîc & in hac tota Inſula: vnde vuæ *Vua paſſa* paſſæ minoris,vaſorum ducenta millia annuatim,vini ve- *Zacynthina.* rò rubri & albi circiter triginta millia doliorum extrahuntur: quod & Marcus Securius Venetus,qui telonium tunc temporis ibi conduxerat, & ceteri mercatores pro certo affirmabant.Sumpto prandio,profectus ſum ad Eccleſiam Græcorum ſanctæ Mariæ de Piſcopo dictam,quę magno milliari ab ipſa ciuitate, in monte altiſſimo, vnde Arcadia conſpicitur, eſt poſita. Habentur in ea Venetorum excubiæ contra Turcas. Inſula hæc frequentes habet terræmotus: quam etiam ob cauſſam depreſſiora hîc *Terræmotus.* conſtruuntur ædificia: immò me ipſo præſente, noctu terra itidem concutiebatur, breuiter tamen & leuiter.

Hora vigeſimatertia Zacyntho ſoluentes,præteruecti ſumus ad læuam arcem Turcicam Torneſe in Peloponneſo, quæ vno & dimidio milliari à Zacyntho mari interluitur.

9. Præterijmus Strophadas inſulas, in quarum vna eſt monaſterium Græcum S.Baſilij,quod monachi,Calloieri *Strophades inſulæ.* vulgò dicti,inhabitant.

10. Præterijmus inſulam Sapientiæ.

11. Tranſijmus promontorium Matapan.

12.13.14. Iactati ſumus vento validiſſimo.

15. Hora vigeſima prima, inter inſulam Cythercam & promontorium Manlium,ingreſſi ſumus mare Ægæum, valido,ſecundo tamen, vento Cauro, qui inter Occidentem & Septemtrionem medius eſt, delati.

16. Circiter meridiem ad promontoriũ Cretæ Fraſchiam, *Creta.*

olim Paleo caſtro, anchoras iecimus: & ſcapha conſcenſa circiter horam vigeſimam ſecundam venimus Candiam, olim Candax: cumque portum propter ventorum violentiam attingere non poſſemus, deſcendimus ad littus, vbi aliquamdiu exſpectauimus, dum literæ noſtræ patentes examinarentur, è quibus conſtaret, nos è locis peſtilentia non infectis venire. Ingreſſus ciuitatem, ad monaſterium S. Franciſci diuerti. Poſtero die Dux Candiæ, Nicolaus Donatus, in palatio me prandio excepit. Profectus ſum terreſtri itinere, circa radices Idæ montis, ad Labyrinthum Theſei, qui hodie quoque idem nomen retinet. Ego cum ijs ſentio, qui locum hũc non labyrinthum ſed lapidicinam eſſe volunt: cuius rei argumentum eſſe poteſt, vel ingens vis lapidum, qui paſſim vbique iacent, tum veſtigia curruum, quibus eiuſmodi lapides extrahebantur. Multa habentur hîc ſubterranea diuerticula, quæ niſi accenſa face adiri non poſſunt. Tanta autem eſt ibi veſpertilionum multitudo, vt diligens adhiberi cautio debeat, dum obuolant, ne lumen extinguant, & perpetuis tenebris homines inuoluant. Illud etiam cumprimis admiratione dignum eſt, dum à Septemtrione ad Meridiem itur, per montes, tam repentinam cæli & aëris mutationem in ea Inſula reperiri; vt dum circa Gortynam, ante dies octo meſſis abſoluta fuerit, circa Candiam adhuc omnia in campis conſpiciantur: illic fructus iam planè maturi habeantur, hîc ad Septemtrionem à maturitate longiùs abſint. Porrò cùm tardior hora reditum Candiam impediuiſſet, noctem duxi in exiguo quodam cœnobio S. Franciſci de Obſeruantia, in quo tres tantùm erant monachi: qui mihi narrarunt, tribus circiter ante meum aduentum hebdomadis, accidiſſe; quòd cùm nonnulli videndi gratia, labyrinthum hunc ingreſſi eſſent, vnus ex dicti monaſterij fratribus, eoſdem comitatus, per errorem ab ijſdem derelictus, in cauerna, quarum infinita eſt hîc multitudo, tenebris

Labyrinthus Theſei in Creta.

Aëris mutatio intra breue ſpatium locorum.

nebris obrutus remanſit, monachis loci exiſtimantibus, eum cum comitatu, Candiam fuiſſe profectum. Tertia demum die, bona ſors tulit, quòd exteri quidam dictos Labyrinthi anfractus ingreſſi, in eumdem monachum inciderunt: qui fame confectus, extra ſe poſitus ac ſenſibus ferè deſtitutus, ſedens mortem opperiebatur. Hunc agnitum in monaſterium reduxerunt, qui diu grauiter infirmatus, ac in maniam prolapſus, diligenti cura adhibita, vix ſanitati tandem fuit reſtitutus.

19. Luſtraui ingentes ruinas ciuitatis Gortynæ; quam Taurus Rex, rapta Europa Agenoris filia, de nomine ſuæ matris appellatam, quondam condiderat. Fuit ciuitas hæc ſub ipſo Labyrintho, in parte inferiori ſita: vnde apparet, eam ex lapidibus his conſtructam fuiſſe, qui de medio montis exciſi, demittebantur. Ampla & elegans vrbs hæc erat, prout colligitur è multitudine pulcherrimarum columnarum, quæ denſitate ſua, à longè ſiluæ alicuius ſpeciem repræſentant. Viſuntur hîc etiam veſtigia dirutæ Eccleſiæ, quam elegantem & magnis ſumptibus fuiſſe conſtructam apparet. Sed præcipuè admirationi habetur pons integer, fluuiolo ex ingentibus quadratis lapidibus impoſitus, qui nec plumbo nec cæmento compacti, ſecurum tranſitum etiam hodie vicinis incolis præbent. Hac eadem die veſperi Candiam redijmus.

Gortynæ ciuitatis ruinæ.

Taurus Rex raptor Europæ.

Pons lapideus.

Dux Candiæ prædictus, Franciſcus Barbarigus militum Præfectus, Victorinus Buon & Ioannes Marcus Molin Conſiliarij, me aſſumpto, Miſſam in Eccleſia audiuerunt: vbi ex alia parte altaris, quod in templi medio erectum eſt, Græcum itidem Sacrum celebrabatur. Nam veterum Pontificum indulto cautum eſt, vt eius Inſulæ Magiſtratus, nonnullis diebus ſolennioribus, Græcorum Sacris intereſſe debeant: quod ipſum & alijs Catholicis, abſque ſcrupulo conſcientiæ facere licet, & Græcas Eccleſias frequentare, vbi Catholici ritus templa non habentur,

C 2 quo-

quorum in pagis magna eſt raritas. Inde itum eſt, cum
S.Titi caput. Proceſſione ad ſummum templum S. Titi; cuius venerandum caput integrum, magna cæremonia, ſpectandum populo proponebatur. Sumpto prandio ſalutaui Archiepiſcopum; qui, permiſſu Pontificum, birreto & habitu Cardinalitio in Candia vtitur, eoque modo indutus in Eccleſiam venit, & nobis Diuorum reliquias, quæ plurimæ ibi aſſeruantur, videndas exhibuit.

Prandio apud Barbarigum Capitaneum ſumpto, ad na- 21.
uem profecti ſumus. Intereà ventus validiſſimus eſt exortus, vt proiecto ex naui fune, non abſque labore, nos ad illam attrahi fuerit neceſſe. Quamobrem in alterum vſque diem nauis hîc neceſſariò hærere debuit: cumque rupto fune, anchora fundum petiuiſſet, duas alias iacere fuit opus; & niſi vētus ceſſaſſet, vix nauis effugiſſet periculum.

Hora ſecunda noctis, inter Standiam inſulam, vento 23.
proſpero nauigauimus.

Præterijmus Turcicas inſulas Carpathon & Rhodum: 24.
quas, cùm nox eſſet, à longè videre non potuimus.

Ingreſſi ſumus mare Lycium, nocte verò Pamphilium. 25.

Cyprus. Hora decimanona vidimus inſulam Cyprum: ſub ve- 26.
Paphus. ſperam autem præternauigauimus Paphum.

Summo manè adnauigauimus Lemiſſum, cùm pridie 27.
quàm eò veniſſemus, quatuor Ducis Florentiæ triremes ex improuiſo irruentes, oppidum hoc vaſtaſſent, Turcis aliquot captis, & ad triginta interfectis. In littore ſtat turris, cuius bona pars ante annos aliquot terræ motu collapſa, nonnullos è Turcis oppreſſit. Cùm ſitum loci conſideraturus, è naui egreſſus eſſem, occurrit nobis fanaticus quidam, (genus hoc hominum Maſlokos appellant) in manu cultrum latiorem, nouaculæ inſtar, habens: qui cùm nos peregrinos eſſe animaduertiſſet (eramus autem quatuor) ad nos accedens, percunctatus eſt, inquiens; Quidnam mihi dare vultis, vt me pro ſalute Cæſaris domini mei
ferro

ferro incîdam? Poſtulabat autem hoc nomine, nummum, quem Turcæ Maydin vocant, ſibi dari. Nos ne pecuniam facilè profundere videremur, finximus nos Maydinis non abundare: accipientes tamen, quaſi cum difficultate, vnum mutuò ab Italo quodam mercatore, qui ibidem in Cypro manebat, & nobis præſens aderat, obtulimus illi eumdem, vt nos pauperes eſſe intelligeret; ſignificauimúſque illi per interpretem, nos non cupere, vt carnes incîdat. Ille, accepto Maydino, in pectore duo vulnera ſatis profunda tractim ſibi inflixit. Erat cumprimis horridum, ſanguinem copiosè manantem videre. Apparebat hominem fuiſſe non adeò mentis compotem, quales ferè ſolent eſſe omnes, qui Maſlokum in pulueres redactum hauriunt. Medentur autem aqua fontis, cum quibuſdam herbis adhibita, huiuſmodi vulneribus: quæ non ita multo tempore obducuntur, provt in hoc inſano videre licuït, qui pellem ſatis benè conciſam habebat. Hinc apparet, quàm turpes, & hominibus Chriſtianis abominabiles ſint barbarorum iſtorum mores. Nolebamus nos initio aliquid huic belluæ conferre, inciſionem eius nihil morantes: ſed mercator prædictus admonuit, dandum illi omnino nummum eiuſmodi; ne, ſi illi negatus fuiſſet, aliquem cultro vulneraret: quod eiuſmodi nebulones plerumque Chriſtianis facere ſolent, amentiam ſimulantes.

28\. Oppidum perluſtraui, quod & valdè conquaſſatum.

29\. Dominica Pentecoſtes, Epiſcopus Sidoniæ præfatus, Miſſam priuatam in Eccleſia Græcorum celebrauit; ex cuius manibus, omnes ferè qui eadem naui vehebamur, ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum percepimus.

30\. Nocte, loco prædicto mouimus.

31\. Delati ſumus ad Salinas: vbi ſicut intenſum frigus glaciem, ita ſol vi ſua ſalem aſtringit, vt ſupra liceat ambulare, licet ſubtus aqua remaneat, quæ dulcis & boni ſaporis eſt. Primo Autumno, humiditate ſuperueniente, ſal hoc *Sal in modum glaciei congelatum.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. II

ſtatim liqueſcit: qua de re cùm plerique ſcripſerint, ego plura commemorare nolo. Non procul inde eſt oppidum Larnica, quod ferè mille domos habet: ſed proximo bello Turcico valdè nunc eſt deuaſtatum. Quoniam autem captandæ quietis cauſſa, hîc aliquantùm ſubſtitimus, viſum fuit, principium hoc nauigationis meæ tibi perſcribere, plura deinceps de rebus noſtris ſcripturus, vbi ſeſe obtulerit occaſio. Vale. Datum apud Salinas Cypri, die vltima Maij, anno Domini M. D. LXXXIII.

EPISTOLA SECVNDA.

ARGVMENTVM.

ITER *Cypro Ieroſolymam, Ieroſolyma Tripolim, inde in Ægyptum proſequitur. Terram ſanctam, Ciuitatem Ieroſolymitanam, aliaque loca ſacra deſcribit. Quomodo peregrini Ieroſolymam, quomodo, & quoties in Baſilicam S. Sepulchri intromittantur. Situm S. Sepulchri; Regum & Prophetarum Iudeæ, Regum item Chriſtianorum monumenta; militiam S. Sepulchri, & quomodo cum familiaribus ea inſignitus; montes Ieroſolymitanos, agri Haceldemach naturam; Baſilicam S. Præſepij, loca Natiuitatis & Circumciſionis Domini, ſpecum in quo Innocentes ſepulti, alium in quo B. Virgo latuit, patriam S. Ioannis Baptiſtæ, ciuitatem Ierichuntinam, Eliſei fontem, Cœnaculum Domini, quod Chriſtianis ingredi nefas, & quomodo ipſe illuc ingreſſus, pompam apoſtaticam Turciſmi, ciuitatis Tripolitanæ admiranda, multaque alia planè iucunda, recenſet.*

IVNIVS.

De ratione nauigationis meæ, qualiter Cyprum peruenerim, inde tibi perſcripſi. Poſt datas ad te literas inſequenti die, videlicet Kalendis Iunij, conduxi nauem non adeò magnam, quam in partibus iſtis Caramuſanum vocant, cuius nauclerus erat Arabs Chriſtianus. Quod cùm Turcicus loci Prȩfectus, quem Cadium appellant, didiciſſet, Græco quodam auctore (qui antè annos ali-

quot

quot Mahometanam perfidiam fuit amplexus, cùm eſſet loco cumprimis honeſto in Cypro natus, & qui in oppugnatione Nicoſiæ fortiter & præclarè ſe geſſerat, multóſque Turcas manu ſua confecerat) vela & nauticos funes nobis ſtatim abſtulit, ne nauigare poſſemus, antequam illi aliquid largiremur. Plerumque enim Turcæ in partibus his, rapinis & calumnijs in Chriſtianos confictis, victitare ſolent. Græcus itaque hic perfidus, cùm ad nauem noſtram veniſſet; comiter illum accepimus, illiq́ue nonnihil donauimus: qui obtinuit à dicto Cadio, vt quæ nobis fuerant ablata, reſtitui mandaret.

2. Hora noctis ſecunda, conſcenſa noſtra Caramuſano, verſus Terram ſanctam vela fecimus. Erat in eadem naui Arabs Maronita (ſic Arabes Chriſtiani appellantur) quia apud Lemiſſum vnà cum Caramuſano captus erat, cùm oppidum à Florentini Ducis claſſe diriperetur. Hic nobis copiosè narrabat, quàm egregiè cum Turcis dimicauerint Chriſtiani. Cùm vidiſſent Itali eum eſſe Chriſtianum, liberè è triremibus dimiſerunt: debuit tamen ad milliare Italicum, per mare natando, ad quamdam Inſulam deſertam peruenire, inde verò pedeſtri itinere, aliud etiam milliare conficere, quandoquidem triremes prope Tripolim appellere nolebant.

Turri, quæ portui ad Ioppen imminet, conſpecta, Africus, qui eſt inter Meridiem & Occidentem, ventus flare cœpit vehementiſſimè: qui littus attingere non permiſit, velum lacerauit, funes concerpſit. Cumq́ue nauclerus inops conſilij, Cyprum redire, & ad Caramaniam appellere cogitaret, vnde difficilis & periculoſa futura eſſet nauigatio, quæſiuit à nobis quid fieri vellemus: Tripolim quidem tali vento nos tutò peruenire poſſe, ſi nauli pretium augere non grauaremur. Cùm itaque nauarchum perplexum viderem, auxi pretium, ad centum vſque florenos. Pactum autem hoc nouum ideò fecit, quòd Caramuſanum

num

num hanc ab Arabe quodam conduxerat, & vbi nos in Ioppe expoſuiſſet, alium quemdam iſthic debebat opperiri: compenſari itaque ſibi volebat, quòd Tripolim verſus nauigandum eſſet. Tenſis igitur velis, pleno vento ferebamur: & prçternauigauimus Alepdanam, Caſaturam (olim Cæſaream) Atarturam, Atelit; poſt promontotium verò Carmeli, à quo non procul abeſt Ptolemais, ſed tota diruta, Sareptam Sidoniorum, de qua 3. Reg. 17. Luc. 14. quæ ciuitas poſita eſt ad radices montis Carmeli, in cuius ſummitate monſtratur locus, in quo Elias altare conſtruxerat, de quo habetur 3. Reg. 10. Tyrum itidem & Sidonem: quæ ciuitates in eleganti planitie quatuor milliaribus noſtris ab inuicem diſtant. His in monte ſuperemi- nere dicitur Cæſarea Cappadociæ, in qua S. Dorothea coronam martyrij eſt adepta. Sequuntur deinde decem tantùm milliaribus à Tripoli, Berytum & Aneſa ciuitates, vbi mons Libanus aſſurgit. Hæ vrbes ſitæ ſunt in Syria Phœnices, quas plerumque inhabitant Chriſtiani quos Druſianos appellant, quibus liberum eſt more Turcarum album capitis integumentum geſtare. Sunt autem ex reliquijs Gallorum, qui Terram ſanctam Saracenis eripuerant: ſed adeò diſſolutam, & vel ipſis etiam paganis turpiorem vitam ducunt, vt plura de illis differere, ne piæ aures offendantur, minùs neceſſarium videatur.

Mons Carmeli. *Tyrus & Sidon.* *Cæſarea Cappadociæ.* *Berytum.* *Druſiani, Chriſtianorum Gallorum reliquiæ.*

Cùm ſexaginta milliaria, intra ſpatium decemocto horarum confeciſſemus, vento vehementi & procelloſo turbine, in portum Tripolis hora vigeſima ſecunda delati ſumus: vbi proiectis anchoris, vix tamen ſubſiſtere potuiſſemus, niſi Turcç de naui Alexandrina maiori celoce adnauigantes, nobis opem attuliſſent. In littus egreſſi, ad medium milliare pergentes, deuenimus in ciuitatem, & diuertimus ad Fontecum, Caruaſeram, ſeu manſionem Venetorum. Situm vrbis huius multi deſcribunt, ego prçtermitto. Eſt loco amœno, dimidia parte ad montem porre-

pulcherrimis hortis circumdata, fontibus irrigua; aëre tamen parum ſalubri, æſtate præſertim. Illud ſubijciam, quod neſcio an aliquis attigerit. In maritimo ciuitatis ingreſſu, prope portam ad læuam, ad lapidis iactum, eſt palatium triangulare, de quo narratur, quod patrum noſtrorum memoria ſub Solimanno Turcarum Cæſare contigit. Ariolus quidam per artem magicam didicit theſaurum alicubi in hoc loco defoſſum eſſe: quem vt ſenſim, ídque quàm ſecretiſſimè (nam quidquid auri iſtic reperitur, ad Cæſarem pertinet) perueſtigaret, empta area illa, domum conſtruxit, quam muro præalto vndique cinxit: cumque abditiſſimas terræ partes vbique perſcrutaretur, nihil reperit. Re peruulgata, Sangiacus, (nomen id Adminiſtratoris Prouinciæ, quem locum apud nos obtinent Palatini) qui tunc temporis regioni præerat (nam non ita pridem, ab aliquot annis dumtaxat, Baſſa Tripoli reſidere cœpit) ariolo prædicto ad ſe aduocato, diligenter ab eo de rei euentu percontabatur, cumque rem celare non poſſet, faſſus eſt, ſe vehementer deceptum, nullum, quem quærebat, theſaurum reperire in hoc loco potuiſſe. Sangiacus auri cupidus, conuocauit & alios Necromantas, illiſque iniunxit, vt quantum in arte quiſque polleret, eam theſauro reperiendo adhiberet. Conuenit æqualiter omnibus, theſaurum ingentem, vel hoc ipſo in loco, vel non procul inde, eſſe defoſſum. Cùm igitur Sangiacus terram diligentiùs circumcircà fodi præcepiſſet, ſpatio viginti cubitorum, à prædictis ædibus, ſub exiguo quodam colle, cuius etiamnum medietas apparet, terra vnius vlnæ altitudine effoſſa, fuit arca quædam reperta, in qua auri in maſſas conflati, ad triginta ducatorum millia erant repoſita; quæ omnia Sangiacus Conſtantinopolim miſit.

Theſaurus Tripoli effoſſus.

Perluſtrauimus ciuitatem, & quæ in ea viſu digna occurrebant. Manè fuimus apud Lemir, qui cùm telonio preſideat, ſubiectam tamen etiam militum partem habet.

Venerat tum is Ieroſolymâ, vbi quoque telonium habebat, à Turcarum Cæſare Tripolim euocatus, vt Prouinciam in abſentia Baſſæ adminiſtraret; qui ad Perſicam expeditionem ablegatus fuerat. Hic itaque Lemir cùm ſtipatores ſuos Ianiſſaros Ieroſolymam remitteret per Damaſcum, vbi fratrem Boluch habebat, tranſegimus cum illo, vt ſecuritatis cauſſa, Ianiſſarorum præſidium, quod magnopere fuit neceſſarium, nobis adiungeret: quod, accepto honorario, non grauatim fecit. Sub veſperam itaq; duobus equitibus & peditibus totidem comitati, confecto vno & dimidio milliari, in campo ſub monte Libano noctem tranſegimus.

Mons Libanus.

12. Ante meridiem ſubſtitimus in Ehda, Arabum Maronitarum villa: deinde milliari pedibus confecto, venimus ad monaſterium B. Mariæ de Canobim, in monte Libano poſitum; vbi Patriarcha Eccleſiæ Romanæ obedientiam agnoſcit: conferebat tum Ordines infra Miſſarum ſolennia (erat autem dies Dominicus) cuidam religioſo. Habitus Patriarchæ, quo ad altare vtebatur, nihil differebat ab eo, quo noſtrates Archiepiſcopi vti conſueuerunt. Habebat Pallium, Infulam, Caſulam, Tunicellas, & Sandalia. Hoſtię eadem forma, quę apud Catholicos. Miſſa Patriarchali ritu Maronitarum finita, Leonardus Pacificus Societatis Ieſu Sacerdos, quem Prępoſiti Generalis permiſſu mecum habebam, petita benedictione à Patriarcha, more Romano Sacrum priuatum ibidem celebrauit, Caſula & Alba Patriarchæ indutus. Patriarcha ſacris veſtibus exutus, ſolitum habitum nigrum, cum violaceo capitis integumento accepit; tali namque loci illius religioſi vtuntur. Prandio nos excepit, appoſitis ouis, butyro, & oliuarum fructibus. Carnes enim illi numquam comedunt. Veſperis peractis, ad villam Ehdam redijmus.

Patriarcha ſub obedientia Romani Pontificis.

13. Manè diſcedentes Ehdâ, non procul à via vidimus arbores cedrinas viginti quatuor, quæ non ſucciduntur,

cùm

cùm in partibus illis non ampliùs reperiantur. Eſt arbor elegans, ſatis procera, diductis ramis, ad eius ſimilitudinem, quam Modrzevv Poloni vocant. Cacumine montis Libani, vbi niues numquam liqueſcunt, licet calores ſint ibi longè vehementiores quàm in Italia, venimus in ciuitatem Balbech, quo in loco quondam Salomon Rex magnificentiſſimum conſtruxerat palatium, cùm filiam Pharaonis duceret in vxorem, de quo habetur 3. Reg. 7. Neoterici ſcriptores diuerſas habent de his ædibus opiniones. Frater Bonifacius Stephanus Raguſinus, Prędicator Apoſtolicus, & Stagni Epiſcopus, qui pluribus annis S. D. N. mandato in Terra ſancta manſit, in eo libro, quem de Terræ ſanctæ contemplatione ſcripſit, affirmat, Salomonem domum ſaltus Libani in Balbech conſtruxiſſe. Chriſtianus verò Adrichomius Delphus, in ſua Ieroſolyma, probat illam Ieroſolymis fuiſſe. Vtrius verior ſit ſententia, definire non auſim, cùm præſertim Adrichomius & Scripturæ ſacræ & Ioſephi Antiquitatum Iudaïcarum in libro 8. cap. 2. teſtimonio nitatur: illud tamen haud dubiè poſſum affirmare, quod accuratè & diligenter obſeruaui, ita planè in Regum libris hoc palatium deſcribi, quemadmodum in hanc vſque diem in Balbech viſitur; id eò faciliùs animaduertere licet, quòd non à fundamentis dirutum, ſed vetuſtate conſumptum ſenſim collabitur. In deſcenſu montis, tranſiuimus per fruteta collis, quem Antilibanum vocant, vbi Syria Caua vel Cœle-Syria principium habet. Ex pagis circumuicinis Ianiſſari & Turcæ, quorum iumentis Ieroſolymam vehebamur, noſtra pecunia conduxerunt ad quadraginta Arabes Maronitas, cum bombardis & arcubus, qui nos ſecuritatis cauſſa deducerent: quandoquidem loca illa excurſionibus Arabum & Saracenorum ſunt obnoxia: qui vna antequam eò perueniremus die, mercatores Turcas adorti, quindecim ex illis interfecerunt. Sciendum autem eſt, octo hîc

Cedri montis Libani.

Balbech ciuitas, & palatium Salomonis.

Extat typus Ieroſolymæ qualis fuit tempore Chriſti: in quo poſita eſt domus ſaltus Libani, eo loco in quo mons Moriath terminatur: cui murus templi Salomonis impoſitus, præcipitium ſpectat: vnde liquet, domū ſaltus Libani hîc ſubſiſtere non potuiſſe.

Syria Caua, vel Cœle-Syria.

 eſſe

Arabum inter ſe diſſidentium octo vexilla.

eſſe Arabum vexilla, duo rubea Chriſtianorum,ſex verò alba Saracenorum, quibus omnibus malè inter ſe conuenit, & ſæpiùs inter ſe confligunt: duobus hiſce vexillis Chriſtianorum dumtaxat exceptis; qui certis quibuſdam cæremonijs à nobis diſſident; quandoquidem,vt ſuperiùs dictum eſt,Maronitæ Pontificis obedientiam agnoſcunt: ceteri habent ſeparatim ſuperſtitiones quaſdam ſuas, ab alijs ſectis diuiſas, quorum in Syria magnus eſt numerus: quem tamen longo interuallo Maronitæ ſuperant.

Arabes,qui alba vexilla pro ſigno gerũt,omnes plerumque latrocinijs & prædatione viuunt, in ſua Arabia,Terra ſancta,& Ægypto. Sunt tamen in Galilæa nonnulli, qui multos ouium & camelorum greges alunt, & in Tabernaculis agunt , paſcua bona & ſalubres aquas conquirendo. Deficientibus vno in loco paſcuis, vxoribus & liberis ſupra camelos impoſitis,ouium greges ad loca magis commoda propellunt: quorum in Galilæa duas turmas apud montem Thabor obuias habuimus. Porrò Arabes Chriſtianiin pagis degunt,agros & hortos colunt,tam in monte Libano, quàm in Syria, præcipuè apud Damaſcum: in Terra quoque ſancta, licet non multis adeò in locis.

Arabes Chriſtiani in Syria.

Petri Bellonij de Cæſarea Philippi error.

Petrus Bellonius Cenomannus, ciuitatem hanc Balbech, vult eſſe Cæſaream Philippi: neque tamen id rationibus probat. Certum eſt,aliam eſſe ad mare Cæſaream, quæ tale etiam nunc nomen retinet: cuius fit in Sacris literis mentio, quòd ad mare ſit poſita, vnde S. Paulus Romam nauigauit: Act. cap.28.

Ex Balbech egreſſi, vbi nulla habentur diuerſoria, no- 14.
ctem in campis ducere coacti fuimus, non abſque grauioris alicuius periculi metu; cui tamen Ianiſſarorum noſtrorum induſtria maturè obuiàm itum eſt. Nam cùm ij à longè Turcam quemdam, viginti & aliquot perſonis comitatum,ad bellum Perſicum proficiſcentem,tentoria fixiſſe in non adeò lata planicie, (in qua nobis etiam ſubſi-

ſtendum erat)animaduertiſſent,iuſſerunt,vt intra vicinos colles nos abderemus. Ipſi intereà ad Turcam illum profecti, dixerunt ſe peregrinos quoſdam pauperes è longinquo aduentantes,ſecuritatis cauſſa, deducere: petiuerúntque vt bona cum illius venia, in eadem illa planicie pernoctare illis liceret. Et quoniam Turcæ moralem miſericordiam plerumque obſeruant, annuit non grauatim. Itaque non procul ab illo,impetrata licentia,conſtitimus, & quieuimus: alioquin,ſi inopinatè ſuperueniſſemus,barbarus ſe contemni ratus,non parum moleſtiæ nobis inferre potuiſſet:quandoquidem etiam anteà,vt quiſque Turcarum nobis erat obuius,illicò nos ſpoliare volebat:prout factum eſt, cùm in cuiuſdam Sangiaci milites ab Ægypto venientes incidiſſemus: qui quemdam ex meis mulo deiecerunt; & vnà cũ rebus,quas gerebat,vi acceperunt:cumq́; Æthiops Muchier,à quo iumenta conduxeramus,mulum arripuiſſet,illum claua percutientes peſſimè tractarunt, donec Ianiſſari noſtri ſuperuenientes eum eripuerunt, mulum recuperarunt, & donatis illis duobus taleris, ne nos infeſtarent,obtinuerunt. Ibi tum, ſicut nobis retulit interpres, ſanctè more ſuo iurarunt, quòd quem primum obuium haberent, ſibi deinceps temperare nollẽt,quò minùs eum quibus adlubeſceret,ſpoliarent, adferentes cauſſam,quòd viam longam proſequerentur. Nam eadem, qua Czauſſij libertate gaudent, quoties in expeditionem à Cæſare mittuntur, vt equos quicumque adlibuerint, impunè cuiuis tollere poſſint. Nocte poſtera venimus ad Tykycijum hoſpitale Turcicum; quod non adeò magnificè conſtructum, ſed copioſè à quodam Baſſa, qui Damaſci erat,dotatum eſt.. Hîc obuiam habuimus Carauanam Damaſco Tripolim verſus euntem, quæ ducentos circiter equites habebat.In hoc hoſpitali vidimus,cùm Turca quidam ſingulatim virides auiculas quinque viuas liberè dimitteret, ſubinde aliquid ſubmurmurando; cumq́ue eius rei cauſ-

Turcarum militum licentia.

Turcæ Purgatorium credũt, animulas pro defunctorum animabus liberantes.

ſam per interpretem ab eo percontatus eſſem, reſpondit; ſe id pro animabus ſuorum propinquorum defunctorum facere, quòd crederet, merito huius boni operis, illas nonnihil ſubleuari. Atque ita naturæ quodam ductu, de pœnis Purgatorij aliquid etiam ſentire videntur.

Cùm diſceſſiſſemus manè, ad dexteram itineris, veni- 15.
mus ſub montem, in quo Caim fratremſuum Abelem dicitur occidiſſe. In eius ſummitate duo colles eminent: in quibus Domino holocauſta ſua obtuliſſe feruntur; ad radices vnius horum, locus oſtenditur cædis & ſepulturę dicti Abel. Dixerunt nobis Turcæ (nam iter accelerantes montem non conſcendimus, qui altiſſimus eſt) quòd hoc in loco ſubterraneus quidam fremitus auditur in fratricidij illius teſtimonium, & memoriam innocentis Abel, ob ídque plurimùm locum venerantur, & pro certo affirmarunt, ſi quis graui aliqua infirmitate correptus, nudo corpore in eo iacuerit, quòd ſtatim ſanitati priſtinæ reſtituitur. Non ita multò pòſt cùm Damaſcum appropinquaremus, habuimus obuios Mamalucos, quorum iſthîc ingens eſt multitudo. Genus eſt hominum ex Æthiopibus & Arabibus permiſtum. Sunt fortes, mirum in modum agiles, & terribiles equorum ſeſſores. Habitu vtuntur ex tela alba, tam latè fluente & diducto, vt totum equum cooperiant, excepto capite, quod fimbrijs & nolis exornant. Tegmen capitis ſpiris linteis contortum circumferunt, acinace accincti, clypeum & telum acuminatum longum ex arundine craſſiore gerunt. In ſuperiori veſte, quam Albornos vocant, à tergo pellem alicuius animalis appendunt; interiorem verò cum latiſſimis manicis habent, quam Marlotta appellant. Equos habent optimos, fræna bullata, ſellas cum ſtapedis latiores Adzainticas. Maior inter eos Maurorum numerus. Aſcendimus poſthac in montem altiſſimum, qui nunc etiam Chrizoroa vocatur: habet in ſummitate ſacellum ad læuam, quod

Abel ſepultura.

Mamaluci qui, & eorũ habitus.

Mons Chrizoroa.

Maro-

Maronitæ ſeptem Fratrum dormientium eſſe affirmant. Ex eo monte Damaſcus optimè ſe ſpectandam præbet; nam ad eius radices ciuitas hæc ad longum protenditur; in eleganti, amœna, & omnis generis frugum feraciſſima planicie. Vnde multi volunt, Adamum generis humani parentem hîc creatum, propter terram flauam, qualis tantùm apud Damaſcum habetur: & quòd Adam explicatur Flauus. Ex hoc monte duo fluuij oriuntur, qui Damaſcum irrigant, Abana & Pharphar. Sunt rapidi, non nauigabiles tamen, ſed valdè piſcoſi. Ciuitatem hanc exactè deſcribere, magni eſſet laboris: quod cùm non pauci iam præſtiterint, ego ſuperſedeo. Cùm ad Portum ciuitatis perueniſſemus, ex equis deſcendimus: neque enim Chriſtianis in maioribus Turcarum ciuitatibus equitare licitum, præſertim Damaſci, quò pauci admodum Chriſtiani ex Europa confluunt. Nos tantùm duos Italos hîc reperimus, qui mercatorũ Apamææ ſeu in Aleppo manentium negotia gerebant: apud quos etiam hoſpitium habuimus. Quamuis autem Damaſcus ſit valdè populoſa, ampla, vtpote quæ ad vnum & medium milliare patet, & elegans ciuitas; quoniam tamen longiùs à mari diſtat, mercatores Europæi rarò illam frequentant, & vulgus Chriſtianis eſt valdè infenſum. Quamobrem Ianiſſari equitantes, nos medios, à lateribus clauſos, in ciuitatem deducebant. Vbi tamen à populo conſpecti ſumus, inconditis clamoribus & ſibilis, maximè pueri, nos exceperunt, ex omnibus plateis ad nos concurſus fiebat: cumque ad locum, vbi merces venales exponuntur, deueniſſemus; tum verò lapidibus & ſputis impetebamur, & niſi nos Ianiſſari defendiſſent, furentis populi impetu, diſcerpti proculdubiò fuiſſemus. Cùm Tripoli diſceſſiſſemus, prima nocte adiunxerunt ſe nobis itineris comites, duo Turcæ; quorum vnus ſenex, alter iuuenis adhuc erat: qui Damaſcum vſque nobiſcum peruenerunt. Veniebant hi ex bello Perſico, cum trigin-

Adamus apud Damaſcum creatus.

Damaſcus.

triginta equis, & ſanctè affirmabant ſe primos eſſe qui ab exercitu redirent: quòd datis duobus Cecchinorum millibus à Baſſa impetraſſent dimiſſionem, cùm ardua quædam negotia Damaſci haberent. Multa nobis de bello hoc per interpretem narrabant: qualiter non minùs gladio, quàm fame plurimi Turcæ indies abſumantur, cùm ſuperato Euphrate, per plures dies inter arenas perpetuas, & ſurdas cautes, aquam deferendo, ad exercitum ſit perueniendum: peſte etiam multos abſumi. Narrabant pro certo, à ſuſcepti belli initio, vſque ad eorum abitum, ad trecenta Turcarum millia perijſſe: ſe ampliùs eò non redituros, etiamſi illis moriendum eſſet; neque felicem belli exitum ominabantur. Cæſarem Turcarum intereà domi delitijs vacare; neque fidem ijs adhibere, quæ iſtic agantur, & quàm miſerè multi pereant. Eorum famuli, quòd noſtri comites itineris eſſent, cùm nos per plateas Damaſci obuios haberent, aliqua etiam erga nos humanitate ducebantur, huc illuc deducendo. Et quamuis nos Ianiſſari comitarentur, difficilè tamen caueri potuit, in tanta populi frequentia, ne à pueris lapidum ictu ſalutaremur.

Turcarum in Perſia clades.

Tribus menſibus antequam Damaſcum perueniſſemus, priuſquam Baſſa ad bellum Perſicum proficiſceretur (erat hic filius Mahometis Baſſæ illius, qui fuit Viſir, & eſt à Turca miſerè trucidatus: Baſſa autem iſte Damaſcenus, ducebat ſecum duo millia equitum, & octingentos pedites) venerat huc quædam fęmina Tartarica, quam Reginam Aſiæ appellabant, habens ſecum quatuor millia Tartarorum. Hæc primùm Bethlehem, deinde Mecham, ſepulchro Mahometis infamem, deuotionis cauſſa fuit profecta, quòd vellet illa loca viſere, in quorum vno magnus Propheta ex virgine natus, in altero alius Propheta itidem magnus ſepultus eſſet. Hanc Baſſa per octo dies continuos, cum toto comitatu, mandato Cæſaris, lautiſſimè

Tartarorum Aſiaticorum Regina Mecham peregrinatur.

tiſſimè & magnificè tractauit; & Sangiacum pro duce itineris, cum aliquot militum centenis, illi adiunxit.

Viſitauimus domum Iudæ. Hîc erat fons, in quo ſanctus Paulus eſt baptizatus, qui nunc publicæ plateæ eſt expoſitus: cuius etiam porticus interior apparet. Extra ciuitatem progreſſi, vidimus locum, in quem D. Paulus demiſſus eſt in ſporta: & eſt feneſtella turri adiuncta. Non procul inde ſpelunca ſubterranea viſitur, in qua Apoſtolus idem, muro demiſſus, delituit; quæ perſecutionum tempore multis itidem Sanctis latibulum præbuit. Inde ad ſagittæ iactum monſtratur lapis prope ſacellum Maronitarum, è quo D. Georgius equum aſcendiſſe memoratur, draconem interfecturus Beryti: qui portus omnium Damaſco magis eſt vicinus. *S. Pauli baptizati fons.* *Eiuſdem locus demiſſionis in ſporta.*

17. Luſtrauimus Xenodochium, quod magno ſumptu Solimannus Turcarum Imperator à fundamentis erexit, in quo peregrini Mecham euntes & redeuntes, gratis triduo ſuſtentantur.

18. Viſitauimus ea loca omnia de quibus habetur Actor. *Domus Ananiæ.*
19. cap.9. Domum itidem Ananiæ, in quam per gradus aliquot deſcenditur: & domum S.Ioannis Euangeliſtæ, in qua eum natum Maronitæ (neſcio quo fundamento) affirmant. Fuimus in Eccleſia dictorum Maronitarum, quæ admodum parua eſt. Penſitant annuatim duo millia Cecchinorum Baſſæ, vt deuotionem ſuam tutò peragere illis liceat. Habent paramenta Eccleſiaſtica à Gregorio XIII.Pont.Max.miſſa, quę attulit P.Ioannes Baptiſta Elianus, Societatis Ieſu Sacerdos. Vidimus à longè Eccleſiam, olim à Chriſtianis D. Ioanni Baptiſtæ dicatam. Apparet eam fuiſſe elegantem, & magnis impenſis exſtructam. Eſt ſatis magna, adinſtar templorum Ægypti, in medio tholum habet vbique apertum. Non patet ad eam Chriſtianis aditus, prout & in arcem, quæ more antiquo, ex lapide quadrato conſtructa, turres itidẽ quadran-

Santones Turcici nudi.

gulares per circuitum habet. Reperiuntur hîc nonnulli, deuotionem prę ſe ferentes, qui planè toto corpore nudi, abſque vllo tegumento incedunt tam æſtate quàm hieme, capite & barba raſa; in quorum vnum cùm Damaſci incidiſſem, credebam aliquem inſanum ex ergaſtulo erupiſſe. Quærenti quis eſſet, dictum fuit, hominem eſſe ſanctum, & vitæ innocentiſſimæ; qui mundo renuntiaſſet, & cura temporalium omnium abiecta, Angelicam in terris vitam duceret.

Aethiopes faciem lapidibus ornāt.

Vidi eodem tempore duos Æthiopes ex India Orientali, mercatores: quorum facies mirum in modum ſplendebant. Cùm propiùs accedens perquirerem quinam eſſent; reſponſum eſt, mercatores eſſe qui lapides pretioſos venderent: in cuius rei ſignum, rubros quoſdam lapillos, magnitudine nucis auellanæ, valdè coruſcantes, fronti & vtriſque genis inſertos habebant, ita vt perſonati incedere viderentur. Mirum qua ratione lapides eiuſmodi in pellem faciei includantur, vt fortiter hæreant. Vidi etiam tunc primùm quemdam, qui viride capitis integumentum contortum gerebat, cùm ceteri Turcæ albo vtantur. Dictum fuit, eum ex proſapia Mahometis deſcendere, & eum tali colore ſignari, qui proprius Mahometis erat, nec à quouis alio præterquã à propinquis Mahometis, ídque in capite geri poſſet. Vtuntur tamen eo quoque Santones aliqui, Turcarum veluti ſacerdotes. Veſtes virides cuiuis geſtare licet; tiaram ſolis tantùm qui genus à Mahomete deducunt: quos frequenter poſteà conſpexi: ſed & ibidem Damaſci, vnum valdè lacerum, in publica culina, cibos diuendentem & coquentem: vnde apparet, non omnes Mahometis propinquos diuitijs abundare. A prandio conduximus Bolucum, ad quem à Lemiro eius fratre Tripoli literas habuimus, qui nobiſcum Ieroſolymam proficiſceretur. Adiunxit ſe itaque nobis cum quinque Ianiſſaris equitibus, totidemque peditibus. De agri Damaſceni

Mahometis propinqui, viridi colore diſtinguuntur.

maſceni fertilitate, fructuumque diuerſorum abundantia, cùm multi multa prodiderint, fuſiùs hîc diſſerere, minùs neceſſarium iudicaui; illud tantùm inſerendum arbitratus, quod ab alijs prætermiſſum demiror: nempe in Syria, videlicet Tripoli, in Balbech, & hîc Damaſci præſertim, reperiri bonitate cumprimis commendatum fructuum genus, quod multis nationibus vſitato vocabulo, Mauza vocatur: videtur id noſtris cucumeribus non abſimile, niſi quòd forma longiore, craſſiore, & ad curuationem modicè inflexa, ab illis differt. In fruticibus, in quibus ſpecies hęc prouenit, adinſtar nucis auellanæ, in vno globo, quandoque quinquaginta cucumeres eiuſmodi condenſantur, adeò vt propter pondus, melonum adinſtar, per terram diffluant, vbi ſi diutiùs hæreant, putreſcunt. Quamobrem antequam ad maturitatem planè perueniant, colliguntur; atque ita in cubiculis repoſiti minore negotio matureſcunt; ſapore & odore genus pyrorum non recentium, qualia apud noſtrates Vryantovvki vocantur, referunt. Satietatem facilè inducunt, adeò vt duo ſaltem cum pane vel caſeo comeſti, ſtomachum repleant. Eſt communis Chriſtianorum opinio, qui in partibus hiſce verſantur, Adamum & Euam in Paradiſo fructum hunc comediſſe: quod etiam certis rationibus comprobare nituntur: quarum prima, quòd poma hîc non habeantur; quódque diuus Hieronymus, in trãſlatione Bibliorum, cùm vocabulum Mauza Latinè reddere non poſſet, fructum ligni tantùm ſimpliciter poſuerit: ſit fides penes illos. nec enim veriſimile eſt, diuum Hieronymum, qui inſtinctu diuino ſacrę legis volumina feliciter interpretatus eſt, quique exactam linguarum cognitionem habuit, id exprimere non potuiſſe. Secunda, quòd Mauzæ fructu in orbiculos ſciſſo, vena quædam appareat, quæ literam T, formam videlicet crucis, repræſentat; vnde inferunt, præuaricationem protoplaſtorum Chriſti crucifixi morte fuiſſe diluendam.

Mauza Damaſcena.

Digitized by Google

ſed etiam in cucumeribus noſtris ſimile quid intueri licet. Tertia ratio, quòd fructus hic, non in arbore, ſed in frutice quodam creſcit, cuius caulis vnius propemodum pugni craſſitiem imitatur, qui tamen fructum pendentem, præ pondere ſuſtinere non poteſt, ſed is in terra, vt iam dictum eſt, iacet; vt facilè à primis parentibus decerpi potuerit. Quarta, quòd Mauza hæc, folia ad vnius cubiti latitudinem, duorum verò longitudinem, protenſa habeat: è quibus poſt agnitum peccatum, perizomata confici facilè poterant: ſed cùm ex folijs ficus ea conſuta tradat Scriptura, qualiter hæc ſubſiſtere poſſint, ipſi viderint. Adferunt & alias non adeò magni momenti rationes. Fructus hi Mauzę Conſtantinopolim per mare deferuntur, qui tamen minùs durabiles ſunt. Itaque nondum maturi colliguntur; ſed arena obruti conſeruantur; ad ſolem autem expoſiti, ibidem Conſtantinopoli ſtatim matureſcunt. Hæc pauca de ijs, occaſione Damaſci, annotaſſe ſufficiat.

Locus conuerſionis S. Pauli.

Circa meridiem diſcedentes Damaſco, & vno milliari longiore confecto, deuenimus ad locum Conuerſionis D. Pauli Apoſtoli; vnde elegantiſſimus Damaſcenæ vrbis patet proſpectus. Non longè abhinc eſt ingens lapis, apud quem Apoſtolus equo delapſus (vt communior opinio habet) in terram proſtratus iacebat. S. Helena ſacellum hîc exædificarat, cuius veſtigia vix apparent. Inde ad dimidium milliare cùm eſſemus progreſſi, in gregem ouium Arabum Maronitarum incidimus: ex ijs cùm vnam Bolucus accepiſſet, Maronitæ qui ibidem in campis erant, concurrere cœperunt, vt eam recuperarent. Turcæ qui bombardas aliquot habebant, ſubſtiterunt: in quos cùm fundas & lapides Maronitæ expedire cœpiſſent, bombardis repoſitis, profugerunt Turcæ, rapta nihilominùs oue; quos conſequi pedibus fruſtrà tentabant Maronitæ. Pro nocte deuenimus ad Caruesſariam Saſa, quæ quinque milliaribus à Damaſco diſtat, & fluuiolo limpido & præcipiti

alluitur.

alluitur. Cùm frequens hîc Arabum mentio fiat, & neceſſariò ſit adhuc facieda:mirabitur aliquis,quî fiat,quòd cùm itinera reddant infeſta, à Turcis nihilominùs tolerentur. Sciendum eſt itaque, quòd ſex albi coloris Arabum vexilla, quamuis in Turcarum ditionibus verſantur,fixas tamen nullibi ſedes habent, ſed in vias publicas excurrentes,non magis Turcas,quàm omnis generis viatores deprædantur: qui ſi inter ſe concordes eſſent, intolerabiles ipſis Turcis euaderent.Feruntur enim eorum eſſe ad ducenta millia, qui magnis inter ſe certant odijs, naturali quodam modo,diuina permiſſione,inſitis. Quodlibet vexillum ſeu phalanx, ſuum habet Ducem cui paret: quos tamen omnes longè ſuperabat potentia, quidam Aborys famoſiſſimus in oris illis prędator,qui quadraginta millibus Arabum præerat, & quo tempore ego de Terra ſancta Tripolim redibam, Syriam vniuerſam populabatur;adeò,vt per illum, Apamæam ſiue Aleppum,quod magnopere cupiebam, viſere tutò non potuerim. Sub illud ipſum tempus, quo Tripoli manebam, Carauanam Turcicam, quæ Aleppo Tripolim veniebat, adortus, triginta Turcis interfectis,camelos cum mercibus omnibus abſtulit: Chriſtianis tamen non nocuit, quorum merces ſe liberè dimiſſurum pollicitus, à mercatorum Agentibus,qui Tripoli reſident, vinum & commeatus ſibi mitti poſtulabat. Quòd autem oras illas adeò infeſtabat, hæc cauſſa fuit. Baſſa Damaſcenus paulò antè quàm nos eò perueniſſemus, vltimo ſupplicio affecit nepotem ipſius, qui per loca itidem vicina prædas agebat. Finxerat Baſſa quaſi cum illo pacem inire vellet. Ad quam ſtabiliendam in quodam loco,quingenti Arabes cum iuniore Aborys, & totidem Turcæ cum Capitaneo Baſſæ, conuenerant. Quamdiu Arabes equis incedebant,nihil attentare Turcę audebant, quamuis in inſidijs aliquot equitum centena haberent collocata: ceterùm vbi Aborys & maior Ara-

Arabes viarum deprædatores cur à Turcis exterminari non poßint.

Aborys Arabs famoſus prædator.

bum pars ex equis deſilijt, vt munera, quæ illis à Baſſa
mittebantur, acciperent; illicò Turcæ impetu in illos fa-
cto, accurrentibus præſidijs clàm diſpoſitis, Ducem hunc
eorum viuum ceperunt, & omnes reliquos trucidarunt.
Patruus itaque Aborys hic, nepotis iniuriam & cædem
vindicaturus, hæc notabilia damna Turcis inferebat. Cùm
adhuc eſſem Tripoli, ferebatur Cæſar, cum muneribus &
quibuſdam conditionibus, Czauſſium ad Aboryſſum
hunc miſiſſe, vt eum aliqua ratione mitigaret; quòd vere-
batur, ne Lemier Mahometi, qui potens admodum in Sy-
ria Phœnices Regulus erat, coniunctus, magis etiam Tur-
cis eſſet terrori; Perſico præſertim durante bello. Quid
poſteà fuerit actũ, ſcire non potui: quandoquidem Arabes,
vt famelici latrones, muneribus non difficulter placantur.
Aboryſſus hic tres adultos habebat filios: vnum Maho-
metem ex priore, duos verò Hametum & Sephetum ex
altera vxore (duas enim tantùm habebat, cùm plures in-
troducere apud Arabes ſit licitum) ſuſceptos: qui tunc
cum copijs ſuis omnibus patri adhærebant, cùm alioquin
pro ſe quiſque diuerſis in locis prædari ſoleat: quibus reſi-
ſtere Turcæ non poſſunt, etiam exercitu conſcripto; quos
per loca inacceſſa, & rupes hinc inde diſperſos, irrito cona-
Arabes Turcis fortiores. tu perſequerentur. Arabes enim & equi eorum, famis &
laborum ſunt tolerantiſſimi: & adeò Turcis formidabiles,
vt vbi decem, iaculis oblongis armati, & induſijs tantùm
tecti (idque ad meridiem dumtaxat, nam à meridie pro-
pter ingentem calorem, induſio caput vnà cum tiara ob-
uoluentes, planè nudi equis inſident) comparuerint; eos
triginta Turcæ, armis & oblongis bombardis muniti, vix
aggredi audeant, cùm Arabes valdè agiles ſint & animoſi.
Non pauci nobis Ieroſolymis pro certo narrabant, quòd
Sangiacus Ieroſolymitanus, paulò antequam in bellum
Perſicum proficiſceretur, recreationis cauſſa cum quin-
quaginta equitibus ad oppidum Bethlehem excurrere
vole-

volebat; cumque in itinere octo tantùm equites Arabes obuios habuiſſet, tantum illi negotij exhibuerunt, vt regredi Ieroſolymam neceſſariò debuerit: habent etenim equos ea pernicitate & audacia prædítos, vt in obuios impetum facere, & vbi neceſſitas poſtulat, celeritate periculo ſe ſubducere nullo negotio poſſint. Turcis autem adeò ſunt terrori, vt circa mare ſulphureum, vel lacum Aſphaltitem, atque adeò in tota Terra ſancta, ex villis Turcarum, annuatim illis tributa, redimendæ vexationis cauſſa pendantur: qui tamen vel ea quoque ratione, à rapinis nō abſtinent. Immò quoties Carauanæ, Damaſco, Aleppo, & Cairo Mecham verſus progrediuntur, quod annis ſingulis menſe Octobri fieri conſueuit, Baſſæ trium harum ciuitatum, per nuntios ſuos munera illis mittunt, ne mercatores deſpolient: quamuis quælibet Carauana, ſuum Sangiacum habeat, cum trecentis equitibus haſtatis, totidémque Ianiſſaris, qui bombardas gerunt, immò & tormenta minora bellica circumducunt. Et Arabes quidem, donatiuis acceptis, ſeruant quod promittunt: nihilominùs cùm ſit eorum infinita multitudo, vbi occaſio adiuuat, cædunt, ſpoliant Turcas, & merces eorum diripiunt, ac poſteà in latibula ſua fugiunt; quis deinde illos veſtigabit & perſequetur? Carauanæ prædictarum ciuitatum, quælibet ſeparatim tamquam acies ordinata progreditur: donec omnes apud mare rubrum ad ciuitatem Thur conueniant in diſtrictu Sinai (non enim mons tantùm, ſed tota regio illa hoc nomine appellatur) vbi coniunctim Mecham proficiſcuntur, & tranſactis ibi in nundinis illis viginti diebus, modo prædicto reuertuntur. Solis autem Mahometanis eò proficiſci licitum: Chriſtiani & Iudæi nō admittuntur. *Carauanæ Mecham euntes.*

Cùm eſſem Damaſci, diligēter ſum percontatus è Turcis, qui è Mecha veniebant, verúmne eſſet quod vulgò de ſepulchro Mahometis fertur, illud è ferro compactum, vi lapidis Magnetis adtractum, veluti in aëre pendere. Negarunt *Mahometi ſepulchrum non penſile.*

runt hoc iſthic eſſe: ſed ſepulchri Mauſoleum altiùs eleuatum, columnis non adeò craſſis ſuſtentari: cumque conclaue illud anguſtum & obſcurum ſit, nec aliud lumen, quàm lampadum, admittat; ijs qui à longè proſpectant, penſilis tumba videtur; ſed qui propiùs acceſſerit, facilè animaduertet illam columnis impoſitam.

Circa meridiem peruenimus ad caſtellum Tanaitera, 21.
vbi notarium Campi Turcici reperimus, qui cum triginta equitibus Damaſcum reuertebatur, milite ad bellum Perſicum per Palęſtinam & Ægyptum conſcripto. Vix dum ex equis deſcenderamus, ecce ſuperuenit Czauſſius, pharetra præcinctus, tribus famulis comitatus, qui ad Sangiacum Gazæ & alios in Ægypto mittebatur, vt, quamuis à bello dimiſſionem obtinuiſſent, in Perſiam nihilominùs reuerterentur. Abſtulit nobis duos equos ex melioribus, dicens ſe à Cæſare mitti, ſibique liberum eſſe, non ſolùm à nobis, (quos canes appellabat) ſed à quouis Turcarum magnate equum accipere, etiamſi pedibus illi eſſet incedendum. Eſt autem in ditionibus Turcarum planè lex huiuſmodi paſſim promulgata. Ceterùm cùm Mukyerus locator noſter, illi ſex taleros obtuliſſet, & Ianiſſari itidem apud illum partes ſuas interponerent, reſtituit quidem nobis equos, ſed alios tamen duos Turcis mercatoribus ademit.

Accidit & alius, ſed lepidus, in hoc loco nobis caſus. Vnus ex meis comitibus, decoris cauſſa, vt fit, myſtaces ſibi torquendo erigebat: hoc aduertit quidam apoſtata probè Turciſmo imbutus, & ſubitò contra nos linguam ſtringit, verbera minatur, non ſecùs ac ſi grandem à nobis iniuriam accepiſſet. Miramur vnde homini tantus tam repentè contra nos furor: ſermone Italico modeſtè eum compellamus: audire non vult, ſed oculis atque ore fulminat. Accito interprete, quærimus cauſſam tantæ iracundiæ: interpres re intellecta reſpondet, turbari hominem quòd

quòd vnus ex vobis myſtaces ſibi torqueat atque erigat, quod maximam indicat arrogantiam. Noſter hoc audito, ſtatim myſtaces digitis iterùm iterumque depreſſit: & ſic barbaricus conſedit furor.

22. Manè peruenimus ad pontem, quem ipſimet Turcæ Iacob Patriarchæ vocant. Eſt ſatis latus, & ſolidè conſtructus, ac Iordani ſuperimpoſitus: qui fluuius ad dexteram duos habet alueos, quorum vnus Ior, alter Dan appellatur: ſimul ſupra pontem, ſatis tamen longo interuallo coniuncti, velut vnum efficiunt amnem, ita nomen vnum retinēt; & vocatur Iordanis, qui non procul inde ex montibus oritur. Ad læuam, prope fluminis ripam, conſpicitur domuncula, quam idem Iacob inhabitabat: parietes adhuc habet integros: apparet valdè fuiſſe humilem. Non procul inde conſpicitur lacus Tiberiadis ſiue Genezareth; cuius longitudo, meo iudicio, ad noſtra decem milliaria protenditur; latitudo, non vbique æqualis, vix duo tantùm complectitur. Vltra lacum apparent montium cacumina, & vaſtæ ſolitudines deſerti: in quo Chriſtus ſeptem panibus & piſciculis, ſaturauit quatuor hominum millia: Marc. cap. 8. Ponte ſuperato, ad dexteram oſtenditur locus, in planicie modica, ſub rupe, ad ripam fluminis, vbi Iacob cum Angelo luctabatur, de quo Geneſ. 32. Ad ſiniſtram ſupra lacum prædictum, ad duos ſagittæ iactus erat ciuitas Corozaim, cuius frequens eſt in Euangelio mentio: nunc planè deſolata, vix quinquaginta domunculas habet. Ab hoc ponte iam Galilæa incipit. Terra hîc initiò ſaxoſa, & rupibus, vt Syria caua, abundans: ſed duobus milliaribus peractis, tanta eſt in hac regione ſitus amœnitas, vt difficulter deſcribi & verbis explicari poſſit. Soli fertilitas inſignis hinc apparet, quòd licet propter incurſiones Arabum, agri non excoluntur, optimarum tamen herbarum vim maximam producit, roſmarini præſertim, cuius fruteta vbique latè condenſata virent. Inhabitatur

Iacobi Patriarchæ pons.

Iordanis bifariàm diuiſus.

Genezareth lacus.

Lucta Iacob.

Corozaim.

GALILAEAE confinia & fertilitas.

pluribus in locis ab Arabibus, qui propter paſcua in quibus ouium &camelorum greges alunt, ad aquarum fluenta, tuguriola figunt; & pro ratione paſcuorum de loco in locum migrant, prout ſuperiùs eſt enarratum. Roſmarini itidem herba, propter amaritudinem quàm habet, grata eſt ouibus, & gregem à morbis plurimùm præſeruat. Arabes nullam terræ œconomiam exercent: lacticinijs tantùm pecorum victitant. Multa de Galilææ fertilitate varijsque regionis huius commoditatibus eſſent ſcribenda: & ex frequentibus ciuitatum oppidorumque ruinis, apparet eam fuiſſe populoſiſſimam. Quamobrem non grauatim ſubſcribo Ioſepho, qui libro 3. cap. 2. de bello Iudaïco, Galilęam deſcribens, affirmat, eam non modò frugum, ſed vrbium & vicorum adeò fuiſſe abundantem, vt vel minimus quiſque pagus, ad quindecim colonorum millia habuerit, præcipuè circa montem Thabor: ſub quo vallis ampliſſima & amœniſſima interiacet, in qua nonnulli volunt Melchiſedechum Abrahamo à cæde Regum reuertenti occurriſſe, & benedicendo ei, panem & vinum Deo in gratiarum actionem pro victoria obtuliſſe, de quo Geneſ. 14. Alij in monte Caluariæ id factum affirmant, vbi Chriſtus Dominus eſt crucifixus: quod Theologis diſputandum relinquo. Circa meridiem peruenimus ad Caruaſeriam, ad quam eſt ciſterna vetus, in quam à fratribus miſſus fuit Ioſeph, Geneſ. 37. Hanc Turcæ, puteum Ioſephi nominant, Arabes Elbir Ioſeph: nunc tamen habet aquam. Habent hîc Turcæ ſuam Moſchæam: ante cuius portam puteus hic poſitus eſt, ex quo Chriſtianis etiam haurire licet. Habet aquam valdè bonam & frigidam. Pronocte venimus Bethſaidam, diui Petri patriam: vbi domus ipſius erat: exſtant ingentes ruinæ templi, quod S. Helena magnificentiſſimum exſtruxerat. Nunc eſt vicus, quindecim caſas habens, quas Turcæ inhabitant: & eſt in ipſo littore lacus Tiberiadis, qui in Euangelio, mare Gali-

Puteus Ioſeph ſeu ciſterna.

Bethſaida.

Galilææ dicitur. Habet aquam dulcem, quam bibimus, in eademque lauimus. Piſces valdè bonos producit, eiuſdem ferè ſpeciei, qui Praſini, vulgò Leſſeze apud nos vocantur, niſi quòd minores ſunt.

Manè deuenimus ad radices montis Thabor, quem Ioſephus Antiquitatum lib. 5. cap. 1. & lib. 4. cap. 2. de bello Iudaïco, Itabirium vel Itabiricum appellat. Eſt mons altiſſimus, mira elegantia in rotundam formam concentratus, vt ab arte magis, quàm à natura factus videatur. Nam per gyrum, in parte inferiori, rupium cinericij coloris circumferentia cingitur: quam deinde viridium frutetorum ordo ita interſecat, vt ab imo vſque ad ſummum, rupes rotunda, virenti frondium corona, artificioſè circumdata videatur. In eius ſummitate eſt Eccleſia non adeò magna, inter duo ſacella à diua Helena eo loco fabricata, in quo Chriſtus Dominus transfiguratus eſt. Relicto monte Thabor, vidimus à longè ad dexteram ciuitatem Sephet, (Tob. cap. 1.) in altiſſimo monte poſitam, in qua Regina Heſter eſt nata. Inhabitatur à Iudæis, quorum infinita iſthic eſſe multitudo fertur. Progrediendo paululùm vltrà, videtur in alio monte dirutum caſtrum Macherontum, Græci Sebaſten vocant, in quo S. Ioannes Baptiſta eſt decollatus: ſub monte ciuitas erat ſatis ampla, quæ tota eſt deſolata. Oſtenditur à tergo caſtri parua quædam porta, per quam D. Ioannes ad martyrium eductus dicitur. Inde venimus pernoctaturi ad caſtellum Zynin ſatis amplum, quod proprium habet Sangiacum, qui profectionem in bellum Perſicum apparabat. Non procul à caſtello eſt campus, in quo decem viri leproſi Chriſto ex Galilæa Ieroſolymam eunti occurrerunt, ſalutem ab eo contenta voce poſtulãtes: *Ieſu præceptor miſerere noſtri*, Luc. 17. Leproſi enim extra oppida habitabant, nec ad conuerſationem hominum admittebantur, lege diuina prohibente, Num. 5. Sub ipſo Caſtello eſt oppidum quod inhabi-

Mons Thabor.

Ciuitas Sephet.

Macherontum caſtrũ.

tant Iudæi. Quamuis Turcis religio præſcribat, ne vinum bibant, tam diu ſcilicet hanc legem obſeruant, quàm diu ipſis occaſio potus iſtius non offertur: quod in hoc ipſo Caſtello manifeſtè ſumus experti, cùm ad nos quidam, non poſtremus Sangiaci familiaris, cui cum noſtris Ianiſſaris notitia interceſſerat, veniſſet. Diuerteramus, prout moris eſt, ad ſtabulum quoddam valdè fœtidum: quamobrem de alio loco eramus ſoliciti, qui nobis, Turca prædicto procurante, conceſſus eſt. Itaque pro labore, vinum Creticum (cuius vnum & alterum barile, pro vſu Ianiſſarorum noſtrorũ in promptu ſemper habebam) egregiè potabat, manibus complicatis, oculis in cælum erectis, vt magis deuotè orare numquam potuerit: cúmque totus iam eſſet ebrius, admonuerunt nos Ianiſſari ne illum egredi ſtabulo permitteremus, ne ebrietas eius innoteſceret. Nam cùm eiuſmodi potus iſthic venalis non reperiatur, facilè veſtigari poterat, vbi ſeſe ingurgitârat. Vnde nobis pecunia & carcere, culpa illius repræſentanda veniebat. Quamobrem licet poteramus in aliam domum ſeu ſupra tabulatum illius (ædificia enim regionis huius tecto carent, & hoſpitibus locus tantùm is conceditur) commigrare, quatuor tamen horis exſpectandum nobis erat, dum ille crapulam edormiret: quem etiam pannis noſtris texeramus, ne à Turcis prætereuntibus ebrietas illius agnoſceretur. Experrectus tandem ſurrexit, & Muſcatellæ ardorem lympha extinguebat, capite, vt apparebat, ſatis graui.

Turcæ vino ſe ingurgitant.

SAMARIA. Manè circa ortum Solis, apud Sichar obuium habuimus Sangiacum in ipſis Samariæ finibus, qui cum trecentis equitibus in Perſiam proficiſcebatur. Inſidebat equo fuſco, ſerico rubro Damaſceno indutus, in capitis tegumento pennam ſtruthionis griſei coloris gerebat, in libro quodam legebat. Habebat etiam centum equites Mauros Mamalucos, viros militares & bellicoſos. Nos peregrinorum

norum more,ab equis deſcendentes,prętereuntem illum, capite profundè inclinato, ſalutauimus. Ipſimet Turcæ nobiſcum præclarè actum dicebant, quòd eum in Sichar non offendimus, cùm vir ſit in peregrinos valdè rigoroſus, qui non ita pridem peregrinos aliquot, plures hebdomadas in carcere detinuit, donec à mercatoribus Apamææ & Tripolitanis trecentorum Cecchinorum pretio eliberarentur. Vix nos prætererierat,miſit illicò, vt ei vectigal perſolueremus. Singuli binos Cecchinos illi numerauimus,Ianiſſaris opera ſua nos egregiè iuuantibus,ne plura ſoluere fuerit neceſſe. Vectigal huiuſmodi in Campo exigebant à nobis duo Samaritani, qui tiaris rubeis vtuntur, & licet circumcidantur,diuerſam tamen à Iudæis habent religionem.

Sichar eſt primaria Samariæ ciuitas,de qua Ioan.cap.4. *Sichar.*
inter Garizim & Hebal montes poſitã: à Turcis Neapols vocatur,protenditur in longum ſub monte,& eſt ſatis populoſa: fructibus plurimis abundat. Nullus illic Iudæorum habitat,nec ſubſiſtere in tranſitu poteſt; adeò illis inter ſe non conuenit.

25. Manè medio milliari confecto, deflectentes ad læuam ab itinere,ad iactum ſagittę,vidimus puteum,apud quem Chriſtus cum muliere Samaritana colloquebatur. Puteus *Puteus Samaritanæ.* hic eſt obrutus lapidibus,apparet tamen notabiliter:& ipſis Turcis eſt venerationi,quòd Magnus Propheta (vt illi Chriſtum nominant) ex illo aquam hauſerit. Chriſtiani, vt moris eſt, recitata vna oratione Dominica, in genua procumbentes terram exoſculantur. Ab hoc puteo deſcendentes,profecti ſumus per conuallem cumprimis elegantem & fertilem,quam Iacob, vltra ſortem, Ioſepho filio dederat, Geneſ.cap.48. Ad dexteram poſita eſt villa ſatis frequens,quę nunc etiam Ioſephi vocatur. Tribus milliaribus decurſis, circa meridiem ad Caruaſeriam quamdam diuertimus,vbi iam Iudæa incipit.

IVDAEA. Etſi in omnibus diuinis promiſſionibus firma & ſtabilis certitudo,cui nulla dubitatio ſubeſſe poteſt, manifeſtè appareat; id tamen euidentiùs in hac terra videre licuit, quam omni fertilitate & bonorum copia abundantem, populo Iſraëlitico ſe daturum Deus promiſerat. Galilæa frumentorum & omnium fructuum ferax eſt, & elegantem planiciem habet, quam tamen montes interſecant. Samaria rupes, quamuis non adeò altas, habet; hortis tamen conſitis abundat, & conualles valdè frugiferas continet: vineis prætereà frequentioribus, quæ à bonitate commendantur, humum lætificat: cumque tria hæc ſimul iuncta poſſideat, ideò maiorem incolarum frequentiam habet, qui pagos propter fructuum copiam inhabitant, quibus tantum laboris, quantum in arando & ſerendo inſumi conſueuit, impendere neceſſe non eſt. Ceterùm Iudæa non adeò quidem frumentis abundat, cùm ſit petroſa, & rupibus immenſæ magnitudinis ſcateat; ſed

Iudææ fertilitas. olei, fructuum, vini præſertim, ingentem copiam præbet. Nam à primis Iudææ confinijs inchoando, vſque dum Ieroſolymam veniatur, quod ſpatium ſeptem milliaribus comprehenditur, ab ipſis radicibus vſque ad ſummitatem montium muri, quibus vineæ cingebantur, ita ſubſtructi conſpiciuntur, vt graduum theatri ſpeciem quamdam repræſentent, vnde facilè apparet, incredibilem illic vinearum multitudinem, & vini copiam fuiſſe. Circa Ierichuntem itidem, omnis annonæ, fructuum (dactylorum pręſertim & ſimilium; medicinalium quoque rerum, quibus calida cæli temperies amica eſt) & vini maxima vbertas proueniebat. Non immeritò itaque Deus ipſe terram hanc, lacte & melle manantem, appellare conſueuit. Tribus ab ingreſſu finium Iudææ milliaribus confectis, vidi-

Fons Beatiſſimæ Virginis. mus aquæ viuæ fontem, ad quam Beatiſſima Virgo, Ieroſolymis reuerſa, conſidens, animaduertit puerum IESVM in comitatu non fuiſſe, Luc. 2. Supra montem apparent

ruinæ

ruinæ templi & monaſterij Virginum,quod olim D. Helena conſtruxerat.

Hinc ad duo milliaria progreſſi,poſt horam vigeſimam primam, ciuitatem ſanctam Ieruſalem à longè conſpeximus, Deoq́ue gratias egimus,quòd nobis gratiam fecerit vrbis huius videndę.Recitauit quilibet orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam, animo conſequendæ Indulgentiæ plenariæ, quàm Pontifices, ciuitatem primò aſpicientibus concesſerunt. Vno milliari à ciuitate ad læuam, non procul à via publica, eſt caſtrum Saulis Gabaa, *Gabaa Saulis.* de quo 1. Reg. 10.totum planè dirutũ & deſolatum, cuius vna tantùm turris ferè integra ſupereſt. Dimidio milliari confecto, habuimus obuios equites vigintiquinque prædones Arabęs: quibus viſis, vnus è noſtris Ianiſſaris itidem eques, propiùs accedens eos eſt allocutus: cumq́ue ab inuicem diſcederent, per interpretem nobis nuntiarunt, vt gratias illi Ianiſſaro ageremus, ad cuius petitionem vita nos donaſſent. Idem & ipſemet Ianiſſarus paulò pòſt affirmauit,quòd illos optimè nouerat, & longo tempore prædatoriam cum illis exercuerat. Narrabat homines eſſe prædatorum omnium ferociſſimos. Animaduertimus tum in Boluco noſtro non dubia ſigna trepidationis, quæ pallor in vultu & tremor ita prodebat, vt ne loqui quidem poſſet. Arabes enim,vt antè dictum eſt,nec ipſis Turcis parcunt; & faciliùs quandoque Chriſtianos, quàm ipſos,illæſos dimittunt.

Vna & dimidia ante occaſum Solis hora,tandem Ieroſolymam peruenimus,& iuxta receptum morem ad portam Piſcium ſubſtitimus. *IERVSALEM.* Intereà quidã ex noſtris haſtatis per portam Damaſci ingreſſi, ſignificarunt peregrinos aduenisſe. Nos quoque peditem Ianiſſarum præmiſimus, aduentum noſtrum indicantes: quod vt Fratres Ordinis S. Franciſci de Obſeruantia intellexerunt,venerunt ad illam,apud quam exſpectabamus, ciuitatis portam, Frater

Chriſto-

Chriſtophorus de Tridento Vicarius (nam Pater loci Guardianus Frater Angelus Stella,negotiorum monaſterij cauſſa Conſtantinopolim profectus,in reditu diem extremum clauſerat in Armenia) & Frater Ioannes de Florentia : qui cùm nos conſalutaſſent, exſpectarunt dum Turcæ venientes,ſarcinulas noſtras excuterent, & perluſtrarent num aliquid mercium apud nos eſſet : vbi nobis arma ſunt adempta(ea namque in itinere deferre licitum eſt,& ipſi Turcæ libenter hoc patiuntur propter Arabes) deduxerunt nos ijdem Turcæ vſque ad monaſterium S. Saluatoris,& portam eius. Ingreſſi Eccleſiam,in genua procumbentes, vnà cum religioſis decantauimus canticum Te Deum laudamus, Deo gratias agentes pro tam ſingulari beneficio, quòd nos ad hæc loca ſacratiſſima, in quibus ſteterunt pedes eius, operando ſalutem noſtram, perducere incolumes dignatus fuerit. Aſſignata nobis ſunt deinde cubicula,vbi peregrinis diuertere mos eſt:deinde cœna eſt appoſita.

Manè Miſſam in monaſterio audiuimus:à prandio pro- 26.
ut moris eſt, adiuimus domum Cadij, vbi nomina noſtra & Patris,excipiente Notario,profeſſi ſumus.Deinde FratresReligioſi ſuprà memorati,numerarunt ibidem à quolibet noſtrûm vndecim Cecchinos,qui conſtituunt florenos viginti duos. Duo Cecchini in capita ſingula, penduntur pro ingreſſu Ciuitatis, nouem verò pro facultate adeundi ſacrum Sepulchrum. Aurei ducati ad pondus ibidem examinabantur: ſimplex autem moneta, quam Sayn appellant, ab ijs qui aurum non habebant,abſque pondere, quòd notabilis ſit, accipiebatur. Cocus meus pro monacho habitus, quinque tantùm Cecchinos perſoluit. Sacerdotes religioſi nihil pendunt: ſed qui laici ſunt,quinque Cecchinos numerant. Quamobrem cùm is pro laico religioſo ratione habitus iudicaretur, volebant Turcę vt iuraret,quòd religioſus eſſet,ille cùm iuramento,

Peregrini in ingreſſu Eccleſiæ ſacri Sepulchri tributũ pendunt.

mento,id quod non erat, affirmare non poſſet, ſublata in cælum manu, dixit ſe non eſſe religioſum. Turcæ autem exiſtimantes eum bona fide iuraſſe, abire permiſerunt. Hac arte Turcas eluſit, reliquum pecuniæ quæ illis pendenda erat, ſibi reſeruans. Interpretes habebam duos, vnum Iacobum ſenem, quem mecum Cypro acceperam, ex Salinis, Famauguſta accerſitum; alterum iuuenem Gorgi Syrum Tripolitanum. Vterque abſq; tributi ſolutione, iuxta receptam conſuetudinem, ingredi permiſſus. Redeuntes à domo Cadij, cùm prope Eccleſiam tranſiremus, ante portam eius adorauimus: deinde monaſterium ingreſſi, acceptis ijs quæ pro nocte neceſſaria erant, intrauimus in Eccleſiam ad audiẽdas Veſperas. In ipſo introitu, denuò ijs qui nobis templum aperiebant, decem & aliquot Maydinos, quorum ſinguli groſſo noſtro computantur, perſoluere coacti ſumus. Statim ab ingreſſu Eccleſiæ, in Capellam ſacri Sepulchri intrauimus, & recitata Oratione Dominica, Salutatione Angelica cum Collecta, loco hoc ſacro exoſculato, iuimus ad Sacellum, in quo Fratres officia diuina peragunt; quod Apparitionis vocatur, quòd in eo loco, Chriſtus Dominus poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam, Virgini Matri Mariæ primùm apparuerit. Hîc inchoatis à Fratribus, qui nobiſcum vnà ſunt ingreſſi (erant autem ſex Sacerdotes, & alij octo) Veſperis & abſolutis, Proceſſio cum vexillis eſt inſtituta, quam nos Peregrini accenſis cereis bini & bini ſequebamur. Ventum eſt primò ad altare minus ad dexteram portæ: in quo poſita eſt pars columnæ, ad quam Chriſtus fuit flagellatus. Eſt autem ex lapide rubeo Porphyrite, prout ex particula apparet, quam inde ad Eccleſiam Neſueſienſem mecum attuli. Hîc prima ſupplicatio eſt habita: initio decantatur ſacer Hymnus eius loci proprius, cum Antiphona & Oratione. Religioſus deinde facit exhortationem ad Peregrinos, myſteria quæ in eo loco facta ſunt

Ingreſſus ad S. Sepulchrum.

Capella Apparitionis.

Proceſſio peregrinorũ in Eccleſia Saluatoris.

Columna Flagellationis.

enarrans,& ad præſtandam pro diuino hoc beneficio gratitudinem,& animi deuoti feruorem, incitans. Hic ordo apud cetera omnia ſanctuaria ſeruatur. Frater Ioannes de Florentia, vir eloquens & doctus, has tum exhortationes faciebat. Dum eiuſmodi orationes peraguntur à Sacerdote,peregrini in genua prouoluti recitant Orationẽ Dominicam cum Salutatione Angelica, & terram deuotè exoſculantur. Et quoniam quælibet natio in hac Baſilica ſuas habet Capellas ſeu Oratoria,prout inferiùs dicetur: hæc capella Apparitionis ad Catholicos pertinet, & habet Indulgentiam plenariam, prout & eius altare,in quo columna illa Chriſti flagellati eſt poſita. Inde proceditur ad Capellam carceris,in quo Chriſtus Dominus, dum Crux pararetur,poſitus fuit. Locus eſt paruus, anguſtus,& tenebricoſus,nullibi lumen admittens,in rupe exciſus. Apparet certè fuiſſe vel carcerem, quandoquidem in hoc ipſo Caluariæ loco malefactores ſupplicio afficiebantur; vel cuſtodis horti receptaculum, qui non procul inde aberat, ad Ioſephum de Arimathia pertinens, vt in Euangelio habetur. Oratorium hoc carceris,eſt nationis Græcorum,& habet ſeptem annos Indulgentiarum, cum totidem quadragenis:quæ quadragenæ pro ſepties quadraginta diebus numerantur. Sequitur deinde altare S.Longini, qui lancea Chriſti latus perforauit: ſed hîc Proceſſio non ſubſiſtit; nulli enim nationi eſt aſſignatum. Itur hinc ad altare eo loco poſitum,in quo milites ſupra veſtem Chriſti miſerunt ſortes: & quoniam inter ſanctuaria numeratur, Orationes ſolitæ peragebantur. Eſt Armenorum: habet ſeptem annos & totidem quadragenas de Indulgentijs. Proceditur deinde ad Capellam loci, in quo S. Helena Crucem ſanctam inuenit. Deſcenditur eò per plures quàm triginta gradus, in quorum medio ad manum ſiniſtram relinquitur ipſius ſanctæ Helenæ Oratorium. In Capella Inuentionis, altare maius eſt Catholicorum, habens Indulgentiam

Capella carceris.

S. Longinus.

Crucis inuentæ locus.

gentiam plenariam, ad cuius dexteram eſt aliud paruum, quod ad Græcos pertinet. In reditu ad dexteram deflectitur ad S. Helenæ Oratorium: quam illa Eccleſia propter inſignia pietatis & religionis merita, eo proſequitur honore, vt in hoc eius Sacello & ſupplicationes fiant, & Indulgentia plenaria ſit attributa. Et certè quicumque Terræ ſanctæ loca perluſtrauit, fatebitur ſanctam hanc Reginam omni veneratione dignam: quandoquidem in ipſa Palæſtina ferè trecentas Eccleſias, quarum nunc partim ingentes ruinæ ſuperſunt, partim adhuc integræ conſpiciuntur, magnis ſumptibus erexit, & liberaliſſimè dotauit. Cumque ſancta Cruce reperta & ſublata, in reditu loca maritima attingeret, nec à ciuitate in ciuitatem littori adiacentem aſpectus pateret, in locis editioribus & promontorijs turres altas ex muro ſolido ædificari curabat, in quibus ignes in lætitiæ ſignum vbique accenderentur, quarum in Syria Phœnices per montes frequens eſt numerus. Tanta animi iucunditate hæc ſancta femina perfundebatur, ob inuentionem tam pretioſi theſauri, quo à tetris inferni carceribus, Chriſti benignitate, redempti & liberati ſumus. Oratorium hoc ſanctæ Helenæ, poſſident Armeni. Aſcendendo deinde vbi peruentum eſt in Eccleſiam, ſubſtitit Proceſſio ad altare, ſub quo ſita eſt Columna improperij: quæ eſt è marmore griſeo, craſſa & depreſſa; in qua Saluator noſter in Prætorio Pilati collocatus, ſpinis coronatus, & illuſus fuit. Eam huc inde S. Helena tranſtulit. Habet Indulgentiam ſeptem annorum, totidemque quadragenarum. Eam Capellam habent Abyſſini, ſeu Æthiopes, qui Ioanni Presbytero ſubſunt: quibus hîc datur eleemoſyna, propter extremam eorum paupertatem. Induti tela ſimplici incedunt: corpus mirum in modum affligunt: ſemper in genua prouoluti, & orant, & ſacram Scripturam, ob maiorem venerationem, legunt. Carnes numquam comedunt; piſces rarò, quòd

S. Helena 300. Eccleſiarum in Palæſtina fundatrix: alij quingentas eam conſtruxiſſe volunt.

Turres S. Helenæ.

Columna improperij.

Abyſſinorũ deuotio.

hîc non habeantur; cùm verò habentur, illis die Dominica, feria tertia & quinta vtuntur, idq́ue ſi ieiunium non ſit. Abſque pileo naturali conſuetudine incedunt: capitis comam criſpatam vſque in humeros defluentem geſtant: ſtatura ſunt procera & gracili, capita habent inſtar puerorum exigua. Faciei phyſiognomia eos eſſe bonos & ſinceros indicat.

Inde per decem & aliquot gradus ad ipſum Caluariæ montem aſcendendo, præteritur locus, vbi Chriſti Crux ſteterat, & peruenitur primò ad eum locum, in quo Chriſtus redemptor noſter Cruci affigebatur. Habet altaria duo, maius, & ad læuam minus, vtraque ſunt Catholicorum. Inter hæc eſt tabula marmorea diuerſicolor, quæ ipſum affixionis locum indicat. Habetur hîc Indulgentia plenaria. Paſſibus aliquot interiectis, reditur ad locum, in quo Saluator eleuatus, & Crux in rupem immiſſa fuit. Locus hic altitudine vnius cum ſemiſſe cubiti eminet: in cuius ſummitate, in petra exciſum eſt foramen, habens in profunditate per diametrum palmum vnum cum dimidio. Margines foraminis per circuitum obducti ſunt ærea lamina, cui literæ quędam Græcæ ſunt inſculptæ, quę præ vetuſtate legi commodè non poſſunt. Ab vtroque latere foraminis Dominicæ Crucis exſtant alia duo, in quibus cruces latronum ſtabant: quas minores, & minùs altas fuiſſe veriſimile eſt, cùm foramina itidem minùs profunda ſint: quibus nunc ligna ſimplicia ſunt impoſita. Cruces latronum, interſtitio quatuor cubitorum diſtabant à Cruce Chriſti, niſi quòd illa, quæ ad læuam, nunc fermè cubito longiùs, quàm dextera, dimouetur: idq́ue propterea euenit, quòd cùm petra ſciſſa eſſet, vt habetur in Euangelio, crux quoque remotior facta eſt. Profunditas fiſſuræ in illa petra veſtigari non poteſt; latitudo tres cubiti quadrantes comprehendit. Sanctuarium hoc eſt Georgianorum, qui ſedes ad mare Nigrum habent. Nonnulli eos

Pyeczy-

Pyeczyhorienſes eſſe affirmant: quod cùm ex hiſtoricis non conſtet, omitto. Indulgentia hîc plenaria. In pariete pendet aulæum antiqui operis ex lana, cui Crucifixi imago eſt intexta. Poſt cruces, paries Eccleſię conſurgit, in cuius tergo eſt alia Capella Abyſſinorũ: quo loco Abraham Iſaacum filium immolaſſe memoratur. Locus genuflexionis Iſaaci, marmore diuerſi coloris eſt conſtratus, vnóque & dimidio cubito in longum & latum protenditur. inter ſanctuaria tamen non connumeratur. Habent hîc fixam manſionem ſuam Abyſſini, quandoquidem triennio elapſo decedentibus, ſucceſſores ad S. Sepulchrum alij ſubmittuntur: quod tum fit, quando nullum illis cum Turcis eſt bellum, quod rarò tamen euenit. Eſt hîc Indulgentia annorum ſeptem, & quadragenarum totidem. Ad illam Capellam extra Eccleſiam Proceſſio non fit: quam nos poſt triduum viſitauimus.

Locus immolationis Iſaac.

Ex monte Caluarię deſcendendo, itur ad Lapidem Vnctionis, qui è regione Portæ maioris, qua ingreſſus ad Eccleſiam patet, eſt poſitus. In eo Chriſtus Dominus, è Cruce depoſitus, à Ioſepho & Nicodemo, condîtus aromatibus eſſe perhibetur. Eſt quatuor cubitos longus, latus vnum cum ſemiſſe. Catholicorum eſt hic locus, & habet Indulgentiam plenariam.

Locus Vnctionis.

Hinc tandem peruenitur ad Capellam ſacri Sepulchri: quam Proceſsio ter circumit, & vbi ante oſtium deuenitur, omnes in genua procumbunt: cumq́ue propter loci anguſtiam omnes ſimul ingredi non poſsint, præcedit Sacerdos religioſus qui facit exhortationem: quem peregrini per ordinem ſinguli ſequuntur, in ſacratiſſimum Domini Sepulchrum introeuntes per humile & depreſſum oſtiolum, ad cuius partem dexteram intrinſecus, altitudine vnius cubiti cum dimidio, eſt locus in planum extenſus, adinſtar ſcamni: in quo ſanctiſſimum Chriſti corpus poſitum fuit. Sepulchrum hoc ſanctum, eſt Catholi-

Sacri Sepulchri effiguratio.

tholicorum, habetque plenariam Indulgentiam. In eius anteriori parte eſt Capella rotunda, vbi eſt lapis depreſſior, in quo ſedebat Angelus, nuntians mulieribus glorioſam Chriſti reſurrectionem. Retro Sepulchrum Domini, eſt paruum Sacellum Cophtorum ſiue Chaldæorum, abſque ſanctuario. Oratione in ſacro Sepulchro finita, & ſanctiſsimo loco humiliter exoſculato, Proceſsio verſus Capellam Apparitionis continuatur: in tranſitu duo ſunt rotundi lapides, vlnam cum dimidia latitudinis in circumferentia habētes, ſex cubitorum ſpatio ab inuicem diſtantes: in quorum vno, qui Sepulchro proximus, ſtabat Chriſtus; in altero Maria Magdalena cum Chriſto, quem hortulanum putabat, colloquens. Non procul inde eſt altare dedicatum eidem Sanctæ ad Catholicos pertinens, Indulgentiam ſeptem annorum & totidem quadragenarum habens. Hinc iam Proceſsio completa, ad Capellam Apparitionis redit: vbi à Fratribus Completorium decantatur: peregrini autem deuotioni vacant, per ſacram Confeſsionem, ad craſtinam diuiniſsimi Sacramenti perceptionem ſeſe præparantes.

Locus, Noli me tangere.

Noctem inſequentem peregrini in deuotione particulari tranſigunt, prout diuina bonitas cuilibet eam inſpirauerit. Si quis tamen ſomno prægrauatur, poteſt in aliquo ſanctuario, vel ad Sepulchrum Dominicum, vel in monte Caluariæ, vel alibi modicum quieſcere: quod in longum produci nō poteſt, quandoquidem ante mediam noctem, quælibet natio ritu ſuo, in deputatis Oratorijs, diuina celebrat officia, Catholici verò in Capella Apparitionis matutinas preces decantant: quibus finitis Sacerdotes, ſua priuata ſacra peragunt. Matura Miſſa plerumque ad Sepulchrum Dominicum, à peregrinis, quod & nos faciebamus, frequentatur: deinde concedit quiſque, vbi magis adlibuerit. Et quoniam in ſacris his locis, etiam oratio fit pro defunctis parentibus & propinquis, nonnulli impetrant à

Aſsiduitas diuinorum officiorum in Baſilica Ieroſolymitana.

Pro defunctis ſuffragia.

Sacer-

Sacerdotibus, vt Sacra in præſentia illorum in monte Caluariæ pro defunctis celebrent, vel quocumque alio in loco, vt id fiat, Dominus alicui inſpirauerit. Cùm tempus inchoandi ſummi Sacri aduenerit, quod Pater Vicarius tunc peragebat, Sacerdotes, vt in celebri feſto, ſolenniter induti, ad Sepulchrum Dominicum procedunt. Celebrans accedit ad altare ſolus, ceteri verò Sacerdotes, qui ſacrum decantant, in Eccleſia extra Capellam remanent: nam exterior hæc S. Sepulchri Capella minùs capax eſt, & peregrini tantùm, ibidem genu flectentes, per oſtiolum inferiùs introſpiciunt in ſacrum Sepulchrum, & apud Miſſæ ſacrificium deuotionem ſuam peragunt: quemadmodum & nos fecimus, ibidemq; ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcepimus. Sacerdos propriè in hoc ipſo loco, in quo Saluatoris Corpus iacuit, (qui quaſi ſcamno in rupe exciſo aſſimilatur) commodè ſtans diuina tractat myſteria: quandoquidem locus hic à terra, vltra ſeſquicubitum eſt eleuatus, latitudo verò quæ Corpus Chriſti admittebat, vnius itidem eſt cubiti. Ad parietem, eſt antiquiſſima tabula, in qua Chriſti reſurgentis imago, inter duos Angelos genu flexos, eſt depicta. Finito Sacro, Fratres religioſi, Horas Canonicas in Apparitionis Capella perficiebant, nos quoque Orationes noſtras continuabamus. Deinde exſpectantes dum Turcæ Eccleſiam reſerarent, perluſtrabamus alia loca, vtpote ſepulchra familiæ Ioſephi ab Arimathia: qui locus eſt Syrianorum vel Iacobitarum, ſed non numeratur inter ſanctuaria. Sepulchra hæc ſunt retro ſacrum Sepulchrum ſub Eccleſiæ porticu ſuperiore, cuius parieti cùm ſint contigua, amplum ſpatium peragendæ Proceſſioni præbent. Vidimus etiam ſepulchra Balduuini Regis & Godefridi Bullonij fratris eius, qui Terram ſanctam è manibus infidelium recuperarunt, & ipſam ciuitatem Ieroſolymitanam trigeſimo nono obſidionis die, anno 1098. (alij tamen 1099. die quintadecima

Ioſephi ab Arimathia familiæ ſepulchra.

Baldu. & Godefridi Regum ſepulchra.

ma Iulij id factum volunt) in poteſtatem ſuam redegerunt. Sunt etiam & alia quinque vel ſex ſepulchra vno eodemque modo & forma conſtituta, quorum inſcriptiones ob vetuſtatem difficulter leguntur. Apparet Græcæ gentis hominum ea fuiſſe. Non habentur pro ſanctuarijs. Quoniam verò Capella (vbi tria tantùm ſunt monumenta, cùm alia non procul tamen ab illa ſint in Eccleſia poſita) eſt ſub ipſo Caluariæ monte conſtructa, fiſſura illa quæ inter Crucem Chriſti & læui latronis facta erat, optimè inferiùs in rupe apparet quàm latè diducta fuerit. Græci lampadẽ in ea accendunt, quæ tamen perpetuò non ardet.

Epitaphium vnum commodè legi poteſt, quod Chriſtianus Adrichom. in libro ſuo poſuit, & ego ex ſepultura ipſa deſcripſi:

Rex Balduinus, Iudas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Eccleſiæ, virtus vtriuſque,
Quem formidabant, quicumque tributa ferebant,
Cedar, Ægyptus, Dan, ac homicida Damaſcus,
Proh dolor in modico clauditur hoc tumulo.

Epitaphium aliud, non omnes dictiones habet quæ legi poſſint.

HIC IACET INCLYTVS DVX GODOFRIDVS DE BVLLON, QVI TOTAM ISTAM TERRAM ACQVISIVIT, CVI .. T V ... CHRISTIANO ... CVIVS ANIMA REGNET CVM CHRISTO, AMEN.

Sepulturas alias, P. Stephanus Raguſinus ſcribit eſſe Regum coniugum & liberorum: Adrichomius autem ſex Regum, qui Terræ ſanctæ dominabantur; quod veriſimilius videtur. Nec enim probabile eſt Reges illos, per itinera tam longinqua & periculoſa, vxores & liberos circumduxiſſe. Ego quamuis diligenter inſcriptiones eiuſmodi contemplatus fuiſſem, præter ſuperiùs poſita, plura deſcribere non potui. Nam character eſt antiquus, abraſus;

ſus; & ſepulchra ipſa rupta & mutilata. Circa meridiem Turcæ aduenientes reſerarunt Eccleſiam. Quamobrem quemadmodum intraueramus, ita inde egreſſi ſumus, cum religioſis,& nonnullis alijs.Hi autem fuerunt diuerſarum nationum, Chriſtiani Ieroſolymis reſidentes,qui, quoties adueniunt peregrini, facultatem cum illis Eccleſiam ingrediendi, aliqua ratione impetrant. Nec enim aliàs intromitti ſolent,niſi in maioribus ſolemnitatibus in eorum gratiam Baſilica aperta.Ingrediuntur autem,cùm peregrini adſunt,abſque aliqua vectigalis ſolutione. Quo nomine magnas peregrinis agunt gratias, prout & nobis egerunt,quòd propter eorum aduentum, ſacra loca viſere conceſſum illis fuerit. Admittuntur tamen etiam illi Ieroſolymitani incolæ, qui res ad deuotionem pertinentes diuendunt: vt ſunt calculi precatorij, ex arbore oliuarum & terra confecti, ex qua primus parens Adamus dicitur plaſmatus, quæ Damaſco aduehitur: lapides itidem varij in formam calculorum ſimilium concinnati: cruces cum reliquijs locorum Terræ ſanctæ: menſuræ itidem Sepulchri Dominici, cum alijs nonnullis rebus eiuſmodi. Sumus igitur egreſſi omnes, nullo intus relicto. Nam egredientes ſingulos Turcæ numerant, vt conſtet tot egreſſos, quot fuerunt in Templum admiſſi. Erat tunc temporis ibidem femina quædam Polona, Dorothea Siekierzecka, quæ ab annis aliquot Ieroſolymis morabatur, annum agens ętatis circiter quinquageſimum. Hanc nonnulli mente captam arbitrabantur: Deo tamen id ſoli notum. Nam magna & admirabili deuotione prædita videbatur, nullamq́ue occaſionem Baſilicam Saluatoris ingrediendi prætermittebat. Hæc cùm eſſet Catholica, locum non habebat Ieroſolymis vbi caput reclinaret. Nec enim in Conuentu Fratrum habitare licitum illi erat, quò non niſi confeſſionis cauſſa accedebat. Itaque cùm hinc inde per ciuitatem vagaretur, ſæpiùs fiebat,quòd à Turcis mi-

Siekierzecka peregrina Polona.

ferè vexabatur, & quandoque etiam verberibus adeò excipiebatur, vt mirum fuerit, quomodo viuere potuerit. Nam coſtas ferè omnes, in tenero corpuſculo, verberibus confractas habebat; dumq; tertia vice Dominicum Sepulchrum ingrederemur, vix eam à rabie Turcicorum puerorum defendere & eripere potuimus. Quamobrẽ propter ſcandala, quæ ſacris illis in locis eius occaſione committebantur, Gregorius XIII. Pont. Max. ſub excommunicationis pœna interdixit, ne mulieres ampliùs Ieroſolymam proficiſcerentur. Procuraui itaque apud Cadium, vt, quod abſque eius permiſſu fieri nõ poterat, cùm illa ſpontè nollet, per vim iſthinc abduceretur. Dixi eam popularem meam fuiſſe, & è capite laborare. Conceſſit ille non grauatim. Relicta igitur illi pecunia qua Tripolim adnauigare poſſet, prior è ſancta ciuitate diſceſſi.

Mulieribus Ieroſolymitana peregrinatio prohibita.

Templo egreſſi, venimus ad noſtrum monaſterium, vbi in communi Frat. Refectorio prandio ab illis excepti humaniſſimè fuimus; cùm anteà in peregrinorum diuerſorio cibum capere ſoliti eſſemus. Poſteà ad viſenda quoque alia ſacra loca deducti fuimus. Inprimis vidimus magnam Armenorum Eccleſiam, eo in loco fabricatam, in quo Herodes decollari iuſſit S. Iacobum maiorẽ, Act. 12. In ingreſſu templi ad læuam, circa medium ipſius, prope murum eſt altare martyrij huius glorioſi Chriſti diſcipuli. Habet ſeptem annos de Indulgentijs & totidem quadragenas. Vidimus & domum Annæ Pontificis, ad quam primò Chriſtus ductus fuerat: vbi nunc eſt parua Eccleſia eorumdem Armenorum. Habet & ipſa ſeptem annos Indulgentiarum cum totidem quadragenis. Poſteà ſumus egreſi per portam, quæ nunc etiam vocatur Porta Dauid, vel Porta Sion. Nam extra illam inchoatur mons Sion, qui nunc muro ciuitatis non comprehenditur. Non procul ab ea domus eſt Caiphæ, Eccleſia ſatis ampla Armenorum: in qua ad dextram altaris maioris, eſt carcer, in quo

Iacobi Maioris decollationis locus.

Annæ Pont. domus.

Caiphæ domus.

quo Chriſtus Dominus noctem egit, multa ignominioſa à Iudęis perpeſſus, vt in Euangelio legitur. Locus eſt tenebricoſus: protenditur ad longum circiter ad vlnas octo, in latitudine anguſtior. In altari maiori iacet lapis, qui poſitus erat ad oſtium Sepulchri Dominici, magnus valdè, habens in longum ferè quatuor, in latum duos ferè cubitos, craſſitiem verò dimidij & paulò plus cubiti: vt mulieres meritò loqui inter ſe debuerint; Quis reuoluet nobis lapidem? conſiderato eius pondere, cui ſubleuando, vix decem homines ſufficerent. Eodem in loco, ante conſpectum Caiphæ, ab eiuſdem ſcelerato miniſtro data eſt alapa IESV. Eſt hîc Indulgentia plenaria. Ante Eccleſiam in medio areæ plantata eſt oleæ Arbor: quo in loco, vt creditur, ad ignem accenſum D. Petrus Chriſtum negauit: ad cuius latus eſt malus aurea arbor, cui inſidens gallus cantauit. Inde ad iactum lapidis eſt ſacrum Cœnaculum, in quo Chriſtus Cœnam vltimam cum diſcipulis peregit. Huc ingredi Chriſtianis & Iudæis non permittitur, cùm Turcæ Moſchæam ſuam intus habeant. Quamobrem peregrini ad locum hunc conuerſi, vnum Pater noſter & Aue Maria genu flexi recitant, & Indulgentiam plenariam, ac ſi ingreſſi eſſent, aſſequuntur. Ego tamen, vt inferiùs dicetur, cum duobus alijs, ſacrum hoc Cœnaculum poſteà ſum ingreſſus: quod cùm me poſſe ingredi diffiderem, tunc cum alijs deuotionē, vt licuit, hoc loco abſolui. Hæc tria loca, vt iam dictum eſt, ad Armenos pertinent, vbi habent ſua monaſteria, ibique habitant. Inde paululùm ad læuam vltra montem progreſſi, paruam ſpecum intrauimus, in qua Petrus negationem ſuam defleuit amarè. Locus nulli nationi deputatus. Habet ſeptem annorum & totidem quadragenarum Indulgentiam.

Carcer Chriſti. *Lapis Dominici Sepulchri.* *Petri negationis locus.* *Cœnaculum Dominicū.*

Ad dextram domus Caiphæ, eſt Cœmeterium Catholicorum, locus ſepulturæ illorum ab antiquo deputatus. Nullus enim in ciuitate ſepeliri poteſt; immò & ipſi Tur-

cæ in ſuburbio humantur, niſi ſint aliqui ex nobilioribus, qui Moſchæas ad eum vſum ſibi conſtruunt. Reuerſi deinde ſumus per eandem illam portam in ciuitatem, & ad læuam per aliam plateam verſus monaſterium procedendo, fuimus apud portam Ferream, per quam Petrus ex carcere eductus eſt ab Angelo, Act. 12. Fores hîc nullæ, & locus planè deſolatus.

Porta Ferrea.

Manè ex monaſterio egreſſi, per ciuitatem euntes, prope portam ad læuam, defleximus ad domum Ioachimi: in cuius parte inferiori ſunt habitationes aliquot, in quibus oſtenditur conclaue beatiſsimæ Virginis, & locus Natiuitatis eius: cùm nonnulli velint eam ibidem Ieroſolymis natam. Indulgentia hîc annorum & quadragenarum ſeptem. 28.

Ioachimi domus.

In monte eſt Eccleſia S. Annæ dicata, cum monaſterio Virginum, à S. Helena conſtructo. Turcarum ea domus & Templum, quod tamen Chriſtianis adire licet: cùm minùs frequenter Turcæ cæremonias ſuas in eo peragant. Deinde exiuimus è ciuitate per portam S. Stephani, ſic nominatam, quòd per eam diuus hic Protomartyr eductus ad lapidandum fuerat. Deſcendendo, in medio montis, eſt diuerticulum in rupe plana; & hic lapidationis locus, vbi antiquitus erat Oratorium, cuius nunc non exſtat veſtigium. Paulò inferiùs, hortum verſus, in quo Chriſtus captus eſt, oſtenditur locus, in quo beata Virgo Maria ſtabat, orans pro Stephano, cùm à Iudæis lapidaretur; quæ rupis planities hinc optimè conſpicitur. Habetur hîc Indulgentia ſeptem annorum cùm totidem quadragenis.

Porta S. Stephani.

Lapidationis locus.

Deſcendimus deinde in vallem Ioſaphat: in cuius imo, rupes exciſa, & muro per gyrum cincta, quadraginta gradus habet: per quos deſcenditur ad paruam Capellam, in qua erat monumentũ beatiſsimæ Virginis Mariæ. Eſt ibi altare, in quo nobis præſentibus Miſſam celebrauit Frater Ioan-

Vallis Ioſaphat.

B. Mariæ Deiparæ monumentum.

Ioannes de Florentia. Catholicorum hic locus, habet Indulgentiam plenariam. Lampades hîc duodecim pendẽt, quæ non accenduntur, niſi cùm Sacrum fit. Ad latera Capellæ, ſunt alia duo altaria; & in medio ſcalarum, ab vtraque parte Sacella, in quibus erant ſepulturæ familiæ Ioachimicæ: nunc ea loca diuerſæ nationes obtinent. Aſcendendo inde ad dexteram eſt Capella S. Ioſeph ſponſi beatiſſimæ Virginis; è regione ad læuam, parentum ipſius, S. Ioachimi & Annæ. Vtrobique Indulgentiæ ſeptem annorum & totidem quadragenarum ſunt attributæ. Inde verſus montem Oliueti procedendo, ad dextram relinquitur in loco valdè depreſſo villa Gethſemani, cuius ruinæ non exſtant: planities tamen ſupereſt, in qua quercus aliquot, ruſticorum fortaſſe olim, reſiduæ conſpiciuntur. Linquitur & hortus ibidem ſtatim ad dextram, vbi Chriſtus fuit captus; & rectà deuenitur ad lapidem, qui Apoſtolorum nominatur, vbi Apoſtoli ſomno grauati, ad vigilantiam Chriſti verbis admonebantur. Ad iactum lapidis, locus Orationis Chriſti reperitur. Eſt antrum ſubterraneum, ingreſſum habens anguſtum, & foramen in parte ſuperiori, loco feneſtrę: per quod lapides iſthic exciſi commodè extrahebantur. Locus eſt quietus, & planè deuius, ad quem nulla ſemita ducit. In eius ingręſſu eſt altare, vbi Chriſtus in oratione proſtratus iacuit; à quo cubitorum quatuor diſtantia, eſt columna in rupe exciſa, cui ſuperior antri pars innititur, in qua Angelus eum confortans apparuit. Antrum hoc eſt lucidum, & non inelegans, nulliq́ue nationi appropriatum, Indulgentiam obtinet plenariam. In reditu ad iactum lapidis, quà verſus hortum itur, per quatuor gradus deſcenſus patet, quaſi ad viculum quemdam, in eum locum, vbi Iudas Chriſto obuius, illum oſculatus, ſignum dedit Iudæis vt comprehenderetur; vt habetur in Euangelio. Locus nulli nationum adſcriptus, plures arbores oliuarum continet, & habet

Gethſemani villa.

Hortus agonia Chriſti.

Indulgentiam plenariam. Inde ad læuam relinquitur ſepulchrum Abſalonis, 2. Reg. 18. quod è ſaxo viuo, forma pyramidis (non columnæ, vt aliqui volunt) decem cubitorum altitudine conſurgit. Aliud etiam ibidem eſt ſepulchrum Zachariæ, filij Barachiæ, de quo Matth. 23. cui pyramis quoque eſt impoſita, ſed minor & depreſſior. Non longè ab ijs monumentis, ſunt foramina rupium ſeu antra, in quibus, capto Chriſto, latitabant Apoſtoli: locus itidem in rupe, in forma Capellę S. Iacobi Apoſtoli, de quo diuus Hieronymus ſcribit, quòd panem ſumere noluerit, quoad Chriſtum à mortuis reſuſcitatum videret. Apparuit ei igitur ibidem Chriſtus panem porrigens, & dixit: Sume Iacobe: Filius enim hominis à mortuis reſurrexit. In quolibet locorum prædictorum habetur Indulgentia ſeptem annorum & totidem quadragenarum.

Abſalonis ſepulchrum.

Zacharia ſepulchrum.

S. Iacobi ieiunantis locus.

Per vallem Ioſaphat, quæ inchoatur à monumento Beatiſſimæ Virginis, labitur torrens Cedron: qui à prædicto ſepulchro itidem originem ſumit. Creſcit autem ex aquis pluuiarum, quæ primo vere proueniunt; aut è ciuitate ipſa (quæ in monte ſita eſt, & montem Oliuarum oppoſitum habet) concepto meatu defluunt. Æſtate planè deſiccatur: propter aquas tamen ingruentes, non procul ab antris prædictis, pontem paruum ex latere cocto impoſitum habet: ad cuius dextram locus eſt, in petrę ſuperficie plana, ſatis latus; in quo veſtigia manuum, vtriuſque genu, & extremitates digitorum pedum Saluatoris noſtri ſunt expreſſa, cùm à Iudæis ponticulo deiectus, ibidem concidiſſet. Locum hunc peregrini deoſculantur, & habet ſeptem annos & totidem quadragenas de Indulgentijs. Veſtigia hæc, cùm in aperto ſint aëre, pluuias & tempeſtates excipiant, & quotidiano vſu & deoſculatione attrectentur; tamen integra ſemper permanent: quod proculdubiò non fieret, ſi, prout hæretici volunt, arte facta & inciſa lapidi eſſent: quod vel ex Mediolanenſi petra,

Torrens Cedron.

Veſtigia cadentis Chriſti in Torrente Cedron.

tra, quæ retro maius altare in Eccleſia Cathedrali muro eſt inſerta, facilè comprobatur. In qua cùm veſtigij pedis Chriſti menſura, ſit humana arte inſculpta, nec pluuio cælo aut aëris iniurijs expoſita, attrectatione tamen & oſculationibus ita conſumitur, vt vix iam, quidnam ſit, appareat, licet non adeò ſit à multo tempore ibidem poſita. In Ieroſolymitana autem hac rupe, ſacra hæc veſtigia, à mille quingentis & ampliùs annis, planè integra, & velut recenter expreſſa apparent. Si quis ea ſcalpello renouari dicat, id fieri nulla ratione poteſt. Nam cùm petra hęc in via publica ſit, ſi quis Chriſtianorum id attentaret, prohiberetur illicò; quandoquidem ne minimum quid Chriſtianis reſtaurare iſthic licet, niſi Sangiacus, expreſſum ea de re, Cæſaris ſui mandatum acceperit. Præterea cùm Turcæ Ieruſalem, ciuitatem Sanctam appellare conſueuerint, diligentiſſimè cauent, vt ne quid antiquitatum depereat. Adhæc ſculptura renouata, vel ex ipſa petræ profunditate & concauitate, facilè innoteſceret: & cùm ſigna hæc, in rupe lata & plana ſint impreſſa, vt aptè renouata veſtigia apparerent, deberet & ipſa dedolari: vnde ſuperficiei planities, frequentiori renouatione, tanto temporum interuallo, ad notabilem profunditatem deduceretur: quæ nunc ita eminet, ac ſi quis in argillam vdam pedibus & manibus prolapſus conſpiciatur. Hæc qui diligentiùs conſiderauerit, facilè videbit, rem miraculo, non manu, quod non difficulter appareret, factam. Ponte hoc ſuperato, per triginta circiter gradus deſcenditur ad locum profundum, qui fons Draconis appellatur, in quo Beatiſſima Virgo aquas hauſiſſe, & panniculos ſuos fertur abluiſſe. Nam licet clariſſima ſtirpe edita, ſpiritu tamen humilis fuit, prout ſacra Scriptura teſtatur. Ad læuam deinde inter oliueta locus oſtenditur, in quo Regis Manaſſis iuſſu, Iſaias Propheta, per medium ſerra diſſectus eſt. Ad latus Martyrij Iſaiæ, ſub monte, eſt natatoria Siloë, de

Turcæ antiquitatum Ieroſolymit conſeruandarum ſtudioſi.

Fons Draconis B. Virginis.

Iſaiæ martyrium.

qua

qua Ioan. 9. vnde horti omnes, qui ſunt in valle Ioſaphat, abundè irrigantur. Non procul inde apparẽt ruinę turris, quæ tempore Chriſti collapſa, homines decem octo oppreſſit, Luc. 13. Habentur hîc ſeptem anni & totidem quadragenæ de Indulgentia. Aquam hanc Siloë, Turcæ pro ſacrata & benedicta reputant; & plurimi ad lauandum in ea, ſingulis ferè diebus accedunt. Quamuis enim per cuiuſuis aquæ ablutionem ſe à peccatis mundatos exiſtiment, de hac tamen ſingulari quodam modo ſibi pollicentur, quòd corporibus etiam curandis plurimùm conferat. Quamobrem dum eò perueniſſemus, in parte ſuperiori (nam per gradus aliquot in rupe exciſos iſthuc deſcenditur) expectare aliquamdiu neceſſe habuimus, dum Turcæ, qui ibidem lauabant, & veſtimenta abluebant (hoc autem libenter faciunt, melioris, vt putant, ominis cauſſa) diſcederent.

Natatoria Siloë à Turcis frequentata.

Circumeundo ciuitatem ad dextram verſus montem Sion, ad partem ſiniſtram eſt in rupe Ager Haceldemach, qui pretio Chriſti à Iuda venditi, fuit triginta argenteis emptus. Nunc eſt Armenorum, qui ibidem ſepeliuntur. Terra loci illius talis eſt, vt cadauere impoſito, nec cooperto, (quod vidimus) caro, infra viginti quatuor horarum ſpatium, tota defluat & abſumatur, nec aliud quàm nuda oſſa integra relinquantur. Locus hic muro eſt cinctus, ne Chriſtianorum oſſa à Turcis infeſtentur. Permittunt Armeni, & aliarum nationum hominibus in hoc agro ſepulturam, aliqua oblata eleemoſyna. Poſt angulum templi Salomonis, eſt porta parua Sterquilinij, per quam ſordes ciuitatis eijciebantur. Per eam Chriſtus comprehenſus, ad Annam ductus eſt à Iudæis, populi tumultum metuentibus. Venimus deinde ſub montem Sion, in cuius ſummitate olim fuit arx Dauid, cuius extant ruinæ: & tranſeundo prope piſcinam Bethſabeæ (de qua dicetur inferiùs)

Ager Haceldemach intra horas 24 cadauer abſumit.

Porta Sterquilinij.

ſeriùs) per Portam piſcium redijmus ad monaſterium.

Peracto prandio, ingreſſi denuò ſumus Baſilicam S. Sepulchri, & Proceſſionem, vt ſuprà memoratum eſt, abſoluimus. Finitis Veſperis, per exomologeſin ad perceptionem ſacroſanctæ Euchariſtiæ nos præparabamus. Erat tum Vigilia SS. Petri & Pauli Apoſtolorum. Nox ibidem in deuotione, prout Deus inſpirauit, tranſacta. Poſt mediam noctem, Matutinæ preces decantatæ: Miſſa matura ad S. Sepulchrum, alia itidem Summa per P. Vicarium in monte Caluariæ, ad altare Catholicorum decantata, in eo loco, in quo Chriſtus Dominus Cruci affigebatur. Ibidemque ſanctiſſimo Sacramento ſuſcepto, proceſſionaliter ad ſacrum Sepulchrum deducti ſumus: vbi intus Inſignia militiæ ſancti Sepulchri, pro more Chriſtianis antiquitus recepto, ſuſcipiebamus. Peragitur hæc cærimonia à loci Guardiano pro tempore exiſtente, ex priuilegio antiquitus à ſummis Pontificibus conceſſo: qui, quandoquidem, vt ſuperiùs dictum eſt, Conſtantinopolim profectus erat, eius loco, munus hoc idem ille P. Vicarius abſoluit. Qui ritus autem & cærimoniæ in actu hoc adhibeantur, libello particulari copioſiùs explicatur: cuius exemplar ad calcem apponitur, vt inde quilibet petere poſſit.

Secundus ingreſſus ad S. Sepvlchrvm.

Militia S. Sepulchri.

Nomina eorum qui mecum Ieroſolymis fuerunt, & ſacræ militiæ huius Ordinem ſuſceperunt, ſunt hæc; Abrahamus, Baro de Dona, Sileſius; Georgius Cos, & Michael Konarski, Prutheni; Andreas Skorulski, Lithuanus; Petrus Bylina, Polonus. Aderant & alij quoque, vtpote P. Leonardus Pacificus, Sacerdos Societatis Iesv cum ſocio Cypriota; Ioannes Scholtz chirurgus, Vratiſlauienſis; & Ieremias Giermek cocus, Lithuanus.

Dum expectaremus Turcas, qui nobis Eccleſiam aperirent, iniecta fuit à nonnullis theſauri Baſilicæ S. Sepulchri mentio: quem, liberalitate Chriſtianorum Principum, non mediocriter auctum fuiſſe probabile eſt. Sed

Theſaurus Baſilicæ S. Sepulchri.

Ieroſolyma in poteſt atem infidelium redactâ, nihil ex eo reliquum videtur. Selimus Primus, cùm Ægyptum depopularetur, theſauro quoque manus inijcere volebat, quem Religioſi fratres in terram defoderant: cúmque reperiri nullibi poſſet, omnes quotquot erant, in tetrum carcerem in arce Ieroſolymitana (de qua inferiùs) coniecti, per ſeptem & viginti menſes, pane dumtaxat & aqua ſuſtentati, miſerè detinebantur. Tanta tamen eorum fuit fortitudo & conſtantia, vt nulla flagrorum & tormentorum vi, vt eum proderent, adigi potuerint. Multi ex illis mortui; reliquos Tyrannus, Ægypto occupata, & bello finito, dimitti iuſſit. Circa meridiem dimiſſi ex Eccleſia, venimus ad monaſterium, vbi peracto prandio, diplomata ſacræ Militiæ in pergameno conſcripta, nobis exhibebantur. Secretarius Monaſterij qui meo tempore ea ſcripſit, erat F. Deodatus Neapolitanus. Exemplar literarum mihi conceſſarum tale eſt.

In eo nõ reuelando Fratrum Minorum conſtantia.

VNIVERRSIS & ſingulis, præſentes literas inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiternam. In nomine clementiſſimi Domini noſtri IESV CHRISTI, *Amen. Notum ſit, quòd nuper ad ſacratiſſima Terræ ſanctæ loca viſitanda, ex ſincero cordis affectu, peregrè ſe contulit Illuſtriſs. Nicolaus Chriſtophorus Radziwil, Dux Olicæ & Neſuiſch, Comes in Schidlowiec ac Mihr, ſacri Romani Imperij Princeps, Archimarſchalcus Magni Ducatus Lithuaniæ: & ſacratiſſimum Domini noſtri* IESV CHRISTI *Sepulchrum, à quo die tertia glorioſus reſurrexit, præmiſſa Confeſſione, ac ſacra percepta Communione, cum magna deuotione viſitauit, & reuerenter amplexus & deoſculatus eſt: ſanctúmque Caluariæ locum, in quo pro humani generis redemptione, in Cruce mortem ſubijt ama-*

Quamuis F. Angelus Stella Cõſtantinopolim, vt antè dictũ, diſceſſerat; ſub eius tamẽ nomine diplomata ſcribebantur. Moris eſt enim, vt Commiſſarius tantùm ſubſcribat, (quod & diſcedens in mẽbrana nuda fecit) in cuius abſentia, Vicecommiſſarius literas expediat. Nam Militibus S. Sepulchri, dum Ordinem militiæ ineunt, propter cærimoniam dantur literæ, in quibus notatur hoc ſolùm, quod per illud tempus aliquis vidit. Auctor verò quoniam poſteà in multis alijs locis fuit, idcircò iam diploma in illis membranis ſubſcriptis accepit, vbi refertur, quæ loca quis perluſtrauerit. Non enim omnes peregrini, omnia loca ſacra adeunt, ſed tantùm, quæ cui; adlibuerint.

amariſsimam. Sion etiam montem, vbi cœnam illam mirificam cum diſcipulis fecit, eorúmque pedes humiliter lauit, eiuſdemq́ Spiritus ſuper diſcipulos in linguis igneis deſcendit. Bethlehem quoque Dauid ciuitatem, vbi pro nobis de Virgine Maria naſci, inter animalia reclinari, octaua die circumcidi, & deinde à Magis adorari dignatus eſt. Montana etiam Iudææ, vbi ſancta Dei genitrix Virgo beatam viſitauit Elizabeth, & Præcurſor Ioannes natus eſt, eiúſque deſertum, in quo pœnitentiam egit. Bethaniam ſimiliter, vbi Lazarus quatriduanus mortuus, à Domino eſt reſuſcitatus: atque Olìueti montem, in cuius pede die paſsionis ſuæ ter orauit, & à cohorte Pilati captus & ligatus fuit: de cuius etiam ſummitate mirabiliter propria virtute cælos aſcendit. Intemeratæ quoq; Virginis Mariæ Mauſoléum in Joſaphat vallis medio ſitum, à quo glorioſa in ſtellatum ſolium ab Angelis cũ corpore & anima aſſumpta eſt; multáque alia pia loca, tam in Ieruſalem ciuitate ſancta, quàm extra, vicina, in quibus Dominus noſter IESVS CHRISTVS *pro ſua ineffabili clementia noſtram ſalutem operari dignatus eſt; laboribus, periculis, expensiſque plurimis, pro Chriſti amore viriliter perpeſsis, perſonaliter viſitauit, & pio affectu veneratus eſt. Jdcircò nos Frater Angelus Stella Venetus, Ordinis Minorum Regularis Obſeruantiæ, Prouinciæ ſancti Antonij Sacri Conuentus ſancti Saluatoris Guardianus & Commiſſarius, & aliorum locorum Terræ ſanctæ, Apoſtolica auctoritate, generalis Gubernator & Rector, ob dicti Illuſtriß. Nicolai Chriſtophori deuotionem, ad hæc ſacratiſsima loca, & ſingularem affectum zelúmq; in totius Chriſtianæ religionis augmentum, illum militari dignitate duximus inſigniri. Ideóque auctoritate qua fungimur Apoſtolica, ſuper glorioſo Domini noſtri* IESV CHRISTI *Sepulchro, ipſum Illuſtriſs. Nicolaum Chriſtophorum militari dignitate inſignimus & decoramus, ac huiuſmodi ornamento, quibuſcumque præſentes literas noſtras inſpecturis, inſignitum declaramus & denũtiamus; decernentes inſuprà, eumdem Illuſtriſs. Nicolaum Chriſtophorum,*

rum, tamquam verum & legitimum Militem, taliq́ue dignitate non immeritum, de cetero poſſe deferre Sanctæ Crucis, ſanctiſſimi Sepulchri, ac S. Georgij inſignia, ſecretè aut publicè, prout ſibi videbitur: & frui valere & debere omnibus ac ſingulis immunitatibus, prærogatiuis, præeminentijs, & priuilegijs, quibus ceteri Milites ipſius ſanctiſſimi Sepulchri, vti ac frui conſueuere. Item declaramus & conſtituimus præſentem Illuſtriſs. Nicolaum Chriſtophorum, propter ſingularem eius in religione hîc ſancti Franciſci conſeruanda affectum, dictorum locorum Terræ ſanctæ Procuratorem Generalem. In quorum omnium fidem, robur, & teſtimonium præſentes fieri curauimus, & Sigillo præfati ſanctiſſimi Sepulchri, noſtróque Chirographo communiri. Jeroſolymis in prædicto noſtro Conuentu S. Saluatoris, anno Domini M. D. LXXXIII. *die* XXIX. *menſis Iunij.*

Frater Angelus Stella
qui ſuprà manu propria.

Quoniam autem ad hæc loca ſacra veniens, aliquam mei peccatoris memoriam relinquere in ijs conſtitueram, religioſis Fratribus Dominici Sepulchri, literas viciſſim eiuſmodi tradidi.

IN NOMINE
SANCTISSIMÆ ET INDIVIDVÆ
TRINITATIS
PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI.
AMEN.

NICOLAVS *Chriſtophorus Radziwil, Olicæ & in Neſuiſch Dux, in Schidlowiec ac Mihr Comes, S. Sepulchri Eques. Non alia, quàm vberrima in interiori homine noſtro diuina permoti gratia, primò quidem ex voto, à nobis ob aduer-*

aduerſam valetudinem, ad præſens aggrediendum iter Deo facto, tum etiam pietatis ergò, & in expiationẽ vniuerſæ vitæ noſtræ peractæ cunctorum peccatorum, propoſitum inuiſendi Domini noſtri IESV CHRISTI *Seruatoris noſtri Sepulchrum, aliaq́ pietatis Terræ ſanctæ veſtigia, concepimus. Quod cùm in executionem, diuino ſemper potiùs, quàm proprijs meritis, fauore adiuti miſiſſemus, peruenimus tandem voti noſtri compotes facti, Virginei partus anno* M. D. LXXXIII. *die* XXV. *menſis Iunij feliciter, per Prouincias Galilæam Samariamq́, Ieroſolymam: in cuius felicioris aduentus noſtri, & omnium cęterorum beneficiorum (quæ innumera ſunt) ſumma cum largitate & infinita benignitate à Deo Optimo ſemper & vbique in nos exhibitorum, gratiarum actionem; ſtatuimus iam & ordinamus in perpetuum (maiorem gloriam* DEI *ſemper in omnibus intuendo) & offerimus nõ illo quo debemus, ſed quo poſſumus animo prompto & hilari, donamusq́ primò Sepulchro ſancto Domini* IESV CHRISTI *calicem totum aureum cum patena aurea, in vtriſque cum nomine & inſignibus noſtris. Item alium calicem argenteum inauratum cum patena argentea inaurata, cum nomine & inſignibus noſtris in vtriſque, offerimus & donamus, corde ſupplici, Bethlehem loco ſancto Natiuitatis Domini noſtri* IESV CHRISTI *Seruatoris noſtri. Item relinquimus & ordinamus, vt quotannis in perpetuum, Sepulchro ſancto tamquam ſibi iure, ex vigore huius donationis noſtræ, in poſterum debiti, centum vigintiquinque aurei (ducentos quinquaginta florenos monetæ Lithuanicæ conficientes) deueniant ex Ducatu noſtro Neſuiſienſi, in perpetua tempora obligando, nos & ſucceſſores noſtros, ſecundùm iura & conſuetudines noſtras. Quos quidem centum aureos eſſe volumus pro neceſſitatibus pro tempore exiſtentibus, ad beneplacitum S. Saluatoris Conuentus Fratrum Minorum Obſeruantium Ordinis S. Franciſci. Viginti verò quinque alios dictos aureos, donatos & ordinatos eſſe volumus in quotannos pro lampade ardente perpetuò habenda in ſancto*

Cẽſus emptus eſt iã Venetijs. Patres ad S. Franciſcum della Vigna tenẽtur ſingulis annis perſoluere illum Ieroſolymis.

Sepulchro Domini noſtri IESV CHRISTI. *Prædictos autem centum viginti quinque aureos Patres Ieroſolymitani, quotannis in feſto diuorum Petri & Pauli à Procuratore Terræ ſanctæ Venetijs pro tempore exiſtente, exquirent. Nóſque his perpaucis animo & corpore, primò vniuerſo Beatorum cœtui, veſtris deinde, Patres Reuerendi, quoque orationibus, ſupplices, viuos & mortuos commendatos eſſe volumus. Datum Ieroſolymis Anno Deiparæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo tertio, die ſacro diuis Petro & Paulo Apoſtolorum Principibus, quo ibidem in Equitem Auratum creati ſumus.*

Et quoniam Fratres prædicti Conuentus Ieroſolymitani, multa mecum de ſacri loci neceſſitatibus contulerunt: ipſemet etiam manifeſtè conſpexi, anguſtias & rerum inopiam, quam inter barbaros crudeliſſimos, in ſingulas horas, cum vitæ periculo, verberibus & aſſiduis vexationibus exagitati, patientiſſimè tolerant: nihilominùs ſingulari diuina prouidentia, ad paganorum & hæreticorum confuſionem, loca illa Sacra, quæ viſibilem immenſę Dei bonitatis & miſericordiæ memoriam nobis in terris repræſentant, integra conſeruant; ibidemque ſacroſanctum altaris Sacrificium quotidie offerentes, Deum pro vniuerſis Chriſtianæ profeſſionis Ordinibus exorant: quæ oratio cælos penetrans id efficit, vt illis Turcæ non grauatim ea permittant omnia, quæ ad cultum diuinum peragendum, & fidei Catholicæ confirmationem pertinent, vnde Chriſtiani meritò Deum collaudare, illique debitam gratiarum actionem perſoluere debent. Suſtentantur autem, vt viuere tamen poſſint, Regum, Principum, & piorum tam Eccleſiaſticorum quàm ſæcularium hominum eleemoſynis. Quoniam etiam optimè conſideraui, ſacræ Baſilicæ fabricam, quibuſdã in locis ruinæ obnoxiam, præcipuè tholum, qui ſupra Capellam ſancti Sepulchri eminet (vnde quidam Turcæ cùm non ita pridem, aliquot plum-

plumbei tecti laminas detraxiſſent, ſupplicio affecti fuerunt) quæ templi pars, trabibus conſumptis, ſi corrueret, incredibili ſumptu ad reparationem indigeret. Ceteræ autem nationes minùs de fabrica conſeruanda ſolicitæ ſunt, quòd templum ipſum Catholicorum ſit proprium. His itaque rationibus permotus, ſuſcepi in me, quòd piorum hominum, in partibus noſtris, opem & auxilium, ad ſubueniendum ſacro huic loco, imploraturus eſſem: cuius Fratrum ſupplicationis teſtimonium, quod ſcripto comprehendere illis viſum eſt, hîc inſerendum exiſtimaui.

FRATER ANGELVS STELLA *Guardianus & Commiſſarius Apoſtolicus, locorum Terræ ſanctæ Seruitor, Omnibus totius Regni Poloniæ, Magníque Ducatus Lithuaniæ, Reuerendiſſimis in Chriſto Patribus, & Illuſtriſſimis Ducibus, ac magnificis Comitibus, & nobilibus Dominis, in quorum manus hæ literæ peruenerint, benedictionem noſtrã, & ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm neceſſitates noſtras ſingulas vobis ſingulis ſcribere, perdifficile viſum eſſet, in tantula maximè temporis periodo, & ob id quaſi huic negotio ſuperſediſſemus: cognita tamen Illuſtriſſimi Domini Nicolai Chriſtophori Radziwil, Equitis aurati ac Procuratoris S. Sepulchri generalis, fide digniſſima relatione, de haud impari ceteris nationibus hiſce temporibus in Chriſti Sepulchrum pietate veſtra, & Chriſtiana obſeruantia, ſingulari in Chriſti pauperes affectu, animóque in omnibus verè nobili; quibus & pluribus nobis abundè à dicto Illuſtriſ. viro, in veſtram omnium laudem ſincerè intellectis, excitati ſumus, his literis patentibus, ob loci huius qui ruinas minatur, noſtrámque pergrandem hîc pauperiem & pericula, quibus in hoc totius Chriſtianitatis noſtræ Sanctuario indies quaſi ad ſuccumbendum premimur, per hunc dictum Illuſtriſ. Nicolaum Chriſtophorum (licet tanta eius in nos humanitate immeriti) ad veſtras Dominationes, vt ad refugium nobis ſingulare hiſce in partibus omni Chriſtiana*

pieta-

pietate deſtitutis commorantibus, pro liberali eleemoſyna animo ſupplici recurrere; ſic piè præſumentes, ob fidelem de vobis relationem factam ab Illuſtriſsimo dicto Nicolao Chriſtophoro, ad quem nos per omnia remittimus. Pro his verò propter Chriſtum IESVM *in hoc Chriſti Sepulchrum in eiúsque vigiles futuris veſtris expenſis, Chriſtum ipſum optimum, vt noſtis, remuneratorem vobis proponimus; & deinde, ſi quid noſtra potuerimus oratione, non defuturos in perpetua tempora, in nobis & poſteris noſtris promittimus. In quorum omnium fidem has literas noſtra manu ſubſcripſimus, ac Sigillo Conuentus noſtri ſancti Saluatoris Ieroſolymis muniri fecimus. Anno Salutis* M. D. LXXXIII. *die* V. *Iulij.*

Manè exeuntes è monaſterio, iuimus ad portam Sion, vnde acceptis nobiſcũ duobus Ianiſſaris equitibus, & aſinis conſcenſis, demiſimus nos in vallem Ioſaphat; & ad radicem montis Oliueti, in parte dextera, prope ipſam viam locum vidimus, in quo Iudas proditor laqueo ſe ſuſpendit. Extat modicus ruinoſus fornix, à Iudæis conſtructus, vbi etiam nunc ipſi ſepeliuntur.

Iudæ Iſcariotis ſuſpenſi locus.

Confecto dimidio milliari, peruenimus Bethaniam; in ingreſſu ad lęuam, eſt domus Simonis leproſi, de quo Mathęi 26. tota planè integra. Habet anguſtam porticum; inferius atriolum in longum & latum cubitorum octo, ſatis obſcurum: inde per gradus aſcenditur ad impluuium; nam ædificia in partibus illis tecta non habent. Domus hæc nulli nationi attributa, habet ſeptem annos & totidem quadragenas de Indulgentia. Inde ad iactum ſagittæ, eſt integrum Lazari monumentum in petra exciſum, in quod gradibus octo deſcenditur. Eſt ibidem altare paruum, cui lapis eſt ſuperimpoſitus, quo ſepulchrum erat clauſum, quem Chriſtus Lazarum ſuſcitaturus tolli præceperat,

Bethania Simonis leproſi domus.

Lazari reſuſcitati monumentum.

Lapis hic ſuperioribus annis in templum S. Sepulchri illatus eſt, ne à Turcis auferretur: vnde apparet, locum hunc ab illis in veneratione haberi. Credunt enim Lazarum à Chriſto eſſe reſuſcitatum.

ceperat, Ioan. 11. Celebratur in eo Sacrum ſingulis annis. Ex hoc antro per quatuor gradus deſcenditur in locum, in quo Lazarus mortuus iacuit. Habet in latitudine duos, in longitudine quatuor cubitos. Pertinet ad Catholicos, ſeptem annos totidemque quadragenas habens de Indulgentia. Prope monumentum, habent Turcæ ſuam Moſchæam, qui credunt etiam Lazarum fuiſſe à Chriſto reſuſcitatum. Vicus hic Bethaniæ habet triginta circiter domos, quas Turcæ inhabitant. Viſuntur ibidem duæ ædes, non procul ab inuicem diſſitæ, quarum vna Mariæ Magdalenæ, altera Marthæ fuiſſe memoratur. Sunt planè dirutæ, præſertim illa Marthæ, cuius vix apparent fundamenta. In vtraque domo, habetur Indulgentia ſeptem annorum totidemque quadragenarum. Dum itur ad domos prædictas, prope viam publicam, eſt magnus lapis, qui antiquitus Lapis Colloquij ſeu Dialogi appellatur: in quo Chriſtus ſedens, cum Maria de morte Lazari colloquebatur. Habetur non minùs à Turcis, quàm Catholicis in magna veneratione: quem etiam Mahometani exoſculantur, & pro certo affirmant, ſe ex maiorum traditione accepiſſe, quòd licet peregrini eò accedentes, non exiguas ab illo particulas auellere ſoleant, quod etiam à nobis eſt factum, lapis nihilominùs integer eſt, & nulla ex parte minuitur. Nec id à vero alienum. nam cùm eius ſit altitudinis, vt in eo quis commodè ſedere poſſit; ſi altior fuiſſet, proculdubiò in eo Chriſtus non ſediſſet: vnde ſequitur, cùm in ea altitudine nunc, vt tempore Chriſti, perſeueret, illum auulſionibus non minui. Aderant ibi tum præſentes aliquot è Turcis valdè ſenes, qui à ſexaginta annis, ſemper illum in eodem ſtatu manere affirmabant, & patres itidem ſuos dicere ſolitos; etiamſi mille homines inde fruſta accipiant, lapidem hunc nulla ratione minui poſſe. Propter miraculi venerationem, conceſſa eſt hîc Indulgentia ſeptem annorum totidemque quadragenarum.

Magdalena & Martha domus.

Lapis Dialogi.

MONS OLIVETI.

Ex Bethania profecti ſumus ad dextram verſus montem Oliueti. Eſt is cumprimis altus: in cuius medio apparent veſtigia villæ Bethphage, quam exiguam fuiſſe liquet. Relictis hîc aſinis, aſcendimus ſummitatem montis, è quo Chriſtus ad cælos aſcendit.. Erat anteà hoc ipſo in loco Eccleſia per diuam Helenam fabricata, quæ planè eſt diruta. Nunc habent hîc Turcæ Moſchæam paruam, rotunda forma cõſtructam, in cuius medio in ſaxo eſt ſacrum veſtigium pedis Chriſti Saluatoris, quod in cælos aſcendens reliquit. Hoc Turcæ plurimùm venerantur & exoſculantur. Aliud pedis alterius veſtigium diuiſa petra, Turcæ ad templum Salomonis tranſtuliſſe dicuntur. Nobis in porta huius Moſchææ ſtantibus, fuit conceſſum ſacrum hoc ſignum intueri, quod ab ipſa porta qutuor circiter cubitis eſt remotum. Anteà licebat Chriſtianis intus ingredi, & locum ſacrum exoſculari. Sed qui tum officium Cadij adminiſtrabat, cùm ſuæ religionis obſeruantiſſimus eſſet, nec peregrinos in parietibus loci huius Cruces depingentes tolerare poſſet, ante duos annos, ſub pœna capitis edixit, ne quis Chriſtianorum ampliùs eò ingrediatur. Itaque in foribus Sacelli orantes, plenam Indulgentiam conſequuntur. Sæpiùs idem Cadius ad locum hunc ſacrum accedebat, eumque ſingulari quodam modo venerabatur. Habent enim Turcæ in honore loca hæc ſancta, nempe Bethlehem *, vbi Chriſtum de Virgine natum credunt: hunc etiam Olicueti montem, vnde eum in cælos aſcendiſſe fatentur. Ceterùm illis, in quibus paſſus eſt, omnem detrahunt venerationem, & Chriſtianos ea venerantes irrident, aſſerentes Chriſtum tamquam Dei ſpiritum in cælos quidem aſcendiſſe, Iudæis verò qui illum oderant, ſtatim phantaſma quoddam corporeum obieciſſe: quod illi, Chriſtum exiſtimantes, comprehenderunt, ligarunt, & crucifixerunt: quod deinde quaſi ex mor-

Veſtigium Chriſti aſcẽdentis in cælos.

An. 1596. permiſsú iam fuit intus ingredi Chriſtianis: quorum vnus Sacerdos pius, teſtis oculatus, affirmat, veſtigium ſiniſtri pedis, in ipſo petræ cacumine, quod acuminatum nec diuidi, nec alterius pedis capax eſſe potuit, optimè conſpici. Probabile etiam eſt, aſcendentem Dominum, ſiniſtri tantùm pedis veſtigium pro ſigno in terris reliquiſſe, dextro iam eleuato ad aſcendendum.

* *Chriſti memorias Turcæ quas venerentur.*

mortuis reſurrexiſſe, viſum fuit. Errorem autem hunc ſuum, ridiculo cumprimis comprobant argumento. Nos, aiunt, vbi adlibuerit, Iudæum indigniſſimè verberibus afficimus, cùm gens ſit nullius pretij & reputationis: Propheta verò tantus, imò Dei ſpiritus, nónne potuiſſet manus nihili hominum euadere? Ad dextram in eodem monte, extant ruinæ diruti templi, in quo nónulli volunt, duos viros poſt Aſcenſionem Domini Apoſtolis apparuiſſe, & dixiſſe, *Viri Galilæi quid admiramini?* Actor. 1. Sed cùm S. Lucas manifeſtè ſcribat, in eodem loco viſos fuiſſe, in quo Chriſtus mox in cælum aſcenſurus cum Apoſtolis loquebatur, nō video, quo fundamento in alium magis remotum id reijci debeat. Deſcendendo ex monte, deuenimus ad locum, in quo Chriſtus fleuit ſupra ciuitatem, Luc. 19. Habetur hîc Indulgentia ſeptem annorum & totidem quadragenarum. Videtur hinc optimè Ciuitatis ſitus; & habent Turcę paruam ſuam Moſchæam abſque tecto: Salomonis quoque templum apparet egregiè; quod nomen quidem eiuſmodi retinet, ſed fanum potiùs amplum octangulare videtur (meo iudicio maius quàm S. Maria Rotunda ſeu Pantheon Romanum) plumbo tectum; in medio areæ, quæ magis in longum quàm in latum protenditur, ſitum: caprificis & oleaſtris frequentibus conueſtitum. Fertur hoc à diua Helena fabricatum. In eiuſdem areæ parte læua, ad murum eſt & alia Eccleſia non inelegans & longa, plumbo itidem tecta; quo loco beatiſſima Virgo Chriſtum in templo obtuliſſe memoratur. Apparet hinc quoque Porta aurea, per quam patebat ingreſſus ad aream templi Salomonis: qua Chriſtus aſino inſidens, Ieroſolymam eſt ingreſſus, Matth. 21. Nunc ea, occulto quodam Dei iudicio, muro eſt obſtructa: quam Turcę ipſimet aperire nefas iudicant, affirmantes, eam vltrò apertum iri magno cuipiam & potētiſſimo Regi, qui per eam in Ciuitatem ſanctam ingredietur, &

Turcæ cur Chriſtum crucifixum non credāt.

Templum Salomonis.

Porta aurea.

erit vniuerſi Orbis dominus. Interrogabamus Turcas, cur eorum Imperator per hanc portam non ingrediatur, vt minore negotio totius mundi dominium obtineat? obticuerunt. Vrgere verò reſponſum non expediebat. Nam qui de domino vel de fide diſputare vult, mandato Mahometis, verbera pro verbis reportare ſolet. In deſcenſu montis ad læuam, locus oſtenditur, in quo Chriſtus Orationem Dominicam Apoſtolis dictauit, Matth. 6. Antiquitus habebat Sacellum: nunc planè dirutum; columna tantùm integra ſupereſt. Septem annorum totidemque quadragenarum Indulgentiam obtinet.

Orationis Dominicæ locus.

Inde digreſſi ad inferiora, viſitauimus denuò loca, in quibus Chriſtus Dominus orauit, & à Iudæis captus fuit: poſteà aſcendendo, per locum lapidationis ſancti Stephani Protomartyris, portâ eâdem ſeu Ephraim, ciuitatem ingreſſi ad læuam, vidimus Probaticam piſcinam, quæ prope aream templi Salomonis fuit, & erat ampla ſatis & profunda. Piſcina hæc dicitur fuiſſe facta, non propter piſces, qui numquam in eam mittebantur, ſed vt pluuiæ hybernæ ex tectis templi in eam defluerent, vel potiùs vt aquæ ex ipſo templo, in quibus innumeræ purificationes fiebant, per fiſtulas ſubterraneas ab ea reciperentur. Cùm autem Deus in piſcina miracula facere, & vnum aliquem morboſum, qui primus in aquam ab Angelo motam deſcendiſſet, ſanare cœpiſſet (quod aliquoties quotannis, in certis tamen temporibus faciebat) Iudæi locum muro, ne pecora accedere, & aquam ſanctam profanare poſſent, circumdederant. Quinque etiam porticus circumcircà fecerant, in quibus ægroti ſedentes, diuinum aquæ motum expectabant. Sunt ex illis nonnullæ etiam nunc integræ. In fundo piſcinæ eſt quoddam arundinetum, vnde apparet nunc quoque locum eſſe humidum. Indulgentia hîc ſeptem annorum, totidemque quadragenarum, eſt conceſſa. Miracula illa piſcinæ fieri cœpta, aut tempore Chri-

Porta Ephraim.

Probatica piſcina.

ſti,

ſti, aut non multò antè; Chriſto verò mortuo fieri deſierunt, vt probabiliter Scriptores ſentiunt.

Inde eadem platea, verſus portam S. Stephani redeuntes, attigimus aliam plateam, qua ad vallem Ioſaphat perrexer amus, quę ab ipſamet porta ducit ad Pilati palatium: quod ad manum dextram habet partem porticus ſeu propylæi, nunc etiam Pilati appellatam: quæ nunc ipſi plateę ſupereminet, cùm anteà in ipſo palatio, quod peramplum fuiſſe liquet, comprehenderetur; vnde in impluuium & vicum antiquitus patebat proſpectus. Supra porticum eminet paries integer, habens duas feneſtras columella marmorea diſtinctas; in quarum vna Pilatus, in altera Chriſtus Dominus ſpinis coronatus ſtabat, cùm Præſes Iudæis eum oſtendens dixiſſet; ECCE HOMO. Quoniam autem locus hic nunc in publica & ampla platea poſitus eſt, in qua frequentes Turcæ hinc inde commeant, peregrini Chriſtiani genua flectere non valentes, tranſeundo Dominicam Orationem & Angelicam Salutationem recitantes, Indulgentiam plenariam conſequuntur. Scribit Adrichomius, porticum hanc ad Arcem Antoniam, à Præſidis palatio directam fuiſſe, è qua IESVM Iudæis ſpectandum Pilatus exhibuit: quod eò veriſimilius videtur, quia in viam publicam inde poterat commodè proſpici. Addit inſuper inſcriptionem ibi poſitam, *Tolle, tolle, Crucifige*. Sed propter vetuſtatem, nihil tale videre à longè potui: crediderim, ſi liceret propiùs accedere, characteres eiuſmodi faciliùs internoſci poſſe..

Palatium Pilati.

Ecce Homo.

Antequam ad palatium Pilati perueniremus, cùm frequentes Turcæ, vt in media vrbe fit, vagarentur; ardente ſole, vt peregrini ſolent, incedebamus ipſa via media, relinquentes Turcis liberum & vmbratilem ſub ædibus greſſum: vbi viæ trium vel quatuor vlnarum latitudine, à terra aliquantulùm prominentes, minùs radijs ſolaribus obnoxiam ambulationem præbent. Intereà Michael

Konarski familiaris meus, cùm corpore aliquantulùm obeſior eſſet, à longè nos comitabatur, & vitandi æſtus cauſſa, ſemita illa altiore ædificijs proxima incedebat; cui cùm tres Turcæ obuiàm facti eſſent, ille, in viam publicam ſe non demittens, vnius latus leuiter tetigit: qui ſtatim pugno collum eius inuadens, lapides vibrare cœpit: idipſum alij quoque Turcæ, pueri præſertim, facere adorti, magnum nobis malum præparabant: & niſi noſtri Ianiſſari, quorum duo equites, duo itidem pedites erant, Turcas mitigaſſent, quorum ingens è diuerſis plateis multitudo confluebat, interfeciſſent nos proculdubiò: quemadmodum ante annos aliquot accidiſſe, religioſi Fratres nobis narrabãt, quo tempore, ſimili planè de cauſſa, quòd via cedere Turcis nollent, aliquot peregrini ſtatim ab illis interempti fuerunt. A palatio Pilati, de cuius

Via Doloroſa. fabrica dicetur inferiùs, incipit via Doloroſa, per quam Chriſtus Crucem baiulans, ad mortem ducebatur. Exeuntibus portâ ad dextram, offert ſeſe exiguus collis ſaxeus, in quo beatiſſima Virgo Maria ſtabat, anxiè, quid cum dilectiſſimo filio ageretur, exſpectans: quem, cùm ſpinis coronatum, ſanguine fœdatum, facie liuenti & planè immutata, ingentem Crucis trabem humeris deferre, & ſceleratiſſimi latronis inſtar ad ſupplicium rapi conſpexiſſet, vt ex antiqua maiorum traditione Doctores Catholici piè affirmant, vi doloris acerbiſſimi intrinſecus oppreſſa, in terram exanimis ferè corruit: quod etiam valdè veriſimile videtur. Quomodo enim tenerrimum illud Virginis matris pectus, ad tantos dilectiſſimi filij cruciatus, & miſerabile, ac numquam anteà viſum illud ſpectaculum, non colliqueſceret? Locus hic, in hodiernam vſque diem, Spaſmus B. Virginis vocatur.

Spaſmus B. Mariæ.

Inde ad quinquaginta paſſus progreſſi, deuenimus in plateam longam, quæ ad portam Damaſcenam ducit: vbi cùm ad læuam deflectitur, fit præceps in rupem deſcenſus.

ſus.

ſus. Nam ciuitas Ieroſolymitana, tota eſt in rupibus poſita, pluresque colles non exiguos habet, montibus maioribus exceptis, qui ſunt nunc in ciuitate quatuor: ante excidium autem, cùm vrbs in ipſo flore eſſet, tres celeberrimos montes habuit, de quibus inferiùs magis copiosè tractabimus, vbi de palatio Herodis, & eleganti ac magnifica platearum ciuitatis dimenſione nobis erit agendum. In memorato igitur præcipiti viæ flexu, Chriſtus Dominus, graui pondere Crucis oppreſſus corruit, petræ alliſus: cumque præ debilitate ſub onere progredi non poſſet, Iudæi Simonem Cyrenęum angariauerũt, vt Crucem IESV tolleret. Promerentur hoc loco peregrini, ſeptem annos & totidem quadragenas de Indulgentia. In eadem ciuitatis platea ad læuam, eſt domus ampla diuitis illius epulonis, qui miſericordia erga Lazarum pauperem non mouebatur. In quam ingredi non potuimus, quòd eam Turca valdè Chriſtianis infenſus inhabitaret. Sed quia porta patebat, ex areæ magnitudine apparet, eam magnificam fuiſſe. Inde ad triginta paſſus deflectendo ad dexteram, fit ingreſſus in aliam longam plateam, quæ rectà ad montem Caluariæ ducit. Ad læuam, ferè in medietate ipſius plateæ montem aſcendendo (nam tota hæc platea aſcenſum montis habet) ſunt ædes S. Veronicæ, è quibus egreſſa, venerandam Chriſti faciem ſanguine fœdatam, linteo abſterſit. Non procul inde eſt exiguus collis, in quo mulieres ſtabant flentes, quas alloquebatur Chriſtus, dicens: *Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me*, &c. Hinc ad vnum & medium teli iactum, ſunt magnæ & altæ duæ lapideæ columnæ, inter quas erat porta Iudiciaria, qua damnati rei ad ſupplicium in Golgotha ducebantur. In ea porta, vt piè Catholici credunt, denuò ſub Cruce corruit IESVS: in cuius rei memoriam, plurimi, cùm quaſcumque ciuitatis portas ingrediuntur, ſignum S. Crucis formant. Habetur hîc Indulgentia ſeptem annorum & quadragenarum.

Simon Cyrenæus.

Domus epulonis. Luc. 16.

S. Veronicæ domus.

Porta Iudiciaria.

Ab

Ab hac porta Iudiciaria egreſſis, ad iactum lapidis & paulò ampliùs, offert ſeſe Baſilica Dominici Sepulchri, quæ montem Caluariæ complectitur. Non procul à porta, qua itur in Eccleſiam, in cœmeterio, eſt lapis prægrandis poſitus: quo in loco iam ſub ipſo monte, tertiùm Saluator noſter cum Cruce in terram corruit. Eſt ibi Indulgentia ſeptem annorum & totidem quadragenarum. Hinc iam in montem, pro nobis mortem ſubiturus, aſcendit.

Prætergreſſi Eccleſiam, Oratione Dominica & Salutatione Angelica recitata, redijmus in Conuentum: à prandio vecturas, ituri Bethlehem, conduximus.

I V L I V S.

Vt profectionem Bethlehemiticam tutiùs abſoluere nobis liceret; duos equites, & duos Ianiſſaros pedites nobis adiunximus.

Porta Piſcium. *Caſtrum Piſanum.*

Manè diſcedentes ex Fratrum Conuentu, per Portam 1.
Piſcium è ciuitate ſumus egreſſi, relinquentes ad læuam caſtrum, quod etiam nunc Piſanum appellatur. De quo cùm ſæpiùs hîc fiat mentio, ſciendum eſt varias de eo multorum eſſe opiniones. Arbitrantur enim nonnulli, arcem hanc Dauidis fuiſſe, quam ipſemet inhabitaret. Alij hanc ipſam in ſummitate montis Sion ponunt; vbi ingentes ruinæ ædificiorum vetuſtorum apparent: idque magis eſſe probabile, Bethſabeæ piſcina comprobat, quæ monti Sion ita adiacet, vt commodè ex ſolario domus Regiæ mulier ex aduerſo lauans videri potuerit: Reg. 2. cap. 11: Licet autem & Caſtro Piſano piſcina hæc immineat, remotior tamen eſt, quàm vt mulier internoſci facilè ex illo ædificio poſſit. Quamobrem rectiùs colligunt alij, idque non obſcuris argumentis, quod nunc Caſtrum Piſanum vocatur, id antiquitus à Machabæis cōſtructum fuiſſe: de quo in Machabæorum libris, & apud Ioſephum legitur. Sed cuiuſcumque tandem ſit, quamuis antiquas habeat

habeat ſubſtructiones, liquet illud cumprimis benè munitum eſſe. Formam habet quadrangularem: turres itidem altas & munitas ex lapide quadrato in quadrum poſitas. Foſſam valdè profundam, ſecto lapide vtrimque munitam. Chriſtiani in illam arcem non admittuntur. Cùm è monaſterio verſus portam Sion progrederemur, Caſtrum hoc ad dextram nobis fuit, cuius quòd porta eſſet aperta, obliquè flectentes oculos (nam apertè introſpicere periculo non caret) animaduertimus, aream non adeò intus eſſe magnam, vt nec arx ipſa magna eſt. In terra iacebant neglectim aliquot mediocria bellica tormenta, ſuis ſedibus non impoſita. Ad portæ cuſtodiam Ianiſſari pauci ſedebant.

Ciuitate egreſſi, conſcenſis aſinis, in deſcenſu montis habuimus ad læuam ruinas palatij Dauidis, de quo paulò antè dictum eſt; ad dextram verò, piſcinam Bethſabeæ. *Bethſabea piſcina.* hac enim ad Bethlehem iter eſt. Piſcina in longitudinem ad centum cubitos protenditur, non vſque adeò lata, per gyrum lapide quadrato ſtrata, habens vndique gradus, per quos, iuxta quantitatem ipſius, ad aquam deſcendebatur. Profunditas eius, cùm aquis implebatur, octo circiter vlnas capiebat. Supra illam non procul à porta, modicus aquæ riuus defluit, quæ ciuitatis vſibus deſeruit; piſcina verò ipſa caret aquis: qua relicta, modico colle conſcenſo, ad dextram, ad iactum ſagittæ, à via publica deflectendo, eſt palatium ruinoſum, in quo principes Sacerdotum & Seniores populi de comprehendendo & occidendo Chriſto conſultabant; vnde etiam Domus mali *Domus mali conſilij.* conſilij appellatur. Retro hanc, paulò remotiùs ad dextrã, eſt alia deſolata domus, quam ex parietinis duabus altam fuiſſe liquet. Hæc fuit Simeonis illius ſenis, qui inde in *Simeonis ſenis Euang. domus.* templum veniens in Spiritu, puerum IESVM in vlnas ſuas accepit, & benedixit Deum. Inde vlteriùs progre- *Luc. 2.* diẽdo prope viam ad læuam, eſt arbor terebinthi ſatis ma- *Terebinthus B. Virginis.*

gna,ſub qua beatiſſima Virgo quieuiſſe memoratur, cùm oblatura puerum IESVM in templo,è Bethlehem Ieroſolymam pergeret. Eſt ibi Indulgentia ſeptem annorum & totidem quadragenarum attributa. Non adeò magno interuallo, eſt puteus muro eleganti obductus, ſed aquam *Puteus Magorum.* turbidam habet, & nullius vſus. Dicitur Magorum puteus, quòd eo in loco ſtella denuò Magis apparuiſſe dicitur,cùm Bethlehem proficiſcerentur. Nam quamdiu Ieroſolymis cum Herode colloquebantur, diſparuerat. In medio itineris eſt collis non adeò eleuatus, ex quo Ieroſolyma & Bethlehem conſpicitur:quandoquidem vno tantùm & dimidio milliari diſtant abinuicem. Habentur hîc complures iuniperi arbores: & ad dextram ſecus viam eſt *Eliæ ſtatura petra impreſſa.* petra,in qua Elias Propheta quieuit; 3.Reg.19. cuì ſtatura corporis eius adeò eſt impreſſa, ac ſi recenti argillæ ſuperimponeretur. Remanſerunt enim capitis, lateris, manus & pedis dextri aperta veſtigia ſancti Prophetæ illius:quod diuino miraculo attribui meritò debet. Ad læuam eſt paruum monaſterium Græcorum, quod S. Eliæ vocatur. Ad dextrum latus petræ, tergo verſus Ieroſolymam conuerſo,eſt domus diruta, vnum tãtùm parietem integrum *Abacuc domus.* habens,quę Abacuc Prophetæ fuiſſe perhibetur; qui cùm è domo hac prodiens,meſſoribus cibum deferret, ab An- Dan.c.14. gelo raptus, Danieli Prophetæ inter leones conſtituto, prandium diuinitus præparatum detulit. Quarta milliaris parte,à petra prædicta Eliæ, in parte dextra, eſt domuncula ſatis integra, in qua Rachel, filium Beniamin enixa dicitur: vnde non procul, in ipſa propemodum via publi- *Rachelis ſepulchrum.* ca, extat eiuſdem Rachelis monumentum propè integrum, forma pyramidis è viuo ſaxo exciſum, de quo fit mentio Geneſ. 35. Non procul à Bethlehem ad læuam, prope viam publicam, ad ſagittæ iactum, eſt ciſterna viuæ & recentis aquæ, ad quam hauriendam non ſolùm ex Bethlehem, ſed ex circumuicinis etiam pagis

frequens

frequens fit concurſus. Vocatur in hunc vſque diem Ci- *Dauidis ci-*
ſterna Dauid, de qua 2.Reg.2. *ſterna.*

Inde per extrema villæ, quæ circiter quinquaginta ca-
ſas habet, proceditur verſus Bethlehem; & ad læuam fit *BETHLE-*
reflexus verſus Baſilicam, quæ à villa ad vnicam arcus eia- *HEM.*
culationẽ eſt remota. Cùm eò perueniſſemus, reperimus
ibi Bolucum cum Ianiſſaris aliquot, qui nos Damaſco de-
duxerant, & ſedebant tum in Eccleſia, frigidiorem auram
captantes. Habebant autem ibidem & equos. Nam cùm
Eccleſia ſemper ſit aperta, Turcæ, cùm libuerit, etiam
cum iumentis in eam ingrediuntur. Quanta ſit autem *S. Præſepij*
huius nobiliſſimæ Baſilicæ elegantia & magnitudo, ver- *Baſilica.*
bis facilè non poteſt explicari. Tota enim è pulcherrimo
marmore fabricata, duplici ingentium columnarum or-
dine diſtinguitur. Intus muſiuo opere vbique decorata:
tectum plumbeis laminis habet coopertum. Eam D. He-
lena Auguſta conſtruxit: poſteà monachi, regulæ S. Hie-
ronymi obtinebant. Nunc ibi religioſi S.Franciſci de Ob-
ſeruantia Conuentum habent, quos P. Guardianus Iero-
ſolymis ſubmittit, mutans eoſdem ſexto quolibet menſe,
propter perſecutiones, quas à Turcis maximas patiun-
tur. Erant ibi tum octo: quatuor ſacerdotes, laici itidem
quatuor. Ingreſſi igitur in Eccleſiam quæ Catholicorum
eſt, ad læuam deflectentes, venimus ad Fratrum Con-
uentum, & inde ſtatim ad Capellam Diuæ Catharinæ, in
qua diuina officia monachi peragunt. Capella hæc Indul-
gentiam plenariam habet; quam Peregrini eo modo con-
ſequuntur, ac ſi ipſimet perſonaliter Eccleſiam S. Catha-
rinæ in monte Sinai viſitarent, quò non omnes propter
loci diſtantiam & pericula peruenire poſſunt. In ſuprà
dicta igitur Capella ordinatur Proceſſio: quam Peregrini,
more Ieroſolymis obſeruato, bini & bini ſequuntur, dum
perueniatur ad locum Natiuitatis IESV Chriſti Saluato- *Natiuitatis*
ris noſtri. Poſtquam egreſſi fuerint è Capella prædicta, *Dominica* *locus.*

L 2 ſtatim

ſtatim ad læuam deſcenditur, in locum ſubterraneum, & prætermiſſis tunc ceteris, de quibus inferiùs dicetur, peruenitur in Capellam, quæ in longitudine decemocto, in latitudine nouem aut decem tantùm cubitos habet. Ibi è regione portæ eſt altare; ſub quo locus, marmorea tabula ſignatus oſtenditur, in quo Chriſtus eſt natus. In lapide verò qui altari eſt ſuperpoſitus, hæc inſcriptio Latinè inſculpta eſt; HIC DE VIRGINE MARIA IESVS CHRISTVS NASCI DIGNATVS EST. Supra altare ipſum, ad parietem eſt vetus Tabula, cum imagine Natiuitatis Domini noſtri. Audiuimus hîc ſub ipſum meridiem Sacrum, quod P. Ioannes de Florentia, qui tamquam Superior nobiſcum Ieroſolymâ venerat, celebrauit. Antequam ad altare hoc perueniatur, in parte dextera, ſex vlnarum diſtantia, eſt prçſepe in rupe exciſum, in quo Chriſtus natus fuit poſitus: quod cùm ſit valdè capax & vaſtum, cõſtat aliud minus ligneum illi fuiſſe inſertum, iuxta morem in partibus illis obſeruatum. E regione illius ad tres circiter cubitos, eſt aliud altare, vbi tres Magi procidentes Chriſtum adorauerunt, muneraque illi obtulerunt. In prædictis locis omnibus conceditur Indulgentia plenaria. Capella hæc ſacri Præſepij tota eſt Catholicorum: lampades tamen in ea à diuerſarum gentium hominibus accenduntur, perinde vt in Dominico Sepulchro (qua de re poſteà copioſiùs) niſi quòd Nationes prædictæ ſua luminaria pro feſto Natiuitatis Domini accendunt, quo tempore illis tantùm cum Proceſſionibus locũ hunc ſacrum ingredi licet. Capella hæc ſacri Præſepij eſt valdè obſcura, cùm ſub altari maiori, de quo ſuperiùs, Baſilicæ ſit poſita; nec aliunde lumen admittat, quàm per cancellos portarum collateralium, quæ gradus adiunctos habent, quibus in Eccleſiam aſcẽditur, & Proceſſiones commeant. Aſcendentibus in templum per ſiniſtrę partis gradus, offert ſeſe ſtatim altare, eo in loco poſitum, vbi venientes

Præſepe in rupe exciſũ.

nientes ad Chriſtum Magi, ab equis deſcenderunt. Qui verò per gradus partis dextræ Eccleſiam ingrediuntur, deueniunt ad altare paulò remotius, eo loco ædificatum, vbi parua quondam Synagoga fuit, in qua Chriſtus octauo Natiuitatis die, Circumciſionis ſignaculum accepit. *Circumciſionis Domini locus.* Altare hoc obtinent Catholici: ſed cùm ſit in Eccleſia, quam Turcæ liberè accedunt, nullum cultum & ornamentum habet. Ibidem chorum ſeu apſidem Græca natio poſſidet. Sed quia locus hic paſſim omnibus patet, quoties ſacris operari volunt, à Sangiaco Ianiſſaros accipiunt, qui à Turcis eos turbari prohibeant. Nam, vt dictum eſt, Eccleſia propter Turcas numquam clauditur. Capella tamen Natiuitatis Dominicę, Catholicorum opera, clauſa manet; nec in illam patet aditus aliunde, quàm quà ex monaſterio per fornicem ſubterraneum ad illam deuenitur. Sacro peracto, Antiphona & Oratione præmiſſa, dictus Pater exhortationem breuem ad nos habuit. E Capella Præſepij eadem via, per quam intraueramus, egreſſis, ad dextram ſex cubitorum diſtantia, oſtenſum eſt antrum in rupe exciſum, habens in longitudine ſex vlnas, non adeò latum, ſed profundum, in quo Innocentes ab Herode occiſi, fuerunt ſepulti: habet Indulgentiam ſeptem annorum & totidem quadragenarum. *SS. Innocẽtum ſepultura,* Ad læuam eſt aliud itidem antrum, in quo tria ſunt monumenta: primum ſtatim ab ingreſſu ad dextram, ſancti Euſebij; *S. Euſebij,* ſecundum ad ſiniſtram, ſanctæ Paulæ Romanæ matronæ (cuius *S. Paulæ.* etiam monaſterium in quo habitabat, quod ipſamet amplum & elegans exædificarat, dimidio & ampliùs à Bethlehem milliari, totum dirutum & deſolatum cõſpicitur;) tertium ſancti Hieronymi. Inde via ſubterranea, peruenitur in cubiculum eiuſdem Sancti, vbi tanſlationem Bibliorum abſoluit. *S. Hieronymi conclaue.* Eſt autem valdè obſcurum, vtpote ſub Eccleſia itidem ſitum, ad quam per gradus, qui nunc etiam extant, oraturus idem vir ſanctus aſcendebat per por-

tam,quæ nunc muro eſt obſtructa. Lumen modicum per feneſtram ex parte monaſterij admittit. Sepulchrorum quodlibet habet ſeptem annos & totidem quadragenas de Indulgentia. Inde redijmus ad monaſterium,vbi prandio ſumpto, Veſperas in Capella ſanctæ Catharinæ decantatas audiuimus: quibus finitis,è Conuentu egreſſi, conſcenſis

Turris gregis.

aſinis, profecti ſumus ad Turrim gregis, dimidio bono milliari à Bethlehem diſtantem: vbi Iacob Patriarcha paſcebat gregem ſuum. Turri collapſa, ingens aceruus lapidum remanſit eo loco, in quo Angelus paſtoribus magnum gaudium annuntiauit de Chriſto Saluatore nato. Erat turris hæc in fertili & peramœna conualle poſita. Inde redeuntes alia via ad ſiniſtram, vidimus Sacellum à diua Helena Auguſta exædificatum eo in loco, in quo Angelus in ſomnis admonuit Ioſeph, vt tolleret puerum & matrem eius, ſecederetque in Ægyptum. Domunculæ iſtius apparent adhuc parietinæ, cui Sacellum coniungebatur. Eſt ibi Indulgentia ſeptem annorum & quadragenarum totidem. Ad dextram paulò remotiùs relinquun-

S. Paulæ monaſterium.

tur ruinæ diruti monaſterij S. Paulæ, & ad ſiniſtram peruenitur in paruam villulam,quæ Paſtorum appellatur, in qua eſt puteus altus aquæ frigidæ & optimæ, ad quam hauriendam beatiſſima Virgo ſæpiùs accedere ſolebat. Habet Indulgentiam ſeptem annorum & totidem qua-

Puteus villæ paſtorum.

dragenarum. Hunc puteum ipſimet Mahometani plurimùm venerantur,& ſanctum appellant: quē etiam,quod aliàs non faciunt,lapidea tabula(non enim latus eſt)cooperiunt,vt tectus ſemper maneat. Ab hac villula reditur ad Bethlehem, vbi non procul ab Eccleſia ad manum ſini-

Antrum latibulū B. Virginis.

ſtram, eſt antrum ſubterraneum, aliquot vlnas latum & longum, habens ingreſſum haud facilè peruium, in quo beatiſſima Virgo cum infante IESV delituit, dum pueri Innocentes iuſſu Herodis in Bethlehem interficerentur: in quo diuini miraculi etiam nunc apparent indicia. Nam

terra

terra inde accepta, & in potu mulieribus, quibus lac deperit, porrecta, copiam lactis illis reducit. Septem anni & quadragenæ de Indulgentijs hîc conceſſæ. Sub veſperam redijmus ad monaſterium: & aditu reſerato, in ſummitatem ac faſtigium templi aſcendentes, vidimus inde à longè ad ſiniſtram, montem Engaddi, de quo frequens in ſacris Scripturis fit mentio, & non procul à Bethlehem abeſt. Quoniam autem Loth Sodomis fugiens, montem Engaddi pertranſibat, nonnulli volunt ſpecum iſthic eſſe, in qua cum filiabus conuerſationem habuit. Locus tamen certus non monſtratur. Ad manum dextram conſpicitur hortus; in quo, tempore Salomonis, ingentem balſami arborum fuiſſe numerum, nonnulli Hiſtoricorum teſtantur. Conſpiciuntur hîc etiam montes, qui valli Hebron adiacent: quò excurrere animus erat, cùm quinque tantùm à Bethlehem milliaribus diſtent, vt & ſepulchra Patriarcharum, & loca in quibus tres Angelos Abraham vidit, & Iſaac circumciſus eſt, perluſtrarem; ſed cùm ab Arabibus periculum immineret, quorum duobus antè diebus agmina inter ſe concurrebant, abſtinendum neceſſariò fuit ab hac profectione. Qui tamen religioſi loca illa viderunt, narrarunt, Hebron exiguum eſſe oppidum, quod à Iudæis tantùm inhabitatur. Cùm itaque ad Hebron accedere non potuiſſem, conſtitui die inſequenti montana Iudææ conſcendere, præcipuè quòd Eccleſia hoc die feſto (feſtum Viſitationis B. Virginis Mariæ intelligo) de illis memoriam faciat. Audito Completorio, præparabamus nos per ſacram Confeſſionem, ad perceptionem diuini Sacramenti in craſtinum: & deuotioni, prout cuique Dominus largiebatur, inſiſtentes, noctem ibidem tranſegimus, in Capella ſacri Præſepij modicùm quieſcentes.

Engaddi mons.

Hebron oppidum.

2. Summo manè Miſſam lectam audiuimus Patris Ioannis de Florentia; & ſanctiſſimo Sacramento refecti, patribus

bus valediximus, aſiniſque conſcenſis, villam Bethlehem præteruecti, poſt quartã partem milliaris, ad villam aliam maiorem Maronitarum peruenimus, quę vocatur Bethagil, & eſt in eo loco ſita, in quo Angelus Domini Regis Aſſyriorum Sennacherib caſtra percuſſit. Vbi in hanc vſque diem, illud cumprimis admirationi habetur, quòd nullus ex circumciſis, hîc in tertiam diem ſuperuiuere poteſt, ſed tertia nocte proculdubiò moritur. Id ex Arabibus duo, qui nobis vecturas locauerãt, ſe per experientiam comprobaſſe, ſanctè affirmabant. Prima enim nocte, ingens eos capitis dolor inuaſit; ſecunda, corpus illorum adeò totum intumuit, vt mortis inſtantis metu, neceſſariò iſthinc abduci debuerint: quorum vnus poſt quatuor, alter poſt ſex demum menſes priſtinam ſanitatem recuperauit. Cumque partem villæ iſtius propter compendium itineris attingeremus, nullus circumciſorum nobiſcum eò voluit aſcendere, ſed circuitu periculum declinare maluit. Tribus à Damaſco paſſuum millibus, ad læuam in prealto monte, videramus quoque anteà quiddam ſimile: nempe monaſterium Sanctimonialium Maronitarum: in quo nullus itidem circumciſorum ad diem tertium pertingere poteſt. Id Deum particulari gratia beneficium loco illi conceſſiſſe, multi affirmant, vt caſtitas Virginum illarum, à paganorum libidine, tutior redderetur. Confectis à prædicta villa duobus circiter milliaribus, peruenimus ad paruum fontem, prope viam ad manum dextram, modicè ſcaturientem: in quo ſanctus Philippus Eunuchum Candacis Reginæ baptizauit, Actor. 8. Solent Anabaptiſtę ſuum errorem hinc confirmare, quòd Philippus & Eunuchus in aquam vterque deſcendiſſe ſcribitur. Sed qui locum hunc oculis ſubiectum habuerit, facilè animaduertet, adeò modicam ſcaturiginem ex anguſta rupis fauce hîc proſilire, vt vtriuſque pedis plantæ ſimul perfundi non poſſint. Vnde probabilior coniectura

ſumi

Bethagil locus caſtrorum Sennacherib. 4. Reg. 19.

Circumciſi in quibuſdam Terræ ſanctæ locis viuere non poſſunt.

Fons S. Philippi.

ſumi poteſt, Philippum, Eunuchi caput dumtaxat, aqua ſumpta perfudiſſe, illumque ſic baptizaſſe. Eſt hic annorum & quadragenarum ſeptem attributa Indulgentia.

Inde poſt duo magna milliaria confecta, itinere valdè difficili peruenimus in deſertum, in quo ſanctus Ioannes Baptiſta habitabat, prout in fine 1. cap. apud Lucam habetur. Eſt antrum non adeò magnum in monte à natura formatum, cui S. Helena parietem è cocto latere adiunxit. Acceſſus huc valdè periculoſus. Nam & ſubtus præcipitium eſt aſpectu formidabile; & antri ſemita anguſta, decliuis & lubrica. Montes ipſi, vt & vallis, cumprimis horridi, & ſurdæ cautes. Ad fores antri ſurgit aquæ viuæ riuulus, digiti vnius latitudine, vnde Præcurſor bibebat, nec alia ibi reperitur. Qualis cibus eius fuerit, diuerſæ ſunt multorum opiniones. Nonnulli volunt eum victitaſſe herba, quæ nunc etiam noſtrate lingua Panis S. Ioannis, à Plinio verò, lib. 13. cap. 8. Ceraunia, ab alijs Ceratia, & ſiliquæ dulces, vocatur; cuius circa ciuitatem Iudæ, Præcurſoris patriam, quæ duobus inde milliaribus abeſt, ingens copia proueniebat: vt nunc in inſula Cypro; vnde ad varias & noſtras etiam partes, ſubmittitur. Circa antrum, nudæ tantùm ſunt rupes; fruteta rariſſima & exigua. Sumpſimus ad hunc fontem refectionem, allatis ex Bethlehem nobiſcum neceſſarijs. Eſt autem hîc Indulgentia plenaria. DESERTVM SANCTI IOAN. BAPT.

Duobus deinde magnis milliaribus confectis per aſperrima montium iuga, peruenimus in ciuitatem Iuda, quæ nunc domunculas vix habet viginti, quam tamen è ſitu cumprimis amplam fuiſſe apparet. In ingreſſu ad dextram, ſunt ruinæ templi, eo loco in quo beatiſſima Virgo viſitauit Eliſabeth, & Canticum Magnificat deprompſit. Exſtat & veſtigium Eccleſiæ, in domo Zachariæ exædificatæ, in qua Canticum Benedictus decantauit, de quo Lucæ 1. Turcæ ijs in locis priuatas domos habent, qui vt nos *Montana Iudææ.*

ad areas huiuſmodi templorum admitterent, pecuniæ nonnihil à nobis extorſerunt. Inde ad duos ſagittæ iactus ad manum ſiniſtram, eſt Eccleſia integra ſancto Ioanni Baptiſtæ dicata. Vbi ad ſiniſtrum cornu altaris maioris eſt Sacellum, in quo Præcurſor natus eſt. Nec enim in lucem editus erat eo in loco, vbi Zacharias habitabat; quandoquidem factus mutus, aliò conceſſerat, relicta in partu vxore domi: quæ poſtmodum in Eccleſiam præſentem conuerſa fuit, quæ eſt Catholicorum: vbi etiam annuatim in S. Ioannis Natiuitate Sacrum celebratur: habetque Indulgentiam plenariam. Reperimus non procul ab Eccleſia Locumtenentem Sangiaci Ieroſolymitani, qui recreationis cauſſa huc manè excurrerat, & fixo tentorio, dum Solis ardor declinaret, exſpectabat. Inde vno & medio milliari, via itidem aſperrima, peruenimus ad monaſterium ſanctæ Crucis, in ſiniſtra viç parte ſitum: quod Græci S. Archangeli nominant: & eſt Georgianorum, eiuſdem, prout S. Sabæ, de quo inferiùs, inſtituti, quorum Epiſcopus hîc reſidet. Traditio habet, eo in loco constructum, ex quo arbor oliuæ pro Cruce Chriſti paranda fuit deprompta; & oſtenditur ſub altari maiori fouea in rupe, vnde fuit erùta. Locum hunc Catholici & omnes Orientales in magna habent veneratione. ſeptem annorum & quadragenarum habet Indulgentiam. Ad manum dextram arç maioris, eſt âltare paruum Catholicorum, in quo ſingulis annis Sacrum peragitur. Epiſcopus loci, oliuarum baccas, & panem ſiccum nobis appoſuit. Carnes enim hîc non comeduntur. Inde per altiſſimum & aſperrimum montem profecti, vno ab Ieruſalem milliari, in parte ſiniſtra montem oblongum, & non adèò altum, vidimus, qui Gion appellatur: in quo elegantes ex lapide ſecto ruinæ conſpiciuntur palatij Salomonis, quod tredecim annorum ſpatio fuit ædificatum, 3. Reg. 7. Eodem etiam in monte, Dauide adhuc viuente, idem Salomon in Regem

Monaſteriũ S. Crucis, ſeu S. Archangeli.

Mons Gion, Palatium Salomonis.

Regem fuit vnctus à Sadoch Sacerdote, 3. Reg. 1. Ad dextram relicta piſcina Bethſabeæ, ex iumentis deſilientes, venimus ad Portam piſcium, & inde vna ab occaſu Solis hora, ad monaſterium: vbi P. Vicarius mihi narrauit, ſe, prout illi iniunxeram, apud Locumtenentem (quem in Montanis Iudææ vidimus) obtinuiſſe, vt nobis Arabem concederet, qui nos ad Mare mortuum & Iordanem deduceret. Id craſtina die à prandio futurum.

3. Circa meridiem acceſſimus ad Locumtenentem Sangiaci, qui manebat in domo Pilati, vbi etiam exſtat impluuium tabulis marmoreis eleganter conſtratum, quod in Euangelio Lithoſtrotos dicitur. Habet vtrinq; porticum, in qua pro Tribunali Pilatus ſedebat, porphyreticis columnis innixam: ad quarum vnam in angulo poſitam Chriſtus Dominus fuit flagellatus; cuius pars habetur in Capella Apparitionis, prout dictum eſt ſuperiùs. Sub hac porticu, quà per feneſtras proſpectus ad aream templi Salomonis patet, ſedebat Locumtenens, ſubſtrato tapete, puluilloque pretioſo ſuppoſito in terra, prout Turcarum mos. Ad latus dextrum, aſſidebat quidam alius Turca: aderat & Arabs, qui ſecuritatis cauſa pro nobis conducebatur. Pauci enim peregrini propter expenſas & Arabum pericula ad Iordanem proficiſcuntur: niſi cùm frequentiores circa feſta Paſchatis conueniunt: quo tempore collato ſymbolo, & Sangiaco aliquo honorario dato, ducem ex Arabibus aliquem conducunt, qui aliqua bombardariorum Turcarum manu ſtipatus, illos comitetur. Ego quòd eò proficiſci omnino decreueram, cum Locumtenente de ratione ſecuri itineris tractabam: qui acceptis à me centum aureis, Arabem nobis locauit, datis illi tantùm quinque Cecchinis, qui decem florenos conſtituunt, & lanea interula; reliquum pecuniæ ipſe accepit, cùm abſque eius permiſſu, cum Arabe de pretio paciſci minimè ſit licitum. Quamobrem per interpretem nobis præ-

Palatium Pilati.

Ad Iordanẽ profectio periculoſa.

ſentibus Arabem ſic allocutus eſt; Iſti, inquit, peregrini proficiſci volunt ad mare mortuum (ſic enim appellatur, quòd ſit innauigabile, propter ſulphuris nimiam craſſitiem, in qua, ne proiectus quidem homo ſubmergi poſſit) ad Iordanis fluenta, & Ierichuntem: promittiſne illos incolumes huc reducturum? Promitto, reſpondit Arabs, quòd ſaluos illos reducam, quandoquidem habiturus ſum quindecim comites Arabes ſagittarios præſtantes. Arabes præterea qui in partibus illis prædantur, ſunt mihi noti, & præcipua familiaritate amicitiaque coniuncti. Quòd ſi in phalangem incognitam incidere contigerit, primus in hoſtes impetum faciam, & me mactari potiùs, quàm fidem falli, patiar. Intereà peregrini, ſibi vt poterunt, conſulant. Victum tamen mihi prębere debebunt; quem quamdiu mihi præbebunt, tamdiu illos, quocumque voluerint comitabor & deducam. Ex his dictis apparet, Arabes non ſemper eſſe ſaturos. Iuramentum deinde more ſuo præſtitit, dextra manu frontem attingens, & in cęlum oculos attollens. Diſceſſimus deinde à Locumtenente, qui nobis etiam tres è Ianiſſaris bombardarios adiunxit. Arabs prædictus nos ad Conuentum eſt comitatus, vbi pro confirmatione iuramenti, panem cum ſale oblatum alacriter comedebat. Arabes etenim, licet latrocinijs aſſueti, ſimplicitatem tamen hanc, ordinatione quadam diuina, paganis inſpiratam retinent: vt, quando aliquod iuſiurandum ratum & firmum eſſe volunt, panis cum ſale comeſtione id comprobent. Quòd vbi hilariter fecerunt, tutò illis credi poteſt; ſin fronte corrugata, & minùs auidè oblata deguſtent, certum eſt illos animo nil ſinceri concipere. Id quod rei euentus in Arabe noſtro comprobauit, qui nobis fidem datam, cùm in magnis anguſtijs verſaremur, ſeruauit, prout fuſiùs inferiùs explicabitur.

Iuraturi Arabes, panē cum ſale comedunt.

Egreſſi ex Conuentu extra Portam piſcium, conſcenſis iumentis, nos in viam dedimus. Erant in comitatu ſex Fratres

Fratres religioſi. Emenſis tribus magnis milliaribus, via difficili & ſaxoſa, peruenimus paulò ante occaſum Solis ad monaſterium S. Sabæ, quod Græcorum eſt; non adeò multæ quidem ſubſtructionis, ſed per gyrum, tot in rupe manſiunculas habet exciſas, vt locus hic antiquitus quinque millium monachorum capax fuerit. Monachi humaniter nos exceperunt, cœnamque in refectorio ſuo appoſuerunt: vbi dum cum familiaribus meis, idiomate noſtro colloquerer, Dionyſius Damaſcenus monachus, natione Macedo, lingua intellecta, cœpit mecum Sclauonicè loqui, narrauitque ſe in Lithuania fuiſſe, fereque omnes è primoribus noſſe: & me de memetipſo interrogauit, nomine proprio verè expreſſo, memoria repetens, quomodo Sigiſmundo Auguſto Rege mortuo, cùm Vilnæ vnà cum ſanctæ memoriæ Epiſcopo Valeriano, à Senatu, tuendæ publicæ quietis cauſſa, delegatus eſſem, literas fidei à me habuerit, cùm in Moſcouiam propter eleemoſynam conquirendam proficiſceretur. Deo rectè omnia diſponente, factum eſt, ne ab eo agnoſcerer *. Nam vt plerumque Græci ſunt iniquiore erga Catholicos animo, ſi nomen meum ſuæ gentis hominibus edidiſſet, poteram in aliquas difficultates incurrere: maximè cùm nondum patentes literas Turcarum Cæſaris ad manus habuerim. Nec enim Turcę ſolent occaſionem prætermittere, quando ſeſe lucelli alicuius offert commoditas. Vt non paucis accidit, de quibus innotuit, quòd modum ſeſe ex illorum manibus redimendi aliquem haberent. Narrarunt nobis ibidem monachi (quod ipſum Ieroſolymis quoque audieramus anteà, cùm res ſit omnibus decantata) quòd etiam tempore Selimi Secundi Turcarum Imperatoris, erant in hoc ipſo monaſterio mille monachi: qui omnes miſe-

* Fuit is apud me monachus poſteà, die 19. Martij, An. 1598. in Czarnaioczyce, cú aliis ſociis, Harmone Corcyrenſi, Eraſmo Theſſalonicenſi, Ioachimo Chio, cùm ex Moſcouia in Palæſtinā reuerterentur. Narrauit eadē omnia, quæ anteà in monaſterio S. Sabæ mecum loquebatur: dixitque Arabem illum, qui me ad Iordanem deducebat, in tantam potentiam excreuiſſe, vt cum quatuor millibus equitum prædas agat. Arabes, duos iam Sangiacos Ieroſolymitanos poſt meum diſceſſum interfeciſſe. Habebant literas fidei, quòd ex Monaſterio ſancti Archangeli eſſent Anachoritæ, à Guardiano noſtro Terræ ſanctæ, qui Frater Acurſius Quintianus Brixienſis vocabatur.

Mille Anachoritas Sangiacus crudeliter enecat.

miſerabili quodam caſu ſunt trucidati. Nam cùm Sangiacus quidam nouus officium adminiſtrationis Ieroſolymis adiret, monachi huius loci, vt eum ſalutarent, ſibique propitium redderent, viritim gallum gallinaceum pro xenio deferentes, illum acceſſerunt. Cui cùm tantum hominum numerum (erant autem mille) in vno eodemque habitu, quæ res aſpectu fuit periucunda, vidiſſet, quæſiuit per interpretē, quinam eſſent. Reſponderunt ſe Anachoritas S.Sabæ eſſe; & ſalutatum nouum ſuum Præſidem veniſſe, fauſta illi precantes omnia: cui cùm propter paupertatem, quam profitebantur, ampla munera deferre non poſſent, hæc exigua vt animo grato ſuſciperet, illiſque ſe clementem & benignum præſtaret, orabant. Reſpondit barbarus, ſe grato quidem animo munus acceptare; ſed tantam Gaurorum (ſic enim homines Chriſtianos Turcæ canes appellant) multitudinem in vno cumulo congregatam, æquis oculis aſpicere non poſſe. vereri ſe dicebat, ne ſub eius adminiſtratione, Chriſtiani, qui tam numeroſi eſſent, aliquid ſeditionis molirentur. maturè obuiàm diſcrimini eundum, & Gaurorum multitudinem minuendam eſſe. Delectis igitur ex omni numero viginti quos volebat, reliquos omnes, in oculis ſuis per Ianiſſaros in fruſta concídi crudeliſſimè iuſſit: cumque de tam ingenti macello ad Selimum perſcripſiſſet, ab eo collaudatus eſt, quòd in officio ſuo diligentem & vigilantem ſe comprobauerit. Meo tempore in prædicto monaſterio, triginta tantùm circiter erant monachi. A cœna, nos ad modicam quietem compoſuimus; cumque circa mediam noctem, monachi ad preces Matutinas tabula ſignum darent (campanarum enim vſus vbique ſub Turca prohibitus) è monaſterio egreſſi, viam montoſam, inter horridas rupes, & ſaxoſos anfractus habuimus: quam proſequi, niſi nobis Luna illuxiſſet, nulla ratione potuiſſemus. Confecimus tamen hoc itinere nocturno, tria paſſuum millia: & in aurora

Campanarum vſus à Turcis interdictus.

mare

mare Aſphalticum conſpeximus, ad cuius demum littus hora diei ſecunda peruenimus.

Mare hoc vel potiùs lacus(nam viginti tantùm millia- ribus in longum,in latum verò vbi magis extenſus eſt,ſex vel ſeptem tantùm protenditur) in eo loco eſt, vbi in cæleſtis iuſtitiæ teſtimonium propter peccati turpitudinem, quinque ciuitates immiſſo cælitus igne conflagrarunt, quarum nomina ſunt hæc, Sodoma, Gomorrha,Sochor, Amona,& Sebion. Sunt qui ſcribant,quinque has vrbes ſubuerſas, præſertim Georgius Cedrenus in Hiſtoria: qui tres poſtremas ita nominat,Segor,Adama, & Seboim. Lacus iſte totus eſt ſulphureus,habens ſaxa in littore,quę accenſa, inſtar ligni ardent:quorum aliqua, rei experiundæ cauſſa, mecum attuli. Ioſephus de bello Iudaïco, lacum hunc non minùs exactè quàm verè deſcripſit: illud præcipuè, quòd in die ter mutat colorem;quod & ipſe euidẽter vidi.Nam manè habebat aquam nigricantem: meridie ſole intenſo,(ſunt enim calores hîc immenſi)inſtar panni fit cęrulea:ante occaſum,vbi vis caloris remittit,tamquam limo permiſta, modicè rubet,vel potiùs flaueſcit. Ceterùm fructus, quos arbores ad mare hoc, vt ſcribit Ioſephus lib. eod. 5. producunt (qui in ſpecie poma videntur, decerpta verò intus cinere & fauilla plena in fumum diſſoluuntur) nullos hîc vidi: neque enim ſunt ampliùs; vt nec ſtatua ſalis vxoris Lothi,quæ conuulſa numquam minuitur,vſquam hoc tempore apparet. Nam diligenter ex Arabe noſtro, ceteriſque qui loca illa habent explorata, quæſiui: qui conſtanter affirmabant, nihil ſimile hîc reperiri. Sed & Frater Angelus laicus monachus, qui in Ieroſolymitano Conuentu quinquaginta annos exegit,narrauit, multos Europæos Chriſtianos, ſuo tempore ſtatuam hanc perquiſiuiſſe, nec tamen inueniſſe. Lacus hic aſpectu ipſo horrendus apparet. Nam montibus vndique pręruptis, & cautibus ſurdis cingitur: & aquam colores variantem,

Mare Aſphalticum. Gen. 19. Lib. 5. c. 5. *Statua ſalis vxoris Loth.*

riantem, valdè ſpiſſam & fœtentem habet; quæ guttatim deguſtata, prout à nobis factum, linguam atrociter mordet, & caput graui peſtiferoque odore vehementer inficit. Reperimus ad littus Æthiopem nigerrimum, nudum, ſal colligentem (nam lacus hic ſal producit, ſed amarum veluti felle miſtum) vultu terribilem, corpore & ſaltu valdè agilem, pharetram & arcum habentem: quem dux noſter nouerat prædonem eſſe famoſum, nunc ſolum, ſocios latrones vltra Iordanem verſari.

IORDANIS FLVVIVS.

Iordanis fluuius in mare hoc exoneratur, ea parte, quæ ex monaſterio S. Sabæ venientibus occurrit. Inde ad vnum & medium milliare, per altas & ſteriles arenas, ad locum Chriſti baptiſmatis peruenitur. Ad dextram fluminis, quod valdè ſinuoſis flexibus ſe videndum ſæpius exhibet, eo ipſo in loco, vbi à Ioanne Chriſtus eſt baptizatus, lucus eſt vmbroſus, ad dimidium milliare in longitudinem, & ad iactum ſagittæ in latitudinem, prope fluuij ripas ſe extendens. Habet arbores, quarum folia ſalices imitantur, non tamen eius ſunt generis, prout ex virgis, quas mecum attuli, videre licet. Atque hoc illud deſertum eſt, cuius Euangeliſtæ Matth. 3. & Mar. 1. meminerunt, in quo Ioannes baptizabat, & pœnitentiam prædicabat.

Baptiſmi Chriſti locus.

Locuſta & mel ſilueſtre S. Ioannis.

Ea porrò quibus Præcurſor ſanctus victitabat, nempe locuſtæ & mel ſilueſtre, in locis hiſce iam non reperiuntur. Sed veriſimile eſt, fluuium; qui non limoſum, ſed arenoſum etiam fundum habet, & inter rupes labitur, conchylia quędam abſque decoctione comeſtibilia (quorum nonnullas ſpecies mare etiam producere alicubi ſolet) in ripas eieciſſe. Hæc vel horum ſimilia num Sanctus comederit, incertum. Mel ſilueſtre etiam lucus hic olim producere potuit, quo, atteſtante Scriptura, veſceretur. Nunc nihil tale hîc inuenitur, cùm ſit ſolitudo, nullam culturam admittens. Aquam valdè turbidam Iordanis habet, ſed ſalubrem, quæ in vaſe aſſeruata, numquam corrumpitur: prout

Iordanis aqua aſſeruata, incorruptibilis.

prout in ea, quam attuli mecum, indubitanter ſum expertus. Aliqui ex noſtris ibidem corpus abluebant, cùm in ripa refectionem ſumeremus. Vix in latitudinem triginta cubitis excreſcit, niſi vbi in Mare mortuum influit: quo loco latiùs etiam diffunditur. Videntur hîc ruinæ pontis in vlteriore ripa, quem lapideum diua Helena olim conſtruxerat. Vltra flumen ad dextram verſus lacum Aſphaltithem, incipit iam Arabia, quæ eſt & vocatur meritò Deſerta. nihil enim prȩter rupes & arenam producit; prout ex ipſo primo aſpectu manifeſtè videre eſt. Superiùs ad dimidium milliaris procedendo, locus eſt vbi Hebræi Iordanem ſicco veſtigio tranſierunt, Ioſue 3. A Iordane verſus Iericho procedendo (quod inde vno & dimidio milliari, vel paulò plus, abeſt) prope viam publicam, eſt Eccleſia propemodum integra, à diua Helena in honorem ſancti Ioannis Baptiſtæ fabricata, prout & illa, quæ in loco baptizati Saluatoris viſitur. Habent Indulgentiam plenariam. Ad manum ſiniſtram eſt locus Galgalȩ, de quo Ioſue 4. Sed lapides quos de alueo Iordanis tranſlatos ibi ſtatuerant Iſraëlitæ, nulli apparent. Inde ex arenoſo & ſterili ſolo, deuenitur in elegantem & fertilitate celebratam conuallem: in qua ciuitas Ierichuntina erat poſita. Dimidio ab vrbe milliari ad dextram eſt collis, in quo Ioſue vidit virum ſtantem contra ſe, euaginatum tenentem gladium, Ioſ. 5. Ex colle hoc patebat ampliſſimus proſpectus Ierichuntis; vnde Ioſue, tamquam Dux belli peritus, poterat locum oppugnandæ ciuitati percommodum contemplari, & deligere. Peruenimus poſteà Ierichuntem, quæ ciuitas in amœna & omnium fructuum feraci planicie ſita erat: & circa tempus illud, propter intenſum calorem, dactylos iam maturos illa regio habebat. Ex ambitu apparet, vrbem ingentem, forma circulari conſtructam fuiſſe. Vbi erant muri, quaſi agger quidam congeſtus videtur: in turrium autem loco, quas nō paucas fuiſſe

ARABIA DESERTA.

Eccleſia S. Ioannis Bapt.

Galgala.

IERICHO ciuitas.

liquet,tumuli maiores quaſi colles quidam rotundi,cōſurgunt. Habuit hîc effectum proculdubiò illa Ioſue imprecatio,qua,vt in cap.6.habetur,vrbem grauiſſimè perculit. Nullus enim hîc habitat,præter Arabes deprędatores,qui in tugurijs arundineis degunt. Turris vnica tantùm dimidiata parte integra,quadrangularis,in ciuitatis extremitate ſupereſt: quam nonnulli domum meretricis Rahab, quandoquidē ad murum ciuitatis poſita erat,eſſe volunt: quæ ſigno funiculi coccinei ad feneſtram ligati, ne ab Hebræis diriperetur,obtinuerat,Ioſ.cap.2. Alij etiam Zachæi fuiſſe arbitrantur, quam Chriſtus ingreſſus erat. Quamobrem ob memoriam ſiue Rahab, ſiue Zachæi, diuinitus partem eius maiorem reſeruatam exiſtimant: quandoquidem in toto illo ciuitatis ſitu,vix vnius cubiti altitudine,integer murus inueniri poteſt.

Rahab meretricis domus.

Zachæi domus. Lucæ 19.

In deſcriptione inſulæ Cretæ breuibus attigi,quanta ſit ibi cæli diuerſitas,montibus à Septentrione verſus Meridiem ſuperatis: idem & hîc videre licet,quando aliquis Ieroſolyma Ierichuntem proficiſcitur. Nam licet ſex tantùm milliaribus per directum hinc diſtet Ieroſolyma,quę multas dactylorū arbores circumcircà habet: fructus tamen eiuſmodi iſthic non matureſcunt, hîc autem ad plenam maturitatem perueniunt. Habetur hîc arbor Spalati,quæ maximo pretio æſtimatur,& calidiſſima aëris temperie opus habet: vt & roſæ Ierichuntinæ, quarum vſus mulieribus ad faciliorem partum mirificè confert. Fructus omnes & ſegetes,duabus hîc antè hebdomadis quàm Ieroſolymis citiùs proueniunt. Nec mirum.ſunt enim hîc adeò immenſi calores, vt hinc petentibus Ieroſolymam, cælum longè frigidius videatur: vbi aër itidem ſalubrior, & noctes nimij caloris expertes.

Spalati arbor.

Ierichuntinæ roſæ partum facilitant.

FONS ELISEI. 4.Reg.2.

Ex Iericho diſcedentes, vno dimidio & paulò ampliùs milliari,deuenimus ad fontem aquarum,quas Eliſeus immiſſo ſale ſanauit, & ex peſſimis optimas effecit. Fons hic

hic totam vallem illam irrigat, & per foſſas antiquitus ductas, in hortos deriuatur: eſt copioſus; profunditate hominis humeros attingens; piſciculos paruos habet multos. Videntur hìc ingentes aquæductus, qui ad eremum & monaſterium S. Hieronymi aquas propellebant. Nunc vix monaſterij illius veſtigia apparent. Cibo apud fontem refecti, poſt emenſam quartam milliaris partem, deuenimus ad radices mõtis, qui Quadrantana dicitur: vbi Chriſtus à diabolo tentabatur. Relictis iumentis, ad medium milliare progreſſi, per adeò arctam & lubricam ſemitam, quæ ſubtus ingens præcipitium habet, vt multi propter vertiginem capitis & lapſus periculum eò noluerint accedere, peruenimus ad medietatem montis (nec enim vlteriùs patet acceſſus) vbi planicies ad ſex vlnas protenditur in longum, latitudine valdè anguſta. Hìc Chriſtus Dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit, Matthæi 4. & ſancta Helena vnum parietem è latere cocto erexit, cui altare exiguum eſt adiunctum, quod habet Indulgentiam plenariam. Lapides ibi plurimi, quos Satanas oſtendens, Dic, aiebat, vt lapides iſti panes fiant. Qui locum hunc, deſertum ſiluæ appellant, errare videntur: cùm arboribus planè careat, rupeſque tantùm & aſperrima ſaxa in altum porrigat. Videtur hinc lacus ſeu mare mortuum, & vt ſub veſperam ſolet, aquas nobis rubentes, veluti limo permiſtas, vt antè dictum eſt, repræſentabat. Iordanis quoque & Iericho, quod vno tantùm, ſi rectà eatur, abeſt milliari. In ſummo eiuſdem montis iugo (ab ea tamen parte, qua rectà Ieroſolymis itur) eſt aliud Sacellum in eo loco, in quo Chriſtum Satan aſſumens, mundi regna illi oſtendit, prout in eodem habetur Euangelio. Totus hic mons, multas ſpecus habet, in quibus olim Anachoritæ habitabant. Nunc propter barbarorum ſæuitiem nullus inhabitat. Inde reuerſi denuò ſumus ad fontem Eliſei, è cuius regione, modico admodum in-

Quadrantana mons ieiunantis Chriſti.

N 2 terual-

teruallo,eſt condenſum fruticetum,in quo noctem ducere conſtitueramus, quandoquidem occaſus Solis poſt horam imminebat.Cumq; cœnam appararemus,ſuperuenerunt triginta ferè Arabes, ductori noſtro parùm noti; qui ſtatim panes,gallinas,anſeres, quos decoctos habebamus, diripere cœperunt. Ceterùm Arabs ductor noſter, cùm ab illis periculum creari nobis animaduertiſſet, arte vſus, perſuadere illis cœpit, vt tamquam ex itinere laſſos, quieſcere nos permitterēt, quandoquidem eodem illo in loco pernoctaturi eſſemus. Id autem eo conſilio fecit, ne ſubitò irruentes, nos opprimerent. Acquieuerunt illi perſuadenti non grauatim,noctem magis commodam deſignato in nos facinori iudicantes: itaque aliquantò modeſtiùs ſe gerebant. Intereà ductor Arabs, me ad partem vocato, cùm abſque interprete,qui cum alijs ſeorſim agebat,loqui mecum non poſſet, manu gutturi ſuo admota, ſignis annuebat,nos ab illis interfectũ iri, ſi pro nocte hîc maneremus. Interpres accerſitus,idem mihi renuntiauit. Significaui itaque meis vt abitionem pararent. Arabs verò noſter, apud latrones illos tantum perfecit, vt abſcederent. Monachi,qui noctis præteritæ itinere, & æſtu diurno valdè fatigati erant,volebant omnino hîc remanere. Quamuis autem ego libenter idem feciſſem, quoniam tamen ductor profectionem vrgebat, dixi me quidem illis non difficulter morem gerere velle; ſed cùm Arabs noſter, in tales nos prædatores incidiſſe, quibus ipſe reſiſtere non poſſit, certò affirmet, me vnà cum meis profecturum; manerent illi ſi vellent, ſed magno ſe periculo expoſitos conſiderarent;quandoquidem,non expectatis illis,ductor Arabs & Ianiſſari me eſſent comitaturi. Cùm itaque Arabem noſtrum, ſuis rebus diffidentem, & valdè ſolicitum eſſe animaduertiſſent, ſarcinulas colligere cœperunt; idq; eò etiam alacriùs,quoniã dicebatur,eoſdem latrones ante triduum interfeciſſe vnum ex Locumtenentis Officiali-

bus,

bus,& ſex illi Turcas adiunctos, qui tributum in pagis, ad Iordanis amnem iacentibus,exigebant. Itaque prima noctis hora, per ſilentium ductore ſic monente, loco mouimus, & monte Quadrantenæ ad dexteram relicto,rupem altam conſcendimus,cumq́ue tria magna milliaria confeciſſemus,in cacumine montis, Arabs ductor, vt vnam ad minus & dimidiam horã quieſceremus, permiſit:ipſeq́ue interim cum ſuis excubias egit.Poſteà cùm ex ſuo,quem iſthic reliquerat, exploratore didiciſſet, Arabes latrones nocte ad fontem Eliſei, vbi quieſcere debebamus, accurriſſe; excitatis nobis,iumenta conſcendere iuſſit. Perreximus itaque gradum accelerantes, quòd via melior eſſet: & duobus ab Ieroſolyma milliaribus, cùm iam illuceſceret, ſubſtitimus, monte Oliueti conſpecto (valdè enim eminens & latus eſt, protenditurq́ue in longum, verſus viam qua ab Iericho proficiſcebamur, ad duo milliaria, in circuitu multò plura habens;proſpectum tamen magis amœnum habet verſus Ieroſolymam, oleis & ficulneis vndique conueſtitus) vbi denuò cùm nos ſomnus vehementer infeſtaret, vt quieſceremus ductor permiſit: ipſe tamen cum ſuis aduigilabat. Poſt duarum horarum quietem,iam alto ſole,nos excitauit.

Inde iumentis conſcenſis, per Bethaniam, & loca ſuperiùs nominata, reuerſi ſumus Ieroſolymam, ad Portam piſcium, vbi relictis iumentis, ante meridiem venimus ad Conuentum. Hîc Arabem ductorem dimiſimus,donatis illi florenis aliquot, pane itidem, vino, & carnibus: quæ grato cumprimis animo accepit, offerens nobis operam ſuam, ſi fortè proficiſci adhuc aliquò vellemus. Famulis itidem eius donatiuum dedi, quo erant contenti. Totam diem reliquam, quieti attribuimus, via moleſtiſſima fatigati.

Aduenerat iam Ieroſolymam ipſemet Sabadinus Maurus,qui cum caramuſano ſiue comitatu ſuo Ioppen appu-

lerat, vt Tripoli diſcedentes, cum eo conueneramus. Intereà P. Vicarius, qui in conuentu remanſerat, procurabat vt ſacrum Cœnaculum ingredi nobis liceret. Quamuis enim apud Turcas pecunia plurimum poſſit, multum tamen, ad rem ex animi ſententia conficiendam, momenti attulit occaſio, quòd qui in dicto Cœnaculo manebat, vnus ex numero Santonum dignitate eminentior, infirmitate detinebatur. Quoniam autem in dicto Cœnaculo Turcæ Moſchæam habent, in quam Chriſtianis ingredi non licet, niſi quis ingreſſus, vel in verba Mahometis iuret, vel ſex millia Cecchinorum pro mulcta perſoluat; ideò dictus Santonus à ſuperioribus facultatem impetrauit, vt monachos noſtrates intus admittere poſſet, qui pharmacopolam laicum habebant, cuius opera in valetudine curanda vtebatur. Peregrinorum tamen nullus intromittitur. Ego cum duobus familiaribus meis, Georgio Cos & Andrea Skorulski, ac duobus religioſis, intromiſſus ſum.

COENACVLVM DOMINI. Die igitur ſexta Iulij, pileolis dumtaxat monachorum aſſumptis, habitu peregrinorum retento, qui monaſtico perſimilis eſt, per portam Sion è ciuitate egreſſi, poſteaquam in cœmeterio Catholicorum, pro animabus quorum corpora ibi quieſcunt, ad Deum preces effudimus, ad prædictum ſacrum Cœnaculum deuenimus, & à Turcis qui nos omnes pro monachis habebant, abſque difficultate aliqua, intromiſſi ſumus. Eſt elegans atrium intus, triginta circiter cubitos in longitudine & latitudine habens. In parte ſiniſtra eſt Moſchæa: quo loco nonnulli (inter quos Pater Stephanus Raguſinus) Chriſtum Dominum Apoſtolis pedes lauiſſe arbitrantur. In ingreſſu ſtatim calceos abijcere coacti ſumus: qua etiam cærimonia, Turcæ Moſchæas ingredientes, vti conſueuernnt. Admoniti quoque fuimus, ne in terram deſpueremus. Nam *Turcæ ſacrũ Cœnaculum venerantur.* Turcæ locum hunc in maxima habent veneratione, aſſerentes

rentes Chriſtum in hoc Cœnaculo magnam quamdam cum Apoſtolis cærimoniam peregiſſe: qui poſteà ſingulari quodam miraculo, linguas igneas ſuper capita accẽſas portabant, creduntq́; ibidem Spiritum ſanctum cælitus in diſcipulos miſſum, vt Act. 2. Ex hac Moſchæa inferiore patet aditus ad Sacellum ſatis amplum, in quo eſt monumentum Dauidis, ex marmore candido, venis cæruleis diſtincto: quod adamaſco rubeo, fimbrijs flauis ſericeis cincto, tegitur: ad latus huius, eſt & aliud quod Salomonis eſſe dicitur, ſed nullum habet integumentum. Lampades hîc multæ ſunt appenſæ. Supra hanc Moſchæam, fit ad aliam ſuperiorem aſcenſus; & hoc eſt illud ſacrum Cœnaculum, in quo Chriſtus Dominus vltimam Cœnam diſcipulis exhibuit. Eſt longum, ad viginti cubitos plus minùs, elegans, lucidum, concameratum: ex vna parte, qua in aream proſpicitur, tres amplas feneſtras habet: in medio, ſunt tres elegantes marmoreæ columnæ, per ordinem diſpoſitæ, quibus teſtudo innititur. Hîc in genua procumbentes, Deo preces pro gratiarum actione obtulimus; & P. Ioannes breuem exhortatiunculam ad nos fecit. Eſt hîc Indulgentia plenaria. Inde ingredientibus ad dexteram patet ingreſſus ad impluuium, quod ducit ad cubiculum quoddam ſubobſcurum Cœnaculo ipſi contiguum, in quo ſuper diſcipulos congregatos Spiritus ſanctus deſcendit. Huic aliud ſubeſt ſimile cubiculum, ad quod Chriſtus poſt reſurrectionem, ianuis clauſis ingreſſus, Apoſtolis apparuit, Ioan. 20. Eſt ibi Indulgentia ſeptem annorum & totidem quadragenarum. Myſteria quæ hoc in loco ſunt peracta, deſcribuntur in Actis Apoſtolorum fuſiùs, primo & ſecundo capite. Cœnaculum hoc ſacrum diſtat ad ſagittæ iactum ab eo loco, in quo palatium Dauidis erat ſitum, in ipſo vertice montis Sion. Reuerſi deinde ſumus ad monaſterium: vbi prandio ſumpto per Portam Piſcium exeuntes, ad dextram, circumiuimus mediam

Dauidis monumentum.

Salomonis monumentum.

Sepulchra Regum Iuda. diam ferè ciuitatis partem, vſque ad ſepulchra Regum Iuda: quæ anteà muro ciuitatis comprehendebantur, nunc verò longè diſtant à porta ciuitatis, qua itur Damaſcum. Mirum eſt quanto ſumptu & artificio monumenta hæc fuêre conſtructa. Sunt enim in ipſo ſaxo viuo, quaſi quædam cameræ arcuatæ, in quadrangulum exciſæ: quarum pars quælibet duas habet portas; portæ verò ſingulæ aditum præbent ad vnicum Sacellum, in quo duo corpora reponebantur. Ad Sacella ſiue Capellas prædictas, valuæ ſunt ex eadem petra exciſæ: quæ in angulis prominentes rotundas extremitates vtrique poſti ita inſertas habent, vt quaſi cardinibus ſuſpenſæ, commodè claudi & reſerari valeant. Mirum profectò, quomodo ex vno eodemque ſaxo id exſculpi potuerit. In Cathedrali Torcellenſi Eccleſia, non procul à Venetijs, ſunt etiam magnæ lapideæ tabulæ, quibus feneſtræ clauduntur, ſed in poſtes alterius lapidis inſeruntur. Hîc autem ex vno eodemque viuo ſaxo parata ſunt omnia, & poſtes qui valuas excipiunt, & valuæ quæ poſtibus inſertæ, facili ductu circumferuntur. Illud etiam cumprimis eſt admirandum, quòd in eiuſmodi Capellis ſunt tumbæ lapideæ multò maiores, quàm vt per portas introduci potuerint. Apparet omnino, non eas arte humana aliqua importatas; ſed intus ex eadem rupe exciſas, & ſculptorum opera ibidem formatas eſſe. Operis quoque elegantia, tam in portis, quàm in ſarcophagis prædictis, mira florum & foliorum varietate diſtincta & elaborata admiratione non caret. Poterant ijs in locis quadraginta & aliquot perſonæ recondi. Nam quælibet concameratio Sacella octo, Sacellum verò quodlibet duo corporum repoſitoria continebat: in quorum nonnullis oſſa etiam viſuntur; ſed ad quos pertinent, neſcitur. Loca hæc, vt in ſpecubus, ſunt obſcura, quæ non niſi luminibus illatis viſitari poſſunt. In ingreſſu, qui valdè humilis eſt, depreſſus, ac ruderibus oppletus, cuſtodes reli-

qui-

quiſmus, ne Turcæ lapidibus exitum obſtruerent; quod non illibenter faciunt, vt Chriſtianos enecent. Inde redijmus in Ciuitatem per Damaſci portam, & ad dexteram diuertimus ad Herodis palatium, quod Turca quidam ciuis inhabitat, & oblata pecunia facilè intus admittit. In parte inferiori eſt antiquum ædificium quoddam, in quo Saluatorem noſtrum alba veſte ferunt indutum, & ab Herode ſpretum. Palatium hoc fuit in monte poſitum. Tradunt enim Hiſtorici, intra murorum ambitum, tres conſpicuos & inſigniores montes Ieroſolymis fuiſſe, qui etiam nunc apparent. Primus inter hos, mons erat Sion, maior & longè ceteris eminentior, in quo palatium Dauidis erat; cuius nunc maior pars (vt & ſacrum Cœnaculum) extra Ciuitatem eſt. Conueniunt enim ſcriptores in hoc omnes, modernam Ieruſalem vetuſta illa longè nunc eſſe minorem: quæ non Iudææ modò, ſed omnium Orientis vrbium longè maxima & clariſſima olim fuit, vt Plinius libro quinto, & Tacitus in Auguſtalibus refert. Habuit enim viginti quatuor fora: in quorum ſingula viginti quatuor plateæ exonerabantur: quamlibet verò plateam viginti quatuor viculi ſeu angiportus interſecabant. Menathon prætereà quidam Hebræorum Rabinus memoriæ prodidit, fuiſſe in ea Ciuitate Synagogas, quæ ſtatis temporibus frequentabantur, circiter quadringentas octuaginta. Apparet etiam nunc ex ruinis, vrbem hanc ingentis fuiſſe magnitudinis; quandoquidem, vt dictum eſt, in ea Regum Iuda monumenta comprehendebantur, quæ nunc extra muros conſpiciuntur. Ad hæc palatia Dauidis, Salomonis, Herodis Regum, & Reginarum, hortos ſpatioſos, immò & ferarum viuaria habebant adiuncta: quæ omnia, poſt bellorum tempeſtates, magno murorum ambitu, ex lapidibus ſectis, vt apparet, constructo cingebantur. Secundus mons Regius vocabatur, & ipſe non valdè quidem eminens, ſed vaſtus cumprimis & ſpatioſus,

Herodis Palatium.

Montes Ieroſolymis præcipui.

Mons Sion.

Ieroſolymitanæ vrbis maieſtas.

Mons Regius.

tioſus, in quo ampliſſimum & celeberrimum illud palatium ab Herode Aſcalonita Iudæorum Rege, Innocentium occiſore, conſtructum fuit: in cuius medio aula erat Regia inenarrabili magnificentia eminens: vbi Chriſtus Herodi Antipæ Tetrarchæ Galilææ Ioannis Baptiſtæ interfectori præſentatus fuit. Tertius mons Moriath appellatur, in quo templum erat Salomonis: vbi nunc Moſchea Turcarum, & ingens eſt area. Mons hic depreſſior ac humilior eſt duobus ceteris, quà ciuitatem verſus protenditur; ſed à parte vallis Ioſaphat, quæ hunc, & Ciuitatem ipſam, à monte Olineti diuidit, longè altior & diductior eſt, in quo etiam moderna Ciuitas in longum tota porrigitur. Quartus mons Caluariæ dictus, olim extra Ciuitatem, nunc intra comprehenſus (in quo Chriſtus Saluator ſalutem noſtram operatus eſt) ampliſſimis Baſilicæ celeberrimæ ædificijs occupatur: cuius altitudo quòd minor appareat è Ciuitate verſus illum pergentibus, ſubſtructiones id faciunt; cùm alioquin ſemper aſcendendum ſit, & ex alia parte magnum præcipitium immineat, in quo Crux viuifica fuit reperta. Hæc pauca, de quatuor montibus, qui nunc etiam Ieroſolymis viſuntur, dicta ſufficiant. Eſt & quintus Gion, de quo ſuperiùs: ſed vt apparet, extra Ciuitatem fuit.

Mons Moriath. *Caluaria mons.* *Mons Gion.*

Tertius ingreſſus ad S. SEPVLCHRVM.

Quòd Ieroſolymis iam diſceſſuri eſſemus, ſumpto prandio, tertia vice iuimus ad audiendas Veſperas in ſacro Sepulchro: vbi & Proceſſionem more conſueto peragebamus, & ad perceptionem ſacræ Communionis per exomologeſin nos præparabamus. Sequenti igitur die manè P. Ioannes de Florentia Miſſam in ſacro Sepulchro decantauit (nam P. Vicarius res itineri neceſſarias præparaturus è templo diſceſſerat) & nobis ſacram Euchariſtiam miniſtrauit. Die octaua Iulij circa meridiem diſceſſimus ex Eccleſia. Erat autem dies SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, ſecundùm Kalendarium vetus: itaque vidimus, qualiter per

per integram noctem præcedentem, diuerſæ nationes, in locis cuique aſſignatis ſuæ deuotionis cærimonias peragebant. Cùm abiremus, gratiæ nobis actæ ab omnibus, quòd occaſione ingreſſus noſtri, ipſis quoque hoc die ſacro Baſilicam ingredi licuerit, quam ipſorum cauſa Turcę non erant alioquin aperturi. Adfuêre hac ipſa nocte in Eccleſia, diuerſarum gentium circiter homines ducenti: qui verò tardiùs venerant, expectabant ad portam, vt dum ea nobis reſeratur, clàm intus ingredi, & ſacrũ Sepulchrum exoſculari obiter poſſent. Quibus autem ea ſors non obtigit, ij egredientibus nobis veſtes noſtras attrectabant, & exoſculabantur, quæ ſacra illa loca tetigiſſent. Idem anteà quoque faciebant, quoties emittebamur ex Eccleſia. Tantus deuotionis feruor eſt in Chriſtianis illis; qui etiamſi ſint Schiſmatici, loca tamen ſacra non auerſantur (quod Hæretici faciunt) ſed honore potiùs condigno venerantur.

Chriſtianorum Schiſmaticorum Ieroſolymis deuotio.

Quoniam autem dictum eſt ſuperiùs, nos ter in Eccleſiam ſancti Sepulchri ingreſſos, operæ pretium eſt oſtendere, qua ratione id fiat. Peregrinus qui nouem Cecchinos numerauit, ter illi debet Eccleſia aperiri. Id eo modo eſt intelligendum: vt cùm aperta illi ſemel fuerit, & ille ingreſſus, poſt dimidiam vel vnam horam (quam, ſi dixerit ſe egreſſurum, Turcæ integram expectabunt) inde exierit, vel integrum ibidem annum morari voluerit; ingreſſus eiuſmodi, pro vna tantùm vice computetur: ſic & alter, & tertius: quandoquidem clauſa Eccleſia, pro vnica vice ſigillatim admiſſi introitus numeratur: exceptis ſolennioribus feſtiuitatibus, quibus Monachi intromittuntur, quoties opus habuerint: qui etiam nihil penſitant; ſed vbi primùm aduenerint, xeniolum aliquod Sangiaco & Cadio offerunt. Peregrino cuilibet, qui voluerit, ter aperitur Eccleſia: & quoniam pro reſeratione Turcis ſemper aliquid eſt numerandum; tenuiores peregrini, ſemel ingreſſi, manent intus quamdiu volunt: cibus verò illis è ſuę

Peregrinorũ ad S. Sepulchrum intromittẽdorũ ratio.

gentis monaſterio (in monaſterijs enim peregrini habitant) per rotundam portæ templi feneſtram ſuppeditatur. Et iam antiquitate mos hic exoleuerat de trina apertione: nos tamen è conſilio Patrum obtinuimus apud Cadium, vt conſuetudine antiqua reuocata, ter nobis Baſilica aperiretur; & eadem hora, qua pridie ingrediebamur, die inſequenti foras dimitteremur. Pro celebrioribus feſtis, è totius ferè mundi partibus frequentiores peregrini concurrere ſolent, qui ſemel admiſſi, quoad celebritas durauerit, in Eccleſia manent. Non æqualiter tamen omnes pecuniam admiſſionis exſoluunt. Nam qui prope Ieroſolymam manent, minus; qui remotiùs agunt, plus contribuunt. Qui Damaſco & Cœleſyria veniunt, tres Cecchinos; qui è Syria Phœnices vltra Libanum, quatuor; qui Apamæa & vicinioribus Europæ locis, quinque; qui ex Aſia, ſex; qui ex vlterioribus prouincijs, ſeptem vel octo; Europęi verò omnes nouem Cecchinos viritim pendunt.

Vectigal S. Sepulchri Caeſ. Turcarum. Affirmatur pro certo, quòd ad triginta millia Cecchinorum, qui ſexaginta millia florenorum conſtituunt annuatim, ex hoc peregrinorum vectigali in ærarium Turcarum Cæſaris importantur. Quo ordine, quibúſve cærimoniis in diuino cultu peragendo, tam nos Catholici, quàm ceteræ nationes hîc vtantur, P. Stephanus Raguſinus, de quo ſuperiùs, in ſuo, quem De iugi Terræ ſanctæ deuotione conſcripſit, libello copioſiùs explicat: illud vnum addendum puto, quòd ingenti Catholici hominis

Sacra Ieroſ. loca viſitantium conſolatio. animus voluptate & conſolatione perfruitur, dum conſiderat loca hæc, in quibus noſtræ ſalutis monumenta peracta ſunt, Chriſtianis nota & explorata eſſe: immò integra adhuc conſeruari, ea præſertim quæ lapidibus & petris inſunt. Multa etiam alia piè creduntur ex antiqua traditione, vera & genuina permanere; quæ nihil impediunt, quo minùs Chriſti Saluatoris prædictio locum habeat, qui dixit, lapidem ſupra lapidem hîc non remanſurum: neque

tamen

tamen omnipotentiæ ſuæ modum præſcripſit, ea integra aliqua ex parte relinquendo, quæ pij homines ex remotiſſimis orbis regionibus venientes, nulla ſumptuum & valetudinis habita ratione (res admiratione digna) ſingulari cultu & obſeruatione venerarentur. Illud etiam notandum, quòd non ſolùm Catholici, ſed ceteræ quoque nationes baptiſmi Sacramento initiatæ, hìc particularia Sacella habent aſſignata, in quibus Diuinum numen, die noctéque inuocant, & honore debito proſequuntur. In ſacroſanctò Miſſæ ſacrificio celebrando, Maronitæ, Abyſſini, & Georgiani, quàm proximè ad Catholicorum ritum accedunt; aliæ nationes panis etiam & vini oblationem retinent. Ceterùm nulli ſunt hìc Hæretici, niſi fortè qui videndi cauſa eò veniunt, vt è Gallis & Germanis aliqui. Miniſtrorum tamen noui Euangelij nullus omnino apparet. Cùm tertiò in Eccleſiam cum Religioſis ingreſſus eſſem, ſedens cum filio cuiuſdam Epiſcopi Armeni, per interpretem colloquium habui: qui nos è remotis partibus venientes agnoſcens, multa mecum de ratione deuotionis, quæ à diuerſarum gentium hominibus in hac ſacra Baſilica frequentaretur, contulit, & quomodo mihi ea probaretur, quæſiuit. Reſpondi, mihi placere omnia. Quamuis enim diuerſis linguis & cærimonijs natio quæque Deum laudaret, in eſſentialibus tamen eos cum nobis Catholicis conuenire: vnde appareret, vnam ſemper fuiſſe & eſſe Eccleſiam: quæ eadem Catholica & Romana vocaretur. In ipſo ſermonis progreſſu, quæſiui ex illo, num aliquid etiam inaudiuerit de Hæreticis; quos Deo propter peccata noſtra permittente, in partibus noſtris haberemus, quorum etiam nomina recenſui, nempe Lutheranos, Zvvinglianos, Arrianos, Anabaptiſtas, & reliquam Hæreticorum colluuiem. Interrogauit, num Chriſtiani eſſent. Dixi cos eſſe baptizatos, & Chriſtianos velle vocari. Reſpondit, nulla ratione ſe credere poſſe, quòd ſint

Sacella nationum in templo Ieroſolymitano.

Miſſa Maronitarum, Abyſſinorũ, Georgianorum.

Miniſtri noui Euangelij Ieroſolymis nulli.

Hæretici non ſunt Chriſtiani, quia non agnoſcunt Sacerdotem & Sacrificiũ.

ſint Chriſtiani; quandoquidem ad eum locum, in quo Deus mortali carne aſſumpta ſalutem noſtram operatus eſt, non accederent; nullos Sacerdotes, altare nullum, ad offerendum Deo ſacrificium, hîc haberent. Nam licet loca hęc ſacra in Paganorum manus deuenerunt;ad eorum tamen confuſionem, Chriſtianos, cuiuſcumque tandem ſectæ vel profeſſionis fuerint, ad ea accedere, illaque venerari conuenit. Hæc ille cum tanta ſimplicitate & mentis affectu proferebat, vt facilè appareret, non fictè ſed ex abundantia cordis illa fuiſſe loquutum. Superuenit intereà Græcus ille Anachoreta, quem apud S. Sabam vidimus:qui,vt ſuprà dictum eſt, in partibus noſtris aliquamdiu verſatus fuit. Is vbi intellexit,de quibus inter nos colloquebamur; narrare cœpit, ſe ſæpiùs in Polonia Hæreticos vidiſſe, eorumque mores perſpectos habere: eos eſſe multò Iudæis deteriores. Nam illos quidem Chriſtum crucifixiſſe,quem Deum non credebant nec agnoſcebant: Hæretici verò cùm eum agnoſcant, & verbis confiteantur,denuò tamen illum crucifigunt, omnipotentiam eius negantes, & honore diuinitatis illum ſpoliantes. Magna hæc conſolatio, quòd de peſte hæreſeon nihil in ſanctis hiſce locis audiatur. Inter hæc colloquia quæ in Refectorio miſcebamus, vbi diuerſarum nationum homines aderant, præcipuè Cophti & Maronitæ, ſcribere nos quædam contigit. Mirabantur illi,quòd tam citò & expeditè characteres formaremus, nec credebant illa facilè poſſe legi: quandoquidem ipſi lentè admodum, & contrario modo, à dextra verſus ſiniſtram procedendo, literas pingunt: & antequam vnum characterem effingant, ſæpiùs chartam hinc inde vertunt & eleuant, vt diſpiciant rectè ne an ſecùs collocauerint. Habent autem hoc, quòd in vnius characteris ductu, ſyllabas aliquot complectuntur, quas nos vix aliquot verbis exprimere poſſemus. Quamobrem vbi viderunt,ſua verba & dictiones, noſtris litteris expreſ-

Hæretici Iudæis deteriores Orientalium iudicio.

Maronitarũ ſcribendi ratio minùs expedita.

expreſſas, celeriter & exactè nos pronuntiare, laudabant noſtram ſcribendi rationem, quòd & celerior, & lectu facilior eſſet.

Illud etiam hìc neceſſariò adiungendum eſt, quem ordinem in obeunda deuotione ſua quælibet natio ſoleat obſeruare. Quæ Sacella ſiue Sanctuaria cuilibet nationi ſint attributa, ſuis locis diximus ſuperiùs. Poteſt quiuis alterius nationis Oratoria ingredi, & deuotionem ſuam proſequi: ita tamen, vt ne ritus & cærimonias eorum, quorum locus eſt proprius, ſacrorum tempore aliqua ratione impediat. Itaque tunc primùm Supplicationes ſiue Proceſſiones peraguntur, cùm Officium diuinum natio quælibet ſuis in locis abſoluerit. Miſſas verò ſeu liturgias, in alteriùs nationis Sanctuario, præterquam in proprio, nullus celebrare poteſt, ſub mulcta mille aureorum, toties quoties contrauentum fuerit, deponenda. Lampades poteſt vna natio in alteriùs Sanctuario appendere: ſed cùm earum tantus iam ſit vbique numerus, vt locus illis collocandis deſit, difficulter earum auctio admittitur, in ſacro maximè monumento, vbi meo tempore quadraginta duę erant appenſæ: quarum vna tantùm & viginti accēdebantur: ex his Catholicorum erant quindecim. Neque enim omnes ardent, quandoquidem à fundatoribus oleum non ſuppeditatur. Vna ſemper accenſa eſt Pontificis Maximi, altera Collegij Cardinalium, tertia Romanorum Imperatoris, quatuor Regis Hiſpaniarum, duæ Regni Hiſpaniarum, duæ Regni Portugalliæ, Regis Galliarum duæ, quæ obliuione quadam, propter bella & hæreſes exortas, non accenduntur. Monachi tamen, propter inſignia Regum Galliæ in illis appoſita, vnam pro paupertate ſua perpetuò illuminant. Reſpublica Veneta habet vnam; Duces & Principes, alij itidem homines pij, ſuas lampades procurant. Quælibet lampas annuatim oleum viginti quinque Cecchinis, qui florenos Polonicos quinquaginta conſti-

Officiorum diuinorum ad S. Sepulchrum ordo.

Lampades S. Sepulchri.

conſtituunt,abſumit. Si qui eleëmoſynam pro ſua lampade accendenda non mittunt, pendet ea nihilominùs non accenſa; cùm ſemel illatam nefas ſit amouere. Ante Sepulchrum Dominicum in Capella rotunda, ſunt lampades quatuordecim,quarum duodecim ſemper ardent,Catholicorum ſunt nouem. In foribus dictæ Capellæ vna, exteriùs per circuitum ſacri Sepulchri ſex lucent perpetuò. In monte Caluariæ cùm locus ſit capacior, Catholicorum Ducum & Principum, triginta tres, omnes ardentes, ſunt appenſæ. Georgiani habent triginta duas, ante locum vbi crux Dominica ſtabat, ex quibus quinque tantùm accenſæ. Ante lapidem vnctionis, octo accenſæ Catholicorum pendent: ad altare beatæ Mariæ Magdalenæ, Catholicorum tres ardent: in carcere, Græcorum duæ: ad altare Diuiſionis veſtium, vna: in Capella Inuentionis ſanctæ Crucis, vna Catholicorum accenſa,Græcorum duæ ad paruum altare illorum, quod ibidem in parte dextera habent: in Capella diuæ Helenæ, duæ: in Capella Abyſſinorum, vbi columna ſupra quam Chriſtus Dominus illuſus & ſpinis coronatus fuit,aſſeruatur, vna. Ceterùm lampades iſtarum nationum, diebus tantùm feſtiuis, aut cùm peregrini proceſſionaliter obambulant, accenduntur:poſteà ſtatim extinguuntur. Semper etiam in hac Eccleſia fuit & hoc obſeruatum, & adhuc obſeruatur, vt diuerſarum gentium Sacerdotes,ad aliquot menſes, iuxta ſuperiorum præſcriptum, intus recludantur. Ex noſtris monachis duo ſemper ſunt Sacerdotes, & laici duo (meo tempore horum ſenior fuit Fr. Nicolaus Nani de Druſi) qui intra duos vel tres menſes mutantur, niſi fortè quis infirmetur;quo in Conuentum recepto,alius ſubſtituitur. Idem ceteræ quoque nationes facere ſolent. Ordo autem diuini cultus peragendi, talis eſt inter illos: Quilibet alternatim per hebdomadam munus ſuum peragit, die Dominico in S.Sepulchro;Feria ſexta in monte Caluariæ; Sab-

Sacerdotes incluſi in Eccleſia S. Sepulchri.

Sabbato in Capella apparitionis B. Virginis, Miſſam priuatam, cum thurificatione tamen, celebrat: reliquis diebus, nempe Feria ſecunda, tertia, quarta, & quinta, in ſancto itidem Sepulchro, abſque thurificatione, Sacrum abſoluit. Sacerdos autem non Hebdomadarius, celebrat vbi vult.

Quamuis plures fuêre, qui rationem ædificij Baſilicæ ſancti Sepulchri, diutiùs in ea commorantes, exactè copioſeque deſcripſerunt: quæ tamen, & ipſe quantum per temporis breuitatem licuit, obſeruare potui, hîc ſuccinctè addenda exiſtimaui, licet iam nonnulla ſuperiùs attigerim. *Breuiſſima deſcriptio templi S. Sepulchri.* Vt prætermittamus igitur, quanta amplitudine & ſumptibus templum hoc cum ceteris ædificiis ſit conſtructum: in quo non ſolùm ingens Sacerdotum numerus, ſed integri propemodum militum Templariorum, cùm in manibus Chriſtianorum Ieroſolyma eſſet, exercitus receptaculum habebant; ſciendum eſt, totam machinam ex eleganti & magno lapide quadrato, vnà cum turri campanaria, in altum conſurgere; templum verò ipſum ad formam crucis eſſe compoſitum, lapide ſecto concameratum: parietes in quadrangulum coëunt, niſi quòd ad Ortum & Occaſum ſemicirculum inſertum habent. Columnas quadrilateras vndique per gyrum habet, (ſecundùm quas Proceſſiones peraguntur) quæ ambulationem, verſus Occaſum tantùm, ſuperimpoſitam ſuſtinēt. Supra ipſum Dominicum Sepulchrum, tholus circularis, dimidia tantùm parte teſtudinatus, conſurgit; cuius reliquum trabium contignationes perficiunt, & feneſtram vnam circularem, quæ lumen copioſum præbet, ad inſtar illius, quæ Romæ apud S. Mariam Rotundam conſpicitur. Pluuia in partibus illis rarior; vnde minus ædificijs periculi: maximè quòd ſacri Sepulchri Capella, ſuperiùs vndique ſit marmore conſtrata, parietes quoque exteriores cinerei marmoris itidem tabulis, quæ columnis Porphyreticis

P diſtin-

diſtinguuntur, conueſtiti. Tholus, vt Eccleſia tota, habet tectum plumbeis laminis obductum.

Ingreſſus in Eccleſiam eſt in medio, Meridiem verſus. Ad dextram ſunt ſepulturæ Regum Galliæ in Capella Græcorum. E regione portæ eſt poſitus lapis, in quo Chriſtus è cruce depoſitus, fuit aromatibus inunctus. Paulò vlteriùs ad duas columnas, ſunt duæ ſepulturæ aliæ, prope parietem Sanctuarij Ruthenorum (de quo inferiùs) filiorum vel propinquorum aliquorum, prædictorum Regum. Nam Epitaphia vetuſtate conſumpta legi non poſſunt. Ad læuam, in ingreſſu ſub curritorio inter duas columnas habent Abyſſini paruum Oratorium, tabulis ab Eccleſia diſtinctum. Nam quælibet natio, vltra Sanctuarium, locum videlicet in quo Chriſtus aliquid eſt paſſus, Oratorium etiam particulare habet, in quo deuotionem ritu ſuo peragere conſueuit. Prope Abyſſinos ibidem inferiùs locum habent Syriani ſiue Maronitæ, qui ſunt Arabes baptizati, in quo ſunt ſepulturæ familiæ Ioſephi ab Arimathia. Reliqua pars inferior eſt Catholicorum, qui etiam curritorium ſuperius olim totum poſſidebant. Sed cùm Georgiani totum Caluariæ montem pro Sanctuario obtinerent, nec locum tamen Oratorij in templo haberent, Armeni itidem, Sanctuarium poſſidentes, de quo ſuperiùs dictum, orationis locum in templo non facilè reperirent; Armeni cum Georgianis, pecunia numerata, Georgiani viciſſim cum Catholicis ita conuenerunt, vt dimidia montis Caluariæ parte, in qua Chriſtus cruci affigebatur, illis cederent, Catholici verò ad tertiam curritorij ſuperioris partem, quæ ſupra Abyſſinos & Syrianos eſt, Georgianos admitterent. In hoc itaque curritorio Georgiani & Armeni ſua Oratoria habent, ad quæ per gradus ligneos, ſeparatim è templo fit aſcenſus. Catholicis verò benè ſucceſſit commutatio. Nam dimidium Caluariæ montem, & duas curritorij ſuperioris partes obtinent, quod

Maronitæ qui.

quod ſatis amplum & ſpatioſum eſt: & licet illis minùs neceſſarium ſit,retinetur tamen ab illis. Hæc permutatio iam pridem facta eſt, quo tempore Ieroſolyma in poteſtate Sultanorum Ægyptiorum fuit.

Cophti, quos etiam Chaldæos vocant, cùm nullum Sanctuarium habeant, & Oratorio quoque deſtituantur, retro Capellam ſancti Sepulchri, è regione Syrianorum, qui ſunt ſub curritorio, fabricarunt ſibi exiguum Sacellum, ſacro Sepulchro contiguum, vbi deuotionem ſuam peragunt. A quo tempore, & qua ratione locum hunc obtinuerint,nihil certi intelligere potui. Ad Septemtrionem eiuſdem partis, eſt noſtra Catholicorum Capella, de Apparitione denominata,in qua diuina faciunt officia:cui antiquitus manſiones nonnullæ, prope ipſam Eccleſiam, ſunt adiunctæ. Habentur hîc non pauca cubicula, & habitationes non incommodæ. Eſt quoque culina mediocris,Refectorium adiunctum habens, vbi comedebamus. Eſt & impluuium paruum.Non procul à Refectorio ſunt ſcalæ, quibus ad curritorium templi ſuperius aſcenditur. Exeuntibus è Capella prædicta Apparitionis, prope portam occurrit altare,vt antè dictum eſt,S.Mariæ Magdalenæ. Inde per ordinem deuenitur ad Sanctuaria, de quibus anteà quoque dictum, & ad ſcalam, qua deſcenditur ad Capellam S.Helenæ,vltra quam ad locum Inuentionis S.Crucis. Poſteà ſequitur Abyſſinorum Sanctuarium,in quo truncus lapideus Chriſti ſpinis coronati aſſeruatur. Hinc per ſcalam, vt retuli ſuperiùs, aſcenditur ad Caluariæ montem, qui meridianum quadranguli parietem attingit. Græci habent ſuum Oratorium in medio templi, inter columnas muro depreſſo cinctum; quod magnitudine nationum aliarum Oratoria ſuperat. Ad Orientem, portam principalem; ad Occidentem, ſanctum Sepulchrum proſpicit, vnde aditum habet: cui altare paruum, quod etiam illorum eſt,non tamen ornatum,adhæret. Fe-

neſtræ in templo nullæ, præter vnicam illam rotundam, in tholo, ſupra Capellam ſancti Sepulchri, apertam: quæ ſufficiens lumen admittit, quod etiam ad Oratoria deriuatur; quamuis eius vſus perexiguus, quòd luminaribus vndique illuſtrentur. Eſt tamen in monte Caluariæ, verſus Meridiem oblonga feneſtra, plateam reſpiciens, clathris ferreis benè munita. In noſtra quoque Catholicorum Capella, ad Orientem feneſtra patet, clathris itidem obducta, quæ lumen illi copioſum præbet. Pauimentum templi lapide quadrato eleganti & magno eſt ſtratum. Ex quibus omnibus facilè apparet, quanta diligentia & ſumptu, ad perpetuitatem, ſancta illa Helena Auguſta, hæc ſacrorum locorum ædificia perducere voluerit. Si quis igitur hæc legendo, aliquid à me prætermiſſum animaduerterit, ignoſcere & emendare debebit. Nec enim Architecturæ membra ad amuſſim obſeruare; nec nationum omnium, quæ in templo verſantur, exactè meminiſſe potui, cùm ter tantùm, vt dixi, Baſilicam fuerim ingreſſus, ab hora Veſperarum ad ſequentis diei meridiem tantùm ibidem commoratus: vt mirum videri non debeat, ſi propter breuitatem temporis, ſingula diligentiùs veſtigare non licuit; præcipuè cùm ſacratiſſimus hic locus illud proprium habeat, vt maximum quemque peccatorem, qualem me eſſe profiteor, ſingulari quodam modo, ſenſibus in ſtuporem verſis, ad gratias Deo perſoluendas excitet, pro collatis innumerabilibus in genus humanum beneficijs; ſimul etiam ad contemplandum, qua ratione hoc in loco, per acerbiſſimos cruciatus & mortis dolores, Chriſtus Saluator noſtram ſalutem operari dignatus fuerit, vehementer inducat & inflammet.

Cùm itaque die octaua Iulij è templo egreſſi, in monaſterio prandium ſumpſiſſemus; quòd poſtridie nobis erat abeundum, ad Cadium perreximus. Vidimus in platea vltra viginti Turcas, poſt meridiem in ardenti ſole ſedentes: quibus

quibus vnus, ad eum planè modum, quo apud nos equis emitti ſolet, ſanguinem minuebat. Nam ferro venæ appoſito, idem non leui, bacilli craſſioris, ictu percutiebat, atque ita non abſque aliquo doloris, vt apparebat, ſenſu, ſanguis in terram defluebat. Nōnulli vulnus panniculo obligabant; quidam, digito tantùm vulneri appoſito, diſcedebant. Poſtquam ad Cadium acceſſimus illi valedicturi, vt nobis Ianiſſarum adiungeret, petiuimus. Obtulimus illi duos Cecchinos monetæ, ex quibus duos tantùm Saynos accepit, reliquum nobis reſtituit. Nam Cadius hic quamuis Turca, vir tamen bonus, & ab auaritiæ vitio, quod Turcis innatum eſt, longè remotus fuit. Attribuit ille nobis Ianiſſarum, cum quo ſtatim iuimus ad Portam ſpecioſam, de qua Actorum 3. Eſt magna & cumprimis alta, ad quam per gradus aliquot aſcenditur: quos nobis quoque conſcendere permiſſum, ſed limen tranſcendere vetitum fuit, eò quòd area templi Salomonis immineat. Quod cùm propiùs intueri magnopere cupiuiſſem, ingreſſi ſumus Portam minorem, ad dextram in viculum, qui proximè ad templum ducit, & aream, anguſtiorem, vix quadraginta vlnarum interiectu, oppoſitam habet. Hinc, quòd è regione porta ſit, patēt optimè proſpectus in ipſum templum: quod elegans & cumprimis lucidum eſſe apparet. Lampades plurimas intus accenſas habet. Cùm ad portam prædictam ſtantes introſpiceremus, Turcæ ſubridentes, per interpretem nobis renunciari iuſſerunt, vt aream ingrederemur, quaſi innuentes, quòd ſtatim ad effectum legis contra Chriſtianos latæ pœnam eſſent deducturi. Nam cùm omnes Turcarum Moſchæas Chriſtianis ingredi ſit prohibitum, vt ſuperiùs attigimus, hîc ne in aream quidem deſcendere permittuntur. Et in alias quidem Moſchæas, ſi Chriſtianum ingredi contigerit, vbi Mahometiſmum ſuſcipere detrectauerit, ſex millibus Cecchinorum vitam redimere poteſt. Hîc verò, qui in

Porta ſpecioſa.

Templum Salomonis Chriſtianis ingredi nefas.

aream tantùm pedem intulerit, aut circumcidi, aut mori neceſſariò debet. Ita enim Turcæ perſuaſum habent, quòd non ſolùm templum, ſed area quoque templi, priuilegio Salomoni diuinitus conceſſo gaudeat, quo Deus ſe omnem, qui in loco hoc, pro quacumque re ſupplicauerit, exauditurum promiſit. Poſſet, inquiunt Turcæ, Chriſtianus huc ingrediens Deum orare, vt Turcis exturbatis, iterùm Chriſtiani loca hæc obtineant: quem ſic orantem, Deus exaudiret proculdubiò. In tanta iſti miſeri cæcitate verſantur! Quibus cùm à noſtris objicitur, cur illi cùm in loco priuilegiato orent, à Deo non impetrant, vt Chriſtiani penitus intereant; ſtatim obmuteſcunt, vel caput concutiunt. Alij, talia poſtulari non debere, reſpondent. Qui memoria repetunt quibus laboribus, & quanta ſolicitudine Chriſtus Dominus, Iudæorum ſalutem, eos in templo Salomonis inſtruendo, procurauerit: ij recitando in hoc loco Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, lucrantur Indulgentiam plenariam. Inde procedentes verſus palatium Pilati, per Viam doloroſam, reuerſi ſumus ad monaſterium in ipſo Solis occaſu.

Intereà mulis & iumentis conductis, ad craſtinam profectionem neceſſaria præparabamus. Et quoniam duabus hebdomadis Ieroſolymis manſi, diebus etiam ijs computatis, quibus in Bethlehem & apud Iordanem fui, manſioq́ue hæc mea in tempus illud inciderat, quo longiſſimi ſolent eſſe dies, quærebam, num tam hieme quàm æſtate ſemper Ieroſolymis ſint æquales duodecim horarum dies ac noctes, prout Chriſtus Dominus, Ioan. 11. cap. atteſtatur. Cumq́ue nullum hîc, ne in monaſterio quidem habeatur horologium, difficilè potui rem hanc obſeruare. Quantum tamen ex horologio ſolari, & clepſydra monaſterij colligere licuit, conſtat noctem non fuiſſe breuiorem, ab occaſu ad ortum Solis computando, decem horis cum dimidia: quod itidem & monachi affirmabant. Vnde

Ieroſolymis num æquales diei & noctis horæ.

certum

certum eſt, Ieroſolymis eſſe variationem dierum atque noctium,propter varium motū Solis,qui ſupra Horizontem modò longius, modò breuius curriculum facit. Sed quod Veritas dicit in Euangelio: *Nónne duodecim ſunt horæ diei?* hoc fortaſſe vſu antiquorum dicit. Antiquitus enim Iudæi,Romani,Ægyptij (vt ex Plinio & Macrobio patet) ſingulos dies noctesq́ue in horas duodecim diſtribuebant, quæ modò eſſent longiores,modò breuiores,modò æquales pro varietate dierum atque noctium: qua de re Theologi rectiùs iudicabunt.

Hîc de Chamæleonte, animali obſeruatione digniſſimo, aliquid dicamus, occaſio facit. Tres enim ibidem in monaſterio vidimus, qui in oleæ arboribus, quæ ibi ſunt aliquot, aſſeruabantur. Figuram & magnitudinem habet lacertæ, non mordet tamen, cùm nec os habeat, nec cibo vel potu,ſed aëris tantùm alimento ſuſtentetur. Foramen tamen exiguum, magnitudine parui piperis habet, quo aërem admittit. Caret omni veneno. Motus illi tardior, adeò, vt totius diei decurſu, vix vnius cubiti ſpatium reptando emetiatur: & manui impoſitus (nec enim in attrectando horrori eſt) vix ſeſe moueat, donec deponatur. Ex arbore numquam deſilit. Maculæ per corpus rariores nigricant.Colorem ſubinde mutat,redditq́ue eum,quem proximè attingit,præter rubrum & flauum: quod ſæpiùs experiri placuit. Maculæ tamen nigræ non mutantur,niſi pellis ipſa. Oculos prominentes, rotundos & hilares habet: quorum altero ſurſum, altero deorſum, non minùs antè quàm retrò,vno eodemq́ue momento,ſimul intueri poteſt. Colori alicui ſuperimpoſitus, quando diuerſus alius color illi ex parte ſuperiori opponitur,vtrumque ſimul aſpicit: & in quem intuitum firmiùs defixerit, eum aſſumere incipit, mora quaſi vnius Orationis Dominicæ interpoſita, totuſq́ue in eum iam notabiliter mutatur. Collocaui illum ſupra colorem album, viridem, cæruleum,

Chamæleontis natura.

leum,nigrum; omnes recipit. Supra rubrum collocatus, manſit immutabilis. Flauum ad manus non habebam,ſed nec hunc aſſumere dicitur. Aluum numquam purgat, cùm ſit clauſus vndique, nec cibo potúve vtatur.

Die nona menſis Iulij,Miſſa manè audita, & prandio ſumpto, monachis valediximus, & per portam Piſcium egreſſi, arma nobis adferri curauimus, quæ apud Cadium depoſueramus. Et reſtituta ſunt quidem nobis, ſed malè tractata, & acie diminuta. Quarta igitur ante Solis occaſum hora,diſceſſimus Ieroſolymis,&confecta quarta milliaris parte, habuimus ad ſiniſtram montem, in quo templi ruinæ extant, vbi Samuelis Prophetæ ſepulchrum fuiſſe dicebatur,cuius nomen etiam hactenus retinet. Emenſo deinde magno milliari per aſcenſum montis, ad dextrum latus, dimidio circiter milliari oſtendebatur nobis alius mons, ad cuius radices caſtellum Emaus erat poſitum: quò nulla ratione peruenire potuimus propter Arabes, quorum quingenti equites eò aquatum venerant, quibus loca propter aquas & paſcua mutare perfamiliare eſt. Qui Emaunta viderunt, dicunt,ab annis aliquot propter Arabum incurſiones, planè deſolatum eſſe. Vix decem ædiculæ à longè conſpiciuntur. Fuerunt nobis obuij aliquot equites Æthiopes, vt apparebat, prædones: qui cùm Ianiſſarum noſtrum agnouiſſent, liberos nos abire permiſerunt: quorum vnus cùm ſacculum ſellæ mei equi alligatum attrectaſſet,& intus aliquot induſia repoſita vidiſſet,nihil ampliùs attentans diſceſſit.

9.

Samuelis ſepulchrum.

Emaus.

Vallis Terebinthi. *1.Reg.7.*

Mille alijs paſſibus confectis, peruenimus ad vallem Terebinthi,in qua Dauid Goliath interfecit. Ea longa ſatis eſt,ſed anguſta. Pontem habet paruum propter aquarum decurſus,quæ nullæ tunc ibi aderant. Solent tamen, vbi pluuiæ, quæ ibi ſunt rariores, deciderint, aliquantulùm exundare. Poſt tranſitum pontis ad dextram, eſt quædam Turcarum villa, dimidio ab hoc ponte milliari.

Sole

Sole iam ad occaſum vergente, peruenimus ad Eccleſiam S. Ieremiæ, quæ adiunctum quondam habebat monaſterium: quod totum ferè dirutum eſt, ipſa alioquin ſatis integra. Ad iactum lapidis ſub monte, eſt fons gelidus & copioſus: quem Chriſtiani Arabes à beato Iob ferunt primùm adinuentum, cuius etiam ædes dirutas ad manum ſiniſtram oſtendunt: qua de re iudicent Theologi, quorum nonnulli Iobum Terram ſanctam negant inhabitaſſe. Reperimus hìc ducentos equites Arabes, qui ab illis, qui erant in Emaus, ſeceſſerant, quòd illis malè cum Turcis, villas illas incolentibus, conueniebat: quia tributum, quod Arabes, vt anteà dictum eſt, è villis Turcarum exigunt, dependere nolebant. Hac ipſa die interemerunt aliquot ruſticos Turcas. Cùm nox immineret, coacti ſumus ibidem in templo deſolato quieſcere. Noſter Sabadinus Æthiops (qui, vt dictum eſt, cum Caramuſano ſua, ad nos deducendos aduenerat) cùm parùm fideret Arabibus, cum quodam illorum anteſignano, homine corporis proceritate & elegantia conſpicuo, conuenit, vt circa nos per noctem eſſet in excubijs. Longos hi & mirabiles inter ſe tractatus habebant. Nam cùm Sabadinus aliquot ei Maydinos dediſſet, ille acceptos in terram proijciebat: quos cùm è terra ſublatos, iterùm Sabadinus illi ingereret, & ille pluſquam decies excuteret, tandem Sabadinus vnum panem, duo oua cocta, & aſſatam gallinam illi adiecit: in quibus acquieuit, niſi quòd vinum quoque mirum in modum appetebat; à quo etiamſi moriendum illis ſit, barbari abſtinere non poſſunt. Sed eo tunc nos ipſi non abundabamus. Sic demum ille cum viginti ſocijs in ſtatione circa nos, noctem inſomnem fideliter duxit.

Eccleſia & Monaſteriũ S. Ieremiæ.

Iobi fons & domus.

10. Manè in ipſo diluculo inde diſcedentes, die decima Iulij, cùm ad vnum & dimidium milliare progreſſi eſſemus, incidimus in Arabes qui camelorum multitudinem propellebant. Inter hos erat vnus, cum quo noſter Æthiops

ex Rama, qui nobis mulos locauerat, inimicitias apertas gerebat. Itaque ſe inuicem adorti, ſagittas hinc inde iaciebant: vnde aliquot vulnerati remanſerunt: ipſe quoque noſter in manu ſiniſtra vulnus retulit. Ex aduerſarijs vnus per ventrem diſſectus, proculdubiò non ſuperuixit. Cùm interrogarem, num percuſſor pœnas daturus eſſet, reſponſum fuit, nihil referre, ſi vulneratus moreretur. Nam occiſorem, quicumque voluerit, poterit impunè è medio viciſſim tollere.

Caſtrum boni latronis. Montium altitudine ſuperata, excepit nos perampla planities, in qua ad duorum milliarium diſtantiam Rama ſeſe nobis oſtentabat. Ad ſiniſtram in monte exſtant ruinæ caſtri, quod Caſtrum boni latronis vocatur: & erat patria illius latronis, qui ad dextram Chriſti in Cruce pendentis fuit crucifixus. In ipſa verò planitie ad partem *Machabæorum ſepultura.* dextram prope viam publicam, eſt Eccleſia propemòdum integra, quæ Machabæorum dicitur, quos eo loco ferunt ſepultos.

RAMA. Peruenimus deinde circa meridiem Ramam; quam Stephanus Raguſinus vult eſſe Arimathiam, illius Ioſephi patriam, qui Saluatorem de Cruce depoſitum ſepeliuit. Apparet fuiſſe quondam magnam & elegantem ciuitatem: nunc tota eſt diruta. Incolas habet peſſimos Æthiopes, Chriſtianorum hoſtes infenſiſſimos. Diuertimus ad monaſterium dirutum, in quo ſolent hoſpitium habe- *Nicodemi manſio.* re peregrini. Sunt hîc quatuor Capellæ, quarum vna Nicodemi, qui ad Chriſtum noctu accedebat, & eumdem cum Ioſepho aromatibus condîtum ſepulturæ tradidit. Hic cùm poſteà factus eſſet Chriſti diſcipulus, eo in loco habitaſſe, & imaginem Chriſti crucifixi è ligno ſcul- *Crucifixi imago Lucenſis.* pſiſſe (quæ nunc religioſè aſſeruatur in Luca Italiæ ciuitate, in Eccleſia Cathedrali) memoratur: qua de re Stephanus Raguſinus in ſuo libro pluribus tractat. Noctu volebant nos Æthiopes adoriri, ſed vbi nos vigilare animad-

animaduerterunt, re intentata diſceſſerunt. Periculoſus hîc peregrinis tranſitus.

Reperimus ibidem Ianiſſaros aliquot: inter quos Mahometes quidam, qui nobiſcum Tripoli venerat, homo nequam & ſceleratus, Præfectum acceſſit, illique perſuadere cœpit, vt nos detineret, quandoquidem non adeò pauperes eſſemus, vt videbamur, ſed pecunia cumprimis abundaremus. Et niſi Sabadinus Æthiops noſter impediuiſſet, in magnas proculdubiò difficultates incidiſſemus. Dedimus tamen Præfecto decem Cecchinos: qui ad priorem, quem Ieroſolymis acceperamus, alterum nobis Ianiſſarum, ſecuritatis cauſa adiunxit.

11. Manè cùm diſceſſuri in procinctu eſſemus, Ianiſſarus noſter Ieroſolymitanus, comitari nos vlteriùs renuebat, volens vt illi plus aliquid numeraremus. Nam licet in præſentia Cadij cum eo conueniſſemus, vt numeratis illi quatuor Cecchinis vſque ad Ioppen nos deduceret; tamen vt moris eſt Turcarum in pactis auctionem ſemper facere (quod in omnibus alijs itidem ſumus experti) progredi nulla ratione voluit, niſi illi. pro duobus hiſce milliaribus, quæ Ramam ab Ioppe diuidunt, duos Cecchinos ſuperadderemus. Ianiſſarus quoque in Rama nobis additus, niſi prior ille nobiſcum veniret, nos comitari omnino nolebat. Nouum itaque cum illis pactum nos inire oportebat: ea maximè de cauſa, quòd Ianiſſarus ille Mahometes nequam cum alijs complicibus, nobis in itinere manus inijcere conſtituerat; de quo nos Sabadinus noſter præmonuit. Poſt multas igitur concertationes, dedimus tandem illis pecuniam: quam facilè profundere in partibus illis, cumprimis periculoſum eſt. Nam qui liberaliùs nummos erogat, illi Turcæ ſpe lucri magis inſidiantur.

Peruenimus tandem Ioppen manè, itinere ſatis commodo. Ciuitas ea in Actibus Apoſtolorum celebrata. Nam hîc diuus Petrus diſcipulam Tabitham mortuam ſuſci- *Ioppe.* *Actor. 9. & 10.*

ſuſcitauit;& huc,pro illo accerſendo, Cornelius centurio, Cæſareâ viros domeſticos ſuos miſit. Fuit vrbs hæc olim in monte poſita;nunc tota diruta,excepta turri vnica, quam vigiles obtinent. Ad littus maris ſunt aliquot vetuſti fornices, in quos diuertimus. Reperimus hîc Sabadini noſtri Caramuſanum in portu, qui anguſtus eſt, nec niſi minorum nauigiorum capax. Quamuis ventus ſecundus eſſet, non potuimus tamen hoc ipſo die ſoluere, quòd Lyddæ
Cap.9. (de qua in Actis, quam Rama diſcedentes ad dextram conſpiciebamus) illi Turcæ eſſent, qui res peregrinorum excutiunt, & an merces aliquas abducere velint, explorant. In craſtinum itaque nauigationem diſtulimus. Intereà manè duo minora nauigia appulerunt: quæ Cairo per Nilum Damiatam, Damiata verò huc mari delata fuerunt. In eorum altero tres erant Itali, vnus videlicet Epiſcopus cum duobus famulis, & duo monachi Franciſcani, qui Ieroſolymam tendebant. Epiſcopus hic dignitatis nomen coram nobis celabat, quòd verebatur, ne palàm fieret, eum Ieroſolymis anteà fuiſſe, & inde Ægyptum, & montem Sinai peragraſſe. Ramam is mulos conducebat; vbi Carauanam expectare debebat, quę Gaza Damaſcum veniebat; vt Damaſco Aleppum ſiue Apamæam, inde verò Conſtantinopolim terreſtri itinere perueniret. Dum res ſuas è naui exponeret, ſuperuenerunt Lyddâ Turcæ reculas noſtras inſpecturi. Quoniam autem ille Ramam diſcedere feſtinabat, primùm ſarcinas Epiſcopi aperuerũt, in quibus res pulcherrimæ, quas Ægypto aſportarat, repertæ: inter quas arcula ſcriptoria ex concha gemmarum artificioſè laborata, habens repoſitoria eburnea, vaſcula è diuerſis lapidum generibus, eleganter concinnata. Hæc omnia illi Turcæ inſpectores ademerunt: cúmque nullum haberet, qui illum aliqua ex parte tueretur ac defenderet, in maximo dolore rerum ablatarum verſabatur: quem cùm omni auxilio deſtitutum in barbarorum regione

gione vidiſſem, effeci apud Ianiſſaros meos, vt eius defenſionem ſuſciperent: vnde factum eſt, vt quaſi pro me, res illas à Turcis redimere mihi permiſſum fuerit: quas ego poſteà illi clàm reſtitui: quo nomine magnas mihi egit gratias: & anatem Aegyptiam viuam, viridibus & cæruleis pennis eleganter relucentem, pedibus longioribus inſiſtentem, mihi donauit, quam mecum Tripolim aſportaui. Narrauit is mihi plurima de inſignioribus Aegypti rebus, & animum ad eas luſtrandas vehementer inflammauit. Perluſtrabant deinde Turcæ aliam noſtram ſupellectilem: ſed cùm præter Cruces arboris Olearum, & calculos precarios Ieroſolymis abductos, nihil reperirent, permiſerunt nobis vt noſtra in nauim imponeremus: in quam, abſque eorum permiſſu, aliquid inferre Chriſtianis non licet.

Illud hîc etiam prætermittendum non eſt, Pontifices Maximos huic loco Ioppe ſingulare quoddam Indulgentiarum priuilegium conceſſiſſe. Nam qui peregrinus huc appulerit, (prout rectà Cypro, & ex alijs Chriſtianorum locis, multi adnauigant, ſicut & nos, vt antè dictum, facere conſtitueramus) etiamſi vlteriora Terræ ſanctæ loca non viſitauerit, littus attingens, eaſdem Indulgentias conſequitur, quas eadem perſonaliter accedentes adipiſci ſolent. Id autem ea de cauſa conceſſum eſt, quòd propter bella, Arabum latrocinia, peſtem, morbos, paupertatem, multi ex peregrinis inde vlteriùs progredi non poſſunt. *In Ioppe peregrinis Indulgentia attributa.*

Rebus in Caramuſanum illatis, ventus validiſſimus conſurrexit, medius inter Occidentem, Septemtrioni tamen propior, quem Itali *Maeſtro Tramontana* appellant. Expectauimus igitur, ne portu egreſſos, ad promontorium impelleret, Ioppe vicinum, vltra quod Cæſarea poſita eſt, de qua ſæpiùs in Actis Apoſtolorum fit mentio: vbi Cornelius centurio à S. Petro fuit baptizatus, & quò ſan- *Actor. 10.*

 ctus

Actor. 15. & 27. ctus Paulus ſæpiùs accedebat, ibique in carcerem coniectus erat, vnde etiam ad martyrium Romam profecturus, nauem conſcendit. Sub veſperam ventus ſubſedit: & nos in littore genuflexi, Oratione Dominica & Salutatione Angelica recitata, Deo gratias egimus, quòd pro immenſa ſua miſericordia, nobis illa ſancta loca videre conceſſerit, quæ ſanctiſſimi pedes illius calcauerunt, quando ſalutem noſtram operabatur; quodque in omnibus periculis, ita nobis præſens adſtiterit, & vt pupillam oculi ſui cuſtodiuerit, vt ne capillus quidem capitis nobis deperiret. Poſt oſcula igitur Terræ ſanctæ data, poſt occaſum Solis Caramuſanum conſcendimus, qua duobus nauigijs minoribus è portu extracta, anchoræ iacte ſunt, propter ventum (qui crepuſculo noctis, diebus hiſce flare ſolebat) ne nos ad angulum ſcopuli, qui longiùs in mare excurrit, allideret. Iactati ſumus in anchoris hinc inde ad duas horas. Afflauit poſteà proſperior ventus; quo annuente vela dedimus, & ante mediam noctem promontorium illud præteruecti ſumus. Huic Caurus, qui *Maeſtro* Italicè appellatur, ventus nobis percommodus, ſucceſſit; quo ſpirante, Cæſaream noctu præterijmus. Diluculo autem promontorium Carmeli, quod à Ioppe viginti circiter milliaribus diſtat, conſpeximus. Poſteà vento quidem minùs vehementi, ſecundo tamen, interdiu ferebamur. Sub veſperam Sidonem ciuitatem in longum extenſam, ipſo verò crepuſculo præteriuimus Tyrum: quæ ciuitas quaſi in inſula circulari forma ſita videtur, & erat anteà, Plinio teſte, prę alto mari ſeptingentis paſſibus diuiſa: ſed Alexander Magnus cùm eam oppugnaret, lapidibus iniectis, vt continenti iungeretur effecit: qua de re Ioſephus ſcribit. Nocte inſequente vento quoque fauorabili vſi, vltra Berytum, quod decimo à Tripoli milliario diſtat, delati; cùm ventus etiam intenſior aſpiraret, ſpatio trium horarum, manè Tripolim Syriæ ſecundò peruenimus, eaſdem illas oras ſub

[Margin notes: *Cæſarea.* — *Sidon & Tyrus.* — Lib. 5. cap. 19. — Antiq. lib. 11. cap. 8. — *Tripolim ſecunda vice.*]

ſub monte Carmelo & Libano poſitas præteruecti, quas anteà ex Ioppe tempeſtate iactati legebamus: quo tempore intra decemocto horas ſexaginta milliaria confeceramus; nunc idem ſpatium vento proſpero per duas noctes, & ſeſquidiem, vix emenſi ſumus. Reperimus Tripoli noſtram illam Venetam nauem, quam in Cypro reliqueramus, cum aliis pluribus, quæ nuper appulerant Venetiis, & ex Lithuania mihi literas attulerant: qua re factum eſt, quandoquidem anteà Tripoli cùm eſſem, plures notos habebam, vt poſt tot pericula & labores ſuperatos, quaſi domeſticam quamdam quietem mihi viderer aſſecutus. Nam cùm vndecima Iunij Tripoli diſceſſiſſemus, vſque ad quartamdecimam Iulij diem, in vili tantùm ſago, quod etiam pallioli vſum peregrinis præbet, cubare nos fuit neceſſe, præterquam quòd Ieroſolymis craſſiores culcitras monachi nobis ſuppeditabant. Erant & dura peregrinorum lectiſternia, quibus vtcumque vſi ſumus.

Cùm in littus deſcendentes, verſus ciuitatem ad læuam pergeremus, vidimus in campo * Dzaffer Baſſam tentoria fixiſſe, cui ad tempus gubernacula Syriæ fuerunt commiſſa: qui ideò ſub tabernaculis agebat, iuxta conſuetudinem receptam, quòd nondum confirmationem adminiſtrationis huius acceperat: quem etiam in Aegyptum proficiſcens ibidem hærentem reliqui. Habebat aliquot equitum centena, è quibus maior pars, pantherarum exuuias brachijs appenſas gerebat. Ingreſſi deinde ciuitatem, ad Caruaſeriam ſeu contubernium Venetorum diuertimus, vbi à notis humaniſſimè ſalutati & excepti ſumus.

* Dzaffer hic Baſſa, ille eſt, cui Oſmānus Baſſa, cùm ann. 1585. in Perſide ciuitatem Tauris, olim Ecbatanis, occupaſſet, gubernationem Arcis quam in præſidium exædificarat, cōcrediderat, iuſto exercitu attributo. Ipſe verò deinde diſcedens paulò pòſt dyſenteriç morbo correptus interijt.

Caſus hìc miſerabilis accidit, quem referre operæpretium duxi. Presbyter quidam, Antonius Siculus de Panormo, qui oppidi cuiuſdam in diœceſi Mediolanenſi parochus fuiſſe dicebatur, naui Veneta, quam Faleram vocabant, Tripolim peruenit: qui cùm ad monachos Franciſcanos, quod & alij peregrini faciunt, diuertiſſet; manè

Antonius Panormitanus Presbyter Siculus fit Turca.

die Sabbati Miſſam celebrauit, qua finita ſtatim Guardianum loci adijt, eidemque aperuit, quòd dum Miſſam de ſancto Spiritu celebraret, inſpirationem habuit, vt reiecta fide Chriſtiana Mahometiſmum amplecteretur. Guardianus cùm hæc audiens obſtupuiſſet, adhortari eum cœpit, vt Deum præ oculis haberet, cuius Sacerdos & miniſter eſſet. Ille verò egreſſus, reperit apud portam interpretem; quem, antequam ad altare accederet, per famulum accerſiuerat. Ex eadem illa domo (prout nobis famulus idem retulit, qui interpretem, cauſſam ignorans cur vocaretur, adduxerat) ad Cadium ſe contulit, vbi mercatores aliquot Italos negotia ſua tractantes reperit. Huic renunciari per interpretem fecit, quòd Sacerdos Chriſtianus eſſet, cumque hodie Miſſam de Spiritu ſancto perageret, ab illo inſpiratus eſſet, vt religionem Turcicam ſuſciperet. Cadius quæſiuit ab eo, num ebrius eſſet, & an benè quid acturus eſſet, deliberauerit. Reſpondit, ſe non comediſſe quidem; & benè deliberatum, negotium hoc aggredi. Iuſſit igitur Cadius cidarim Turcicam adferri, quam capiti illius impoſuit: quod cùm fieret, apoſtata flere cœpit, & quid in corde tunc habuerit, Deus nouit. Manè die Dominico decimaſeptima Iulij, cum pompa & triumpho (vt moris eſt, cùm Chriſtianus Turca fit) per ciuitatem circumducebatur. Præferebantur illi duo viridia Mahometis vexilla; in quorum ſummitate, loco cuſpidum, caudæ equorum marinorum dependebant. Centum Ianiſſari ſtipatores latus vtrumque claudebant, bombardis, buccinis, & tympanis concrepantes. Ducebatur autem per plateam noſtram, vt infelicis illius triumphum hunc miſerabilem ſpectaremus. Sed nos ex induſtria feneſtras clauſimus, per tabularum tamen rimas, omnia quæ fiebant, facilè obſeruabamus. Homo erat iuuenis, triginta circiter annos ætatis habens, pilo nigro. Fuſci coloris equo, ſeſſor ineptus, vehebatur; non frænum, ſed caput ſellæ manu læua apprehendens.

Turciſmum Chriſtiani amplectẽtis pompa.

hendens. Duo Ianiſſari equum ducebant. Veſte talari Turcica, ex rubeo Damaſceno ſerico, amictus, iaculum inuerſum dextra manu gerebat. Sic plateas ciuitatis, more triumphantis, obequitabat. Ad extremum inter macella, in quodam ergaſtulo circumciſionem ſuſcepit. Neque *Turcæ in macello circumciduntur.* enim Turcæ tanta ſolennitate, quemadmodum Iudæi, in actu circumciſionis vtuntur: ſed plerumque in macellis hanc peragunt cęrimoniam, quę miſerum illum adeò malè tractauit, vt iam mortuus renuntiaretur. Compertum fuit, hominem hunc, ob facinus quoddam in Parochia perpetratum, à Carolo Cardinali Borromæo, caſtigari debuiſſe: quod vt ne fieret, Venetias primùm, deinde conſcenſa naui in Syriam profugiſſe. Narrauit poſteà nobis Iudæus interpres noſter, ſe eum in ſtabulo Cadij vidiſſe. Nam ſtatim, peracta cærimonia, veſtibus pretioſis exuitur neophytus: deinde contribuitur ei aliquid à Turcis (prout huic quadraginta Cecchini tantùm dati fuerunt) cuius dimidiam partem Ianiſſaris & Muſicis, qui eum comitati ſunt, dare tenetur. Deinde in ſtabulum mittitur. Poſtremò ſtipendium aliquod illi attribuitur. Quærebat is ex Iudæo, Quid, inquit, de me Chriſtiani loquuntur. Reſpondit is, mirari eos vehementer. Ad hæc ille: Magis, inquit, ego miror quid mecum agatur (nondum enim ex vulnere conualuerat:) ſed me tamen illud conſolatur, quòd fratrem Conſtantinopoli, itidem Turcam factum, habeam: ad hunc me conferam, cum quo bona & mala perferre mihi eſt conſtitutum.

18. Totis diebus his quibus Tripoli manſi, quæ intra &
19. 20. extra ciuitatem digna viſu occurrebant, diligenter perlu-
21. 22. ſtrabam. Ciuitas domos elegantes habet & balnea. Sub-
23. urbia fontibus, hortis, & pomarijs, omni genere fructuum
24. plenis, abundant: moris itidem arboribus, in quibus vermiculi ſericum emittentes nutriuntur: vnde Æthiopes & Syri mercatores ingentes acquirunt diuitias, magnam

Glires Pharaonis Tripoli.

ſerici copiam per Europam vniuerſam ſpargendo. In pomarijs eiuſmodi, ingens eſt glirium multitudo, quos Pharaonis appellant, præſertim in villis: qui maximum damnum, gallos gallinaceos & anſeres ſubinde conſumendo, colonis inferunt. Ad vnum & dimidium milliare à ciuitate profectus ad ortum Solis, inſpexi Moſchęam quamdam ad littus maris poſitam, quæ dulcis aquę piſcinam ingentem, è muro conſtructam, habet adiunctam, in qua maxima vis diuerſi generis piſcium aſſeruatur. Hîc ſuperſtitio inualuit, eos piſces eſſe ſanctificatos, ob idq́ue capi eos, ſub pœna capitis, interdictum: niſi quòd (ſi rectè memini) ſemel vel bis in anno Turcarum ſacrificuli, paucos aliquos capere, illiſq́ue veſci poſſunt. Præbetur illis alimentum ſemper; & quædam ſuperſtitionum nugæ per vanos homines exercentur.

Piſces ſanctificati non comeſtibiles.

Eſt ibidem iuxta mare turris ex lapide quadrato altiſſima, cum inſignibus Nobilis cuiuſdam Veneti, qui, quòd cum muliere Æthiopiſſa cōcubuiſſet (quod facinus Chriſtianis ibi capitale eſt) non abſque maxima difficultate, vitam eiuſmodi ſubſtructione redemit. Intereà nauis Caramuſana appulit, & cum ea Polona mulier Siekierzecka, cui apud quemdam mercatorem vxoratum, hoſpitium conduci iuſſi: quæ cùm domo in publicum prodire non permitteretur, è feneſtra in Turcas prætereuntes, quorum etiam nonnullos tetigit, lapides iacere cœpit. Vnde parùm abfuit, quin hoſpes in magnas difficultates incideret, quòd ex eius ædibus Turcæ lapidibus fuiſſent impetiti. Quamobrem petiuit eam inde amoueri: & quoniam extra cuſtodiam erat, domoq ſtatim profugit, nec niſi poſt triduum, non abſque labore, reperta fuit apud Eccleſiam ſancti Iacobi; quæ licet Græcorum ſit propria, Catholici tamen in ea quoque deuotionem peragere ſolent. Diſtat vno & dimidio milliari à ciuitate Tripolitana. Curaui deinde locum in naui pro ea conduci, in qua res meæ Vene-

tias

tias deportabantur. Vbi valdè anxia, quòd Terram ſanctam viſura non ampliùs eſſet, ter è naui in mare proſilijt, vnde vix, ne præfocaretur, eſt erepta. Cuſtodia deinde diligenter illi adhibita fuit.

25. Venit Tripolim cum quingentis equitibus, totidemque peditibus bombardarijs, Emir Mahomet, potentiſſimus Syriæ Phœnices Regulus, Aethiops albus, filius Menzur Condan Emir, qui erat Sangiacus Lyſtris & in Derben, quarum ciuitatum fit mentio in Actis cap. 16. Emir hic quamuis Mahometanus, corporis tamen ſtipatores habuit Chriſtianos (nempe Gallos illos, quorum ſuperiùs meminimus, qui Druſiani appellantur, & ſunt reliquiæ illorum, qui Terram ſanctam è manibus infidelium recuperauerant: ſed longè à maiorum ſuorum virtute declinauerunt) annos viginti habens, vultu præpingui, & aſpectu terribilis. Eſt autem is idem, cuius antè mentionem fecimus, à quo ſibi Turcæ valdè metuebant, ne cum Aborys famoſiſſimo Arabum prædone vires ſuas coniungeret. Hunc Turcarum Cæſar maximo odio proſequebatur, hanc potiſſimùm ob cauſam. Quidam Sangiacus literas ab Imperatore obtinuerat, vt pater huius Emiri, adminiſtratione dictarum ciuitatum, & portorio Tripolis illi cederet: quod ſumma cum Emiri iniuria coniunctum videbatur; quandoquidem ille, ratione officij & vectigalis huiuſmodi, ingentem pecunię ſummam Cæſari numerauerat, vt quaſi iure acquiſito, dignitates prędictæ, penes familiam & heredes illius perpetuò remanerent. His non obſtantibus, quòd Emirus ſenio confectus eſſet, officijs & dignitate per Sangiacum nouum exutus eſt, ac paulò pòſt mortuus. Filius rei indignitate permotus, iuuenis ferox, decemocto annos vixdum natus, collectis octo millibus ſagittariorum, venit Lyſtram, Sangiacum patris expulſorem, cum magno Turcarum numero interfecit: Lyſtram, Derben, & portorium Tripolis occupauit.

Emir Mahometes Syriæ Phœnices Regulus.

Hoc nomine cùm dies ei à Cæſare fuiſſet dicta, non comparuit. Iuſſus ad expeditionem Perſicam proficiſci, neglexit, & collecta duodecim millium manu, rei exitum ſic expectabat. Et mille quidem milites Tripolim ſecum adduxit; tria millia in arce ſua, duobus à Tripoli milliaribus, collocauit; in alio verò munitiſſimo præſidio, Gazir dicto, quod nauigantes in altiſſimo monte poſitum, non procul à Beryto, à longè conſpeximus, quatuor vel quinque millia in promptu habuit. Hæc autem omnia ideò comparauerat, quòd ſibi à Dzaffer Baſſa, qui erat Tripoli, non mediocriter metueret. Inſequenti tamen die, matutino tempore, mille præſidiariis ſtipatus, venit ſalutatum eumdem Baſſam, qui tum recreationis cauſa extra caſtra proceſſerat. Eorum congreſſum vt viderem, in campum excurri. Cùm Baſſa cum quadringentis equitibus reuerteretur, ſerico rubeo auro intertexto indutus, equo fuſco aliquantùm albicanti inſidens, Emir cum ſuorum ala ad partem conſiſtens, mutuam capitis inclinatione ſalutem dedit & recepit. Deinde Baſſa ad tentorium perueniens, equo deſcendit, militibus ad vnam tentorij partem conſiſtentibus. Emir verò, violaceo ſerico Damaſceno amictus, ex equo fuſci coloris, prope ipſum tabernaculum deſcendit, equitibus ex aduerſa parte in longum exporrectis. Pedites plures & expeditiores quàm ipſe Baſſa habuit. Colloquium ad vnam horam inter eos habitum. Baſſa percunctante cur aduerſaretur Imperatori, rationem innocentiæ ſuæ reddere pluribus verbis conabatur. Sic diſceſſum eſt poſteà. Emiro Czauſſius Turcicus ſemper latus dextrum claudebat, quod partibus in illis pro loco inferiori habetur. Czauſſius autem hic vectigalis Tripolitani exigendi curam habebat, cuius pars Cæſari debebatur. Emirus duas vxores habuit, cum neutra benè conueniens, homo planè barbarus & vitæ profligatiſſimæ. A Baſſa digreſſus, certamen ſuorum, Mauris vſitatum, iaculis

Emiri cum Baſſa Dzaſſer congreſſus.

lis hinc inde iaciendis habuit, in quo agilis & optimi ſeſſoris officio, vt apparebat, perſungebatur. Familiares eius magnam conſuetudinem habebant cum Franciſco Teſtaroſſa, qui Venetorum Agentis, vt vocant, munus ibidem ſuſtinebat: & quoniam mercium curam gerebat, Emiro vectigal obtinente, inde ſatis arcta illis familiaritas inerat. Ego quòd in contubernio Venetorum, cui dictus Franciſcus præerat, hoſpitium habebam, vbi frequenter Emiri familiares accedebant, inde didici, quæ & qualia cum Baſſa colloquia habuerit; Chriſtianis enim ad tabernaculum Baſſæ propiùs accedere nefas. In campo redeuntem Emirum præſtolabamur: cuius domeſtici quodam tempore nos in ædes eius introduxerunt, vbi in eius præſentia, ad luminaria Mauri, turpes & inconditos quoſdam ſaltus nudato ferè corpore edebant, quos noſtri circulatores longè decentiùs peragere ſolent. Aderat ibidem & Turca quidam ſchœnobates, qui per funem extentum incedebat, (quod apud Turcas non inuſitatum) & hæc ſimiliaque ſpectacula per triduum proponebat in domo Emiri; qui lauta conuiuia non ſolùm Mauritanorum primoribus, ſed Turcis etiam ipſis maximo ſumptu & ſplendore exhibebat: quę res Baſſam malè cumprimis habuit: & vulgò Tripoli ferebatur, Baſſam Imbraimum Ægypti Proregem, mandata à Turcarum Cæſare habuiſſe, vt inde diſcedens, Tripolim ad opprimendum Emirum copias conuerteret, ob eius potentiam valdè Turcis ſuſpectam. Illud quoque paſſim nuntiabatur, Emirum, ſi cauſſam ſuam iure tueri non poſſet, vel interiturum, vel armis aſſumptis, vltima quæque tentandi neceſſitate adactum, quòd non obſcurè præ ſe ferre videbatur, ſeſe ab oppreſſione vindicaturum: quandoquidem & munitiones egregias haberet, & à patre patrimonium ampliſſimum relictum poſſideret. Perſis quidem cladem Turcis inferentibus, mirificè fauebat: vix tamen ludi cum Cæſare Tur-

carum inchoati felicem cataſtrophen illum habiturum multi augurabantur. Ipſe dubiam belli aleam perpendens, ampliſſimis donarijs præparatis, Imbraimi Baſſæ animum modis omnibus ſibi conciliare contendebat.

Nundinæ Tripolitanæ.

Erant eodem tempore Tripoli nundinæ quædam, Turcarum & Mauritanorum frequentia celebratæ: in quibus partim exercitationes ſaltuum, nullius ferè momenti, promiſcuè fiebant; partim etiam fructus varij, quorum ibi ingens copia, pretio diſtrahebantur.

Druſianorū religio.

Io. Thomas in Hiſtoria belli Perſici l. 7. narrat, Imbraimum Baſſam, cùm Cairo è gubernatione ſua reuerteretur, mirabili arte quoſdam è primoribus è medio ſuſtuliſſe, nonnullos captiuos abduxiſſe, regionem illorũ deuaſtaſſe, & ingentem Druſianorum numerũ per fraudem trucidaſſe.

Cùm non infrequens hîc mentio fiat Druſianorum, de quibus plura tradunt Hiſtorici, illud nihilominùs adijciendum putaui; etiamſi Chriſtiani ſint, diſſolutam tamen & paganis magis conuenientem vitam ducunt: quorum religio ferè non alia re differt à Turcica, niſi quòd circumciſionem non adhibent. Habent ſuum particularem Prophetam, Iſmam dictum, qui dempta circumciſione, aliam, quod etiam Mahometes fecit, magis licentioſam & turpem ſuperſtitionem condidit, & pro religione ſeruandam introduxit. Multi ex ijs Tripolim & Damaſcum ſæpiùs accurrebāt, qui Scotorum noſtratium more, in vimineis ciſtellis reculas venales exponentium, per vicos oberrabant, coriàceam quamdam ciſtam collo appenſam deferentes: in qua vnum aut alterum ſtanneum ſcyphum, lagunculas coriaceas aqua frigida plenas, duos vel tres pectines, ſetaceam ſcopam purgandis veſtibus aptam, & ſpeculum repoſitum habent. Horum aliqui in Galilæa, vbi nos obuios habebant, potum nobis ſubitò miniſtrabant. Et quoniam Turcæ caput radunt, & barbam nutriunt, hanc illi pectere ſolent; nobis verò qui capitis & barbæ pilos depreſſos habebamus, pectinem non offerebant, niſi ſi fortè quis caput pectere vellet; ſed oblato ſpeculo, vt in id diligentiùs introſpiceremus efflagitabant.

Eleēmoſyna Druſianorum.

Hanc potus, pectinis, & ſpeculi exhibitionem, pro largitione eleēmoſynæ reputant: quam promiſcuè, non minùs

Tur-

Turcis quàm Chriſtianis, etiam non poſtulantibus, vltrò obtrudunt. Quærebam ex illis: cùm aquæ potus ſitim extinguat, eleëmoſynæ loco præberi poſſit; ſpeculi exhibitio, quanam ratione eleëmoſynæ conueniat? Non habebant ad hæc quid reſponderent. Vnus tamen, cùm Tripolim Ieroſolymis rediſſemus, qui Mithridaticum apud Ægyptium quemdam Cairi conficiebat, nobis retulit, quòd hunc exhibendi ſpeculi morem ab Aegyptijs acceperunt: qui in conuiuijs, ſympoſijs, recreationibus, ceteriſque occaſionibus, quibus victus opulentia, cultus corporis, & formæ elegantia maximè procurabatur, exhortationes ad extremum faciebant, vt homines, ſe mortales eſſe, vellent recordari. Nunc etiam antiquiores & prudentiores Aegyptij, ſceleta, ſeu oſſium humanorum compagines, naturaliter, aut etiam arte ex ligno vel ebore paratas, vnius & medij cubiti longitudine circumferunt, mutuoque oſtendentes, vltimi finis inuicem admonent, qui morte ſuperueniente, formæ elegantiam in horrorem conuertit. Cùm ſiti, inquiunt, laboras, hauſtu aquæ refocillaris: cùm barbam pectine demulces, ornaris: (quamquam apud Turcas rarior pectinis vſus) cùm ſpeculum inſpicis, formam tuam contemplaris, tibique ipſi fortaſſe complacebis. Intereà ſtatim in mentem tibi veniet, morte hæc omnia commutatum iri, quæ res te humiliorem reddet. Bona ſatis conſideratio, apud barbaros præſertim, & digna, quam & Chriſtiani noſtrates præ oculis ſemper habeant. Sed ad noſtra redeamus.

Ægyptiorum ſceleta in ſympoſijs exhibita.

Cùm Apamæam, vulgò Aleppum, propter Aborys, qui Carauanas, vt iam dictum eſt, infeſtabat, proficiſci non poſſem; nec etiam inde propter exercitus Turcicos, ex Europa in Perſiam commeantes, iter tutum Conſtantinopolim eſſet; naues præterea Venetæ, & quæ ad oras Chriſtianorum dirigebantur, nondum eſſent oneratæ; cumque diligentiùs de me, quis eſſem, inquireretur (quam

rem

rem nonnulli ex Iudæis diuulgauerant) quod maximè cupiebam, Ægyptum perluſtrare conſtitui. Quamobrem nauigium, Dzerma dictum, mihi cõduxi. Id ad nauigationis celeritatem plurimùm confert, ſed tempeſtate ſuperueniente, facilè fluctibus obruitur: quandoquidem tabulatum, vt naues onerariæ vel Caramuſani, non habet; ſed apertum vndique, iniurijs cæli & maris eſt expoſitum. Die itaque 26. Iulij prandio ſumpto, acceſſi ad Cadium, oblatoq́ue honorario, petiui ab illo, vt mihi Ianiſſarum ſecuritatis cauſa adiungeret; quod etiam fecit, deditq́ue mihi egregium quemdam, Achmeten nomine, qui linguam Sclauonicam callebat, & fideliter ſe mihi ſeruiturum promiſit. Poſteà nauigationem apparabamus: & rebus meis diſpoſitis, & in nauim Venetam, quæ nos aduexerat, illatis, cubiculo in ea conducto, vnum famulum ibidem reliqui, qui eas cuſtodiret, & in Italiam deportaret: cui etiam P. Laurentium Pacificum cum ſocio adiunxi: reliquos qui Ieroſolymis vnà fuerant, mecum adduxi.

Nauigatio auctoris in Ægyptũ.

Dederam ad te priores ex Salinis literas, nunc alteras, & quidem ſatis prolixas, ad te mitto. Neque enim vt facilè potes animaduertere, tempus & occaſionem ſcribendi habere potui, præterquàm hîc Tripoli, vnde iam in Aegyptum propero. Vale. Datum Tripoli Syriæ XXIX. Iulij, anno Domini M. D. LXXXIII.

EPISTOLA TERTIA.

ARGVMENTVM.

NVNTIAT *ſe veniſſe in Ægyptum, & prolixè de illa tractat. Quæ Nili natura, ortus, aquatilia, piſcandi ratio; quomodo, & quo anni tempore Ægyptum irriget, qua ſolennitate inundatio fluuij accipiatur, narrat. De incolis docet ſub aquis eos diu latere, Dzermas (ita vocatur nauigium quoddam velociſſimum) ſæpè euertere, mercatores vita & rebus ſpoliare. De Cairo antiqua & noua multa: quæ illarum amplitudo, qui numerus domorum, Moſchæarum, plateari, culi-*

culinarum publicarum: ciues vt viuant, quàm opulenti, quanta inter illos Iudæorum multitudo, aquæ quo pretio venales, quæ hortorum fertilitas, cæli temperies, conſeminationis & meſſis tempora. Hinc de ſtructura & numero Pyramidum, villarum Ægypti copia, arce Cairi, palatio Ioſephi Patriarchæ, puteoque eiuſdem magnifico, Santonum turpitudine, feminarum amictu, antiquorum Ægyptiorum ſepulchris, deque cadauerum arte medicatorum incorruptione, ex quibus Mumia fit, & alijs rebus varijs à ſe cognitis, diſſerit. Præterea Alexandriam à ſitu, ædificijs, mercatura, portu ſingulari; carcere & martyrio S. Catharinæ, commendat. Adijcit nonnulla de Dromedarijs, & Arabia deſerta. Tandem concludit Epiſtolam narratione grauiſſimi periculi in mari Mediterraneo, dum Alexandria rediret in Cretam: vbi apparitiones varias, Mumiæ proiectionem in mare, prorſuſque ſtupendam erga ſe Dei gratiam commemorat. Habet hæc Epiſtola quo recreet atque erudiat Lectorem.

POST literas ſuperiores ad te datas, die 30. Iulij, hora 23. diſceſſi Tripoli, ſcapha ad naues onerarias, longiùs à ciuitate diſtantes, vectus, vt nonnullas res quę vſui pro Ægyptio itinere futuræ erant, inde aſportarem: quò cùm perueniſſemus, adeò validus inſurrexit ventus, vt ſcapha ad Dzermam progredi non valente, ibidem noctem ducere coactus fuerim. Ceſſante deinde Septemtrionali vento, & rebus neceſſarijs aſſumptis, ad Dzermam perueni, quã in ipſo diluculo conſcendimus: & quoniam multos in ea reperi, qui conſcendere non debebant, quandoquidem pro me tantùm nauigium hoc conduxeram, quod propter ventorum periculum onerari multùm non potuit, nauclerus Arabs eos abegit; atque ita iam luceſcente die, Dzermam in altum mare perticis longioribus protruſit: quo tempore à latere ventus validior inter Occidentalem & Septemtrionalem medius, Italicè *Ponente Maeſtro*, conſurrexit: cumque aliter non poſſemus, curſum verſus Cyprum direximus; & intra ſex horarum ſpatium, nullam ampliùs continentem vidimus. Acceperam mecum Tripoli Maurum, Faietan nomine, pro interprete: & Ianiſſarum quoque vnum conduxeram. Eramus

in naui circiter quadraginta. Dies hæc grauis nobis inprimis fuit,& propter ventum validiorem,& propter rudentes, qui ex cortice arboris dactylorum contorti, & aqua marina aſperſi, fœtorem reddebant intolerabilem: vnde hac & inſequenti die, quilibet noſtrûm, ſtrophiolum aceto madefactum naribus perpetuò, etiam inter dormiendum,admouere neceſſe habuit. Ventus hic tota nocte, & manè ſuperuenientis diei perſeuerauit.

AVGVSTVS.

Cyprum ſecunda vice. Die prima Auguſti, manè conſpeximus Cyprum, circa meridiem verò prætemauigauimus Famauguſtam: quam tamen propter maiorem diſtantiam, exactè non potuimus contemplari. Ad veſperam, ceſſante vento, prope littus conſtitimus, vbi paululùm euagati, nauim repetiuimus. Quoniam autem in hac inſula, æſtate & hieme, noctu ſemper à terra ventus nauigia propellit, hac ipſa nocte nauigando longè progreſſi ſumus, & Larnicam appulimus; quo in loco ſal, vt anteà dictum eſt, colligitur. Sed quoniam in terrã deſcẽdere minùs tutum videbatur, propter Cadium, qui Maſlochus erat, & propter Græcos Mahometiſmum profeſſos,qui priùs etiam dum eò veniſſemus, nobis negotium faceſſebant, manſimus in noſtra naui Dzerma, & nocte, vento leni flante, ſenſim nauigationem continuabamus. Manè verò circa meridiem ſubſtitimus in littore ad quamdam Græcorum Eccleſiã, planè deſolatam; vbi ad noctem vſque manſimus, cœnamque ibidem ſumpſimus. Nocte deinde Dzerma conſcenſa, vento propitio ferebamur, & manè circa Solis ortum *Lemiſſum.* Lemiſſum peruenimus; vbi quòd locus ſecurior eſſet, & multos mercatores Italos notos haberemus,in terram deſcendentes,diem integram ibidem poſuimus,quandoquidem nullus nobis aſpiraret ventus. Intereà manè, antequam nos eò adnauigaſſemus,appulit nauis Caramuſana, cum

cum viginti peregrinis Ieroſolymam contendentibus, qui triduò antè Tripoli diſceſſerant: quorum nonnulli cùm ad nos deſcendiſſent, cibum vnà ſumpſimus. Aderat ibi quoque & Simon Albimontanus Sacerdos Polonus, de quo ſuo loco dicetur inferiùs. Poſt occaſum nauem conſcenſuri perreximus. Et quoniam id in Cypro maximè cauetur, ne quis incolarum ab inſula diſcedat, ea de cauſa ipſemet Vicebaſſa in littore præſens aderat. Inde Caramuſanus cum peregrinis verſus Ioppen ſoluit; nos verò littus legebamus, vſque ad Felis promontorium, quod Itali *Capo delle Gatte* appellant. Illud hîc non prætermittendum: cùm Caramuſanus, circa noctis horam primam loco mouiſſet, & nos eodem vento, noſtra Dzerma littus raderemus, noſter nauclerus cum quodam ſocio ſuo in contentionem deueniens, vlteriùs progredi noluit. Itaque Ianiſſaro meo iniunxi, moneret nauarchum, ne tempus fruſtrà tereret: quod cùm ille faceret, & nauta nihilominùs nauem propellere recuſaret, ad verba deuentum eſt, in quibus Ianiſſarus pugnum illi in caput tam fortiter impegit, vt tiara illius in terram delaberetur, inde ſecuri arrepta, vix certantes ab inuicem auellere potuimus. Nauta ſe videns inferiorem (magna enim iſthic Ianiſſari gaudent libertate) vela fecit. Sed cùm animaduertiſſem, vtrimque illos hoſtilia meditari, ne contentio recrudeſceret, pacem inter eos conciliare ſum aggreſſus: à qua cùm vterque initiò vehementer abhorreret, tandem circa noctis medium vix inuicem ſunt reconciliati. Res erat viſu periucunda, cùm vterque more ſuò imprecationes faceret, quòd ex toto corde, offenſas alteri condonarit. Mira fuit vultus & frontis mutatio, antequam in gratiam redirent.

Simon Albimontanus Presbyter Polonus.

Antequam Cypro diſceſſiſſem, illud obſeruaui, magnam hîc vim lini goſſipini vel xylini (vulgò bombycem vocant) paſſim conſeminari: vnde ingentes annui redditus proueniunt. Siquidem naues nullas alias merces, præ-

Cyprus lini goſſipini ferax.

S 2 ter

ter ſal, de quo anteà mentionem fecimus, & goſſipium hinc auehunt: vt & illa Tornelliana, qua primò huc delatus appuleram, arena eiecta, per totum fundum goſſipio onerata fuit: atque ita Tripolim profecta, partim panno purpureo (ſcarlatum vocant) diuendito, partim allata pecunia, ſericeas, aliaſque vltramarinas merces coëmptas, auexit. De ratione porrò conſeminandi & colligendi goſſipij, quandoquidem nonnulli ſcripſère, ego ſuperſedeo: illud tamen adiungo, cùm ſemel ſeminatum fuerit, in tertium vſque annum fructus producit; in quorum collectione, vbi ſementis grana, quæ ſunt grauia, in terram deciderint, abſque alia cultura fructus emittunt, minore tamen & ſenſim decreſcente, per annos ſequentes, abundantia: donec quarto demum anno ſeminatio noua redintegretur. Annotandum & hoc obiter, quòd Cyprus alba vina non producit; vt modo contrario, nec Ieroſolyma fert rubea. Quòd ſiquando in Cypro alba, Ieroſolymis verò rubra prouenerint, id perquàm exiguum eſt: & vuę ad comedendum dumtaxat, non autem ad exprimendum ſunt aptæ. Rubea tamen Cypria, & alba vina Ieroſolymitana bona ſunt, niſi quòd adeò ſtyptica, vt etiamſi aqua diluantur, propter aſtringendi vim, gutturi minùs gratam pręſtent potionem: rubra dulciora, ſed vehementiora ſunt. Et quoniam in Cypro cellaria non habentur, adſeruari ad futuram vſque vindemiam non poſſent (alba, præ rubeis, naturâ ſuâ faciliùs & diutiùs conſeruantur) niſi arte ſubueniatur. Quamobrem vaſa, antequam muſtum infundatur, gummi cuiuſdam ſpecie, quæ picem redolet, ſuffumigantur: vnde fit, vt odorem picis ingratum vina eiuſmodi perpetuò retineant: quem tamen incolæ multum capiti prodeſſe affirmant, quòd eo vini grauitatem retundi, illudque in ſuo vigore extra mutationem conſeruari, perſuaſum habeant. Mihi quidem & meis, vina hæc graueolentia videbantur: odoremque illum tam acutum,

Vinorum in Cypro condiorum ratio.

acutum, magis obeſſe quàm prodeſſe capiti, crediderim. Vuæ Rhodiæ, quod anteà innui, maiores & ſapidiores ſunt. An autem vina eoſdem ſuffitus gummatos habeant, ignoro: cùm ea non deguſtauerim. Fructuum omnis generis Cyprus habet copiam. Melones nullibi maiores me vidiſſe recordor: vt in longum, ad tres ferè cubiti quadrantes excreuiſſe videantur. Sunt autem optimi & delicati ſaporis.

5. Diem totam conſumpſimus nauigantes verſus dictum Promontorium *Capo delle Gatte*; ventum hinc inde captãdo, quod nauigio huic Dzermæ perquàm familiare eſt, *Dzermæ* & celeritati eius ita percommodum, vt vel aduerſo vento, *nauigij commoditas.* non planè directè tamen, vti poſſit, niſi quòd turbine ingruente, euerſionis periculo valdè ſit obnoxium. Circa Solis occaſum, Promontorium hoc prætеriuimus; hora verò noctis ſecunda, rectà in Ægyptum, Damiatam verſus vela direximus, quæ ab inde octuaginta circiter milliaribus diſtat.

6. Manè vix Cyprum videre, meridie verò ne vix quidem licuit intueri. Die hac & nocte ventum habuimus propi-
7. tium. Poſtridie poſt exortum Solis, ſuperuenit malacia, ſiue omnimoda venti ceſſatio, ita vt neceſſariò nauis conſiſtere debuerit. A meridie ventus inter Occaſum & Septemtrionem flare cœpit, qui diem & noctem inſequentem durauit.

8. Die octaua Auguſti, circa meridiem credebamus nos Ægyptum aſpecturos, ſed longior tamen fuit à continente diſtantia. Duabus deinde horis pòſt, ventus vehementior, nobis percommodus conſurrexit: itaque hora circiter decimanona terram à longè vidimus: aqua etiam marina turbida videbatur, ex Nili influxu; quem fluuium tur- *Ægyptus.* bidum, qui irrigat Aegyptum, diuina Scriptura appellat. *Ioſ. 13.*

Hora circiter vigeſimaſecunda ingreſſi ſumus Oſtia *Nili Oſtia.* Nili (id extremum eſt fluuij ab ortu Solis brachium) ad ſi-

Damiatæ propugnaculum.

Damiatã olim Caphtor dictam tradit Beniamin; ſed quæ etymologia, non explicat.

niſtram maris & fluminis habentes inſigne quadrilaterum propugnaculum Damiatæ, turribus excelſis, & muro ex lapide quadrato egregiè munitum: quod ducentorum militum præſidio anteà tenebatur, tunc verò propter bellum Perſicum, vix viginti præſidiarios habebat. In ingreſſu Nili, ad dextram vidimus in mari aliquot naues non adeò magnas. Nec enim maiores huc appellere poſſunt, cùm nullus ſit portus, ſed ſtatio quædam ad tempus, dum exoneratis illis, in fluuium ſecuritatis cauſa attrahantur. Erant ſub ipſa ciuitate tres naues Caramuſanæ, id eſt minores, prout reuera ſunt dictæ.

Ciconiæ Nili.

In Nilo nauigantes, ad ripas ingentem vim ciconiarum vidimus, quæ ex noſtris partibus eò conuolant, ſub hoc ipſum tempus anni, nempe menſe Auguſto; quo Nilus exundat, & recedens, paſſim per campos, ex putre fractione maximam ſerpentum copiam ad earum victum relinquit. Anatum viridium & punicearum, pedibus oblongis inſiſtentium, quarum vnam Epiſcopus ille in Ioppe, vt diximus, mihi donauerat, maximus itidem ad ripas numerus. Ad læuam, horti plurimi, fructuum feraciſſimi, præſertim Orizæ, cuius iſthic maxima ſeritur copia ad margines amnis, vbi per brachia ſeſe in mare exonerat. Propugnaculum vno à ciuitate diſtat milliari, cuius quarta parte peracta, vidimus equos marinos quatuor in flumine, vris noſtratibus forma, pilo, & magnitudine perſimiles, niſi quòd cornibus carent: Orizæ magna inferunt damna; vnde foſſis altioribus horti præcinguntur; nam cùm pedes depreſſiores hæc habeant animalia, aggeres conſcendere non poſſunt. Hominem in hortis repertum, facilè morſu conficiunt. Exploſimus in eos aliquot longiores bombardas, ſed an aliquem interfecerimus incertum, cùm animalia ſint magna & robuſta, quæ non niſi valido maioris alicuius tormenti ictu conficipoſſint. Nonnulli equos hoſce marinos, dici volunt Odontotyrannos,

Anates virides.

Oriza.

Equi marini.

nos,quaſi dente ſæuientes,Græci Amphibia vocant,nempe animalia, quæ partim in aquis, partim in terra viuunt. Scribit Cedrenus,animal hoc tantæ magnitudinis eſſe, vt elephantem deuorare poſſit. Sed id parùm veriſimile videtur. Nam licet vnius præ reliquis magnitudinem admirarentur incolæ, qui nobiſcum eadem Dzerma vehebantur,maior tamen elephante non fuit, niſi quòd longitudine illi adæquatur. Cairi cùm eſſem, allatum fuit vnius equi marini, non procul inde interfecti, ingens & viſu cumprimis horridum caput;cuius faucibus diductis, hiatus ad vnius & dimidij cubiti magnitudinem patebat. Vnde dentes notabili itidem magnitudine prominebant.

Odontotyranni, quos Græci vocãt Amphibia.

Hora vigeſima tertia peruenimus Damiatam,olim Peluſium, ab alijs Heliopolim dictã. Nominatur & Oſtium Peluſiacum. Ciuitas eſt hæc Ægypti prima, ſupra Nilum ſitu eleganti poſita,ad dimidium milliare in longitudinem exporrecta. Quoniam hora tardior erat, conſtitimus vbi vectigal deponitur, cuius Iudæi curam gerunt: ſtatimque telonarius ad nos accurrit, & cùm nos mercatores exiſtimaret (pro quibus etiam nos gerebamus propter maiorem ſecuritatem, cùm negotiatores à quibus ampla vectigalia Turcarum Cæſari dependuntur; tutiores in Aegypto eſſe ſoleant) nobiſcum in eadem Dzerma noctem duxit.

Damiata.

Manè ſarcinæ noſtræ excutiebantur, in quibus cùm nihil mercium eſſet, diximus eas nos in Cairo habere, quò contenderemus. Sic dimiſſi, in terram deſcendimus, & ad Viceconſulem Venetum, qui erat Thomas Candiota Græcus, acceſsimus. Diem totam in perluſtranda ciuitate conſumpſimus:ſed ex antiquitatibus nihil viſu dignum occurrebat. Conduximus deinde minorem aliam nauem Dzermam, Cairum vſque: in quam etiam,paulò ante veſperam, res noſtras intulimus, ibidemque dormiuimus,

mus;& propter maiorem in Nilo ſecuritatem,duos Ianiſſaros nobis adiunximus.

Sole iam exorto, aduerſo flumine nauigare cœpimus. Quoniam autem circa hoc tempus, Caurus, Italicè *Maeſtro*, flare plerumque ſolet,& Nilus à meridie labitur,velo expanſo proſperè nauigabamus, niſi quòd in reflexu fluminis in terram exponebamur,vbi nautę funibus nauem aliquamdiu trahebant. Ante meridiem præterijmus ad

Ferchin.

læuam,Ferchin ciuitatem cumprimis amplam:pro nocte verò venimus ad oppidum quoddam, (relicta ad dextram magna ciuitate Serbin) ibidemque, quòd iam Sol ad occaſum vergeret, quieuimus: vbi diligenter inſpeximus

Clibani, pullos gallinaceos producentes.

fornaces ſeu clibanos, in quibus artificioſè pulli gallinacei excluduntur. Sunt autem ex ſtramine forma rotunda contexti, & argilla vndique obliti, in ſuperiore parte feneſtram paruam rotundam habentes,ne Solis radij per directum, oua intus poſita offendere poſſint, quæ facilè cocta redderentur: quandoquidem à ſole tantum caloris terra concipit, vt in meridie vix aliquis, vnius Orationis

Calores Ægypti.

Dominicæ recitatæ interuallo, calceis licet indutus, terræ ardorem ſuſtinere, illi inſiſtendo, valeat. Incolæ tamen nudis pedibus incedunt, & à teneris aſſueti,ita plantas callo obductas habent, vt,quod experti ſumus,ictum mallei non magis ſentiant, quàm equi, cùm illis ſoleæ applicantur: adeò vi Solis plantam habent induratam. Fornaces iſtæ oſtiolum habent à Meridie, à Septemtrione foramen, per quod fimo boum vel bubalorum, fornax pro nocte calefit, ne oua lædantur à frigore. Interdiu Sol per limum temperatum calorem clibano ſuppeditat, in cuius pauimento oua diſtinctè collocantur, ne vnum aliud attingat: atque ita facili negotio,abſque gallinarum incubatione, pulli celeriùs excluduntur. In omnibus oppidis & pagis, eiuſmodi fornaces colonorum ædibus ſunt adiunctæ, quarum nonnullæ ea ſunt magnitudine, vt

tria

tria millia ouorum commodè capere poſſint. Et quoniam de æſtu Ægypti mentio incidit, quàm intenſus ille ſit, vel hinc non obſcurè poteſt intelligi, quòd cùm Damiata ſoluiſſemus, & ſtudioſè contemplaremur loca arenoſa, (nam vltra decem & ampliùs à mari milliaria, & per totam ferè Ægyptum, inter villas & hortos, & in ipſis pagis, fundus totus arenoſus eſt, qualem dactyliferæ arbores plurimùm amant) videbantur nobis aquæ cuiuſdam ardentis ſpeciem præbere, & adeò reſplendere, vt materia vitri in fornace accenſa, oculorum aciem perſtringere ſolet. Credebamus initiò lacus aliquos ardere: cumque arena ſolibus excocta valdè ſit leuis & fluida, ad quemcumque leuioris venti afflatum ita commouetur, vt quaſi fluctus quidam ardentium vndarum, à longè intuentibus, exſurgere videantur.

Ad oppidum igitur prędictum conſiſtentes, vt Damiatæ, & ab ipſo nauarcho præmoniti fuimus, tota nocte excubias agere coacti ſumus. Aegyptij namque non tantùm in terris furantur, ſed cùm ſint vrinatores perfectiſſimi, etiam ſub aquis latitantes, & ad Dzermam peruenientes, quidquid arripuerint, in aquam pertrahunt, & auferunt. Non infrequēter accidit, quòd hominem in ſponda nauis cubantem arripuerunt, & demerſum vita ſimul & veſtibus ſpoliarunt. Quòd ſi plures latrones vniti fuerint, in Dzermas inſiliunt, & dormientes interimunt, quòd paulò ante noſtrum aduentum euenit, cùm quatuor Galli negotiatores eo modo interierunt, qui Cairo Alexandriam nauigabant. Quamobrem ne quid ſimile nobis quoque accideret, tota nocte vigilantes, & bombardas in promptu habentes, in fluuium proſpectabamus: quod & ipſe nauarchus diligenter præſtitit. Poſt noctem mediam loco mouimus; circa meridiem verò, præteriuimus ad læuam oppidum Talcha, quod inter foſſas variè deductas collocatum, à latronibus tantùm & deprædatoribus incolitur,

Ægyptij vrinatores, nauigantes deprædātur.

Talcha prædonum oppidum.

T qui

qui nocte per flumen,& quocumque in loco poſſunt, exercent latrocinia: cumque aſſiduè hinc inde mercatores commeent, in tanta hominum multitudine, quanta per totam Ægyptum latiſſimè diffunditur, difficilè periculum poteſt euitari. Nam per omnia Nili brachia, ab vtraque ripa,per campos ingens hominum, gregum, bubalorum, boum, ouium, caprarum, & vaccarum multitudo vbique conſpicitur, quo fit vt prætereuntes in laqueos facilè incurrant. Hac eadem die vidimus ad centum piſcatores,qui in aquam demerſi,(quę turbida eſt)manu piſces capiebant: quorũ aliqui tres ſimul extrahebant,duos manibus, tertium ore retinentes. Piſces erant vnius cubiti longitudine,aloſis ſeu barbochis noſtris, vulgò Mientus, non abſimiles. Alij ſalmonibus ſeu eſocibus noſtris poterant comparari. Erat & quoddam genus albi piſcis magni. Piſces Nilotici ſunt pingues & optimi ſaporis, minùs tamen ſalubres,eò quòd Nilus fundum limoſum non ſaxoſum habeat;cuius nihilominùs aqua ſalubris eſt,quòd longo anfractu voluatur,nempe à montibus Lunæ,vbi ſumit exordium, vſque dum in mare influit, trecentis ſeptuaginta duobus milliaribus, inſuper per vtrumque Tropicum:quo fit vt immenſitate caloris,humiditas noxia in ea abſumatur. Eſt autem turbida, vt ſuprà dictum eſt; ſed in vaſe poſita,per duas horas purgatur: & ſi per noctẽ ſteterit,fit inſtar cryſtalli limpida,& potui gratiſſima. Nili naturam,& eius admiranda,quandoquidem Scriptores multi perſequuntur, ad eos Lectorem remitto, attingens ea tantùm obiter, quæ ipſemet vidi. Piſcatores quoties reſpirare volunt, caput ex aquis non proferunt; ſed ore diducto halitum emittunt. Certum eſt,illos per totam diem in aquis poſſe deliteſcere, & vbi ad ſummitatem aquæ enatauerint, capite non prolato, reſpirare: quos cùm ſub aquis natantes conſpexiſſemus,iuſſit nauarchus bombardas explodere,ne Dzermam ſubnatando euerterent. Circa Solis

Piſcatores demerſi manu piſces capientes.

Piſces Nilotici ſapidi, ſed inſalubres.

Aqua Nilotica ſalubris.

Solis occaſum, præteriuimus ad dextram ciuitatem Abuzyr elegantem, & ſitu longiore conſpicuam. *Abuzyr Ægypti ciuitas.* Iactis anchoris, nocte in medio fluminis conſtitimus. Nam ad ripas accedere minùs eſt tutum: immò & vrinatores iam ad nos collimabant; ſed vt nos vigilare animaduerterunt, nihil attentarunt.

12. Die tota, proſpera ſumus vſi nauigatione: poſt occaſum Solis, piratæ ſcapha in nos incurſionem fecerunt, & iaculum intorſerunt, quod prope Ianiſſarum concidit. Sed cùm bombardas aliquot exploſiſſemus, profugerunt. Nocte inſequenti conabantur nos vrinatores adoriri, ſed vbi nos bombardis oblongis, quas maximè timent, armatos vigilare compererunt, ab incepto deſtiterunt.

13. Quoniam ſecundus ventus afflabat, hora vigeſima conſpeximus Pyramides Cairi: quæ licet vltra ciuitatem ſint poſitæ, propter montes tamen & operis ſublimitatem, priùs quàm vrbs ipſa aſpectui occurrunt. Apparebat & arx ipſa, in monte quoque poſita. Iamque è brachijs, in ipſum fluuium Nilum ingreſſi ſumus, qui tanta eſt latitudine, quantam apud Linczium Auſtriæ ciuitatem, ſi duplicaretur, Danubius efficeret. *Nili latitudo.* Quatuor autem circiter milliaribus à Cairo, Nilus vnico alueo præterlabitur, poſteà verò bifariàm diuiditur, & famoſum illud Δ efficit: *Nili Delta.* quinque deinde milliaribus inferiùs, ipſius Deltæ pars vna in quatuor, altera in tria brachia diuiditur, quibus deinde in mare ſeſe exonerat. Hora vigeſima tertia tandem peruenimus ad Bulhach, octuaginta à Damiata milliaribus, vbi è Dzerma in terram iam deſcenditur. *Bulhach ciuitas Cairo adiacet.* Quoniam autem vrbs hæc ipſi Cairo adiaçet, operæpretium eſt, quanta ſit eius amplitudo, breuiter attingere. Affirmatur non ſolùm à Turcis, ſed ab ipſis quoque Europæis negotiatoribus qui hîc commorantur, quòd ſingulis diebus, intra viginti quatuor horas, in portu hoc, vltra decem & aliquot hominum millia hinc inde com-

meant: quorum nonnulli intrant, nonnulli egrediuntur: quodq́ue per dies ſingulos tria millia Dzermarum prætermauigant: quarum plurimæ ſexcentorum doliorum ſunt capaces. Ex antiqua quoque Cairo, ſuperiùs poſita (de qua paulò pòſt) ſuperueniunt eiuſdem generis plurima nauigia, quæ ex regionibus Sait, & peramplis Presbyteri Ioannis ditionibus, triticum, cynocephalos, ſimias, pſittacos, diuerſa auium, ceterorumq́ue animalium genera, & merces varias deferant. Nam quæ Mauros vendibiles portant, è Barbaria Roſſettum, inde per Nilum Cairum deuehuntur: & poſteà ad Bulhach exponuntur: quò cùm tardiùs perueniſſemus, in Dzerma noctem duximus, vidimuſq́ue vix completo dimidiæ horæ ſpatio, vltra decem naues aduentantes, & recedentes.

CAIRVS. Manè cùm è naui in terram cum duobus meis deſcendiſſem, (reliquos enim in Dzerma dum hoſpitium inueniremus, manere iuſſi) ſtatim duo Turcæ vnumquemque noſtrûm arripuerunt, vt nobis vincula inijcerent: diligenterq́ue ſcrutabantur, num aliquid reconditarum mercium in ſinu vel alibi haberemus, exiſtimantes nos Gallos eſſe negotiatores, à quibus, vt nobis Turcæ ipſimet referebant, ſæpenumerò decipiuntur. Cumq́ue nihil nos habere eiuſmodi comperiſſent, liberè nos abire permiſerunt. Intereà dum nobiſcum Polonicè colloqueremur, Iudæus telonij præfectus (cuius iuſſu nos Turcæ corripuerant) cùm idioma noſtrum intellexiſſet, vt longiùs etiam à nobis Turcæ recederent, iniunxit, dicens ſe quoque popularem noſtrum eſſe, ex Chelmenſi Ruſſiæ ciuitate oriundum. Orauit ſibi ignoſci, quòd nos parum ciuiliter ſalutaſſet. Officia ſua prolixè nobis detulit, & ſæpiùs nos, quamdiu in Cairo verſabamur, humaniter viſitauit. Conſcenſis deinde aſinis, inter hortos profecti ſumus in Ciuitatem ad domum Conſulis Veneti Georgij Emo, cui indicauimus, nos peregrè veniſſe, petiuimuſq́ue vt in hoſpitio 14.

tio conducendo, nos opera ſua vellet adiutos. Obtulit ſe nobis humaniter, & Miſſæ Sacrificium vnà cum eo audiuimus: & quoniam non ita pridem eò aduenerat, nondumq́ue loci rationes planè exploratas habebat, cõſuluit, vt Galliæ Conſulem Paulum Marianum, qui itidem Venetus erat, adiremus. Hic quoniam viginti & aliquot annos in ea vrbe poſuerat, magnum rerum, & Turcicæ Arabicæq́ue linguæ vſum fuit aſſequutus. Reperimus ibidem in eius domo duos Societatis Ieſu Patres, Ioannem Baptiſtam Eliannm, qui (vt anteà meminimus) ſacras veſtes attulerat Maronitis Damaſcum, & Patriarchæ in monte Libano, à Gregorio XIII. Pont. Max. tranſmiſſas; & Franciſcum Saſſum, qui quo tempore nos Venetijs ſoluebamus, Alexandriam nauigaturus, ab eodem Gregorio Pontifice mittebatur. Aderant etiam & tres monachi inſtituti S. Franciſci, quòd in ædibus Conſulis huius Capella Catholicorum haberetur. Marianus igitur prędictus, in altera domo ſua, quam è regione dicti Veneti Conſulis habuit, nobis habitationem conceſſit, in quam diuertimus, vnà cum alijs noſtris è Dzerma euocatis. Aggreſſi deinde ſumus perluſtrare ciuitatem, quæ quàm ſit ampla & populoſa, ille tantùm poterit iudicare, qui ſuis eam oculis inſpexerit. Meo ſanè iudicio, triplo magnitudinem Lutetiæ Pariſiorum in Gallijs excedit: non eam tamen elegantiam in ordine & ædificijs habet. Nam noua tantùm Cairus muro præcingitur, vrbs autem vetus & Bulhach ambitu murorum caret. Noua ciuitas habet multa & magnis ſumptibus erecta antiquitus palatia, recentiora verò moderni quoque mercatores Æthiopes non minorè ſumptu & elegantia ædificant: quorum vnum inſigne vidimus, quod licet nondum ſit abſolutum, trecentis tamen ducatorum millibus conſtare perhibetur. Mercator eius Dominus bombycina tantùm interula indutus, tiara tectus, incedebat, vix calceos habens: quò habitu ſimiliter

Cairus, olim Babylon, maxima Ægypti ciuitas.

Mercatores Cairi diuites.

& alij diuites Aethiopum mercatores vtuntur. In Aegypto, Turcę vel Magiſtratu perfunguntur, vel milites ſunt. Aegyptij incolæ, vel agros colunt, vel œconomiam domeſticam exercent: Arabes ex latrocinijs viuunt. Aethiopes ferè mercatores ſunt, vt & reliquum in Ciuitate vulgus.

Multi Europæi negotiatores Itali & Galli, qui à viginti & ampliùs annis hanc vrbem incolunt, pro certo affirmant, quòd nos numerare non potuimus, nouæ Ciuitatis ambitu, triginta priuatarum ædium millia contineri. *Aedium Cairi numerus.* Adiunctis verò ſuburbijs, veteri Ciuitate & Bulhach, minoribus etiam ædiculis, quarum magnus eſt numerus, ad ſummam ducentorum millium aſcendere. Platearum ſunt millia ſedecim. *Moſchea.* Fana, ſeu elegantiores Moſchææ, quæ turres habent adiunctas, (abſque ijs quæ turribus & tectis carent, quarum non paruus etiam eſt numerus) ſunt ſex millia octingentæ. In vno ſuburbio, quod ſub arce ad Orientem poſitum eſt, ſunt Moſchææ mille & ducentæ. In alio Meridiem verſus, ſeptingentæ. Inter eas maior earum numerus recenſetur, quas in vſum ſepulturæ, principes eius regionis viri, fabricauerant: quarum tamen præcipuæ à Chriſtianis conſtructæ memorantur, antequam regnum hoc in impias Saracenorum manus deueniſſet.

Mercatoris Aethiopis Cairi vita. De vitæ ſuæ ratione mercatoris, cuius tam ſumptuoſum palatium mirabamur, nobis per interpretem retulit, quòd vxores albas habeat duodecim, Æthiopiſſas verò decem octo, quarum vnāquamque in ſeparato cubiculo aſſeruat, ipſemet claues ab eiſdem retinens. Nam ſi eas congredi contingeret, inuicem ſeſe ſuffocarent. Cibus illis per feneſtram ſubmittitur. Cùm ad aliquam ingreditur, diligenter poſt ſe oſtium claudit, ne ceteræ intus penetrare poſſint, quæ eum proculdubiò opprimerent, manusque ſibi mutuas inferrent. Inde facilè colligere licet, quàm mi-

ſera

ſera ſit paganorum iſtorum conditio, quos Deus ob peccatum tanta cæcitate percuſſit, vt non minùs ſibi à ſemetipſis, quàm à brutis animalibus metuant. Cùm diceremus eum hac ratione in maximo periculo perpetuò verſari, reſpondit, ita quidem eſſe; proptereaque illas in diligenti cuſtodia ſe aſſeruare: quas tamen omnes ſi vellet, interficere poſſet; cùm eius ſint propriæ, nempe ipſius pecunia coëmptæ: licitum autem eſſe cuilibet, re pretio comparata vti prout voluerit. Multa ſunt alia turpia & enormia, quemadmodum emptis hiſce mancipijs abutuntur, quæ, pijs auribus parcendo, reticere præſtat.

Illud quoque mirabile nec prætermittendum, quanta ſit inter ipſos conſanguineos diffidentia. Cùm mercator prædictus palatium ſuum oſtendendo nobiſcum eſſet, ſeruus eius Æthiops nuntiauit filium eius natu maiorem aduenisse. Egreſſus itaque nobiſcum ad propylæum, filio in impluuio ſtante, ſic vnà colloquebantur. Dixitque nobis, filium ad ſe numquam intromittere, ſed eo modo cum illo colloqui ſolitum. Quærebamus quánam id de cauſa faceret; Non fido, inquit, illi: poſſet enim me interficere. Sed & ipſe mecum ita agit. Cum alio quoque eumdem modum colloquendi ſeruo. Nam cùm vterque vxores & liberos habeat, non me illis committo. Tertius minor natu filius ad eum ingrediendi facultatem habebat: neque tamen in ijſdem ſecum ædibus habitabat. Filius hic ſenior, qui ad eum venerat, triginta circiter annos habebat. Illud paſſim apud Æthiopes obſeruatur, vt etiamſi maximè inuicem ſanguine ſint coniuncti, alter tamen ab altero ſibi caueat. Quamobrem in plateis plerumque vnà colloquuntur: faroque ad ædes alter alterum admittit, niſi diligenti adhibita cuſtodia. Mercator hic tres tantùm ſeruos domi habebat, qui ibidem dormiebant noctu: quos nihilominùs in conclaui dormiturus priùs occludebat, timens ab eis interfici. Manè verò tres artifi-
ces

ces veniebant, qui operas in palatio ædificando illi præſtabant.

Baſſa Aegypti Imbraimus. Baſſa toti Regno Ægypti præeſt. Meo tempore fuit Imbraim: quem Turcarum Imperator ad triennium eò miſerat, vt dotem pro filia, quam eidem deſponſauerat, colligeret, ac vndecumque poſſet corraderet, demptis redditibus officio annexis, qui victum illi, ex ordinarijs hortorum obuentionibus, potiſſimùm ſuppeditabant. Habebat tum is equites mille, pedites itidem mille. Quandoque maximâ pompâ, cum copioſiſſimo comitatu, per ciuitatem proficiſcens, ſe ſpectandum exhibebat. Czauſſios trecentos, propter negotia & miſſiones neceſſarias, ſibi habuit adiunctos, Sangiacos verò viginti quatuor, qui adminiſtrandæ ciuitati præficiebantur, quę in vigintiquatuor itidem regiones eſt diſtributa.

Arabum in Cairum incurſiones. Quoniam autem nocte dieque circa ciuitatem cuſtodia eſt vndique poſita propter incurſiones Arabum, qui etiam me præſente quater ad ipſam ciuitatis portam penetrarunt (vnde magna fuit in vrbe trepidatio) & pluribus Turcarum cæſis incolumes receſſerunt: ideò ad repellendos eorum conatus, anteà ſex millia equitum totidemque peditum continuò alebantur. Sed propter expe- *Cuſtodia militaris Cairi.* ditionem Perſicam tria ex equitatu, totidemque ex peditatu millia fuerunt adempta. Equites habent tres Capitaneos, quorum vnus mille preeſt haſtatis: alter totidem ſibi *Cerkaſſij Chriſtianorum reliquiæ.* ſubiectos habet Cerkaſſios (quos reliquias Chriſtianorum, qui quondam Ægyptum incolebant, fuiſſe memorant, nunc omnes ſunt Mahometani:) tertius mille itidem Turcas, leuioris tamen armaturæ, in ſua habet poteſtate. Ad eumdem modum ordines ſuos habet compoſitos peditatus quoque: qui totus è Ianiſſaris conſtat. Singulis diebus Veneris aliquot Turcarum centena in campum prope Nilum prodeunt: vbi exercitia militaria faciunt, arundines breuiores in ſe mutuò proijcientes; adeò tamen

temerè & confuſè, vt ſemper in eiuſmodi certaminibus, vnus aut alter, vel ex militibus, vel ex ſpectatoribus ipſis intereat. Equis enim ad curſum ita frænos relaxant, vt eos deinceps retinere non valeant, atque ita collapſi miſerè colliduntur.

Iudæorum ingens eſt hîc numerus: à quibus in capita ſingula cenſus dependitur. Dicebatur meo tempore, mulieribus & pueris quoque recenſitis, eorum ad vnum millionem, & ſexcenta inſuper millia, numerum aſcendiſſe: quod idem ille Iudæus telonio præſidens nobis retulit. Ex vulgo ad ſeptem milliones recenſiti feruntur Aſſan Baſſæ tempore, qui certum incolarum numerum noſſe cupiebat. Sed is, propter aſſiduas mutationes, vix iniri potuit. *Iudæorum Cairi multitudo.*

In tanta hominum multitudine, vix tertia pars eſt reliqua, quæ viſum integrum habeat. Omnes ex oculis paſſim laborant, propter eſum fructuum, quibus vulgus promiſcuè viuit, aquæ potu ſuperaddito. Ad hæc cùm regio ſit calidiſſima, cidarim nihilominùs in capite deferunt, quod integumentum graue ſatis eſt: vnde è ſudore, oculorum inflammatio prouenit: quam platearum puluis, quæ lapidibus ſtratæ non ſunt, vehementer adauget. Octo millia camelorum, aquam è Nilooſtiatim deferunt, duobus vtribus coriaceis, quorum quilibet dolium noſtrum commune capit, ad vtrumque latus appenſis. Hæc aqua diuenditur à portitoribus, qui eo nomine Baſſæ vectigal pendunt: quidquid ſuperfuerit, per plateas ob ſedandum puluerem ſpargunt. Sunt & plures alij cameli, vtpote Sangiacorum, Czauſſiorum, & mercatorum, à quibus nihil dependitur, quorum numerus ad octo millia aſcendit. Præterea ſunt & baiuli, qui in pellibus hircinis aquam venalem in dorſo deferunt, aliquid etiam Baſſæ contribuentes. Horum ad triginta millia eſſe perhibentur. Illud quoque cumprimis eſt admirandum (vnde magnitudo vrbis perpendi poteſt) quòd cùm Nilus exundat, & qua- *Oculis ciuitas Cairi inimica.* *Aquæ venalis Cairi ratio.*

tuor vel quinque canalibus per ciuitatem fertur, ac ciſternas omnes copioſè implet, camelorum nihilominùs & hominum aquam deferentium non minuitur numerus: dicuntque, ea ratione licet aliquantum ex reditibus Baſſæ imminuatur, vix tamen damnum ad dimidiam vel etiam tertiam partem aſcendere. Culinarum publicarum ſunt ad viginti millia. Nam locupletiores tantùm & digniores domi cibum procurant: vulgus è culinis viuit, in quibus maxima copia carnis, agninæ præſertim, pullorum, anſerum, maximè verò orizę & paſtillorum in oleo frixorum, venalis exponitur.

Culinarum publicarum Cairi numerus.

Victus Cairi abundantia.

Rerum ad victum pertinentium, magna eſt abundantia. Bubulæ grati ſaporis, copia. Agninæ ingens vis. Anſerum itidem & pullorum gallinaceorum infinitus numerus, qui arte, prout dictum eſt ſuperiùs, in fornaculis excluſi proueniunt. Vinum Aegyptus non habet, in cuius planitie, propter exundationem Nili, vineæ plantari non poſſunt. Colles autē vel montes nulli ſunt. Vnam tantùm vineam cuiuſdam Chriſtiani, Natarean (de qua inferiùs) proficiſcens, vidi. Quamobrem Chriſtiani vt plurimùm vino Cretico vtuntur. Conſules tamen Europæi, ex Italia vinum ſibi adferri curant. Quoniam autem nonnulli tradunt (quod etiam ad frequentiam ciuitatis pertinet) tempore peſtis intra vigintiquatuor horas, hîc viginti hominum millia occubuiſſe, narrauit nobis mercator Venetus Ioannes Leonardus, qui iam vigeſimumquintū annū hîc agebat, quòd ipſius tempore tanta peſtis per duas hebdomadas hîc graſſabatur, vt non modò hunc prædictum, ſed maiorem etiam in dies ſingulos, vigintiquator horarum ſpatio, hominum numerum abſumpſerit. Neque id adeò mirum, quandoquidem Turcæ à peſtifera contagione ſibi præcauere non ſolent, aſſerentes, id neceſſariò fieri, diuinæque vindictæ morem gerendum, quæ cuicumque deſtinato eueniat neceſſe eſt. Itaque Chriſtianos irrident,

Peſtis Cairi.

Turcæ peſtilentiam non fugiunt.

qui

qui tamquam diuinæ ordinationi reſiſtentes, luem peſtiferam fugiendo declinare nituntur irrito ſæpiùs conatu. Defunctos, non vt Chriſtiani pedibus, ſed capite obuerſos ex ædibus efferunt. Illud etiam notandum, ferè ſeptenis quibuſque annis in Aegypto peſtem variare, quæ in tertium annum plerumque durat, hoc modo: Primo anno leuiter inchoatur, cùm Sol Libram ingreditur. Maximè autem ſæuit in menſe Decembri, Ianuario, Februario, & Martio, quo tempore calores ſunt remiſſiores: vbi verò inualuerint, cùm Sol anno inſequenti in Leonem ingreditur, ſtatim ceſſat peſtis, & quidem ita, vt ſi quis apoſtema peſtiferum intus habuerit, & ad horam prædictam ingreſſus præfati Signi cæleſtis ſuperuixerit, omne periculum euadat: quæ res magnam ſanè habet admirationem. Quamobrem ſub illud ipſum tempus mercatores noſtri è ſeceſſu redeunt, & ædes apertas habent. Quemadmodum enim apud nos frigora, ita hìc calores peſtem profligant: duobuſque menſibus ſecurè viuitur. Poſteaquam verò Sol Libram fuerit ingreſſus, rurſus ſenſim peſtis inchoatur, & durat, prout ſuperiùs dictum eſt, ad Solis in Leonem ingreſſum; non tamen adeò violenter ſæuit. Tertiò eamdem rationem ſeruat, niſi quòd de acerbitate magis etiam ac magis remittit. Poſteà ſi contagio non fuerit alicunde illata, quatuor anni ſubſequentes à peſte ſunt immunes: quandoque tamen longiores fiunt induciæ: ſed plerumque ſeptennio malum recurrit. Qua quidem in re ſingularem etiam Dei benignitatem intueri & celebrare licet, qui longè minoribus flagellis Chriſtianos, quàm paganos, caſtigare & affligere ſolet.

Peſtis in Aegypto ſeptimo quoque anno graſſatur.

Calores in Aegypto peſtem profligant.

Quoniam autem multi multa de Regno hoc, & exundatione Nili, memoriæ prodiderunt; viſum eſt & mihi, qui ſub illud ipſum tempus ibidem præſens interfui, nonnulla breuiter attingere, quæ ipſemet vidi, & quæ à Chriſtianis iſthic commorantibus accepi.

Exundatio Nili.

V 2 Con-

Conducto minore nauigio in Bulhach, aduerſo flumi- 16.
ne ad vnum milliare, cum mercatoribus locorum peritis nauigauimus verſus vrbem antiquam. Inter quam & inſulam Mulchias, vbi Baſſa ipſemet, de quo paulò pòſt, habitat, nobiliora ſolent edi ſpectacula. Ciuitas hæc vetus ripæ Nili adiacet, quando is exundat; ceterùm cùm proprio cõtinetur alueo, ad iactum vnius ſagittæ ab amne diſtat. Nilus itaque non caſu & fortuitò, quod multi opinantur, per campos exundat; ſed per foſſas artificioſè deductas, intra aggeres induſtria paratos diffunditur, & arua humectat: quod hoc ipſo tempore maximè videre licuit; ſed & ex ipſo villarum ſitu, quarum in territorio Delta, demptis oppidis, ad viginti millia eſſe feruntur, non difficulter intelligi poteſt.

Nilus non caſu exundat, ſed arte adhibita.

Delta Nili.

Delta autem vocatur locus, vbi primùm bifariàm Nilus finditur, quatuor infra Cairum milliaribus: deinde, cuius meminimus ſuperiùs, vna eius pars in quatuor, altera in tria brachia diuiditur, & ita ſeptem oſtijs in mare influit: cuius vltima pars ab ortu Solis, prope Damiatam exoneratur, per quam nauigabamus; altera ad occaſum ſub Roſſetto, quod antiqui Canopicum oſtium appellant, & vigintiquinque milliaribus à Damiata diſtare volunt. Damiata verò à Cairo octuaginta, Cairus à Roſſetto ſexaginta & aliquot abeſt milliaribus. Omnem hunc tractum Delta nominant. Circa duo brachia hæc, per quorum vnum aduerſo flumine Damiatam, per alterum ſecundo amne Roſſettum verſus nauigabam, tanta eſt ab vtraque parte villarum multitudo, vt earum numerus iniri nulla ratione potuerit. A pago verò ad pagum agger protenditur, qui tempore inundationis, viam tranſeuntibus præbet. Porrò aggeres hi, diuturnitate temporis veluti colles quidam à natura facti videntur, ſed qui diligentiùs conſiderauerit, arte paratos facilè animaduertet. Nam & à pago ad pagum ducunt: & pagi ipſi tumulis editioribus,

Canopicum Nili oſtium.

ceu

ceu collibus quibuſdam in gyrum formatis, incubant. Prętereà prędicti aggeres ordine certo ſunt diſpoſiti. Nam cùm aqua per emiſſaria (multi namque aggeres hæc habent; plures tamen cùm tempus adeſt, perfodiuntur) dimittitur, fluuius eam partem agrorum & camporum occupat, qui ad Cæſarem vel Baſſam pertinent. Quibus adaquatis, alius agger perforatur: & ſic deinceps per ordinem agri aquas excipiunt. Diligens autem in aggeribus hiſce adhibetur cuſtodia, ne quis eos noctu, vbi minimè deberent, aperiat. Sed & poſt aquæ emiſſionem, terra obſtructis cuſtodes apponuntur, ne furtiuè quis eoſdem perfodiat: vnde in aquæ impetu cohibendo, magna futura ſit difficultas. Cùm igitur Nilus exundat, è regione vrbis antiquæ fit inſula, quam Muſchias, vel vt alij, Mechias appellant; quæ dictiones mēſuram ſignificant, quòd eo in loco, ſtagnante Nilo, menſura aquæ obſeruetur. Ceterùm cùm Nilus ſuo alueo continetur, ad eam inſulam ſicco pede perueniri poteſt, cùm nulla ſit hìc aqua, prout ſuprà meminimus. In ipſa quoque ciuitate, per Nili canales, cùm aqua non exundat, equites & pedites hinc inde commeant, non minùs quàm per plateas, quę per ciuitatem in longum protenduntur, niſi quòd profundiores ſunt his, quæ aquis non alluuntur. In extremitate dictę inſulę, parte ſuperiori, eſt amplum & elegans palatium, quod Baſſa tunc temporis inhabitabat: vbi etiam eſt Moſchæa, in qua eſt columna ſeu pyramis erecta, quam aqua per ſubterraneos conductus alluit, in qua notatur, quàm celeriter aqua creſcat & decreſcat. Verùm qua ratione id fiat, haud facilè penetrari poteſt: cùm Chriſtianis eò non pateat aditus. Sed nec ipſis ſæcularibus Turcis, præterquam eorum ſacrificulis Santonibus, Baſſæ, & nonnullis ſuperioribus ad id delectis. Volunt enim hunc locum eſſe ſacratum, quem ingredi nemini liceat, quandoquidem inde exundat aqua, cuius beneficio in vniuerſa Prouincia fertilitas

Muſchias vel Mechias locus, menſura Nili.

Palatium Baſſa Cairi.

Ad pyramidem menſura Nili Chriſtiani non admittūtur.

 obue-

In Ægypto pluuia nulla. obuenit, cùm præſertim nullæ ſint hîc pluuiæ, niſi menſe Decembri: quo tempore ter quatérve vna vel altera hora modicè pluit, idque nullo terræ beneficio, prout inferiùs explicabitur. Verſus mare, vbi fluuius prope Damiatam vel Roſſettum, aut vbi quinque alijs oſtijs in pelagum ſeſe exonerat, fit tamen pluuia, prout cùm eſſem Alexandriæ, vigeſimaſeptima Septembris decidit mediocris: quæ fuit cumprimis expetita; quandoquidem, vt poſteà dicemus, aërem noxium purgat & propellit. Cùm igitur in prædicta inſula Mulchias, fluuius incipit creſcere, ſtatim aliquot centena puerorum in vrbem mittuntur, qui per plateas proclamant, quantum aquæ, & quàm celeriter accreſcat. *Prognoſticũ abundantiæ ex Nili incremento.* Nam ſi augetur incunctanter, bonam ſpem concipiunt incolæ, breui aggeres apertum iri, vnde anni inſequentis vbertas colligitur: ſin parciùs exuberat, ſterilitas expectatur, vnde caritas annonæ & fames præ foribus adeſſe dignoſcitur; cùm paucitas aquæ agros omnes irrigare, & quidem copioſè, quæ res ibi maximè neceſſaria, non poſſit. Quòd ſi vltra modum aquæ copia prouenerit, ex nimia agrorum humectatione, dum ſeminatur granum frumenti, in terram altiùs demergitur: neque enim multum, nec in omnibus paſſim locis hîc aratur: ſed vbi copioſè Nilus aquam ſuppeditauit, ibi leui vomere, vix ad trium digitorum profunditatem terra proſcinditur. In locis editioribus, aratio perinde ac in hortis adhibetur. Horti enim arantur, & irrigantur aſſiduè: quam ad rem boues aquam pertrahunt. *Hortorum fructus bis in anno proueniunt in Ægypto.* Vnde bis in anno fructus proueniunt. Nam in locis tantùm montoſis, vbi Nilus non penetrat, horti conſeruntur. Vnde autem boues aquam extrahunt, ſunt altiores putei, è quibus aqua, rotarum miniſterio tubulos habentium educta, in ligneos canales effunditur, vnde horti commodè ſatis adaquantur. Rotas autem ipſas boues circumagunt, quibus oculi pannis velantur, vt etiam nemine præſente, & ſtimulos addente,

aſſiduè

aſſiduè rotationis opus exerceant. Stercorationis in agris vſus hîc nullus. Nam & natura ſua terræ gleba pinguis eſt, & meſſe finita, ingens iumentorum multitudo per campos oberrat, eoſque fecundos reddit. Meſſis porrò ſub finem Martij inchoatur, & ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Maium venti Meridionales ſpirant, qui fruges in campis repertas excoquerent, & planè ad nihilum redigerent. Cùm iſthîc eſſem, ex indicio menſurę in Mulchias, dicebatur Nilum viginti vnius cubitorum altitudine exundaſſe: ob idque annum inſequentem fertilem futurum: nam amne ad viginti quatuor, quinque, aut ſex cubitos excreſcente, nimiùm agros madefieri; rurſus verò ad cubitos decemnouem non aſcendente, aquæ paucitatem accuſari. Numquam tamen minùs quàm ad ſedecim vlnas excreſcit, quo caſu certiſſima fames expectanda. Exundat autem ſemper in menſe Auguſto. Dies certa præſcribi non poteſt: ſed plerumque circa medium menſis præfati ſolet id fieri. Vnde autem tanta aquæ copia proueniat, compertum iam eſt, eam à pluuijs oriri, quę à primis Maij diebus, ad finem vſque menſis Auguſti vltra Tropicum Cancri perſeuerant. Nilus autem à montibus Lunæ vltra Æquatorem principium ducit: qui à pluuijs huiuſmodi, non à ſpirantibus Eteſijs (qui venti, maris vndas fluuio ſeſe exoneranti obijcere deberent, eumdemque regredi & intumeſcere faciant: quæ omnia eſſe fabuloſa, & contra rationem confiꝭcta facilè iudicabit, qui rem ſubiectam oculis habuerit) inundationis ſuæ incrementa ſumit. Qua de re, locorum illorum Coſmographi, copioſiùs tractant; præſertim cùm veluti apud nos hieme, ita in partibus illis per quatuor menſes prædictos, propter pluuias continuas, & ventos vehementiores, omnis nauigatio conquieſcat. Dicunt etiam, & omnino ita ſe res habet, quòd citiùs aquarum hoc profluuium in Ægyptum deſcenderet, ni magnus Ioannes Presbyter, per

Meſſis in Ægypto menſe Martio.

Nili excreſcentis ratio.

per ditiones ſuas, quas ex hac Aequatoris parte poſſidet, illas auerteret: quas tamen niſi prædictus Abyſſinorum Rex per agros ſuorum irrigandos deduceret, immenſa earum vi, vniuerſa Aegypti regio tantam humiditatem contraheret, quòd terra nullas ampliùs fruges productura cenſeretur. Atque hinc ſingularem Dei prouidentiam & ordinationem conſiderare licet, qui ineffabili ſua ſapientia vniuerſas mundi partes ita regit & diſtinguit, vt quælibet earum rebus ad vitam neceſſarijs abundè ſit inſtructa. Conſeminatio fit plerumque circa feſtum S. Andreæ, cùm mediocriter Nilus exundat: ſed vbi minor eſt aquæ alluuio, maturior fit ſeminatio, ex qua tamen ſatis ampla prouenit vbertas, propter calorem Solis adeò intenſum, vt vel circa finem Februarij meſſis inſtitui poſſit: quo tempore iam prima vice, ex hortis fructus & olera colliguntur. Cùm minùs copioſè Nilus exundat, non omnes campi adaquantur, nec terra, quod ſatis ſit, madefieri poteſt, quæ per æſtatem adeò induratur, vt ſpeciem petræ duriſſimæ repræſentet: cùm verò aqua ſuperabundat, tardiùs terræ ſemina committuntur, ne granum profundiùs demergatur, atque ita meſſis ad Maium menſem protrahatur, & omnia ventis Meridionalibus, vt ſuprà memoratum eſt, exſiccentur. Illud valdè mirum, quòd licet Nilus in magnam altitudinem apud Cairum excreſcat, vbi tamen eius brachia in mare influunt, ferè ſuis alueis ſolitis continetur: & ſi quid accreſcit, id vltra vnius cubiti altitudinem non conſurgit: quòd tamen non niſi raro fit, quandoquidem aqua quæ ripas ſupergreditur, per campos diffunditur, & in terram incumbit: vnde nulla eius, dum in mare illabitur, acceſſio deprehẽdi poteſt. Ad hæc, vt antè dictum eſt, imber hîc prouenire ſolet, qui agros, vbi Nilus non aſcendit, competenter irrigat. Ita hîc vndique diuinæ prouidentiæ diſpenſatio mirabilis elucet.

Dei prouidentia circa fertilitatem prouinciarũ.

Totam itaque noctem per flumen nauigando duximus,

mus, res viſu dignas annotando: vbi etiam ingens hominum multitudo, die nocteque in ſcaphis vagabatur. Nam hoc tempore, in publica omnium lætitia, veluti quædam Liberalia aut Nundinæ apud illos celebrantur, vbi & viliori pretio omnia diſtrahuntur, & victus abundantia per nauiculas circumfertur.

17. Manè, tertia ab ortu Solis hora, denuò ad Bulhach peruenimus, & ſcapha egreſſi, conſcenſis aſinis ciuitatem ingreſſi ſumus.

18. Summo manè, vna ante diem hora, ex hoſpitio egreſſi, ad ciuitatem veterem venimus, quæ à noua, quarta milliaris parte, inter hortos ſemper eundo, diſtat. Duabus verò horis poſt exortum Solis, traiecto Nilo, quinta milliaris parte peracta, rectà ad Pyramides peruenimus: de quibus quoniam ab auctoribus multa produntur, ego quæ ipſemet coràm vidi, breuiter hîc annotabo. Conſtat omnium teſtimonio, Memphim ciuitatem ſacris & prophanis literis celebratam, hîc olim fuiſſe: nunc præter exiguas quaſdam verſus Meridiem ruinas, eius nulla apparent veſtigia. Steriles arenæ omnia cooperiunt. Pyramides tamen decemſeptem adhuc integræ conſpiciuntur: quarum duæ ſunt maiores, & tertia à Rhodope meretrice conſtructa. Plinius lib, 36. cap. 12. formam & architecturam eius deſcribit. Eſt inprimis elegans, vix tamen ſexaginta vel ſeptuaginta cubitorum habet altitudinem. Hæ tres Pyramides ſunt planè integræ, & inter miracula mundi connumerantur. Duæ maiores ſtupenda & incredibili ſunt magnitudine; altera tamen excellit, quæ tam in altitudine quàm in latitudine & longitudine, trecentos habere cubitos dicitur. Intrinſecus habet artificioſos & peramplos gradus; quibus æquè vt extrinſecus, ad ipſam vſque ſummitatem aſcenditur. Habet & concamerationes, quarum duę maiores, vna ſuper alteram erecta, quæ ſepulchra Regum Ægypti continebant. In inferiore extat etiam ho-

Pyramides Memphiticæ.

X die

Pyramides, operis Iudaorum excitata.

die ſepulchrum ſatis magnum, in quo corpus aliquod fuit repoſitum. Porrò à quibus Regibus, quanto ſumptu, quóve modo vel artificio, & num à Iudæis in Ægyptiaca ſeruitute conſtitutis, (quod omnibus ferè auctoribus placet) Pyramidum hæ moles fuerint excitatæ; vel num ijdem Hebræi aggeres & foſſas, quibus Nilus deducitur (apparet enim non natura, ſed arte facta eſſe omnia) perfecerint, Hiſtoricis, qui pleniùs hæc pertractant, iudicandum relinquo. Illud mirari magnopere conuenit, cùm dictæ Pyramides, in ſublimi monte, qui totus è viuo ſaxo conſtat, ſint erectæ, quantum tamen è lapidum genere colligitur, apparet eas non ex eiuſdem rupis lapidibus eſſe concinnatas: nec facilè veſtigari poteſt, vnde aut qua ratione tanta lapidum congeries eò comportari potuerit; quandoquidem etiam Nilus exundans, tribus milliaris partibus, à fabrica remotus procurrit. Sed nec illud penetrari poteſt, cùm quilibet lapidum tres cubitos longus & latus, altus verò plus quàm vno ſit & ſemiſſe, quo labore & artificio, in tam altum montē pertrahi, & in ſummitate collocari potuerit. Maxima omnium Pyramis ex lapidibus eiuſmodi ſectis & quadratis, in formam montis cuiuſdam naturalis, ſingulari quodam artificio eſt fabricata: & licet quadrangulari figura ab ima parte ſenſim in cacumen conſurgat, tamen lapides iſti quadrati, ita inæquali ordine compoſiti arte mirabili videntur, vt moles tota montis à natura formati ſpeciem repræſentet. Aſcenſus propter lapidum craſſitiem grauis & laborioſus, ſecurus tamen eſt: & licet paſſu conuenienti vſus fuerim, vix tamen intra vnam & dimidiam horam, Pyramidis ſummitatem aſcendi, vbi planities eſt quadrata, ſpatium decem cubitorum in qualibet parte complectens. Ab hac maxima Pyramide ad ſequentem procedendo, in dextra parte ſunt habitationes in ſaxo viuo eleganter exciſæ, quarum ſuperior pars, inſtar tabulati, quod apud nos trabibus tranſ-

tranſuerſim appoſitis ſuſtentatur, eſt formata; niſi quòd trabes prædictæ non quadrata, ſed ſemicirculari forma effinguntur. Parietes eadem quoque ſimilitudine exſculpti. Volunt nonnulli, Regum hæc conclauia fuiſſe, aut Sacerdotum Ægyptiorum: quandoquidem, vt dicetur inferiùs, Pyramides iſtæ vel familiarum vel Parochiarum receptabula fuiſſe exiſtimantur.

Secunda Pyramis paulò priore minor, ad geminum ſagittæ iactum, ab illa diſtat. Ingreſſus interior in illam non patet, quem tamen occultum eſſe volunt. Exteriùs ad medium vſque poteſt ad illam conſcendi, cùm ad eumdem modum, vt prior illa, lapides habeat compoſitos; niſi quòd paulò planiores & minores ſunt. A medio verò lapides ita complanati ſurſum aſcendunt, vt vltrà progredi ſit impoſſibile: quod eo conſilio maximè factum apparet.

Inde verò tertia eiuſdem Pyramidis pars, vſque ad ſummitatem lapides habet, quaſi neglectim & inordinatè collocatos, vt in parte inferiori; ita vt niſi ſeries illa ſaxorum plana, quæ ad aliquot denos cubitos eleuatur, impediret, conſcendi eius ſummitas, quemadmodum prioris, facilè poſſet.

Tertia Pyramis, ad latus ſecundæ verſus ciuitatem, eſt Rhodopes illius, cuius iam meminimus, tota ex lapide dolato, vt conſcendi non poſſit, fabricata: à qua ad ternum arcus iactum magis etiam verſus ciuitatem, eſt caput collo & brachijs prominens, eiuſdem meretricis, ſeptem cubitorum altitudine, habitu mirabili ex vno viuoque ſaxo exſculptum. Volunt nonnulli, quòd ex illa maiore Pyramide, quam introgreſſi ſumus, per cauernam ſubterraneam in rupe exciſam, quam lapidibus obrutam vidimus, anguſtus & occultus in caput hoc patebat aditus: atque ita inde oracula edita, vulgo gentilium exiſtimante, per ipſum capitis os illa proferri. Circa caput lapides aliquot

Rhodopes Pyramis.

Bellonius Sphinga caput hoc appellat. ſit pro arbitrio Lectoris.

ſunt erecti, in quibus ſacrificia quædam apponebantur. Nunc, quid fuerit, diſcerni non poteſt.

Audiui à quibuſdam in Cairo, qui ſe vidiſſe id affirmabant, ego tamen non vidi, quòd ad Meridiem, vbi extrema pars vrbis Mempheos fuiſſe perhibetur, ſunt duæ ſtatuæ, ſeu coloſſi, viginti cubitorum altitudine; vtraque ex vno ac integro lapide, pulcherrimo artificio ſculptæ: quarum vna eſt cuiuſdã Pharaonis; altera Reginæ, vxoris fortaſſis eius. Vtraque collapſa, integra tamen manet. A dictis coloſſis Pyramides hæ quinque milliaribus noſtris diſtãt. Vnde quanta fuerit vrbis eius amplitudo, colligi poteſt: quandoquidem & ipſæ Pyramides, prout ex ruinis apparet, vltra quatuor milliaria protenduntur. Quamobrem ſi ab hac parte Nili tanta fuit ciuitatis magnitudo, & ipſa Cairus, vt nunc eſt, ex alia parte illi fuit coniuncta; (cùm à magnis Pyramidibus, quæ propiùs imminent ciuitati, vſque ad nouam Cairum magnum vnum & dimidium milliare numeretur) ſequitur neceſſariò, vrbem hanc aliquot millaria in circuitu habuiſſe, quam medius Nilus interſecabat. Ac veterum quidem omnium auctoritate conſtat, hîc omnino Memphim fuiſſe: ſed, vt iam dictum eſt, vtramque ciuitatem ſimul iunctam, quod ex ruinis non obſcurè liquet. Poſteà tamen Sultani Ægyptij, demolita Memphi, iuxta diuinas Prophetarum prædictiones, Ezechielis præſertim, in Cairo iuxta hortos palatia exædificare cœperunt, & ſenſim ciuitatem frequentem reddiderunt.

Coloſſi Pharaonis.

Mempheos vrbis priſca magnitudo.

Cap. 30.

Miror vehementer, Hebræum Beniamin, qui ante quadringentos annos multas Orbis regiones peragrauit, & quæ vidit diligenter annotauit, (quamuis interdum in ijs, quę auditione accepit, à veritate aberret) nullam Pyramidum huiuſmodi in ſuo Itinerario feciſſe mentionem, cùm tamen Cairum adierit; quam, vt antiqui moderniq́ue Iudæi ſolent, Miſraim appellat. Adhæret is eorum opinioni, qui

Beniamin Hebræus in ſuo Itinerario cur Pyramidum mẽtionem non faciat.

qui ciuitatem Balbech ab Aſmodæo Dæmone conſtructam affirmant, quòd propter lapidum magnitudinem, tantas ab hominibus ſubſtructiones fieri potuiſſe non credebant. Sed probabiliùs longè de magica fabricatione fabulam Pyramidibus hiſce attribuere potuiſſet, quæ magnitudine lapidum, ſtructuræ difficultate, & ſumptuum impenſa, Balbechana ædificia longè ſuperant. Quamuis enim illa ſint admiranda; Pyramides tamen in omnibus magis admiratione dignæ, quæ non minùs in latitudinem & longitudinem, quàm in altitudinem, etiam æquali dimenſione, ſummo artificio ſunt erectæ. Ego quidem exiſtimo, Beniaminum hunc ex induſtria Pyramidum mentionem prætermiſiſſe, quòd, vt antè dictum eſt, per Iudæorum in ſeruitute conſtitutorum operas, fuiſſe ſuſcitatas intellexiſſet. Hanc itaque ſuæ gentis ignominiam reticere maluit, quàm Pyramidum mentione iniecta, per quoſnam fuerint erectæ, non ponere: quandoquidem ab Aſmodæo Balbechi fabricatam ciuitatem affirmauit. Et reuerà in tanta mole ſuſcitanda apparet, incredibili ſeruitute Iudæos fuiſſe oppreſſos. Facit hoc Beniaminus frequenter, vt gentis ſuæ, vbi ſeſe occaſio dederit, honorem impenſiùs tueatur. Quam etiam ob cauſam in hoc ſuo Itinerario maximè gloriari videtur, quoties in aliqua ciuitate aliquem Iudæorum numerum reperit, quos etiam nominatim recenſet.

De hac ciuitate Balbech dictum eſt ſuperiùs fol. 27.

Inde ad dextram deflectentes, per quamdam villam rediimus Cairum, tribus ante veſperam horis, & traijcientes ad veterem ciuitatem, denuò cum Conſule Mariano in eius ſcapha per fluuium nauigabamus. Intereà Sangiacorum ſcaphæ frequentiores vndique confluebant, quòd inſequenti die Baſſa aggerem aperturus, & aquæ partem per ciuitatis canales emiſſurus eſſet. Quamobrem & nos cœnam in ciuitate veteri ſumpſimus, ibidemque pro nocte manſimus: quamuis nihil ferè quieti

Sangiacorũ in apertione Nili pompa.

datum, quòd tympana & litui vbique perſtreperent. Hoc etenim tempore, quilibet ſibi Muſicos concentus aggregare ſtudet, maximè viginti quatuor Sangiaci: qui adhuc interdiu in ſuis celocibus hinc inde vagabantur, quas duobus maioribus vexillis adornarant, quæ vnuſquiſque eorum habere debet: vnum Otthomanicæ familiæ rubei & albi coloris; alterum ad libitum. Per ſpondam verò nauiculæ decem & aliquot minora vexilla collocant; & totam tela eleganti acu picta, prout tentoria varijs coloribus diſtincta Turcæ habere ſolent, cooperiunt. Ab vtraque parte nauis, pueri decem & aliquot adſtant, quos militari ſuo cultu & armis quiſque eleganter exornat, ipſe verò Sangiacus in medio reſidet, enſe falcato ſuper caput appenſo. Nauem plures quàm decem remiges impellunt, quam altera minor, longiori fune adligata ſequitur, Muſicam deferens, duo videlicet tympana, cum tribus vel quatuor lituis, quos Æthiopes ſerui plerumque inflant. Primores itidem Turcæ habent ſuas ſimiliter ſcaphas, & pueros eleganter veſtitos; nonnulli quoque Muſicam. Vexilla tamen exponere nulli licitum, præter Sangiacos, qui omnes tunc præſentes aderant, vnico excepto, qui propter morbum intereſſe ſolennitati non poterat, filium tamen minorem ſuo loco miſit, qui in medio ſedens, librum in manibus tenebat, quòd armis deferendis nondum idoneus haberetur. Eius nauis omnium elegantiſſima habebatur. Sangiacis & Turcis alijs, ab vtroque latere aſſident amici vel propinqui, quos in nauim aduocant. Nam qui maiore ſuorum turba ſtipatur, honoratior apparet: adeò vt aliquæ naues, vnà cum remigibus, centum perſonas circumuehant.

Baſſæ Imbrami in apertione Nili maieſtas.

Tertia poſt ortum Solis hora, ipſe Imbraim Baſſa in 19.
publicum proceſſit, ex palatio inſulæ Mulchias eleganti triremi vectus, quam per gyrum plurima vexilla minora cingebant; duo verò magna, vbi ſedebat, ad latus erant

poſita,

poſita, vnum viride Mahometis, alterum rubeum dimidia alba luna inſignitum familiæ Otthomanicæ. Extremitas haſtarum, apud vexilla, loco cuſpidum caudas equi marini habebat appenſas. In eadem trireni erant treceṇti Ianiſſari bombardarij: quorum qui rubeis veſtibus induti, capitis integumenta criſtis pennatis condecorata geſtabant, ij propiùs Baſſam ſtipabant: ceteri remotiores erant albis induti, contis itidem albis inſigniti. Czauſſij & reliqui primarij Turcæ illi aſſiſtebant, ipſe ſolus ſedebat, puero propter æſtum flabello illi ventum excitante. In prora ſex erant maiora tormenta, quæ aliquoties ſunt exonerata. Quoniam ſecundo flumine triremis vehebatur, obuerſa fuit puppis, vt temone curſus celeritas cohiberetur. Circa triremem, erant viginti quatuor Sangiacorum Dzermæ, & alia minora nauigia circiter mille. A palatio Mulchias, agger qui perforatùr (eſt autem is ſub turri aquæ ductus, qua ad arcem inferiorem itur) diſtat ad tres ſagittæ iactus, triginta & ampliùs cubitos longus, latus tamen, canalem habens ſubiectum valdè profundum, licet non magnopere latum. Cùm eò adnauigaſſet, puppi, vt dictum eſt, obuerſa prope ipſum aggerem triremis ſubſtitit: vbi ingens hominum multitudo iam vndique confluxerat, adeò vt terra illa tota niue cooperta videretur, propter albicantia capitum integumenta, quæ latiſſimam aream, quæ ibi eſt, denſiſſimè complebant. Ego, quamuis anteà Romam, Pariſios, & plures populoſas ciuitates videram, numquam tamen in omni vita mea maiorem hominum multitudinem, vno in loco congregatam, me vidiſſe recordor. Et quoniam annuatim hæc cærimonia peragi ſolet, qui rem exactiùs iudicabant, ex areæ illius capacitate, duos hominum milliones præſentes iſthic adfuiſſe aſſeuerabant. Baſſa ſignum manu dante, ſtatim vniuerſa hominum multitudo, quibus quiſque poteſt inſtrumentis, aggerem perrumpit, vnde ſenſim aqua in canalem influit,

Nili apertionis annuum Cairi ſpectaculum.

influit,& poſteà toto impetu aggerem lambit. Baſſa verò domum reuertitur. Et quoniam aduerſo flumine remigatur,antequam ad palatium,vnde diſceſſerat, perueniat, ad eam partem fluminis, quæ ciuitatem veterem reſpicit, & à ſcaphis libera eſt, ex hac ipſa Baſſæ triremi, ingens vis confectionum ſaccharo conditarum,immò & ſaccharum ipſum rotundis ligneis vaſculis incluſum,paſſim per aquas diſpergitur; quas confectiones vulgi multitudo, circa triremem natando excipit, inuicemque etiam pugnis concertando, ſibi præripit. Itaque totum planè flumen cooperitur, ex parte quidem inſulæ nauibus, ex parte verò ciuitatis natatoribus iſtis, quorum vltra decem & aliquot proculdubiò fuere millia. Finito ſpectaculo,ſcapha noſtra delati ſumus verſus nouam ciuitatem, inde pedibus reliquum itineris ad hoſpitium confecimus: quod quandoquidem ad ipſum maiorem canalem poſitum erat, inſpiciebam qualiter ſenſim aqua accedebat: quam iuxta morem paganis receptum, veluti ſalutando, quòd fertilitatis auctor ſit, magna hominum copia deducebat, vnà per profluentem gradiendo,& in lætitiæ ſignum, clamoribus ciuitatem complendo: cui viciſſim ex ædibus promiſcua multitudo gratulabunda occurrebat. Vbi verò ad menſuram hominis aqua excreuit,quidam egrediuntur induſijs amicti, qui illorum proprius eſt veſtitus, quidam ſupernatant. Deinde nocte dieque ſcaphæ commeant, venalia multa; præſertim verò victui neceſſaria deferendo. Alij recreationis cauſa nauigia conſcendunt, perſonati incedentes, & Muſicam exercentes. Vulgus pro Muſico concentu, comploſione manuum plerumque vtitur: alij teſtam teſtæ collidentes, ad numeros quoſdam ſonitus harmonicos edunt. Paſſim tamen vbique homines natant: quidam etiam è tectis ædium, quæ altiſſimas habent ſubſtructiones,in aquas magno impetu deſiliunt; mirum quomodo non collidantur. Habent autem hoc Ægyptij,
quòd

quòd ad miraculum vſque, egregiè & longo temporis in- *Ægyptij natatores egregij.*
teruallo natare poſſunt: cui rei à teneris aſſueſcunt, non
ſolùm per canales vrbis, ſed per Nilum ipſum natantes.
Sæpiùs videre eſt, aliquem puero vnius anni brachijs im-
poſito, & manibus collum amplexante, fluuium tranare.
Quòd ſi puer aliquantum ſuccreuit, huic manum ſuppo-
nens, & aliquando ſubtrahens, cum natare docet, ipſe al-
tera manu aquas ſulcare contentus. In profluentibus ergo
iſtis per vrbem, magna ſemper hominum conſpicitur
multitudo. Nonnulli ex ædium feneſtris, à prӕternaui-
gantibus neceſſaria coëmunt, bellaria præſertim, ſaccha-
rum, & varios arborum fructus, pretio per funem demiſ-
ſo, & merce retracta. Ex ædium itidem feneſtris, vrnis al-
ligatis, aqua ſurſum fune attrahitur, quæ res vulgo ma-
gnam oblectationem præbet, cùm aquam inemptam pro
domeſtico vſu habere quiſque poſſit. Dum itaque aquæ
fluxus per vrbem continuatur, quod ad dimidium vſque
Nouembrem durat, nauiculis omnia complentur. Cete-
rùm aqua canalium prædictorum, vrbem præterlapſa, in
Deltam non influit; ſed ad partem dextram Orientem ver-
ſus, magnum terræ tractum inundat; in quo præcipuæ
Cæſaris & Baſſæ villæ continentur, quarum aliquot millia
eſſe perhibentur. Nam vltra Deltam, quæ regio viginti *Delta Nili.*
millia villarum complectitur, ſunt plurimæ in Ægypto
infra & ſupra Cairum villæ, quarum campos & agros Ni-
lus inundat. Earum ad quadraginta millia eſſe, affirmant *Villarum in tractu Cairi multitudo.*
pro certo incolæ. Volunt nonnulli, totum hunc circui-
tum eſſe terram Geſſen, quam Pharao Patriarchæ Iacob *Terra Geſſen.*
attribuerat. Tanta autem rerum omnium hîc prouenit *Gen. 17.*
vbertas, cùm annus eſt fertilis; vt incolæ tributo, quod *Ægypti vbertas.*
magnum eſt, perſoluto, & annona pro victu repoſita,
(nulla autem pars orbis, præter Chinam, quæ à frequentia
commendatur, Ægypto eſt magis populoſa: quod nemo
facilè crediderit, niſi qui rem oculis habuerit ſubiectam)

magnam inſuper partem extra Ægyptum diuendant tritici, orizæ, ſacchari, dactylorum, caſſiæ, & reliquarum frugum:quarum pretium duobus millionibus æſtimatur. Ea nobis ipſimet Chriſtiani negotiatores Europæi retulerunt, qui certam rei notitiam habent, quandoquidem non ſolùm merces diuerſas,ſed res etiam ad victum pertinentes,aſſiduè pertractant.

Obambulabam perluſtrando ciuitatem, quòd dies Lu- 21.
næ eſſet,quâ & die Iouis mercatus publici eſſe conſueuerunt. Plurimæ & diuerſæ merces hîc venum exponuntur,animalia quoque omnimoda.Hominum ex omni nationum genere ingens vndique concurſus. Non vana de ciuitate hac circumferuntur, quòd propter hominum promiſcuam multitudinem,difficilis ſit per plateas tranſitus, quas pedites, equites & iumenta paſſim complent, meretrices præſertim,cultu elegantiore,facie tamen tecta mulis inſidentes.Earum(nam, vt ferè vbique,ab eis vectigal exigitur) numerus ad centum millia pertingit. Mulieres ceteræ,quę viris ſunt nuptę, in publicum prodire non poſſunt,ne ad Moſchæas quidem.Neç feneſtra illis in plateam proſpectare liberum,niſi per craticulas ligneas.Sunt fora publica, in quibus Æthiopes mares & feminæ, iuuenes, mediocres,& ſenes,proſtant venales. Erant ibi tunc viri ſeptingenti,mulieres ſexcentæ; omnes nudis corporibus,præterquam quòd adultiores,idque feminæ tantùm, vili aliquo panno pudenda cooperiunt. Omnes aures perforatas habent,quidam & nares,à quibus globulus vitreus dependet. Inter feminas plurimæ ſunt, quæ labium inferius perforatum gerunt,cui circulus inſeritur, cum annexo globulo,qui ſi ponderoſior eſt, os adeò diducit, vt dentes appareant: res viſui permoleſta. Valdè vili pretio mancipia hæc veneunt. Nam decem ducatis aureis, puer vel puella,quæcumque emptori placuerit,comparatur.Chriſtianis tamen, ſub pœna capitis, ſeruos educere prohibitum.

tum. Mauri vel Aethiopes eiuſmodi ex Barbaria aduehuntur: & Algieri vel Tripoli Barbariæ primùm venales exponuntur. Inde mari Alexandriam, vel Roſſettum, poſteà per Nilum Cairum deferuntur. Vno eodemq́ue in mercatu, ad aliquot centena proſtant; illicò tamen diſtrahuntur. Quamobrem ſæpiùs etiam aduehuntur. Qui mancipium marem feminámve emerit, liberum eſt illi, quidquid cum eo adlibuerit, agere, (Hunc, inquiunt Turcæ, ego pecunia mea propria emi) vel ſeruare vel mactare hominẽ poſſunt. prout multi iracundi & furibundi, multos interficiunt. Puniuntur tamen propter facinus. Omnia quæ quis concupiuerit, tam diebus mercatus, quàm extra, venalia in magna copia reperiet. Incidi tunc temporis in vnum, qui Maſlok comedebat, ſedẹns ad propoliũ, in quo puluis prẹdictus, qui eſt ſubuiridis, vendebatur: cuius etiam partem, ſi vti vellemus, nobis propola offerebat. Is qui puluerem hunc hauſerat, manibus circa caput aliquid quaſi prendere velle videbatur, oculis contortis, & homini furioſo ſimilibus proſpectans, nihil loquebatur. Querebam quidnam hoc eſſet. Reſpondit propola, hominem capitis dolorem maximum habuiſſe, & ſumpto puluere iam conualuiſſe: videri quandoque illi, quaſi ſub arboribus conſtitutus, fructus decerpat; vnde apparet, cum illo iam meliùs agi. Mirum certè. Videbamus omnino, miſerum illum furore correptum, iſte verò conualeſcere illum aſſeuerabat.

Maſlok potus & cibus.

Qui Maſloko vtuntur, in quamdam veluti phrenesin incidũt, præſertim ſi vinum deſuper bibant. Cúmque vina ſint hîc valdè potentia & fumoſa, etiam ex racemorum eſu, Turcæ quaſi capite turbato in furias aguntur.

Magnam ciuitatis partem obequitaui; relicta arce ad læuam, extra portam, ad vnam Moſchæam peruenimus, quæ Magara vocatur: in quam Chriſtianis ingredi licet, dato aliquo honorario, & calceis detractis. Sunt enim hîc veterum Ægyptiorum ſepulchra. Tota hæc Moſchæa in rupe eſt exciſa, antra & cryptas plurimas, quæ longiſſimè extenduntur, habens. Inde profecti, conſcendimus prææltum montem è regione arcis; è quo maior pars vrbis, & ſub-

Magara Moſchæa, ſepulchris Ægyptiorum clara.

ſuburbia, in quibus tot Moſchæas eſſe diximus, optimè conſpiciuntur. Res eſt oculis periucunda, præſertim quòd per omnes vrbis partes, & extrà, quàm latiſſimè proſpectus patet, ingens arborum dactyliferarum copia, ædificiorum culmina diuidit, noua ciuitate dumtaxat excepta, quę non adeò frequẽtes eiuſmodi habet arbores, quæ proceritate etiam turrium altitudinem ſuperant. Quanta ſit

Palma arbor. palmæ arboris elegantia, nullus ignorat. Attollitur enim rectà in altum, comam in cacumine habet: dactylorum autem fructus, non inter folia, ſed ſuis inter ramos palmitibus ad ipſam arborem, tamquam viſcus apud nos, innaſcitur. In hortos etiam proſpectus peramœnus patet, quorum circa ciuitatem ipſam infinitus eſt numerus: in qui-

Saccharum. bus ſaccharum ſeminatur, & creſcit vt arundo, niſi quòd canna media, cui ſuccus ineſt, craſſitiem vnius brachij obtinet. Sunt tamen & graciliores. Horti aſſiduè boum opera, vt ſuperiùs dictum eſt, irrigantur. Saccharum ad maturitatem perducitur ſub finem Octobris, vt & dactyli: quamuis ij maturiùs etiam in Septembre colligũtur: neque pinguiori terra vel rigatione, vt ſaccharum, indigent, cùm in arenoſo ſolo proueniant, & ardore Solis gaudeant, qui radices ſabali calore fouet ac planè decoquit. Quamobrem in Syria & circa Alexandriam dactyli non adeò præſtantes obueniunt, quòd minus Solis habeant. Hic verò Cairi ſunt planè maturi. Recentes ſunt valdè dulces, habentes modicam nihilominùs acredinem adiunctam, ſapori non ingratam. Ex vna arbore tantum fructuum prouenit, quantum implendo vno cereuiſiario noſtro dolio ſufficeret. Quòd verò nonnulli aſſerunt, palmam non niſi centeſimo ab inſitione anno dactylos producere, mera eſt fabula. Nam vt & ceteræ arbores, in tertio vel quarto anno fructificant, præſertim ſi ſint depreſſiores. Tria ſiquidem ſunt earum arborum genera. Vnum humile, quod dactylos communes profert: alterum

rum productius, vt noſtra pyrus, quod dactylos flaueſcẽtes & rotundos gignit, optimi ſaporis, ſed non ita multùm durabiles, cùm facilè marceſcant. Tertium genus in magnam proceritatem excreſcit, oblongos & ſapidos habens fructus: quales ad noſtras regiones non deferuntur: ſed ex primo genere tantùm. Arbores proceræ, in centum vſque annos fructificant, poſteà ſterileſcunt; vnde apparet centum iam annos compleuiſſe, quando fructibus carent. In bonitate arborum, & cura adhibenda, vt & in ceteris, permultum eſt poſitum. In eodem monte eſt parua Moſchæa, quam Sexain vocant: hîc cùm proſpectu ciuitatis oblectaremur, miſit ad nos Santon, vt illi aliquid contribueremus. Erat tunc ibi mecum Chriſtianus quidam, morum regionis peritus, hic vetuit illi dari aliquid initiò, vt nos recrearemus, & videremus quàm libenter Turcæ pecuniæ cauſſà faciant omnia. Cùm itaque nihil illi dediſſemus, miſit ad nos, quòd vellet nos ad Baſſam deferre, tamquam exploratores, qui ciuitatem ex inſolito loco circumſpiceremus. Permiſimus vt faceret. Conſcenſo igitur aſino homuncio ſenex, in viam ſe ſubitò dedit. Nos viciſſim ciuitatem verſus ad dextram progrediebamur, quà ad mare rubrum iter eſt: cumque aliquantulum promouiſſet, ſubſiſtebat, & reſpectabat, ſi fortè illi aliquid mitteremus. Nos per interualla denarios illi aliquot ſubmittebamus, qui cùm pauci illi viderentur, ſubinde aſinum propellebat, & nos ad portam vſque ciuitatis eum venire permiſimus. Tandem aliquot ei groſſis numeratis, gratias nobis egit, & contentus, Baſſam non conueniens, reuerſus eſt, ſuccuſſione ſenex, ſatis, vt apparebat, fatigatus.

Turcæ pecuniæ cupidi.

Santones eiuſmodi, qui nudi incedunt, quos anteà quoque Damaſci me vidiſſe ſcripſi, in Cairo ſunt quàm plurimi: ſunt & alij diuerſi; ſed ij ceteris turpiores, qui pudendis planè detectis obambulant. Manè quodam tem-

Santones nudi incedunt.

pore cùm extra ciuitatem eſſemus, incidimus in quemdā ex ijs iuuenem, qui deuotionem ſuam turpiter & mirabili ratione peragebat. Nam quandoque verſus Solem ſtando, eum inſpiciebat, expanſis brachijs: interdum ſeſe inclinabat, & motus quoſdam, vt mente captus, edebat. Vidimus deinde & alium paulò pòſt: cumque hominis inſaniam (quod iſthîc non ſatis tutum) rideremus, quòd circa ventrem & femora turpiter manibus comploſis luderet, ipſe quoque nos intuitus cachinnum ſuſtulit, & nos præterijt. Hi more pecudum per ciuitatem vbique oberrant, & quidquid illis placuerit, pro victu quotidiano liberè auferunt, vtpote panem & fructus vbi venduntur. Aquam etiam obuijs eripiunt, ſi longiùs abſit. A quo verò victualia eiuſmodi rapiunt, is factum pro ſingulari gratia & felicitate reputat, quòd vir ſanctus tale quid ab eo poſtulauerit. Et quoniam per Cairum, in lagenis coriaceis, aqua venalis circumfertur, videre mihi contigit, Santonem eiuſmodi nudum, à quodam lagena accepta, aquam bibiſſe (quod & alibi vidi;) venditor verò aquæ caput inclinabat, manus complicatas attollebat, quòd illi tanta felicitas oblata eſſet, exultabat. Narrarunt nobis Chriſtiani, qui à multo tempore in partibus illis degunt, idipſum & Turcę affirmabant, quod hîc apponere libuit, nempe Santones iſtos nudiuagos in propatulo cum mulieribus coire, adhibitis quibuſdam turpiſſimis ſuperſtitionibus; quas, ne honeſtæ aures offendantur, prætermittere ſatius fuerit.

Incipiens à ſuburbio, quod verſus mare rubrum porrigitur, totam ciuitatem in longum pertranſiui: & quamuis aſino calcaria ſuperadderem, qui gradarij in morem paſſu laxiore ferebatur, vix tamen duabus horis finem nouæ ciuitatis attigi; inde per vrbem veterem, & poſtremum ſuburbium vſque ad ſepulchra Iudæorum, integra hora equitando conſumpta. Quater longitudinem vtriuſ-

que

que ciuitatis, & ſuburbiorum, emenſus ſum trium horarum ſpatio, idque adproperando: vnde comperi illam ad tria noſtra milliaria extendi, quandoquidem non rectà ſemper proficiſci, ſed quandoque propter plateas, circumitione vti oportuit. In ſupradicto ſuburbio, quod verſus mare rubrum tendit, extat theatrum, per quod via publica protenditur; ſed longè alia ratione, quàm in Europa vidi, conſtructum. Nam in latitudine vix centum habet cubitos: in longitudine, vt qui menſurarunt fatentur, tria cubitorum millia obtinet: vnde apparet hippodromum olim fuiſſe, vbi curſus equorum & curruum inſtituebatur. Gradus ab vtroque latere, in quibus ſpectatores conſidebant, pauci, nec ij ſublimes. Moſchææ omnes turritę, quarum maximus, vt ſuprà dictum eſt, habetur numerus, in ipſo cacumine tholos erectos habent: vna tantùm in tota ciuitate, quæ theatro huic vicina eſt, tholo caret: cuius rei cauſſam hanc adferunt: Ædificium hoc, prout videre eſt, antiquiſſimum, ſepultura Ægyptij cuiuſdam Magi fuit: qui ſub ipſo dictæ fabricæ tholo, intus hieroglyphicis Ægyptiorum literis, ſenſum hunc inſculpi fecit; Caput cerebro carens, nullius eſt valoris. Multis annorum centenis præterlapſis, delubrum hoc integrum permanſit, donec Selimus Primus Regnum & ciuitatem hanc occupauit: quo tempore Magus quidam Moſchæam hanc ingreſſus, & ſenſu characterum intellecto, Selimum adijt, ſibique fanum eiuſmodi donari petiuit: quod cùm ab Imperatore, victoria tanti Regni potito, non difficulter obtinuiſſet, tholum eiuſdem Moſchææ diruit, ſub quo ingentem auri reconditi vim reperit: cuius pretio, domos, hortos, & alia id genus coëmit, potenſque & prædiues euaſit. In cuius beneficij monimentum, tholum delubri apertum reliquit, quod in hanc diem eo etiam ſolum in omni ciuitate caret. Res conſideratione digna, quòd cùm omnia fana, eamdem ſtructurã tholo ſuperimpoſito obtineant,

Cairus ad tria milliaria noſtra protenditur.

Theatrum hippodromicum.

Moſchæa abſque tholo.

vnicum

vnicum hoc eo ſit deſtitutum. Habet feneſtram inferiùs verſus plateam, intus aſpectum admittentem. Non adeò magnum quidem, ſed lucidum eſt, portam ſemper clauſam habens. An aliquas hîc Turcæ ſuperſtitiones ſuas peragant, incompertum eſt. Nec enim, vbi ſepulturæ ſunt, libenter ingrediuntur, ſed Santones tantùm: vulgus aut raro aut numquam.

Manè ſummo, cum Conſule Mariano, conſcenſa ſcapha, per canalem maiorem, qui hoſpitium meum alluebat, ſecundo flumine ferebamur ad dimidium extra ciuitatem milliare. Apud palatium Gaurea conſcendimus aſinos; indeque non adeò magno milliari confecto, peruenimus ad villam ſatis frequentem, quæ vocatur Natarea. Hæc autem eadem eſt illa, in qua beatiſſima Virgo mater, cum filio puero Saluatore noſtro, cùm in Ægypto eſſet, Matth. 2. per annos ſeptem, vt Theologi ſentiunt, habitabat. Eſt hîc antiquiſſima domus, in cuius parte nunc etiam viſitur in muro receptaculum quoddam, inſtar armarij, longum & latum cubitum vnum, in quo Deipara Virgo filium Redemptorem noſtrum recondebat. Sub quo eſt paruum altare, vbi Sacrificium Miſſæ celebrari ſolet. Nam quamuis Turcę locum etiam hunc plurimùm venerentur, habeantque Moſchæam in vicinia; nihilominùs, ſingulari quadam ordinatione diuina, Catholicis Sacerdotibus, ab immemorabili tempore Sacra hîc peragere licet: & eadem die, quæ fuit Dominica, celebrauit ibidē in noſtra præſentia Franciſcus Saſſus, Societatis IESV Theologus. Non procul à prædicto loco, eſt ibidem fons aquæ viuæ, & quidem vnicus hic in tota Ægypto, aliquot vlnas latus & longus, ac ſatis profundus, valdè frigidus & limpidus. Paulò pòſt, aliquot cubitorum ſpatio interiecto, rota per tubulos eamdē aquā irrigandis hortis miniſtrat, quorum in hac villa non exiguus eſt numerus. Quoniam aqua huius loci eſt optima & clara, eius potu Baſſæ & Sangiaci dele-

Natarea villa.

delectantur, ob idque per camelos ſibi deferri eam procurant. Ad bonum iactum lapidis ab eadem domo, eſt ficus agreſtis craſſa & procera, quam ficum Pharaonis appellant. *Ficus Pharaonis.* Hæc arbor, diuino quodam miraculo, ab ipſis radicibus vſque ad ſummitatem fiſſuram habet tam notabilem, vt ſi conſtringi poſſet, aptiſſimè in vnum coïret & coniungeretur. Nam vbi in vna parte eminent extremitates, in alia concauitatem proportionatam retinet. Ad radices in ipſo arboris trunco, eſt quaſi conclaue quoddam paruum, quod nulla arte humana, in tam vaſta arbore pręſertim, fabricari potuit. Ad eam cùm beatiſſima Virgo perueniſſet, repentè arbor miraculosè diſſiliens nouæ hoſpitæ ſtupendam manſiunculam præbuit, in qua cum cæleſti puerulo tamdiu lateret & quieſceret, dum pius & ſolicitus Ioſeph habitationem aliquam in pago inueniret. Intuentibus certè magnam arbor hæc præbet admirationem: intra cuius concauitatem, Turcæ lampadem habent appenſam. Locum enim in magna habent veneratione, & fatentur, id quod cuiuis intuenti liquet, miraculosè fiſſuram eam fuiſſe apertam, in quam, Dei Spiritus (ſic enim illi Chriſtum appellant) vnà cum matre diuerteret. Arbor hæc ſita eſt in * horto, in quo balſamum proueniebat, cuius etiam exſtant plantulæ duos circiter cubitos altæ, ſed exaruerunt omnes. Nam Aſſan Baſſa, prædeceſſor Imbraimi huius, qui meo tempore prouinciam adminiſtrabat, Æthiopem quemdam qui curam balſami habebat, quòd magnam pecuniæ vim collegerat, præfocari iuſſit: quo factum eſt, vt nullo, qui arborum eiuſmodi curam gerere noſſet, reperto, penitus deperirent. In Felici tamen Arabia, Imperatore Solimanno procurante, balſamum in copia prouenit, ex hoc horto, vt plurimùm, tranſplantatum: quod etiam Mechâ per Carauanam aduehitur, cuius mecum bonam quantitatem aſportaui.

* Hiſtorici nonnulli Hortos eiuſmodi, Natareenſes proprio nomine vocant, vt Augerius Giſlenius Busbequius legationis Turcicæ Epiſt. 4.

Balſami arbores.

Rediјmus deinde pro prandio ad palatium Gaurea, & ad læuam conſpeximus Carauanam cum aliquot centenis camelorum progredientem verſus ciuitatem Sues, quæ ſupra mare rubrum eſt poſita. Palatium hoc ideò Gaurea vocatur, quòd à Sultano Gauro, potentiſſimo Ægypti Rege, magno ſumptu exædificatum fuerat, vnà cum eleganti Moſchæa, duobus prææltis tholis conſpicua, in qua etiam ſepulturam accepit: quæ poſt Moſchæam Aromele (de qua dicetur inferiùs) pulchritudinis primas obtinet partes. Palatium hoc cumprimis elegantes porticus habet, magnis & pulchris columnis ſuſtentatas. In medio eſt piſcina quinquaginta cubitos lata & longa, ſex profunda: quam prædictus Rex, quoties aulæ ſuæ & populo ſolenne epulum exhibebat, quod ſæpiùs fiebat, aquâ ſaccharo conditâ implere conſueuerat; vt inde quilibet quantum volebat, biberet. Quamobrem ex omni parte, gradus marmoreos habebat, per quos aqua decreſcente, ad hauriendum & bibendum deſcendebat populus: cui ſub porticibus cibus apponebatur, ipſo Rege ex habitatione ſuperiori proſpectante, quam modernus Baſſa Imbraimus quandoque inhabitare ſolet, cùm per foſſam Nili commodè nauigio huc peruenire poſſit.

Palatium Gaurea.

Caſſiæ arbor.

Apud prædictum palatium, eſt procera Caſſiæ arbor: qua in tota Ægypto celſior non habetur. Tiliæ magnæ ſimilitudinem habet, proceritate & craſſitie ipſius conſiderata. Sub veſperam aduerſo flumine in ciuitatem reuerſi ſumus, perluſtratis aliquot palatiјs & hortis elegantioribus, qui profluenti adiacebant. Diebus deinde ceteris, loca ciuitatis obibamus, quæ aſpectui ſemper aliquid nouum obiјciunt. Circumſpiciebamus inſigniores Moſchæas, eas tamen non ingredientes: quarum ſunt hæ primariæ. Vna eſt, veluti apud nos Cathedralis, Giamalaſar nuncupata: vbi Turcicus Patriarcha & Santones habitant. Habet areas octo, quarum duæ ad aliquot cubitorum

Moſchææ Cairi celebriores.
Giamalaſar.

rum

rum centena extenduntur. Eam, quòd aliquoties circumiuiſſem, intus per feneſtras aciem oculorum diligenter dirigens, magnitudine ciuitatem Lublinenſem excedere, auſim affirmare. Habet enim in circuitu vnum bonum milliare Italicum. Patriarcham hunc illorum, ſæpiùs per ciuitatem mulâ furui coloris obequitãtem vidi, quam Aſſan Baſſa duobus Cecchinorum millibus emerat. adeò mulæ hîc magno pretio venduntur: quandoquidem magnitudine cum Italicis Curſeris certant. Septem eius filij illum comitabantur; quatuor, iam canis aſperſi, antecedebant; tres verò eum ſequebantur. Omnes autem Santonum dignitate præfulgebant. Ipſe ſtatura parua, benè compacta, humeris vltra modum latis. Cidarim gerebat magnitudine incredibili, quæ extra vtrumque humerum, ad quartam cubiti partem protendebatur. Mirum quomodo tantum pondus in capite ſufferre potuerit. Veſtem exteriorem oblongam ex panno violaceo deferebat. Vidimus & Vicepatriarcham eiuſdem, adeò ſuæ perfidiæ zeloſum, vt in Chriſtianos prætereuntes exſpueret, tacitè aliquid obmurmurans; &, vt exiſtimabatur, maledicta & execrationes in Chriſtianos iaciens.

Mulæ Cairi magni pretij.

Patriarcha Turcarum.

Altera Moſchæa magnitudine notabili, verſus arcem progrediendo, eſt ea, quæ Zuele nominatur: cui porta adiacet Bab dicta. Sed coniunctis duobus vocabulis Babzuele porta vocatur: in qua Selimus Primus Turcarum Imperator Sultanum Campſonem, aliàs Tombeium, laqueo ſuſpendi fecit, anno milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, die Aprilis vndecima: in cuius rei memoriam, etiam nunc ſontes, magna ex parte, quod ſæpiùs vidimus, ibidem ſuſpendio afficiuntur. Et quamuis aliquis ſupplicio eiuſmodi affectus dependeat; ſubtus nihilominùs per eamdem portam pertranſeunt homines. Nam & latro ſtrangulatus, altiùs alligatur; & portam tranſituris, circuitus remotior permoleſtus eſſet.

Zuele Moſchaa.

Sultanus Tombeius ſuſpenſus.

Saraſſia Moſchaa.

Tertia vocatur Saraffia: in qua per portam introſpicientibus apparet in pariete affixa peruetus galea: quæ fuiſſe traditur Iacobi Regis Cypri, in bello quodam ab Ægyptijs prærepta. Antiquitus, num ratione huius galeæ, vel aliquo alio iure incertum, Reges Cypri annuatim Sultanis Ægypti duodecim Cecchinorũ millia pro tributo pendebant. Et eo nomine à Venetis Turca pecuniam hanc exigebat: tandem lupino iure, ipſum Regnum occupauit.

Galea Iacobi Regis Cypri.

Cyprus quo prætextu Venetis erepta.

Aromele Moſchaa.

Quarta Moſchæa Aromele, quæ etiam Czerkaſſiorum appellatur, eſt ante ipſam arcem, magnitudine & elegantia ceteras omnes exſuperans, quam Aſſan Sultanus exædificauit. De modo, quo fuerit conſtructa, Annales Ægyptiorum hæc habent: Aſſan tyrannus, vir callidus & auaritiæ deditus, cogitans qualiter fanum aliquod ædificij magnificentia conſpicuum, nomini ſuo, abſque ſumptu grauiore conſecrare poſſet, hoc conſilium adinuenit. Proclamari vbique fecit, ſe conſtituiſſe Deo templum auguſtiſſimum cõſtruere: quod opus vt tanto feliciùs perficiatur, velle ſe publicam eleëmoſynam, omnibus vndecumque venientibus, abundanter erogare: cui contribuendæ locum & diem certam præfixit. Eſt area ingens ſub arce ad læuam, quæ muro tantùm à dicta Moſchæa diſtinguitur; in qua nunc Carauana Mecham perrectura colligitur, magnæ hominum multitudinis capax, in qua meo tempore ad duodecim aduenarum millia congregata, iter Mecham verſus adornabant. Huc infinitus hominum numerus, ex tota Ægypto, illiſque adiacentibus Regnis & ditionibus, confluxerat. Aſanus autem induſiorum & tunicarum ingentem vim parari curauit. Ab hac igitur tam vaſta area, per muri aliquot portulas, ad aliam in qua nunc eſt dicta Moſchæa, homines eleëmoſynam accepturos, ſingillatim tranſire præcepit: quam vt quiſque ingreſſus, & ab aliorum conſpectu auulſus erat, ſtatim omnibus indumentis ſuis ſpoliatus, ea ibidem relinquere, atque ita indu-

Id Turcæ pro certo affirmant, ſibiq; credi volunt.

induſium & tunicam nouam pro eleëmoſyna accipere cogebatur. Ad eum modum ex priore illa area, in poſteriorem tranſibatur, ignorantibus interim, qui in area remanſerant, quid cum illis, qui aliam ingreſſi erant, ageretur: quos amplam ex liberalitate Regia eleëmoſynam accipere arbitrabantur. Et licet quilibet, noua tunica reſtituta, ſuos veteres pannos libentiùs retinuiſſet (cùm vſitatum ſit iſthîc pecuniam induſio aſſutam, vel ſub cidari inuolutam, deferre) compellebatur tamen veteribus relictis, noua veſtimenta induere, & abire. Quamuis autem vulgus illud, eiulatus & clamores inconditos in Sultanum ederet, vbi tamen omnes in aliam aream tranſierant, indumentis ſuis exſpoliati, mox igne iniecto eadem illa concremari iuſſit: quibus abſumptis, tantam auri & argenti vim reperit, quanta ad excitandam illam ædificij molem ſufficiebat: ex cuius fabrica apparet, magnam tunc illum pecuniæ ſummam per fraudem collegiſſe, qua quod conſtituerat, egregiè perfecit. Sit fides penes illos, qui hæc ita ſe habuiſſe affirmant.

Id ea de cauſa Turcę faciunt, quòd ſibi parum fidunt. Tenuiores verò, qui certas ſedes non habẽt, nec arcas, vbi ſua recondant, pecuniolã, ſi quæ illis eſt, neceſſariò ſecũ ferre coguntur.

Quinta eſt Moraſten, vbi eſt pro infirmis Xenodochium, perampla itidem, rubeo alboque colore exteriùs depicta.

Moraſten Moſchea.

Sexta Igamaliſſen, vaſta ſatis & conſpicua.

Igamaliſſen.

Septima Giamachiſon, quæ altiorem præ ceteris omnibus turrim habet adiunctam.

Giamachiſon.

Cùm omnes hæ Moſchææ, verſus plateam, feneſtras habeant apertas, crate tantùm ferrea communitas, equo vel aſino vectis, quid intus agatur, facilè patet proſpectus. Sæpiùs vidimus iſthîc Santones cum alijs, prandium vel cœnam, humi pro more ſedendo, ſumere: interdum ſericum, rotæ circumactione, vbi oblongior eſt Moſchæa, diduci; & fimbrias pro ornamentis veſtium, & cetera eiuſmodi parari, quę abſque maiore aliquo ſtrepitu perfici poſſunt.

SEPTEMBER.

Prima die Septembris, Ioannes Scholcz, chirurgus excellens, quem habebam mecum, poſtquam in morbum, cùm Damaſco exiremus, incidiſſet; & podagra aliquamdiu vexatus, cùm non eam, quam debebat, valetudinis ſuę curam gereret, in dyſenteriam prolapſus eſſet, hora circiter decimaſeptima mortuus eſt. Vixdum ſpiritum exhalauerat, ſubitò Iudæus accurrit, vt à mortuo, Cæſari vectigal perſolueremus: cumque quid moris eſſet ignorare-

A defunctorum ſepultura tributum datur.

mus, à Conſule Mariano edocti ſumus, ſolui à defuncto debere. Iudæus volebat, vt tamquam à negotiatore Cecchini ſex numerarentur. Sed cùm conſtaret eum mercatorem non fuiſſe, tres tantùm Cecchinos accepit. Sepultus eſt extra ciuitatem, in parua Cophtorum ſeu Chaldæorum Eccleſia. Nam cùm non eſſet Catholicus, non potuit, vt alij, in Eccleſia beatæ Mariæ in veteri Cairo ſepeliri: quod templum etſi quoque Chaldæorum ſit, habent nihilominùs & Catholici ibidem ad læuam magnam Capellam, vbi ſepeliuntur, & Miſſa celebratur. Mos igitur talis hìc inualuit, quòd à quolibet homine vita functo, iuxta conditionem eius tributum penſitatur, à noſtris præſertim Europæis. Si Conſul mortuus fuerit, quindecim Cecchini ſoluuntur. A quolibet Iudæo, groſſi aliquot: à Chaldæis itidem, quorum magnus eſt hìc nume-

Patriarcha Chaldæorũ & Abyßinorum idem.

rus, penditur etiam aliquid. Habitat enim hìc illorum Patriarcha, qui idem eſt & Abyſſinorum. Mirum autem eſt, cùm in religione diſſideant, quòd nihilominùs vnum Patriarcham agnoſcant. Vtraque natio die octaua circumciditur, quinquageſimo verò à natiuitate ſua die, vnuſquiſque eorum baptizatur. Circumciſionem quidem adhibent, quòd eam ſeruare Deus Hebræis mandauerit; Baptiſmum verò, quòd poſt reſurrectionem Dominicam, hac ipſa die Spiritus ſanctus in Apoſtolos deſcenderit. In

ſumma,

ſumma, ab omnibus mortuis, ſolis Turcis dumtaxat exceptis, tributum Cęſari dependitur: quod ingentem pecuniæ ſummam efficit, vt quidam affirmant, & veriſimile videtur, propter tantam hominum ex diuerſis nationibus multitudinem.

4. Fui in arce, quæ in monte ſatis alto poſita, muro valido ex lapide quadrato vndique præcingitur; habetq́ue turres rotundas per circuitum. In medio eius ad læuam eſt propugnaculum, in area non ita magna erectum, habens in angulis turres quatuor rotundas ex lapide ſecto: foſſa murata circumdatur. Paulò vlteriùs eſt palatium, quod Baſſa inhabitat, ſatis elegans, & habet aream ſpacioſam. Ad læuam, in arcis ingreſſu, prope ipſam portam eſt longa porticus, quę ad parietem ſcamnum habet pręaltum, cum ſcabello ex lapide quadrato. In hoc ſuperiore ſcamno, ſub pœna capitis, nemini ſedere licitum; eò quod Selimus Primus, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, die vigeſima quinta Ianuarij, occupata Cairo, arcem hanc cum triumpho ingreſſus, equo deſiliens, in hoc ipſo ſcamno primùm ſedit. Ob cuius rei memoriam in veneratione habetur. In ſcabello tamen ſemper magna hominum ſeries conſidet. In eadem arce eſt itidem elegans Moſchæa, deforis expolita, quam Solimannus quidam Baſſa, cùm Cairo præeſſet, conſtruxit: in qua ſucceſſores eius ſuas ſuperſtitioſas deuotiones peragere ſolent. Arx hæc cum propugnaculo, quod pro arce itidem reputatur, eſt magnitudine cumprimis notabili: quam Itali ciuitati Treuiſanę, in Foro Iulij, parem faciunt in circuitu.

Arx Cairi.

Selimus Primus Cairum occupat.

Fui iterùm in arce. E regione ſupradicti propugnaculi, ad dexteram eſt peruetus palatium Ioſeph filij Patriarchæ Iacob, ab eodē dum Ægyptum gubernaret conſtructum: nunc non inhabitatur, patetq́ue per illud aditus ad vlteriores habitationes. Columnis magnis ex vno lapide integro formatis ſuſtentatur. Structuram habet mirabilem,

Palatium Ioſeph.

varia

varia ſculptura exornatam, omni ex parte adhuc integram. In omnibus Cairi ædificijs ea ratio fabricæ ſeruatur, vt in ſumma ædium parte, magna rotunda vel quadrangularis feneſtra, ad vitandos æſtiuos calores, habeatur: infra quam aliæ itidem feneſtræ eo ordine diſponuntur, vt ventus liberè hinc inde perflare poſſit. Simili modo & palatium hoc, habet quidem ſupernè in medio eiuſmodi rotundam feneſtram triginta circiter cubitorum magnitudine, ſed in angulis concamerationum, aliæ feneſtræ, quibus admittitur ventus, adeò mirabili artificio ſunt apertæ, vt etiamſi extremi calores incumbant, habitatio tamen illa ſemper ſit frigida. Ab eodem palatio ad ſiniſtram ſuperiùs procedendo, prope habitationem Baſſæ, eſt
Puteus Ioſeph. puteus, quem idem quoque Ioſeph fabricarat, adeò ſtupendo & admirabili opere, vt nunc tale quid à quoquam extrui poſſe, ſit prorſus impoſſibile. Eſt forma quadrangulari: cuius latus quodlibet viginti cubitos complectitur. Profunditas verò ipſa trecentorum cubitorum eſt. Centum & quinquaginta cubitis, videlicet ad medium vſque, non ſolùm commodè inferiùs deſcendere, ſed iumento quoque vehi licet. Nam cùm puteus totus in rupe ſit exciſus, curritoria in rupe ſunt itidem exciſa; quæ puteum ambiunt, & per decliue in profundum, per quadrilatera deducunt, vt ſecurè & nullo negotio, equo inſidendo, ad imum deſcendi poſſit. Curritoria eiuſmodi ſunt quatuor cubitos lata: habentq; lumen copioſum, quandoquidem feneſtræ ſunt exciſæ verſus puteum; qui cùm ſit tanta latitudine, ſufficiens lumen, per curritoria deſcendentibus, miniſtrat. Itaque boues ad medium hoc putei deſcendũt, qui ab ipſo putei fundo, centum quinquaginta cubitis, vrnis ad funes alligatis aquam ſurſum extrahunt. Puteus autem ipſe ex quo aqua educitur, non quadrangularem, vt ſuperior illa, ſed rotundam formam obtinet, habetque per diametrum, latitudinis cubitos decem. Porrò aqua
ex

ex puteo iſto interiore extracta, in receptaculum ſeu caſtellum, quod inſtar piſcinæ ad latus putei, in eadem rupe magnis impenſis exciſum, decem & aliquot vlnas in longitudine, totidemque in latitudine habet, infunditur. Ex piſcina verò, centum & quinquaginta cubitis, per ſuperiorem quadrilateram putei partem, à bobus ſuprà trahentibus, educitur, & in lapideos canales exoneratur, per quos deinde ad arcem ſuperiorem, vbi Baſſa habitat, in cubicula, & vbi neceſſitas exigit, per aquæ ductus opportunos commodiſſimè deducitur. Ad aquam huiuſmodi extrahendam, ſunt aſſiduè quadraginta boum paria deſtinata, quæ die nocteque huic operi alternis vicibus incumbunt. Viginti paria inferiùs deducuntur: vbi quodlibet par quatuor horis laborat: viginti alia ſuperiùs, per horas totidem, attrahunt. Non cuiuis autem paſſim puteus hic videndus obijcitur, cùm ſuperſtitione quadam hîc Turcæ ducantur, quòd aqua hæc Baſſæ, & aulæ ipſius vſibus deſeruiat. Credunt enim, quòd Chriſtianorum oculis eæ res faſcinentur, quibus illi libenter vtuntur. Vnde & equum, quem in delicijs habet Turca, Chriſtiano videndum non priùs exhibet, niſi nugas illi quaſdam applicuerit, quibus faſcinationem depelli poſſe arbitratur. Ego quòd putei huius Magiſtro honorarium quoddam obtuleram, videre miraculum hoc permiſſus ſum: deſcendique ad putei dimidium, vbi boues aquam eductam in piſcinam ſiue caſtellum effundunt.

Turcæ à Chriſtianis faſcinari ſe credunt.

Scapham ingreſſi, per foſſam principalem hoſpitio meo adiacentem aduerſo flumine ad eum locum delati ſumus, in quo Baſſa aggerem perruperat, qui in veteri vrbe, vt iam diximus, erat. Ibidem in ripa ad læuam extat magna turris rotunda ex lapide quadrato, non quidem alta, ſed craſſitie notabili tumeſcens: in qua rotæ miniſterio per tubulos artificioſè aqua ſurſum educitur, educta, in aquæductus ex quadrato itidem lapide factos, quales etiam Ro-

Turris aquaductus.

Aquaductus.

 mæ

mæ habentur, infunditur: qui ad medium milliare protracti, aquam ad arcem inferiorem, prout puteus Ioſeph ad ſuperiorem, in qua Baſſa moratur, conducunt. Inde per Nilum proſpero vento nauigantes, confectis quatuor magnis milliaribus, circiter horam vigeſimamſecundam peruenimus ad quemdam magnum & valdè populoſum pagum Mamymir dictum. Habebam mecum tres Ianiſſaros: & quia pro nocte nobis hîc manendum erat, conduximus prætereà duos notos Arabes, qui in ripa excubias agerent. Scapha exeuntes, deambulauimus per pagum; poſteà in eadem ſcapha cœnauimus, propter ſecuritatem, vt moris eſt, nauicula ad vlnas aliquot à ripa deducta, & iactis anchoris, Arabes cuſtodes in ripa fluminis conſtituimus. Cùm obdormiſſemus, circa tertiam noctis horam, duo tympana Turcica cum duobus lituis perſtrepere audiuimus. Muſicam ſequebantur ferè centum Ægyptij, cum facibus multis, & telis ſeu iaculis longioribus, quibus in bellis vti conſueuerunt, verſus nos progredientes. Ianiſſaris quidnam hoc ſibi vellet ignorantibus, nos quoque bombardas longiores arripuimus, quas nouem, minoribus exceptis, habuimus: quibus nos armatos, interdiu deambulantes, quòd iam anteà viderant Ægyptij, paratos nos eſſe conſiderantes, per noſtros illos cuſtodes, qui in ripa remanſerant, ſignificari nobis fecerunt, ne bombardas in illos exploderemus; quandoquidem ad ripam acceſſiſſent, vt ſpectaculo exhibito nos recrearent. Quòd enim hac nocte quidam ex illis vxorem ducturus eſſet, agilitatem ſuam demonſtraturus, ſaltationes edere debebat. Permiſimus itaque vt ripæ propiùs appropinquarent. Cœpit igitur ſponſus ille ad Muſicos numeros ſaltare, mirabiliter ſeſe huc illuc contorquens ad tripudij Moſcouitici ſimilitudinem, quandoque etiam terræ adlabens, vt noſtri Haidones ſolent. Sponſum propinqui ſimili ratione ſaltantes imitabantur. Durabat hæc chorea illorum

Mamymir pagus.

Ægyptiorũ ſponſorum chorea.

illorum per dimidiam circiter horam. Miſimus poſteà illis decem & aliquot groſſos;quibus cum gratiarum actione perceptis,ad villam ſunt reuerſi, in qua totam ferè noctem choreas duxerunt, nec niſi ſub diluculum ſponſus vxorem traditam accepit. Nam quò in ſaltando ſe magis agilem & expeditum præbuerit, hoc citiùs ſponſam accipit, iuxta morem vulgi receptum: qui, ratione feminarum, mirabilis hîc apud illum obſeruatur. Nam in decimum vſque ætatis annum,puellæ agreſtium,in villis incedunt nudæ per totam Ægyptum, poſteà induſio bombycino amiciuntur, facie panniculo ſimili velata, foraminibus pro oculis exciſis: qui vento facilè commouetur, vt facies non difficulter conſpici poſſit. Faciunt & hoc feminæ agreſtes,quod etiam in vrbibus nonnullæ è vulgo obſeruant;quo tempore adhuc nudæ incedunt,aqua quadam corroſiua, in corporis cute, florum quamdam ſpeciem depingendo effingunt,cui deinde diuerſorum colorum varietatem ſuperinducunt: qui adeò corpori adhærent,vt nulla deinceps arte ablui & deleri poſſint. Mirabile eſt videre,corporis pellem floribus depictis variegatam, & colores perpetuò retinentem.

Feminarum agreſtium in Ægypto habitus.

Poſt faliorum ſponſalitiorum diſceſſum, cœperunt nobis latrones regionis inſidiari: ſed cùm aduigilarent cuſtodes, & nos ad bombardas confugiſſemus, tacitè dilapſi & diſperſi ſunt.

11. Primo manè, conſcenſis aſinis quos Cairo præmiſeramus,progreſſi ſumus ad vnum bonum milliare,inter Pyramides ad Meridiem poſitas, penes quas ſunt antra plurima ſubterranea in petra exciſa, quæ vel Parochiæ olim fuerunt,vel familiarum diuerſarum ſepulchra. Nunc omnia ſunt arenis oppleta; quibus amotis, per funes in cryptas illas deſcenditur. Quamobrem & nos, apud Pyramidem quamdam altiorẽ, in foramen decem & ampliùs vlnas profundum, nos eadem ratione demiſimus: vbi in

petra reperimus plurima alia antra in longum exciſa: in quibus multa hominum cadauera erant ſepulta: è quibus Munia, quam vocant, petitur. Affirmant, ea corpora ſiue balſamo, ſiue alijs diuerſarum herbarum vnguentis condîta fuiſſe: quæ qualia eſſe potuerint, diſcurrant Medici. Apparet certè aliquid egregium & ſingulare fuiſſe: quandoquidem à tribus annorum millibus, abſque minimi alicuius membri putrefactione, eiuſmodi corpora integra in hanc vſque diem conſeruantur. Quotquot igitur hîc cadauera reperiuntur, (quorum magnum numerum inueni, cùm eò me demiſiſſem cum Arabibus, qui ea vendere conſueuerunt) omnia intus, quandoquidem exenterari more Anatomico ſolent, idola quædam repoſita & circumcircà etiam collocata habent.

Mumia quid, & eius extrahendi ratio.

Idola Mumiarum.

Idola hæc ſunt ex argilla, cærulei vel violacei coloris, ad vnius digiti longitudinem; quædam etiam minora, formam infantuli faſciolis circumligati, adiectis multis Ægyptiorum characteribus, exprimentia. Qualia autem ſunt idola, tali modo & ipſa corpora linteis ſunt inuoluta, quæ ob antiquitatem adeò ſunt marcida, vt papyrum combuſtam, quæ nigreſcit & facillimè diffluit, imitentur. Singula autem membra, ſeparatim tela obuoluuntur. Tumbę ſiue lapideæ, ſiue ligneæ, in quibus apparet nobiliorum corpora fuiſſe repoſita (aliorum enim vulgarium ſine ordine in terra ſimpliciter proiecta iacent) eadem ratione ſunt paratæ, qua corpora inuoluta, & idola recondita. Sunt ibidem & alia idola maiora; quorum nonnulla vnius cubiti habent magnitudinem, & defunctorum cadauera circumdant, ex lapide vel ligno, diuerſo formarum genere effícta. Nam alia hominum, alia auium, alia reptilium, alia dæmonum, prout apud nos depinguntur, ſimulacra retinent. Corpora, quæ in tumbis depoſita reperimus, habebant in facie perſonas coloribus vel auro depictas: ex quibus apparebat, lineamenta faciei eorum qui depo-

Perſonatæ defunctorum facies.

ſiti

ſiti ibidem fuerant, ea ratione ad viuum fortaſſis expreſſa fuiſſe. In tela verò, qua corpora ſunt inuoluta, veluti limbi & cinguli, paſſim ex minutis vitreis diuerſorum colorum orbiculis, aſſuti vbique conſpiciuntur. Sunt deinde zonæ, materia quæ gemmis (non ſunt tamen) aſſimilatur, vbique punctatim refertæ: quibus ſupernè, lintea mina illa fimbriata, præcinguntur. Inter maſculorum & feminarum cadauera diſcrimen nullum: vnde colligere eſt, mares barbæ pilos non nutriuiſſe, niſi quòd eorum corpora vaſtiora ſunt, & diuerſam à mulieribus perſonarum formam, & capitis ornamentum retinent. Tanta autem eſt in eiuſmodi cauernis horum cadauerum multitudo, vt qui ea perluſtrare vult, pronus perrepere neceſſe habeat; qua de cauſa, pauci ſunt qui faſtidium hoc perferre valeant. Ex eiuſmodi igitur corporibus, vt antè innuimus, Mumia conficitur: quæ aromatum & vnguentorum pinguedine adeò condenſantur, vt in modum picis indurata, reſplendeant; cerebrum præſertim, muſculi & ſcapulæ carnoſiores. Nam pectus, manus & pedes, cùm modicum carnis habeant, & in modum membranæ extendantur, huic rei non deſeruiunt. Odor ex eiuſmodi corporibus proueniens, non eſt adeò grauis, vt facilè tolerari non poſſit: propter aromata tamen acutior eſt: & quantum ex narium iudicio colligi poteſt, myrrhæ multum vnguentis hiſce admiſceri debuit. Nam vbique per cauernas, illius odor acriùs ſpirabat. Oſſa eiuſmodi corporum ſunt candidiſſima: quibus vnguentorum illorum compoſitio candorem mirificè conſeruat. Tum & hoc non caret admiratione, quòd circa eadem antra extrinſecus magna vis talium oſſium proiecta iaceat, ingenti varietate, à quibus Mumia ablata. Inter quæ non obiter nec breui tempore contemplabamur caluarias & inferiores maxillas, vbi dentes fixi: nullam autem inuenimus omnino, quæ vel vnum dentem carioſum, aut aliquam euulſionis notam habuerit, ita in

Ægyptiorum in exornandis & condiendis defunctorum corporibus diligentia.

in omnibus maxillis erant pleni,ſinceri, & candiduli dentes inſtar oſſium aliorum. Apparet homines fuiſſe benè ſanos, & expertes doloris dentium. In nonnullis caluarijs, & oſſibus manuum atque pedum, vulnera cæſione fractionéve in viuis inflicta cognoſcebantur, ſimul quomodo vulnerum oræ ſe glutinarunt. Sed hoc mirabile prorſus fuit, in tanta oſſium multitudine (ferè enim aliquot centurias maxillarum inferiorum & capitum colluſtrauimus, ad extremum manibus tractauimus ac verſauimus) nullam maxillam fuiſſe, quæ dentium aliquo vitio laboraret. Fuerunt multæ ſeniles, quibus dentes breues & eroſi extabant(quales in ſenibus videntur)at quæ dentem vllum putridum, cauum, foraminoſum, aut ſignum elapſi haberet, fuit nulla. Emeram tunc temporis ab iiſdem Arabibus duo corpora maris & feminę duobus Cecchinis, quæ ibidem in tumbis repoſita inueneramus: de quibus quid actum ſit poſteà, cùm Alexandriâ nauigaremus, dicetur inferiùs.

Hæc quæ de Mumia ex ipſo viſu certiſſimè didici, hic referre libuit: idque ea de cauſa maximè, quòd aliter à multis ea narrari audiui. Affirmant enim, quòd Mumia ſit ex ijs corporibus, quę in partibus illis arena obruuntur. *Mumia non fortuitò ſed arte conficitur.* Sed meræ ſunt fabulæ. Nec enim Mumia fortuitò fit, ſed ex corporibus, ab immemorabili tempore vnguentorum commixtione conditis, ita vt dictum eſt, coaleſcit. Fabula eſt itidem, quòd arena aliquem obruere & præfocare debeat; niſi fortè quis ex induſtria ad eum effectum ſeſe *Arenarum Arabia incommoda.* compoſuerit: quod vel in ipſis partibus noſtris, vbi terra eſt arenoſa, euenire poſſet. Quamuis enim per arenas illas(quas noſtrates Arenoſum mare vocitant)dum validior eſt ventus, iter peragi non poſſit, & neceſſariò ſit ſubſiſtendum, quoad ventus conquieſcat: nullus tamen ſtantium arenis obruitur, niſi fortè, ſi quem mori ibidem contingeret, non ſepeliatur: quod non raró euenit. Tunc enim

enim corpus eiuſmodi, maximo Solis ardore in arena ita decoquitur, vt nigredine carbonem exſuperet: Mumia tamen ex eo non fit, nec vſibus aliquibus prodeſt. Profecturi igitur per arenas illas, expectare propter ventum coguntur ijs de cauſſis, quòd vias cumulis arenarum, quæ fluidæ ſunt, imperuias reddat; quodque puluerem oculis inimicum excitet; tùm quòd ſigna quædam itineris auferat, quæ profecturi neceſſariò debent obſeruare, cùm diebus aliquot tranſeundum ſit, vbi ne minima quidem arbor, vel rupes videri poteſt. Ad hæc cameli quoque pulueris moleſtiam tolerare non valentes, miſerè ſeſe contorquent. Quamobrem dum conſidat ventus, vt dictum eſt, meritò expectare viatores debent; neminem tamen viuum arena obruit.

Cùm in ſubterraneas cauernas illas, conductoribus Arabibus, nos cum Ioanne Emo Veneto demitteremus, præmoniti fuimus, vt ſi non pugiones, ſaltem cultros nobiſcum intrò deferremus: ſæpiùs enim accidere ſolere, quòd Chriſtiani ibidem interficiantur; haberemus in omnem euentum, quo nos defendere poſſemus: ſed vt ne ſimul quoque omnes deſcenderemus; vtque aliqui è noſtratibus in ſuperiori parte, cum bombardis pro cuſtodia remanerent: contigiſſe aliquoties, quòd ſuperuenientes Ægyptij, vel Arabes deprædatores, eos qui intus deſcenderant, terra obruebant, rebus eorum quas ſuperiùs reliquerant, ablatis: quandoquidem induſio tantùm, & quodam ex tela ſimpliciore amictu retento, deſcendendum intus eſt, propter puluerem, & aërem incluſum ac ſuffocatum, qui antris includitur. Cùm iam cryptis prædictis appropinquaremus, accurrit Arabs quidam eques, quem Ianiſſari & Arabes noſtri exploratorem iudicabant. Sed vbi nos bombardis armatos aſpexit, illicò diſceſſit. Igitur cùm me in ſubterranea demitterem, familiares meos bombardis armatos cum duobus Ianiſſaris, ad

os

os antri reliqui. Tertius enim apud ſcapham, ne nobis eriperetur, remanſerat. Poſtquam ex antro ſumus extracti, ad ſcapham reuertebamur, per ruinas, quarum nonnullæ eo in loco exſtant, vbi antiquitus Memphis erat: cuius tam amplæ, vt diximus, ciuitatis veſtigia, præter Pyramides nulla planè conſpiciuntur. Villas etiam aliquot pertranſiuimns, per quarum aggeres aperto exitu, Nilus maximo impetu ferebatur, campos, qui ſupra Cairum ſunt, inundans. Paulò poſt meridiem, ad ſcapham peruenimus, & aſinis Cairum remiſſis, ſecundo flumine trium horarum ſpatio ad veterem ciuitatem delati ſumus: quam, naue egreſſi, obequitabamus, ruinas eius conſiderantes, in quibus egregia quondam conſtructa fuiſſe palatia apparet: prout etiam nunc plurima, magnifico ſumptu ſuſcitata conſpiciuntur. Fuimus & in duabus, quæ ibidem ſunt, Chriſtianorum Eccleſijs; vna eſt beatiſſimæ Virginis, in qua ſunt Moniales Chaldææ, quæ eamdem cum Abyſſinis obſeruant religionem: altera S. Georgij, quam itidem Sanctimoniales Chaldææ obtinent. Huic eſt adiuncta perampla Catholicorum Capella, cuius ſuperiùs meminimus. Poſteà ad nouam Cairi ciuitatem, circa occaſum Solis, redijmus.

Eccleſiæ Chriſtianorum Cairi.

15. Tertia vice arcem ſum ingreſſus: vbi Baſſa iudicia exercebat. Habebat ad latus Sangiacos viginti, Czauſſios circiter ducentos. Atrium maximum, omni hominum genere fuit refertum. Indutus erat veſte talari ex raſo ſerico onychini coloris contexta, aureis confibulationibus anteriùs exornata. Puer flabello ventum ei faciebat. Iudæorum litigantium magnus erat numerus. In area inferiori ſexcenti ſtabant Ianiſſari: vbi etiam vltra decem & aliquot paria ſtruthionum cicurum obambulabant: inter quos, duo ſtupendæ magnitudinis, etiam ipſis incolis, quibus eiuſmodi animalia videre non eſt inſolitum, erant admirationi.

Baſſæ iudicia.

Struthiones.

Moris

Moris eſt,antequam Baſſa Senatum ingrediatur,vel cauſſas iudicare incipiat,vt priùs cauſſa deuotionis Moſchęam adeat,prout eadem die hanc in arce adiuit,quam Baſſa Solimannus fabricauerat, cuius ſuperiùs mentionem fecimus. In reditu ex Moſchæa, occurrerunt ei propinqui cuiuſdam occiſi, conquerentes de cæde ſui conſanguinei. Erant verò circiter viginti, qui potu quodam, etſi non vino,ſed quod tamen caput peteret,inebriati, inſontem hominem interfecerant. Reſpondit Baſſa, iuris eſſe, qui ebrius hominem mactauerit, eum fuſtigationis pœnam ſubire debere; quandoquidem non ille, ſed potio rationis impos,homicidium perpetrauerit:quoniam autem viginti eſſent, & quidem ebrij, homicidij iſtius nomine accuſati, qui vnicam tantùm perſonam interemerunt, neque conſtaret quiſnam eorum plecti deberet, iniquum eſſe, propter vnum occiſum in viginti pœnam extendere. Pronuntiauit igitur,fruſtrà propinquos occiſi conqueri: cùm non adeò magnum cenſeri debeat, vnum à viginti ebrijs interemptum. Adhæc in corpore occiſi non vulnera,ſed liuentia tantùm ſigna percuſſionis apparere; vnde liquet, potationem potiùs, quàm malam illorum voluntatem, cauſſam homicidio præbuiſſe. Ita cauſsâ decisâ, accuſatores diſceſſerunt. Tres tamen vel quatuor, quibus præ ceteris homicidium hoc imputabatur, malè ſunt fuſtibus à Ianiſſaris excepti. Cùm ex arce diſcederem, in area maiore ad ſiniſtram, Carauana Mecham profectura congregabatur. Nam propter calores nimios, non niſi menſe Octobri in viam ſe dare conſueuit. Et iam tunc vltra duodecim hominum millia congregatum iri exiſtimabantur; quandoquidem omnes catalogo Baſſæ inſcribuntur, qui eò proficiſci conſtituerunt.

Ebriorum Turcarum fuſtigatio.

Manè ſacroſancto Miſſæ ſacrificio audito, & diuiniſſimo Sacramento ſuſcepto,Cairo diſceſſi,circa quintamdecimam horam Dzermam conſcendens, & per Nilum ſe-

Turcarum ieiunium Septembri menſe.

cundo flumine vectus. Appropinquabat Turcarum ſolenne ieiunium, quod illi ſeruare conſueuerunt, noua Luna Septembris conſpecta, & durat quouſque noua viciſſim Luna menſis Octobris conſpiciatur. Octiduo antequam diſcederem, ſuas iam cærimonias peragebant, quæ ieiunium hoc ipſorum antecedunt. Nam omnes Moſchæarum principalium turres, poſt occaſum Solis, lampadibus ad ipſam vſque ſummitatem, per totam noctem accenſis vndique collucebant: quæ in tanta delubrorum Cairi multitudine, elegantiſſimum præbebant intuentibus ſpectaculum. Diem hanc & noctem abſque intermiſſione nauigationis continuabamus, eamdem cautionem propter latrocinia adhibentes, quâ, cùm Cairum deueheremur, vſi fuimus.

Die inſequenti ventum minùs propitium habuimus. 17.

Crocodili Niliaci.

Oſtendebatur nobis Crocodilus fluuium tranans: ſed quòd maior erat diſtantia, rectè conſiderare non potuimus; quandoque tamen tergum natantis ex aquis prominebat, ad morem Delphini in mari colludentis. Videbatur is non magnus fuiſſe, ad menſuram mediocris hominis vtroque brachio expanſi. Minùs frequentes hîc habentur, propter villarum multitudinem & hominum frequentiam. Sed ſupra Cairum verſus Sait, multi & magni reperiuntur, ad ternam brachiorum hominis expanſionem. Vidi vnum, non viuum tamen, decem cubitorum magnitudine. Veſperi peruenimus ad ciuitatem Fua, ripæ Nili adiacentem, non adeò magnam illam ſed elegantem. Turris Moſchææ, ob prædictam inſtantis ieiunij Turcarum ſolennitatem, lampadibus accenſis erat vndique condecorata. Inter fructus ceteros, ciuitas hæc malorum granatorum vbertate excellit: quæ nullibi maiora, vt ipſemet vidi, reperiuntur. Eadem nocte tribus milliaribus confectis, ſiniſtrorſus foſſam fluminis arte paratam ingreſsi ſumus, quæ Alexandriam vſque pertingit.

Foſſa Alexandriam Cairo ducēs.

git. Computatur autem pro octauo Nili brachio.

Tota die hac, inter villarum frequentiam nauigabamus per hunc canalem, qui triginta cubitos plùs minùs habet in latitudine, profunditatem verò tantam, quanta Dzermis maioribus ſufficit: aqua tamen caret, quando Nilus non exundat, totuſque planè deſiccatur. Vbi verò fluuius intumuit, per eumdem aqua Alexandriam perducitur, & omnes ciſternas ciuitatis implet, quæ aliunde dulcem aquam habere non poteſt, ac ne puteos quidem ſimilis aquæ. Atque hac ipſa de cauſa foſſa hæc deducta eſt. Ciuitas enim hæc ſitum depreſſiorem habet, nec propter maris vicinitatem bonam aquam poteſt habere: vnde hæc deductitia, in ciſternis per totum annum diligenter aſſeruatur, quoaduſque Nilus exundet. Ciſternarum eiuſmodi publicarum, & quæ priuatorum ædibus continentur, ingens eſt numerus: in quibus, ſi quando caſu aliquo fortuito aquam deficere contingit, propter eius penuriam, multi incolæ Alexandria excedere coguntur. Cùm Imbraimus Baſſa, propter Ægypti gubernationem, Alexandriam cum triginta & ampliùs triremibus perueniſſet, aquam adeò conſumpſit, vt propter eius inopiam, quamuis diutiùs manere in ciuitate conſtituerat, ſexto tamen die, Roſſettum proficiſci, inde verò per Nilum, Cairum peruenire neceſſe habuerit. Diſtat autem Roſſettum octo ab Alexandria milliaribus, vbi extremum Nili brachium verſus Barbariam in mare influit: per quod è Cairo benè oneratæ naues Roſſettum deferuntur: quandoquidem per canalem Alexandriam deductum, nauigia maiora commeare non poſſunt. Septem nihilominùs Nili brachijs, in ſuis alueis permanentibus, maioribus Dzermis commodè nauigatur; præcipuè tamen duobus, quorum vnum Damiatam, alterum Roſſettum ducit, etiam maiores & oneratæ naues rectè deferuntur, quòd duo hæc oſtia latiora ſint & profundiora. Roſſetto, mari-

Alexandria dulcis aquæ defectus.

tima nauigatione, Alexandriam vſque, circiter decem milliaria numerantur. Quoniam eadem die noua Luna Septembris oriri debebat, Ianiſſari, quos tres habebam, & nautæ Arabes viginti, integram diem à cibo abſtinebant, Nouilunium ſub occaſum Solis accuratiſſimè obſeruantes: quod cùm videre non poſſent, petiuerunt à nobis, vt Lunam exorientem ipſis indicaremus: quam paulò pòſt, vbi magis tenebrę inualuerant, aſpeximus. Nam cùm tertia eſſet ab eius ortu dies, difficulter dignoſci poterat. Viſam tamen, mox eis denuntiauimus: qui, cùm nobis gratias hilariter egiſſent, Luna conſpecta, defixis in eam oculis, & manibus expanſis precationum ſuarum cærimonias inchoarunt. Poſteà ſtatim carnes, piſces, & quidquid illis apponebatur, comedebant: totamque noctem ſedentes cibis infarciebantur dum illuceſceret, aſſerentes interdiu comedere peccatum eſſe, nocte non item: & vt Alexandriæ vidimus, opulentiores & primarij, vſque ad meridiem ſomnum protrahunt: inde Moſchæas precum fundendarum cauſſa frequentant: quod dum fit, è ſummitate turris vexillum maius appenditur (Alexandriæ ex ſerico violaceo prominebat) vix per quartam horæ partem; quod finitis precationibus ſtatim demittitur. Sic quilibet redit ad propria, poſt occaſum Solis cibum ſumpturus: vtque nobis Chriſtiani noſtrates, qui Cairi habitant, retulerunt; cùm hora comedendi appropinquat, paulò ante Solis occaſum, quibus id negotij incumbit, cum tympanis per ciuitatem diſcurrunt, ſubinde vociferantes, licitum iam eſſe comedere, bibere, & quæuis minùs honeſta operari. Alexandriæ tamen, eiuſmodi cum tympano proclamationes non audiui.

Ecce Turcarum ieiunia.

Quatuor circiter noſtra milliaria progreſſi inter ruinas ampliſſimorum palatiorum & palmarum dactyliferarum, vtramque aluei ripam præcingentium, Sole iam exoriente, peruenimus ad portã ciuitatis Alexandrinæ, quæ 19.

Alexandria.

ante

ante Alexandri Magni tempora vocabatur Racaſta,& abeſt ab ipſa ciuitate, quarta milliaris parte, vbi è canali in terram deſcenditur.Significaui de aduentu meo ſtatim illis, cum quibus iamantè Cairi notitiam contraxeram; qui cùm aduenifſent,conſcenſis aſinis,verſus ciuitatem profecti ſumus.Non longè à porta vrbis, ad ſiniſtram in monte ſublimi,eſt columna Pompeij elegãs & mirabilis. Baſis cui inſiſtit, eſt alta cubitos ſexdecim, habens in qualibet quadranguli parte cubitos nouem. Columna ipſa in rotundum ex lapide formata,habet ſexaginta cubitorum altitudinem: latitudinem verò tantam, quantam homines quatuor paſſis brachijs complecti poſſent. Capitellum cum abaco quadrangulari, decem cubitos altum. Tota itaque columna, cum ſuis membris, ad altitudinem octuaginta ſex cubitorum conſurgit. Color marmoris eſt cinereus, qui in ipſa columna ad rubedinem vergit, adeò vt baſis & capitellum diuerſi generis eſſe videantur. Mirum qua ratione lapides tanti ponderis, in montem adeò altum pertrahi,& pertracti erigi potuerint. Narrant Hiſtorici,qualiter à Iulio Cæſare erecta, & cur Pompeij columna ſit dicta: ego ſuperſedeo. *Columna Pompeij.*

In ipſo portæ ciuitatis ingreſſu, Turcæ perluſtrabant, ſi quid mercium haberemus. Sed cùm Hebræus interpres,quemConſulVenetus iſthìc alit,nobiſcum eſſet,dixit res noſtras in ſcapha eſſe, quæ aſinis impoſitæ nos ſequerentur.Quamobrem idem cum ſeruitoribus meis ibidem remanſit, dum vectigal perſolueretur. Nec enim à mercibus tantùm, ſed à minutiſſimis quibuſque rebus, & à pecunia ipſa, Alexandriæ telonium numerare oportet. Ego intereà ad Caruaſeriam ſeu Contubernium Venetorum profectus, ibidem ſum hoſpitatus. Prandio ſumpto, iui ad videndum portum, cum mercatore Veneto mihi noto Hieronymo Vitali, qui, cùm notitiam haberet cum Turcico Capitaneo, qui paulò ante aduentum meum,

Rhodo cum decem triremibus Alexandriam appulerat, voluit cum eo colloqui. Petiui itaque vt me pro ſocio ſecum acciperet, quò triremem huius Capitanei, qui primus poſt Occhialum habebatur, videre poſſem, qualiter ſit milite & bellicis tormentis inſtructa. Nec enim aliter, quàm ſub mercatoris ſpecie, eò patebat acceſſus, Turcis id ſedulò cauentibus. Conſcenſa igitur nauicula, deuenimus ad triremem. Capitaneus tum præſens non adfuit, in ciuitatem profectus. Expectabamus dum veniret, pluſquàm dimidiam horam. Triremis erat elegans, tota deaurata, minor tamen quàm quibus Chriſtiani vtuntur: Turcicæ namque omnes ſunt minores. Serui omnes erant Chriſtiani, quini ad remum alligati, vſque ad mediam nauis arborem, deinde tantùm quaterni. Homines ad bellum apti vix quadraginta, tormenta bellica ſatis multa. Cùm rediiſſet Capitaneus, poſtulauit à mercatore, vt pannos diuerſorum colorum, de quolibet quinque fruſta, ex Europa illi procuraret. Deinde iuſſit nobis dari vuæ Rhodiæ racemos, qui tantæ erant magnitudinis, vt ad tres vlnę partes extenderentur. Grana verò ſingula talia, qualia pruna ſolent apud nos eſſe. Facta Capitaneo reuerentia, conſcenſa nauicula rediimus ad littus, & inde ad ciuitatem, cùm iam Sol in occaſum vergeret.

Rhodij racemi notabilis magnitudinis.

Inter admiranda, quæ in hunc vſque diem habet Alexandria, eſt ampliſſima & ſpatioſiſſima ante portum maris area: quam cùm arte factam ſcribant Hiſtorici (Pharus enim inſula olim vocabatur) non eſt cur pluribus agam. Apparet enim, humana induſtria, magno ſumptu & artificio paratam. Quoniam autem in ciuitate, vt inferiùs dicetur, aër eſt minùs ſalubris, in hac area incolæ libentiùs ædificia conſtruunt: quin & Sangiacus ibidem habitat: vnde ciuitas deſolata, maioribus etiam ruinis oppletur: quandoquidem ſuburbia ſecuriùs inhabitantur.

Area portus Alexandrini.

Cauſſa aduentus triremium fuit, quòd deducebant tres

mini-

miniſtros Aſſan Baſſæ,qui anteà Cairi cum poteſtate verſabatur,nempe Cancellarium,Notarium,&Secretarium: qui Conſtantinopoli Rhodum, inde Alexandriam miſſi, poſteà per Nilum deferebantur Cairum, vt ibidem ex illis ſupplicium ſumeretur,quòd ij auctores exercendæ crudelitatis eſſent, qua prædictus Baſſa prouinciales auariſſimè depeculabatur. Id quomodo ſit actum,breuiter commemorare operæpretium eſt. Aſſanus hic Baſſa Eunuchus, cùm non paruo tempore Cairi verſaretur, valdè mercatores expilabat, quod & in hanc vſque diem videre licet : quandoquidem propter eius inexplebilem auaritiam,merces ex Indijs & Mecha non importabantur. Ne autem loco, ſuæ cupiditati peropportuno, decedere iuberetur, maxima munera matri & vxori Cæſaris Amurathi clàm ſubmittebat. Illi verò qui ab ipſo opprimebantur, propter loci diſtantiam, & difficilem ad aures Principis aditum,quem Baſſa ſtudioſè procurabat, de iniurijs illatis conqueri Cæſari non poterant. Hic idem Baſſa cùm intellexiſſet, Æthiopem illum,qui balſami curam gerebat,non contemnendam vim pecuniæ habere, eumdem abſque aliqua culpa in carcerem coniecit; & vt de pecunia fateretur,quæſtionibus adeò crudeliter in eum deſæuijt,vt paulò pòſt moreretur: quo mortuo, cùm inſpector deeſſet, balſami quoque liquor ibidem deperijt, prout ſuperiùs meminimus. Erat & alius Æthiops mercator ditiſſimus, quem ipſemet vidi. Hunc,confictо crimine,carceri mancipauit, & miſerrimè afflixit, vt merces, quæ ducentis aureorum millibus æſtimabantur,illi,redimendo vitam,tradere cogeretur: quæ res licet parùm veriſimilis videatur, vnum hominem tam grauem mulctam deponere potuiſſe,& eò magis, homuncione viſo qui cidari tantùm & bombycina interula tectus, nudis pedibus obambularet: ſed cùm palatium Cairi tam elegans habeat, quod etiam vidi, vt ſumptu & ſplendore, cum primario illo, quod me inſpexiſſe

Aſſan Baſſæ miniſtri ſupplicio affecti.

Aſſani Baſſæ auaritia.

inſpexiſſe iam anteà ſcripſi, non obſcurè certare poſſit; affirmant conſtanter omnes, eum tam incredibilem mulctam Baſſæ depoſuiſſe. Cùm igitur is de tanto ſuo infortunio paſſim conquereretur, quidam illi ſuaſit, vt Conſtantinopolim profectus, de tam inſigni iniuria ad Cæſarem referret. Deterrebat mercatorem à ſuſcipiendo itinere, & eius longitudo, & periculi metus: ad extremum dixiſſe fertur; Ego quidem non ibo Conſtantinopolim, ſed libenter reliquorum omnium bonorum meorum impendium faciam, dummodò Imperator Aſſanum Baſſam capite mulctare velit. Tum conſultor: Da mihi, inquit, pecuniam: ego, quod cupis, breui tibi effectũ dabo. Fertur igitur ſeptuaginta Cecchinorum millia Conſtantinopolim miſiſſe. Quinquaginta millibus empti ſunt lapides pretioſi, Cæſari pro honorario tribuendi. Viginti millia Baſſæ Viſiro donata: quibus cùm iam ſibi facilem apud illum aditum conciliaſſet, dixit ſe itidem pro Cæſare munus luculentum habere, & quòd eidem prætereà rationem conquirendi non contemnendi theſauri eſſet indicaturus. Eum itaque Cæſar ad ſe accerſiri iuſſit: qui ingreſſus, lapides pretioſos eidem obtulit, inter quos fuit adamas valoris octodecim millium ſcutatorum, quem ego Venetijs anno octuageſimo vidi apud mercatorem, qui anno ſequenti eumdem Conſtantinopolim tranſmiſerat, & emptus pro Cæſare dicebatur. Eodem tempore conqueſtus eſt de Aſſano Baſſa, oſtendens iam à multo tempore eum ditiores quoſque expilare: vnde ingentem pecuniæ vim compararit. Vlciſceretur miſerorum iniurias, deprædatorem caſtigaret, pecuniamq́ue illius omnem fiſco ſuo attribueret. Placuit ea res Cæſari: & profectionem in Cairum Imbraimo Baſſæ iniunxit, filiam ſuam in matrimonium eidem daturum pollicitus. Literas inſuper ad Aſſanum dedit, mandans eidem, vt primùm Cairum Imbraimus perueniret, vt Aſſanus caput proprium Imperatori tranſ-

tranſmitteret. Literas eiuſmodi Cæſar manu propria ſcribere conſueuit, quas holoſerico vel raſo nigro inuolutas mittit. Imbraimus Imperatoria mandata delaturus, in viam ſe ſtatim dedit. Intereà mater & vxor Cæſaris, poſtquàm didicerunt qua de cauſſa Imbraimus Alexandriam proficiſceretur, conſiderantes cum ſuo cliente malè actum iri, per curſus publicos magnis itineribus illi ſignificarunt cauſſam aduentus Imbraimi, hortatæque ſunt, vt eo non exſpectato, quamprimùm Alexandriam appelleret, ſtatimque Conſtantinopolim verſus cum theſauris ſuis proficiſceretur: ſe interim curaturas, vt iram Cæſaris aliqua ratione mitigare poſſint. Antequam igitur Imbraimus cum triginta ſex triremibus Alexandriam perueniſſet, Aſſan præmonitus, iter cum duobus hominum millibus adornare cœpit: quod cùm Cairo ſignificatum Imbraimo fuiſſet, Aſſanumque aduectus ſui cauſſam ignorare arbitraretur, ſcripſit illi, vt ne ſe loco moueret: habere namque ſe quædam ardua Cæſaris negotia, quæ ſibi cum illo communicanda eſſent. Sed Aſſanus ſibi præcauens, ſe cum ſuis omnibus iam in viam dederat. Nec niſi quartodecimo ab ipſius abitu die (non enim citiùs poterat) Imbraimus Cairum peruenit. Scripſit tamen Alexandriâ Conſtantinopolim, Aſſanum Cairo profugiſſe. Mater verò cum vxore Cæſaris de reconcilianda gratia diligenter laborabant: & res iam eò deducta ferebatur, vt theſauros, qui ad duos milliones cum dimidio æſtimabantur, Cæſari traderet, eiuſdemque gratiæ & fidei ſeſe totum permitteret. Tandem in arce carceri mancipatus, ibidem non multò pòſt, fractis clàm laqueo ceruicibus, iuſtas auaritiæ pœnas dedit. Miniſtros autem eius prædictos Cairum deferri præceptum, vt ibi gratum extremi ſupplicij ſpectaculum populo exhiberent.

Vidi Obeliſcum quadrangularem in ciuitate, qui eſt ex lapide rubeo porphyrite, characteres hieroglyphicos inſcul- *Obeliſcus porphyreticus Alexandriæ.*

inſculptos vndique habens. Eſt cumprimis elegans & altus; licet inferior eius pars terrâ ſit cooperta, quadraginta cubitis tamen, aut circiter, adhuc eminet: latitudo ad terram cuiuſlibet anguli, ſex vel paulò plus vlnas complectitur. Non procul ab eius latere, verſus mare, extant ſub terra non parua veſtigia elegantis palatij, magno ſumptu olim exædificati. nam parietes marmoreis tabulis tecti, ſimilibus columnis ſuſtentantur. Erat & aliud palatium ſuperiùs, ſed totum iam proſtratum. Subterraneum illud, etſi ruderibus oppletum, forma tamen eius benè internoſcitur. Sub ipſo ciuitatis muro, & eius quadam rotunda turri, extant itidem elegantes marmoreæ habitationes, ſub quibus & alia ampla & pulcherrima ædificia conſpiciuntur, in quibus nonnulli Cleopatram habitaſſe volunt, quæ ſibi vltrò mortem conſciuit.

Montes ciuitatis Alexandrinæ.

Conſcendi duos montes, qui ſunt in ipſa ciuitate, ſatis altos. In primo eſt Turris excubiarum, non adeò alta, ex qua tot vexilla minora explicantur, quot naues portum ingrediuntur. Alter mons eſt eminentior Roſſettum verſus, ex quo ciuitas ipſa optimè conſpicitur, & vſque ad muros vrbis extenditur: ſubtus ſunt peramplæ palatiorum elegantiorum ruinæ, in quibus pulcherrimi marmoris copia reperitur. Hoc ipſo die, & poſteà ſæpiùs, in longa & principali ciuitatis platea, vidi carcerem in quo S. Catharina detinebatur. Eſt paruus & depreſſus fornix: à quo non procul diſtant duæ altæ & craſſæ columnæ, ex rubeo & integro marmore exciſæ, inter quas dicta Virgo ſancta martyrij coronam percepit.

S. Catharinæ carcer & martyrij locus.

In eadem platea longa & eius medio, quà Roſſettum itur, eſt lapis quadrangularis, in quo S. Marcus Euangeliſta Alexandrinus Epiſcopus, capite fuit plexus. Locum hunc ipſimet Turcæ habent in veneratione: ob idque lapis eiuſmodi, alia petra latiore ex induſtria parata contegitur, ne martyrij huius ſancti viri locus, quem genuinum

num eſſe affirmant, pedibus prætereuntium conculcetur.

22. Viſitaui Eccleſiam ſancti Marci, quæ non procul ab Obeliſco diſtat. Eſt parua & obſcura, quam Cophti ſeu Chaldæi obtinent. Eundo ad altare maius ad dextram, eſt fornix peranguſtus ſub alio altari: vbi poſt martyrium, multo tempore corpus S. Marci repoſitum iacuit, donec à Venetis clàm ſurreptum (cuius rei recordatione, Cophti prænominati magno dolore & pudore afficiuntur) Venetias delatum eſt: de quo cùm extet Hiſtoria, ego ſcribere prætermitto.

25. Sangiacus Alexandrinus ciuitatem eſt ingreſſus: qui ab Imbraimo Baſſa accerſitus, è Cairo redierat. Habuit equites viginti, pedites Ianiſſaros totidem. Reliqui dies perluſtrandæ ciuitati ſunt impenſi, quam pulcherrimis fuiſſe ornatam ædificijs apparet, quorum vaſtæ ruinæ ſupra & ſubtus terram conſpiciuntur. Nunc omnia ſunt deſolata. Meo quidem iudicio, vix quinta ciuitatis pars, ſparſim tamen, ab hominibus incolitur. Balneum nihilominùs eſt hîc amplum & elegans, à Solimanno Cæſare magnis ſumptibus exædificatum, in quo nos quandoque abluebamus. *Balneum Solimanni Alexandriæ.* Ex palatijs ſubterraneis facilè liquet, antiquitus aliam ciuitatem ſub terra conſtitutam fuiſſe: in qua æſtatis tempore, vitandi caloris cauſa incolæ habitabant; hieme verò ad ſuperiores manſiones commigrabant. *Alexandria ſubterranea ciuitas.* Ex multis ſubterraneis habitationibus nunc ciſternæ ſunt paratæ, in quibus ex Nilo aqua conſeruatur, quæ per canalem in ciuitatem deriuatur. Sunt quædam ciſternæ publicæ; quædam in priuatorum ædibus exædificatæ: in quibus aqua per totum annum pro vſu domeſtico ſeruatur: quæ ſi quando deficit, vt antè dictum eſt, nouem milliaribus, per mare, Roſſetto aduehitur.

Aër Alexandriæ à menſe Maio vſque ad primas Autumni pluuias (habentur enim hîc pluuiæ, & meo tempore parua quædam die vigeſima ſeptima Septembris decidit) *Alexandrinus aër inſalubris, & cauſſa.*

 cidit)

cidit) inſalubris, & propemodum peſtilens eſt. Quamobrem primarij ciues, & negotiatores illis diebus ab vrbe diſcedunt: nonnulli in ſuburbia ad maris portum commigrant. Qui verò in ciuitate degunt, ſunt ſemper pallidi, & ægris colore perſimiles. Cauſſam mali aëris, quidam ad palatia illa ſubterranea referunt: quæ deſolata & humida varia ſerpentum & reptilium genera copioſè producunt. Humiditas igitur reptilium fœtori & veneno (ſunt enim in Ægypto paſſim reptilia venenoſa) permiſta, aërem inficit. Nonnulli paludem Mareotidem, ſeu Aræpoten, quæ vno & dimidio milliari abeſt à ciuitate, cauſſam mali exiſtimant: in quam cùm Nilus ſordes omnes, ex agris & campis, qui ſunt ab illa Alexandriæ parte, collectas exoneret, multaque venenoſa animalia comportet, ſpirantes per æſtatem Eteſiæ (quem ventum Caurum vel Maeſtrum vocant Itali) aërem putredine corruptum, in ciuitatem propellunt; quoaduſque pluuiæ ſuperueniant, quæ vento ſalubriore aſpirante, peſtiferas illas exhalationes diſſipent & amoueant. Lacus ſiue paludis huiuſmodi meminerunt, qui res Alexandri Magni ſcriptis conſignarunt.

Mareotis palus.

Sed quæcumque tandem cauſſa ſit, conſtat peſſimum hîc aërem eſſe, noctu præſertim: quamobrem feneſtræ tabulis benè claudi & obſtrui ſolent, ne aër in conclaue nociuus penetret, alioquin vita periculo exponitur: id quod & per me aliquoties deprehenſum eſt. Nam ſtatim vt quis, vel ad modicum, domo nocte prodibat, illicò capitis immenſum dolorem, & debilitatem totius corporis contrahebat. Quamobrem incolæ ipſi, nocturni aëris deuitandi cauſſa, diligenter pannis quibuſdam ſe, caput præſertim, inuoluunt.

Alexandriã Turcis imminere periculum, & Terrã ſanctã à Chriſtianis occupatum iri.

Illud quoque hîc obiter annotandum, vnde cæcitas paganorum deprehendi poſſit. Habent Turcæ in Prognoſticis (valdè enim magiæ & ſuperſtitioſis obſeruationibus ſunt dediti) Terram ſanctam in poteſtatem Chriſtiano-

rum

rum redactum iri, die Veneris, ſcilicet Feria ſexta, vbi in ſuas Moſchæas ad deuotionem conuenerint. Quamobrem Damaſci, vbi Palæſtina principium ſumit, Feria ſexta, noctu diligens adhibetur cuſtodia; & ciuitas vna hora, quàm ceteris diebus, maturiùs clauditur. Arcem Ieroſolymitanam, de qua ſuperiùs, nullus Chriſtianorum ingredi permittitur: immò eam vel à longè contemplari non ſatis tutum. Et quoniam in ſuis vanis augurijs habent, per Alexandriam Chriſtianos ad occupandam Terram ſanctam tranſituros; veterem portum (qui à nouo, vt dictum eſt, & Hiſtorici atteſtantur, iniectione terræ ab Antonio ſeparatus eſt) vel minimæ Chriſtianorum naues ingredi prohibentur: quòd per eumdem, quamuis propter cautes & ſcopulos ſit periculoſus, Chriſtianos irruptionem facturos perſuaſum habeant. Ad hæc cùm Feria ſexta, quod circa meridiem fit, Moſchæas ingrediuntur; contubernia ſeu Caruaſerias Chriſtianorum (quorum duo habent Veneti, Galli vnum, Genuenſes, Raguſæi, ceteræque Europææ nationes) deforis ſuis ſerraturis claudunt. Ad quod munus, deputatos habent miniſtros, qui ſingulis Ferijs ſextis, nos per mediam horam, tantum enim illorum ſuperſtitioſa deuotio durat, claudebant. Chriſtiani quoque iiſdem diebus & hora per ciuitatem non ambulant, ſed ad ſua domicilia, antequam claudantur, ſe maturè conferunt; ne in quam ſuſpicionem deueniant, vnde illis periculum creari poſſit. Noctu quoque prædicta contubernia à Turcis obſerantur, ne calumniari poſſint, Chriſtianos conuenticula facere vel aliquid moliri. Studioſè namque cauſſas perueſtigant, quibus mulctas emungere poſſint. In ipſis etiam Caruaſerijs ſemper eſt aliqua Turcarum cuſtodia, quæ obſeruet, nihil tale Chriſtianos moliri, vnde calumnia ſtrui poſſit. Mos hic ab antiquo, propter maiorem negotiantium ſecuritatem, Alexandriæ receptus, diligenter obſeruatur.

Alexandria negotiatorũ frequentia.

Quandoquidem ciuitatem hanc, vt nobiliſſimum Orientis emporium, non pauci accuratè deſcripſerunt, ego diutiùs hîc immorari nolo: illud vnum addam, ex omnibus Chriſtianorum nationibus, maximam hominum, diuerſorumq; nauigiorum hîc frequētiam reperiri. Erant meo tempore quindecim ſpectandæ magnitudinis Galeones, quorum vnus mille quingenta dolia capiebat. Alterum ſimilem, cum centum Cecchinorum millibus, duæ Melitenſium triremes in poteſtatem redegerunt, non procul ab Alexandria. Vnus itidem, proſpero vento adiutus, impetum duarum ſimilium triremium euaſit, ictu tormentorum bellicorum valdè perforatus. Nam quatuor Melitenſium triremes, duos Galeones inuaſerant.

Bis in æſtate ſimilium Galeonum Carauana, quæ quandoque vicinas naues comprehendit, Conſtantinopoli Alexandriam appellere ſolet. Galeones autem eiuſmodi ad Conſtantinopolitanos mercatores pertinent, qui merces quidem paucas, pecuniæ autem non contemnendam vim aduehunt, pro qua orizam, ſaccharum, triticum, dactylos, & alias merces, quæ Mecha, & ex Arabia Felici Cairum importantur, in magna copia coëmunt. Nam etſi Conſtantinopolis ſit in loco fertili ſita, maiore tamen ex parte, quæ ad victum pertinent, ab Ægypto mutuatur. Prima vice Galeones eiuſmodi Conſtantinopoli menſe Martio ſoluunt, in Iunio reuertuntur; altera vice menſe Auguſto prodeunt, ſub finem verò Octobris redeunt. Semper autem, ſiue Alexandriam, ſiue Conſtantinopolim petant, tempus obſeruant, vt vento proſpero Rhodum primò adnauigent; inde habita itidem temporis ratione, quò volunt curſum inſtituunt, & mira celeritate abſoluunt. Propter ſecuritatem verò, Turcarum triremes quæ in Archipelago verſantur, ſex & viginti circiter, eoſdem Galeones deducunt. Cùm eſſem Alexandriæ, Generalis Occhiali cum eiuſmodi triremibus indies expectabatur. Iam enim Galeo-

Conſtantinopolis ab Ægypto victum mutuatur.

Galeones vela facere debebant, niſi quòd tempus exſpectabant, futurę tempeſtatis metu, quam ſignis quibuſdam nauticis præuidebant, & nos nauigando, vt dicetur paulò pòſt, experti ſumus. Duo igitur Galeones prædicti, quorum vnum Melitenſes prehenderant, ſeorſum ab illis, qui à triremibus deducebantur, nauigabant; quòd Rhodo tardiùs diſceſſerant, in tormentorum bellicorum copia ſpem reponentes. Et certè ſi ventum propitium habuiſſent, non erat cur à Melitenſibus ſibi metuerent. Vbi verò nauis oneraria vento caret, etiamſi validiſſima ſit, tribus vel duobus etiam triremibus reſiſtere non poteſt. Illa igitur vna, vento adiuta, periculum euaſit. Quatuor ante meum inde diſceſſum diebus, trecentæ Dzermæ cum tritico ſimul appulerant: è quibus frumentum eiuſmodi, in Galeones qui erant in portu, comportabatur.

Nec illud prætermittendum, portum Alexandrinum eo priuilegio gaudere, (cuius immunitatem etiam nunc Turcæ, limitatè tamen, conſeruant) vt liberum ſit quibuſuis, etiam inimicis nauibus, illum ingredi & egredi cùm adlibuerit. Hiſpani tamen huic conceſſioni non fidunt, nec eorum naues huc commeant. Florentinæ naues portum nihilominùs frequentabant, in quo tutum receptum habebant; ſed cùm ad viginti milliaria in altum mare proceſſiſſent, Turcarum triremes illis occurrerunt, & vnam ceperunt, duæ vel tres reliquæ fuga ſunt elapſæ. Eas ideò Turcæ infeſtabant, quòd triremes S. Stephani Florentinę, excurſiones maritimas facientes, non exigua damna Turcis inferre ſoleant: quod etiam paulò antè quàm Cyprum appuliſſem, acciderat, vt ſuo loco dictum eſt. Excurſiones iſtæ eiuſmodi propè ſunt, quales noſtrates Koſaci in campos effuſi exercere conſueuerunt: quibus ſi res feliciter ſucceſſerit, benè eſt; ſin minùs, damnum vel interitum non magni æſtimant. *Alexandrini portus priuilegium.*

Portus Alexandrinus, eſt valdè capax & apertus; ideóque

que hieme parùm ſecuras habet ſtationes. Quamobrem naues Turcicæ, vt & Galeones ſupradicti, apud arcem maiorem ſubſiſtunt, quę eſt ad dextram in ipſo portus ingreſſu; ibi enim rupes in mare procurrunt, quæ venti violentiam cohibent. Eſt in extremitate vna ſatis alta, quæ propter diducta in ipſo vertice cornua, Garyophyllus vocatur. Ad hanc naues vento adactæ ſæpiùs alliduntur; quandoquidem verſus arcem alteram, quæ in portus ingreſſu ad dextram eſt poſita, acceſſus propter rupes minùs tutus eſt. Sed & in medio quoque portu non deſunt ſcopuli, qui naues ſæpiùs diſſipant, & tranquillo ac ſereno mari è ſuperioribus locis facilè conſpiciuntur. Arx ab arce iuſto diſtat ſpatio: naues tamen per medium ingredientes, ab vtraque miſſilibus tormentorum globis attingi poſſunt: quo argumento, quanta ſit portus in ipſo oſtio latitudo, facilè deprehendi poteſt. Arx, quæ eſt ad dextram, magna ſatis & munita eſt: altera ad læuam minor eſt, & quòd ſcopulis pluribus ſit præcincta, artificioſam munitionem non habet. Circa portum veterem, quem Chriſtianis ingredi nefas eſt, duo ſunt parua propugnacula; vnum verſus ciuitatem, verſus mare alterum, non procul ab Arſenali, quod huic eidem portui adiacet. Triremes hìc ſtationem habent: quarum quatuor tantùm pro cuſtodia portus Alexandrini, meo tempore erant, neque ſatis benè (vidimus enim ſæpiùs) inſtructæ.

Garyophylli rupes Alexandria.

Erat Cairi Ianiſſarus quidam mediocriter canis aſperſus, natione Heluetus: qui ante triginta annos in quodam Italiæ littore à piratis captus, ſeruitute adactus, Mahometiſmum ſuſceperat. Is libenter mihi ibidem in Cairo inſeruiebat, de pecuniaria mercede non adeò ſolicitus, dummodò cibo, quem parcè ſumebat, vinum adijceretur, quo ſe aſſiduè ingurgitabat. Nam in tanta hominum multitudine, non facilè vitium hoc deprehendebatur: nec tanta, vt alibi, ſit in illud animaduerſio. Totum namque hoc nego-

Heluetus Ianiſſarus.

negotium ab ipſo Baſſa dependet: qui ſi ſobrius fuerit, in ebrios inquirit, eoſque caſtigat; ſi verò libenter & ipſe vinum bibat, in peccantes pœnam hoc nomine non extendit. Conſcientiâ igitur Ianiſſarus ille ſtimulatus, clàm petiuit, vt in Europam abduceretur, & hac intentione Alexandriam nobiſcum venerat. Vnde antequam ſolueremus, diebus aliquot, cum ijs qui rerum ibidem vſum habebant, conſilia communicabam, qualiter iſte miſer iuuandus & educendus foret. Nam palàm ſimile quid attentare non licet; occultè verò perpetrare, plena res periculi, propter exploratores, qui diligentiùs obſeruant; num eædem illæ res quæ ad portum deferuntur, in nauim inferantur: inſuper & nauem è portu iam iam ſoluturam, liberum eſt illis ingredi, & euoluere: in qua ſi Turcam educi repertum fuerit; & nauis cum mercibus fiſco adiudicatur, & omnes qui in eadem fuerint, abſque omni remedio, in perpetuam ſeruitutem abducuntur, ex religionis ipſorum præſcripto. Quamobrem nullus ſuadebat, vt in tantum periculum, hominis iſtius cauſſa, me conijcerem: cui cùm hoc renuntiaſſemus, flebat miſer ille, nobis valedicens tenerrimè: & mihi lacrymas excuſſit, qui libenter ea in re gratificaturus illi eram. Habebam autem ibidem & duos Italos, quorum vnus Aſcanius erat, ex territorio Romano, in littore quodam à piratis abreptus, anno primo Pontificatus Pij eius nominis Quinti: qui cùm in ſeruitute per decemſeptem annos apud Sangiacum quemdã verſatus fuiſſet, quorum quindecim in triremibus exegerat, pretio ſe in libertatem vindicare conabatur, ad quod perſoluendum, cùm illi reſiduum deeſſet, petiuit id à me ſuppleri. Alter fuit Andreas Siculus piſcator, per celoces ex Barbaria excurrentes ibidem in Sicilia captus; quem centum & aliquot ſcutis aureis redemi, cùm decem & aliquot annos in carcere deliteſcens, iam canitiem contraxiſſet. Vtque Aſcanius ille

Vini vſus apud Turcas à Baſſis dependet.

Chriſtianos Turcas factos educendi ex Turcia difficultas.

Chriſtiani ab auctore redempti à Turcica ſeruitute.

vir bonus & pius, ſic iſte peſſimus & impius fuit. Nam in mari nauigans, ſemper blaſphemabat; & adeò terribilem ferocemque ſe oſtentabat, vt palàm iactare non dubitarit: Vbi primùm, inquit, in Siciliam rediero (habebat autem vxorem & liberos) ſi vxorem alteri nuptam inuenero; ſtatim illam, poſt ſalutationem, cum liberis & ſecundo marito interficiam. Cumque eum hoc nomine reprehenderemus, indigniſſimè ferebat. Duos itidem alios egregios iuuenes Italos redemi, quos Cairi reliqui, vt eos Conſul Marianus in Italiam remitteret. Nec enim rationibus meis expedire iudicabant aliqui, ſi innoteſceret, tot me ſimul redemptos circumducere: vnde veriſimiliter conijci potuiſſet, nos multum pecuniæ habere. Hi, tamquam Chriſtiani, poterant omnes redimi in Cairo, conſenſu tamen Baſſæ accedente, qui emolumentum etiam inde percipit. Nam is qui pretium ſerui redempti percipit, aliquid etiam Baſſæ contribuere tenetur, à quo literę patentes eliberatis dantur: alioquin è portu Alexandrino non dimitterentur. Ceterùm huic, qui Mahometiſmum profeſſus eſt, diſcedere non liberum, niſi clàm; quod cum maximo periculo coniunctum anteà diximus.

Pridie quàm Alexandria diſcederem, venit ad me Italus quidam Ioannes, cum duobus alijs qui mercatoribus inſeruiebant; loquebatur Hiſpanicè ſatis expeditè; prouolutus ad pedes orauit, vt eum à ſeruitute Turcica redimerem. Erat autem is ex vna triremium, quæ ſemper ſunt in portu propter cuſtodiam. Deferebat compedes, vt ſerui ſolent: miſeriam ſuam enarrabat: dicebat ſe eſſe Chirurgum, & in rebus ad medicinam ſpectantibus ſatis benè verſatum, promittebat ſe fore fidelem, & meum perpetuum ſeruum, dummodò à Turcarum iugo, triremi præſertim, eliberaretur. Profeſſio medica, qua ſe imbutum iactitabat, non tanti apud me erat, vt mihi, quod poſtulabat, perſuaderet, maximè quòd iam haberem Chirurgum bo-

num

num Antonium Genuenſem Italum, quem in locum demortui aſſumpſerã; nec tutum videbatur, homini ignoto curam valetudinis concredere. Sed calamitas tamen & miſeria ipſius me permouit, vt eum redimerem. Et quoniam habebam leopardos, capricornos, ceteraque animalium & auium exoticarum genera, eorũ curam eidem in naui demandaui. Benè ſe geſſit, coactus, nempe quamdiu fuit in mari. Sed poſteaquam Cretam perueni, duas hebdomadas commoratus, vbi res nonnullas furto abſtuliſſet, profugit; quod non niſi quarto die à meis compertum eſt. Et quoniam minutiora quædam deſiderabantur inter familiares meos, res mihi ſenſim innotuit: nam cum quatuor meis in palatio Ducis habitabam; ceteri in Monaſterio S. Franciſci erant. Quamuis non vrgerem, miſſi ſunt, qui eum perquirerent: mihi quidem ſatis erat, quòd à Turcis eliberatum, ad Chriſtianos aduexiſſem. Repertus tandem eſt, ex illa parte montis Idæ verſus Barbariam: & mirum cur ſe eò contulerit, vnde exitum nullum habiturus erat: quidnam in animo haberet, non conſtabat. Comprehenſum volebant extremo ſupplicio afficere: ſed eum etiam denuò non ſolùm à morte, ſed etiam à triremi eliberaui, ad quam omnino condemnandus erat. Duplici namque dolore cõflictari me oportebat; tum ob mortem hominis, tum quòd per me centum aureis redemptus, laqueo ſuſpendendus erat. Reſtituit igitur ea, quæ meis furto abſtulerat: pecuniæ modicum quid conſumpſerat. Denuò mihi volebat inſeruire: ſed reieci. Conſcenſo deinde Galeone nouo, qui in Italiam expediebatur, abijt: nec quid poſteà cum illo ſit actum, intelligere potui.

Mercator quidam Venetus, qui Cairi multis annis manſit, non dubitanter affirmauit, quòd redemptitij iſti; vix ad aliquam bonam frugem perueniunt. Quod equidem ſciret, ad duo millia ſeruorum eiuſmodi fuiſſe liberata ſuo tempore: è tanto verò numero vix quinquaginta

Chriſtiani redemptitij à Turcis rarò bonæ frugis.

vel ſexaginta bonos euaſiſſe; reliqui furabantur, latrocinia & cædes perpetrabant: vnde & extremo ſupplicio affecti fuêre. Nonnulli ex illis, quod horrendum eſt, in libertatem vindicati, impio Mahometi nomina dedêre. Id quod valdè probabile eſt. Nam non habentes vnde viuerent, neque modum ad ſuos in Europam redeundi inuenientes, deguſtata libertate, ne iterùm in ſeruitutem deuenirent, hac ratione ſibi proſpectum voluerunt. Adducebat etiam idem, morales, at non Catholicas rationes. Quem Deus, inquit, in ſeruitute & captiuitate verſari permiſerit, is faciliùs à peccatis abſtinebit. Sed rationes eiuſmodi ſubſiſtere non poſſunt; quandoquidem de captiuorũ liberatione diuerſum extat Chriſti Saluatoris præceptum.

Animalia multa & varia reperiuntur Alexandriæ venalia; quorum & ego aliqua coëmeram, & mecum in Europam adduxeram: leopardos duos; glires Pharaonis duos, quorum ſimiles per ædes priuatorum Alexandriæ, & per campos, præſertim in Syria, multos videre mihi ſæpiùs contigit: felem Zibetum odoriferum, quem cùm eſſem Tripoli, curaueram Apamææ pro me emi: cynocephalos marem & feminã, pilo ſubrubeo, à ceteris diuerſo; femella, quoties puer aliquis paruus aut femina occurrebat, ſtatim eoſdem morſu petebat; viris adultioribus parcebat: ſimiolos varij generis decem & aliquot, quorum potior pars aquis obruta, cùm apud inſulam Carpathos tempeſtate iactaremur. Pſittacos etiam elegantes habebam. Capricornos tres eduxeram; quorum duo in mari expirarunt. Animal hoc incredibili pedum pernicitate plurimùm valet; qua per aſperrimas rupes, licet pedes graciles cumprimis habeat, cum ſpectantium admiratione dexterrimè vtitur.

Eſt & altilium genus in maxima copia circa Alexandriam, illi non abſimile, quas Parduas vocamus, quæ volare non poſſunt, ſed adeò velociter currunt, vt à canibus prehen-

prehendi nulla ratione poſſint, niſi in retia præparata incidant. Cibo alio non vtuntur, præterquam glareis ex arena depromptis. Eſt auis præpinguis,& optimi delicatiq́ue ſaporis, ſed ad veſcendum valdè periculoſa, ſi recens ſit. Nam vbi aliquoties ex eo genere aliquis comederit, moritur. Cauſſa rei adfertur, quòd cùm alites eiuſmodi lapillis pro cibo vtantur, vbi iiſdem aliquis intemperanter veſcitur, in hydropiſim incidit, atque ita mortem ſibi accelerat. Deplumatæ igitur ſale primùm aſperguntur,& per noctem ita aſperſæ aſſeruantur: poſteà aſſantur, & in acetum imponuntur; quo maceratæ valdè ſapidæ & ſalubres redduntur. Idem fit & cum alijs paruis auiculis, ſimilibus noſtris quas Cize dicimus. Volant, & ſunt pingues. Harum in Cypro etiam habetur copia: ſed aceto ſimiliter macerari debent. Qui Arabiam Felicem peragrarunt, narrant Parduas eiuſmodi ibidem reperiri. nonnulli eaſdem illas eſſe volunt, Iudæis in deſerto cælitus miſſas, quas ſacra Scriptura coturnices appellat.

Circa montem Horeb in territorio Sinai, manna quoque veluti in Calabria prouenit, minùs tamen candida, ad rubedinem vergens. Vidi eamdem Cairi, quæ etiam vim purgandi habet. Talem è cælo Iudæis datam affirmant nonnulli: vtrumque tamen comprobare non poſſunt. *Manna mõtis Sinai.*

In deſerto illo arenoſo, verſus mare rubrum, ingens habetur ſtruthionum multitudo: quos Arabes conſpicati, quandoq; in modum coronæ à longè cingunt,& in vnum globum coactos inuadunt & occidunt. Sed quoniam Arabes carnes non comedunt, nec pennas, quarum ingentem vim mercatores aliàs diſtrahunt, facilè diuendere poſſunt, rariùs eiuſmodi venationes exercent, cùm vix inde lucri aliquid, laſſitudinem verò equorum notabilem reportent. Nam ſtruthio celerrimè currit, alarum beneficio adiutus: vt apud nos maiores illæ aues, quas *Dropy* dicimus, facere ſolent, currentes antequam altiùs euolent. *Struthiones & eorum venatio.*

Dromedarij & eorum celeritas. Cùm ſpectaremus Cairi Turcarum certamen equeſtre, quod, vt ſuperiùs diximus, ſingulis hebdomadis die Veneris à prandio, exercitationis cauſſa inſtituitur, venit eò Æthiops nudus inſidens dromedario. Cameli genus id cumprimis expeditum, paſſu gradarij adeò celeriter currens; vt equus etiam citatiore greſſu, illum æquare non poſſit. Hic per poſtas, vt vocant, Mechâ aduenerat. Curſus autem ratio talis adhibetur, vt quintadecima die Mechâ Cairum perueniatur. Curſor vnus dromedario per continuos quinque dies inſidens proficiſcitur: rurſus alius alium dromedarium conſcendit, & quinque alios dies progreditur: tandem tertius, quinto itidem die, tertio iumento vectus, Cairum defertur. Idem profectionis ſeu curſus publici mos, Cairo Mecham redeuntibus obſeruatur. Curſor vicem ſuam obiturus, tantum comedit, quantum in quinque dies ſufficiat, nec cibum alium præterquam paucos dactylos ſecum defert. Panis etiam nullus reperitur in illis locis deſertis, arenoſis, & petroſis: ſed nec aqua, niſi quinto demum die. Dromedarius quoque, aquę potum in ſextum vſque diem differre poteſt: cibus eius paſtilli è farina triticea confecti, quos non adeò multos curſor deferre poteſt, ideoque parcè illum reficit. Aquam nec in ſuos quidem vſus circumfert: quam etſi haberet, dromedario danda non eſſet. Nam vt quidam affirmant, ego non auſim, ſi in vaſe aliquo deferretur, eam odoratu deprehenderet, ſitimq́; ſtatim contraheret, propter quam, præfixam quinque dierum itineris continuationem proſequi non poſſet. Quies illi perquam exigua. Nam per viginti quatuor horas, ter tantùm ſubſiſtit curſor propter opus naturæ. Dromedarius eundo vrinam emittit. Cùm deſcendendum eſt, bacillo pedes percutit ſeſſor, atque ita dromedarius in terram procumbens, deſcendendi facultatem commodam illi præbet; qua modicum vſus, cœptum iter proſequitur.

In-

Incolæ Arabiæ deſertæ, numquam pane aut carnibus, ſed dactylis tantùm veſcuntur: lacte caprino valdè ſalubri ſuſtentantur: aqua illis potus eſt: atque hac de cauſſa vitam producunt, & plerumque centeſimum ætatis annum attingunt: valetudine proſpera vtuntur: forma ſunt corporis egregia. Equis pro pabulo carnes caprinas offerunt; quas primò in ſole deſiccant, & deinde in minuta fruſtula conciſas, equis præbent: quæ & magnum nutrimentum veſcentibus adminiſtrant, & paruo negotio in capſula coriacea, equo alligata, per deſerta loca, circumferuntur: de quibus ſi tantum ſumatur, quantum duo pugilli capere poſſunt, id per viginti quatuor horas, vni equo pro pabulo affatim ſufficit. Carnes inſuper eiuſmodi, ſitim equis non excitant, in illa aquæ penuria, eoſque validos & agiles conſeruant: quos à teneris ita educant incolæ, vt non niſi ad nonum diem materna ſugant vbera; poſteà lac illis camelorum apponitur, ne materno debiles efficiantur. Ita & formam naturalem cumprimis elegantem retinent; & vires cameli, eorum lacte hauſto, acquirunt: quod etiam à ſiti mirificè præſeruat, cùm in partibus illis aqua, theſauri inſtar, æſtimetur. Cùm inhabitantibus Cairum & Alexandriam narraremus, nos Europæos vbique aqua abundare; reſpondebant, nos immortales haberi poſſe, qui aqua recenti & dulci ſemper abundaremus. Cùm Cairi panem illis obtuliſſemus, quem illi *Chops* vocant, eo veſci recuſabant; ſed panno inuolutum aſſeruantes, dicebant ſe ad ſuos perferre velle, vt oſtenderent, quid nos manducaremus: quòd ſi panem itidem & illi manducarent, eos facilè morituros. Vidi & Alexandriæ vnum dromedarium, cui Arabs Roſſetto adueniens inſidebat. Boni velocis gradarij paſſum habet animal hoc, & ad iter accelerandum plurimùm valet: ſella namque illi imponi poteſt; cùm vnum tantùm gibbum habeat, non duos; vt ceteri cameli, qui onera deferunt.

Arabiæ deſertæ incolarum victus.

Equi carnes comedentes.

Reliquis

Reliquis Septembris diebus, quæ in ciuitate, extra, & ad portum digna viſu occurrebant, inſpiciebam. Neque enim diſcedere celeriùs potuimus, propter Sangiacum, qui à noſtris quatuor nauibus, quæ ſimul vela facere conſtituerant, multum pecuniæ exigebat. Conuenerunt ad extremum cum illo mercatores, non exigua illi ſumma numerata: cumque ventus eſſet contrarius, non niſi nona die Octobris inde ſoluere potuimus.

OCTOBER.

Nona die Octobris conſcendimus Saitiam noſtram nauem, hora circiter decimaquinta: decima verò ſexta è portu promouimus; ſub veſperam hora vigeſimatertia, littus Barbariæ conſpiciebatur. Die inſequenti nihil continentis apparebat, quam non niſi die decimaſeptima menſis eiuſdem, manè tandem conſpeximus. Quatuor ſimul vno eodemque die naues è portu ſoluerunt. Vna fuit Gallica noſtrâ maior, quæ primò in Siciliam, inde Maſſiliam petebat. Hæc parum aberat, quin portum egrediendô, ad ſcopulum ſeu rupem Garyophylli allideretur. Nam vela, citiùs quàm in hoc portu oportuit, ſunt expanſa, vento inter Boream & Aquilonem acriter ſpirante, quem Itali *Graco Tramontana* vocant. Vix decem cubitorum tractu nauis aberat à periculo. Iamque voces periclitantium, miſerabiliter clamantium, audiebantur. Nauis enim gubernator, rerum peritus, periculosè decumbebat: qui verò vices eius gerebant, minùs cautos in prætereunauigando ſcopulo periculoſiſſimo ſe præſtiterant. Altera nauis Galeon Peraſto vocabatur; in qua ego nauigare debebam. Sed quoniam eius Patronus, alia naui pro ſe empta, nautas peritiores in eam tranſtulerat, illa verò multùm onerata, nuſquam diuertere debebat, diſſuadebant aliqui ne me eidem committerem. In Galeone hoc quòd mercatores erant prædiuites, Capitaneo honorarium dederunt, & effecerunt,

fecerunt, vt duæ Turcicæ triremes, è portu eos in altum
extraherent. Poſteà nauis hæc tempeſtate Cyprum delata
eſt. Tertia nauis erat Patroni, qui rectà Venetias curſum
dirigebat. Hanc itidem vna triremis Turcica extra por-
tum deducebat. Quarta nauis erat noſtra Saitia Gallica
non adeò magna, quam conduxi, vt me Cretę exponeret,
quòd inde triremibus in Europam deferri poteram, per di-
tiones Venetorum, in quibus etiam ſubſiſtere commo-
dum erat, ſi propter inſtantem hiemem nauigatio peri-
culoſior incideret; maximè, quòd cùm priùs iſthic eſſem,
multorum notitiam mihi conciliauerim. Conueneram
cum nauclero, vt in portu deſerto, qui nunc Callolimioni *Callolimioni portus.*
vocatur, cuius etiam diuus Lucas meminit, exponeret, *Actor. 27.*
propter ipſius commoditatem, & quòd minùs ab Alexan-
dria diſtet: tum quòd in Archipelagum ingredi, ad expo-
nendum me in aliquo portu, non auderet; quòd iam
hiems appropinquaret, neque ex mari Mediterraneo eò
vela dirigere tutum eſſet. Sed omnia hæc poſteà fuere in-
15. uerſa. Nam die quintadecima Octobris, circa vigeſimam
ſecundam horam, tempeſtas atrox conſurgens, quatuor
haſce naues, quæ eumdem curſum tenere debuerant, per
mare hinc inde diſiecit, noſtram præcipuè Saitiam, quæ
minor ceteris erat, terribilem in modum ventis iactitauit;
donec circa medium noctis S. Germanus nobis illuxit,
quem hac eadem nocte ſexies vidimus, atque ita tempe-
16. ſtas conquieuit. Die inſequenti etiam iam adueſperaſcen-
te, ventus validiſſimus ſuperueniens, nos tota nocte in
17. maximum periculum coniecit. Die verò decimaſeptima,
paulò ante vigeſimam ſecundam horam, adeò procelloſus *Tempeſtas atrox.*
turbo nos concutiebat, vt ſpem euadendi omnem abij-
ceremus. Nam duo venti contrarij Africus & Aquilo (Ita-
licè *Garbino* & *Greco*) inuicem horrendum in modum de-
prœliantes, validiſſimo flatu & imbre, nauem adeò in gy-
rum verſabant, & in ima deprimebant, vt fluctus intu-

meſcentes ſuperior arboris pars attingeret. Euacuabamus nauem quantum licuit, lapides videlicet eijciendo, cùm nullę nobis eſſent merces: ſed neque, propter turbinis violentiam, ea res adiumento nobis fuit, cùm nihilominùs fluctus in nauem tanto impetu inſilirent, vt iam iam ab illis abſorbendi videremur. Cumque nox eſſet obſcuriſſima, & tonitrua ac fulgura ſubinde terribiliter coruſcarent, viderunt nautæ inſulam geminis rupibus in altum conſurgentem: qua viſa exiſtimabant nautę nos in Archipelagum delatos ad inſulas duas deſertas, quæ non adeò magno interuallo à ſe diſiunctę, paſſim Diuonię appellantur. Cùm igitur in extrema neceſſitate ſe conſtitutos viderent, quòd Saitia parua eſſet, depoſitis velis, in medium nauem deducere ſatagebant, vt in tam atroci tempeſtate, ſibi quacumque tandem ratione conſulere poſſent, naui inter duas inſulas conſtituta, vbi minùs à ventis impeteretur. Cumque iam non procul inde abeſſemus, ſingulari quadam diuina ordinatione, nauta, ex ſummo nauis malo, quòd coruſcationes perſeuerarent, animaduertit, vnam tantùm eſſe inſulam, quæ propter duas rupes eminentes, duarum illarum, inter quas nauem adducere conſtitutum erat, ſimilitudinem exprimebat. Quamobrem velis omnibus demiſſis, vnum tantùm appenſum remanſit, Trinchiettum vocant, vt inſulam prætemauigare liceret. Ceterùm cùm iam Saitia vi tempeſtatis propemodum demergeretur, & ventorum violentia concuſſa, ita rimis fatiſceret, vt aſſiduè aquam è ſentina exhaurire fuerit neceſſe, nauarchus omni præſidio deſtitutus, palàm enuntiauit, nullam ſpem ſalutis reliquam ſupereſſe, & nos naufragio ibidem perituros. Quo triſti nuntio, quilibet de anima ſua ſolicitus, Deo ſeſe permittens, extremam horam exſpectabat.

Diuonia inſula.

Inter-

IOB CAP. XXXVI.
Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum, et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.
PSALMO CVI.
Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis.
Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo.
Dixit, et ſtetit ſpiritus procellæ: et exaltati ſunt fluctus eius.
Ascendunt vſq; ad cælos, et deſcendunt vſq; ad abyſſos. anima eorum in malis tabeſcebat.
Turbati ſunt, et moti ſunt ſicut ebrius: et omnis ſapientia eorum deuorata eſt.

PSALM. CIII.
Quàm magnificata ſunt opera tua Domine! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua.
ESAIÆ CAP. XLIII.
Noli timere, quia ego tecum ſum: ab Oriente adducam ſemen tuum, et ab Occidente congregabo te. Dicam Aquiloni: Da: et Auſtro; Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ.
IEREM. CAP. X.
Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, et eleuat nebulas ab extremitatibus terræ: fulgura in pluuiam facit, et educit ventum de theſauris ſuis.
NAHVM CAP. I.
Dominus in tempeſtate et turbine viæ eius, et nebulæ puluis pedum eius: Increpans mare et exſiccans illud, et omnia flumina ad deſertum deducẽs.
ECCLESIASTICI CAP. I.
Arenam maris, et pluuiæ guttas, et dies ſæculi quis dinumerauit? Altitudinem cæli, et latitudinem terræ, et profundum abyſſi quis dimenſus eſt?
ECCLESIASTICI CAP. XVI.
Et vias illius quis intelligit, et procellam quam nec oculus videbit hominis?

ECCLESIASTICI CAP. XLIII.
In ſermone eius ſiluit ventus, et cogitatione ſua placauit abyſſum.
PSALMO CVI.
Et clamauerunt ad Dominum cum tribularentur: et de
neceſſitatibus eorum eduxit eos.
Et ſtatuit procellam eius in auram: et ſiluerunt fluctus eius.
Et lætati ſunt quia ſiluerunt: et deduxit eos in portum
voluntatis eorum.

PSALMO LXXVI.

Deus in ſancto via tua: quis Deus magnus ſicut Deus noſter? tu es Deus qui facis mirabilia.

SAPIENTIÆ CAP. XIIII.

Tua, PATER, PROVIDENTIA *gubernat: quoniam dediſti et in mari viam, et inter fluctus ſemitam firmiſſimam, oſtendens quoniam potens es ex omnibus ſaluare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare. Sed vt non eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt.*

PSALMO LXXVI.

Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: et timuerunt, et turbatæ ſunt abyſſi.

ISAIÆ CAP. XL.

Quis menſus eſt pugillo aquas, et cælos palmo ponderauit? quis appendit tribus digitis molem terræ, et librauit in pondere montes, et colles in ſtatera? Quis adiuuit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit, et oſtendit illi? Cum quo iniijt conſilium, et inſtruxit eum, et docuit eum ſemitam iuſtitiæ, et erudiuit eum ſcientiam, et viam prudentiæ oſtendit illi?

PSALMO LXXVI.

Illuxerunt corruſcationes tuæ orbi terræ: commota eſt et contremuit terra.

Intereà plus quàm media nocte tranſacta, S. Germani ſidus conſpeximus, ſtatimque Aquilo impetum aliquantùm remiſit, vt Africus iam validiùs Saitiam propelleret, quæ hac ratione inſulam præterijt. Septies nobis S. Germanus apparuit, & ad vicem quamlibet, Aquilonis vehementia magis ac magis imminuebatur: atque ita dies appropinquare cœpit: cumque illuxiſſet, deprehendimus inſulam, ad quam vela direxeramus, fuiſſe Caſſo dictam, totam deſertam, & rupibus arduis horridam: quam ſi attigiſſemus, in ſcopulos & cautes nobis incidendum cum extremo periculo erat, qui noctu videri & vitari propter fluctus conſurgentes haud poterant: iuga tantùm præcelſarum rupium, per coruſcationes, aſpectui ſeſe offerebant. *S. Germani ſidus.* *Inſula Caſſo.*

18. Die decimaoctaua conſpeximus inſulam Rhodum: & per integram hanc diem, & noctis partem, maximo vento iactati ſumus: qui S. Germano apparente ſtatim conquieuit, & noctis reſiduum tranquillitas occupauit. Sequentem diem totum oberrando conſumpſimus inter Rhodum & Carpathum inſulam (Italis *Scarpanto*) in qua Palladem natam & educatam Poëtæ fabulantur. Cumque nauclerus ſitum loci perſpectum non haberet, appropinquare, naufragium timens, non audebat, donec veſperi in quodam promontorio ignes inſulani accenderent (moris enim eſt, vbi incolæ nauem erraticam conſpexerint, igne ſuſcitato nautis ſignum dare, quo loco tutò accedere poſſint) quibus viſis tota ferè nocte inſulæ oras legebamus. Circa horam quartam noctis, denſiſſima nube, abſque pluuia, prorepente, S. Germanus comparuit: ſtatimque & ventus ceſſauit, & nox ſerena eſſe cœpit. *Rhodus inſula.* *Carpathos.*

Sunt nonnulli qui affirmant, cùm naturalis ſit eius luminis prouenientis cauſſa, illud non apparere, niſi quando pluit. Itaque hîc annotandum putaui, etiamſi hoc tempore nulla fuerit pluuia, lumen tamen hoc reſplenduiſſe, & ventum ſubitò conſediſſe.

Manè

Manè vigeſima Octobris, accedentes ad inſulam, par- 20.
Portus Agata. uum portum tenuimus, anteà dictum Portum Agata, qui minores tantùm naues admittit. Fixis anchoris, rimas nauis obſtruere, & pice obducere cœpimus, affirmantibus nautis, ſi per duas horas tempeſtate iactata fuiſſet, nauem Saitiam vnà nobiſcum fuiſſe interituram. Deſcendentes in littus victui neceſſaria à Græcis coëmimus. Nam pulli gallinacei quos habebamus, fluctibus in naui ſuffocati fuerunt. Quamuis hæc inſula Turcarum ſit, & Capitaneum eiuſdem gentis habeat, Græci tamen homines, vt & in ceteris Archipelagi inſulis, arua & vineas excolunt. *Turcæ à Græcis vaſallis ſibi cauent.* Turcæ verò de commeatu prouiſi, in præſidijs arcium ſe continent, nec vſquam Græcorum metu prodeunt. Cùm verò pendendi tributi tempus aduenerit, aliquot triremes cum Ianiſſaris inſulas eiuſmodi accedunt, & ab incolis cenſus exigunt. Oppida aliquot exigua in hac inſula ad latus conſpiciebantur, ad quæ tamen naues non accedunt, cùm portu careant. Ab eo loco, vbi deſcenderamus, non procul aberat villula Lare dicta.

Die ſequenti manè, cùm Aquilo ſeu *Græco* potiùs in- 21.
ſurgere cœpiſſet, cui obſtaculum nullum erat oppoſitum, extractis anchoris, mare ingreſſi ſumus, credentes nos rectà Cretam delatum iri. Sed vento denuò mutato, hac & inſequenti vigeſima ſecunda Octobris die, circa inſu- 22.
lam Caſſo prædictam ventos inaniter captabamus. Tan-
Creta ſecunda vice. dem vigeſima tertia die manè Cretam appulimus, ad Pro- 23.
montorium Salomonis, antiquitus Samnium: de quo in
Cap. 27. Actis S. Lucas. In monte, iuſto interuallo, eſt turricula, in qua excubiæ propter piratas aguntur. Vt primùm anchoras iecimus, relatum nobis fuit, quòd vno die antè, Saitia illa, quæ nobiſcum Alexandriâ ſoluerat, & Siciliam verſus diſceſſerat, tempeſtate quoque eò delata fuerit, adeò conquaſſata, vt rimas quoque obducere nautę fuerint coacti. Nauarchus verò, qui æger Alexandriâ diſceſſerat, in mari mortem

mortem accelerauit,& hîc in littore ſepultus eſt. Hæc eadem Saitia, quòd non procul Venetorum ciuitas Sitia abeſſet,ad littus accedens,indicauit me eò venturum. Antonius namque Barochi mercator hac de cauſſa ad Gubernatorem, quem iſthîc Rectorem vocant, acceſſerat. Itaque aduentus meus exſpectabatur.

Quoniam ſæpiùs commemoratum eſt, Saitias naues ventorum impetu conquaſſatas propemodum interijſſe, nemini mirum id videri debet. Certum etenim & comprobatum eſt,nauigia,quæ vel vetuſtate, vel artificum incuria debilitatem aliquam incurrerunt, exorto turbine, fluctibus grauiter contundi ſolere;eoque tempore in præſentiſſimo periculo verſari. Nam vbi nauis in arenam vel ſcopulum impegerit, ex littore propinquo faciliùs enatandi ſubſidium miniſtratur,& tabularum confractarum natatu multi euadunt. Sed naue in alto mari diſſipata, quæ euadendi ratio? etiamſi quis tabulæ adhæſerit, fluctibus à turbine agitatis,opprimitur;vel vbi à terra remotior eſt,fame & frigore moritur.

Antonius hic, cuius ſuprà meminimus, multas orbis partes peragrauit. Nam bis in Orientali India fuit, rerum illarum partium vſum non mediocrem conſecutus. Vtraque vice Apamæâ, ad Euphratem primùm, inde ſecundo flumine ad mare Perſicum, anteà *Elcatiff* dictum, poſteà ad Ormus & Goam peruenit. Cairum tandem per mare rubrum reuertebatur: expoſitus ad ciuitatem Tur, quæ ad littus eiuſdem maris eo in loco ſita eſt,vbi Iudæi fugiendo Pharaonem,ſicco pede mare tranſierunt. In ſecunda ſua peregrinatione fuit captus à Baſſa, qui curam gerebat maris rubri, quod infrà poſitum eſt, antequam ad fines, vbi Felix Arabia incipit, perueniatur. In eo nauigatio Chriſtianis eſt interdicta: in quam à Turcis maximè inquiritur. Nam non procul à Mecha nauigatur (cùm mare cumprimis anguſtum ſit, cuius vtrum-

Antonij Veneti nauigatio.

Tur ciuitas ad mare rubrum.

Mare rubrum Chriſtianis non licet nauigare.

que littus maiori ex parte nauigantibus apparet) & quæ naues ex India Orientali adueniunt, eò deflectere ſolent. Antonius tamen iſthîc non fuit, quòd eius nauis rectum curſum propitio vento tenens, locum hunc prӕternauigauit. Narrauit is quòd Baſſa prędictus ab eo valorem decem millium ducatorum in varijs mercibus perceperit; pręſertim in lapidibus, qui in certis illarum regionum animalibus reperiuntur, nec hactenus in partibus noſtris viſebantur, & in vnionibus ac margaritis pretioſis. Captum Baſſa ille, qui de principalioribus non erat, ſecum Cairum perduxit, eumque ad carceres Imbraimi, tamquam ſupremi Ægypti Gubernatoris, tradidit: vnde Conſulis Veneti (quoniam Venetus erat Antonius) fide interpoſita eliberatus, noſtro tempore facultatem in Europam redeundi impetrauit. Nauigatio autem eius in Hiſpaniam erat potiſſimùm inſtituta, quandoquidem Catholici Regis iuſſu, quod etiam ipſe non diffitebatur, peregrinationem hanc obeundam ſuſceperat, vt quænam per mare rubrum nauigandi commoditas, & quod nauigationis emolumentum ediſceret. Vir hic fuit mihi apprimè notus: à quo multa, quæ ad naturam & mores nationum quas peragrauit pertinebant, edidici. Sed quandoquidem ea Scriptorum induſtria ſunt euulgata, non eſt, quòd in his immoremur. Poſteaquam domum redijſſem, plures ab eodem literas, partim ex Hiſpania, partim ex Italia ſcriptas accepi: in quarum vltimis ſignificauit, ſe in Syriam, & inde in Indias Orientales iam tertiò nauigationem inſtituere.

Occhialus pirata. Factum autem eſt ſingulari diuinæ gratiæ beneficio, quòd dum circa Rhodum, & in faucibus Archipelagi oberraremus, in claſſem Turcicam, cui Occhialus præerat, non incidimus. Nam vigintiquinque triremes è Nigroponto Rhodum verſus velificabant, quibus obuias naues diripere non eſt inſolitum. Quoniam tamen Saitia hæc Gallica fuit, cum quibus Turcæ ſocietatem colunt, poterat

rat

rat mitius aliquid ab hoſtibus exſpectari: ſed vel pecuniæ numeratione, vel captiuitate res tranſacta proculdubiò fuiſſet: quod itidem paulò antè ipſi Galli ſunt experti, prout nauarchus Gallus nobis retulit. Euaſimus itaque per Dei gratiam manus impij Occhiali, qui valdè tunc exacerbatus erat, quòd Veneti Melitenſium milites illi tradere nolebant, quos cum duabus triremibus non ita pridem in poteſtatem redactos, Corcyram perduxerant. Eos Occhialus inſequebatur: cumque ſeptem Venetæ triremes inde Cretam reuerterentur, vbi cuſtodiam Philippo Paſqualigo præſidente poſuerant, Occhialus in portu Nauarino præſtolabatur, vt eos adoriri poſſet: qua de re, cùm Zacyntho triremes Venetæ notitiam accepiſſent, denuò Corcyram ſunt reuerſæ, cùm reſiſtere ſe non poſſe viderent Occhialo, qui ex vigintiquinque ordinarijs delectu habito, decemocto triremes benè inſtructas habebat. Sed vbi vidit conſilium ſibi præmeditatum non ſuccedere, in furias actus, obuios quoſque inuadere decreuit, Cæſarem veritus, quòd parùm cautè egiſſet. Incidit igitur in aliquot mercatoru mChriſtianorum naues, quas, hominibus in captiuitatem abductis, in poteſtatem redegit. Euaſimus itaque Deo opitulante, manus ipſius, qui Carpatho verſus Rhodum curſum tenebat; nos verò à Rhodo itidem vehebamur. Mirabantur omnes inſulani, quòd Occhialum obuium non habuimus.

Si cui mira vel impoſſibilia videbuntur, quæ hîc de ſancto Germano à me ſcripta ſunt, me vera retuliſſe quilibet affirmabit, qui nauigando in periculoſas tempeſtates incidit. Nullus enim eſt, qui hæc non oculis aſpiciat, in extremo procellarum irruentium periculo conſtitutus. Siue igitur S. Germanus, vt multi credunt, periclitantibus appareat; ſiue à naturali cauſſa, quod plerique autumant, luminis eius ratio proficiſcatur, ego temerè affirmare non auſim. Illud certiſſimum eſt, lumen hoc nauigantibus ap-

S. Germanus tempeſtatum ſedator.

parere: quod non ſolùm ego, ſed & omnes qui mecum erant in naui, toties vidi, quoties me vidiſſe ſuperiùs annotaui. Apparet autem ſpecie ſideris lucentis, vel accenſæ facis, interdum plùs, interdum minùs coruſcans. Fit quandoque ſplendor eius planè lucidus & albicans veluti ſtella: conſidet ſępè vel in medio arboris, vel alibi; ſemper tamen editiore in loco. Si quis attingere velit, ſurſum mox eleuatur, & refugit. Frequentiùs tamen in ipſa arboris ſummitate, & cruce, quæ ibidem defigi ſolet, cõſidet, permanens eodem in loco, quantum temporis in recitanda Oratione Dominica conſumeretur: quandoque per dimidiam quadrantis horæ partem, quandoque quadrantem integram luceſcit. Sed in magna illa tempeſtate, per dimidiam horam durauit, in modum accenſæ candelæ ardens. Vbi apparuerit, certum & indubitatum eſt, ventum notabiliter ſubſidere: & quò frequentiùs emicuerit, eò magis ac magis turbinem diminui. Vnde ad ipſius ortum, homines ab interitu tuti, certam ſpem ſalutis concipiunt: quod pluribus exemplis confirmari poſſet. Illud quoque nautæ affirmabant, quòd pluribus nauibus in vna eademque tempeſtate ſimul conſtitutis, in quibus ſidus eiuſmodi conſpiciebatur, eæ euaſerunt; in quibus non, naufragio perierunt. Narrarunt ijdem quoque, quando duo ſidera coniunctim apparent, quod raro admodum fit, nauem omnino interituram. Cùm autem duo fuerint, dicunt ſpectra ſeu Dæmones eſſe, qui numquam vniformem, ſed geminatam ſpeciem in apparendo retinent. Quæ de Caſtore & Polluce ſcriptores Ethnici tradunt, ea non attingo: quæ verò hîc adiunxi, ea ex fida eorum relatione accepi, qui naufragijs eiuſmodi præſentes interfuerunt.

Sed nec illud hîc prætermittendum putaui, quod nautæ certò ſe didiciſſe affirmabant. Quacumque in naue Mumia fuerit deportata, eam vel in maximum periculum adduci, vel certiſſimum naufragium ſubire oportere.

Mumia in naui deportata tempeſtatem ciet.

Quam-

Quamobrem diligenter admonentur ij, qui res in nauem inferunt, ne Mumiam ſecum accipiant: cuius rei ea redditur ratio. Quandoquidem Mumiæ, Ethnicorum ſunt cadauera, in quibus idola, vt dictum eſt ſuperiùs, reconduntur: dubium non eſt, quin in cura & poteſtate Dæmonum, prout & animæ ipſorum, ſint conſtituta: qui numquam ab eis, etiamſi de loco in locum transferantur, recedere ſolent. Cùm Cairi in antrum, vbi eiuſmodi cadauera ſunt condita, me demiſiſſem, duo integra corpora, vt iam diximus, maris & feminæ, pretio empta acceperam; eodem modo, prout ibi aſſeruabantur, inuoluta: quę vt commodiùs deferri poſſent, quodlibet in tres partes diuulſum, in capſas maiores ex corticibus arborum ſiccatis confectas, imponendum curaui: ita vt ſex eiuſmodi capſas Mumia refertas haberem: in ſeptima verò erant idola fictilia ijſdem illis corporibus copulari ſolita. Cùm igitur de periculo deportationis ex nautis intellexiſſem, conſului negotiatores mihi notos, quid mihi agendum ſuaderent, & num vera eſſent, quæ nautæ dicerent. Multi affirmabant rem ita ſe habere: multi pro fabulis hæc ducebant, affirmantes, quòd ipſimet in Italiam ſæpiſſimè Mumias pèr mare deportarunt, neque tamen in vllum periculum hoc nomine inciderunt. Perſuaſione igitur illorum adductus decreui corpora hæc mecum aſportare, vt in Europa oſtenderem, qua ratione condîta reperiantur; maximè quòd ad partes noſtras, à quoquam integra delata fuiſſe numquam anteà intellexeram. Quamobrem nihil ea de re cum nauclero communicans, ſeptem capſas illas Mumiarum, cum rebus alijs in nauem inferri iuſſi. Sed parum abfuit, quin ſtatim in magnas difficultates incidiſſem. Nam cùm Turcæ, res meas inſpecturi, in Alexandria nos conueniſſent, vt telonium ab illis perſolueremus, habebant in comitatu Iudæum, qui eorum interpres & Notarius fuerat. Hic quoniam Chriſtianis vtcumque fa-

uebat, quòd Chriſtianorum merces aſſiduè pertractaret, à quibus non parum emolumenti, & honoraria frequentiora percipiebat, cùm in capſis Mumiam repoſitam animaduertiſſet, ſtatim eaſdem capſas claudi, & funiculis ligari præcepit, & Turcis quibus vinum propinabamus, retulit, nos in capſis illis nihil aliud habere, præterquam cochlearum teſtas & conchas, quales in maris littore legi ſolent: cuius relationi fidem Turcę adhibuerunt, quòd & eorum miniſter eſſet, & quòd è conclaui, in quo vinum hauriebant, pedem efferre minùs feſtinarent. Cauſſa cur Mumias Turcę prohibeant efferri, hæc eſſe perhibetur. Quandoquidem ipſi magicis ſuperſtitionibus valdè ſunt addicti, perſuaſum habent, Chriſtianos eiuſmodi Ethnicorum cadaueribus ad Magiam abuti. Verentur itaque ne per incantationes aliquas damnum ipſis, & eorum ditionibus, non facilè recuperandum inferant: idque diligenter præcauent. Difficulter igitur integra Mumia extrahitur à mercatoribus: qui clàm & minutatim eiuſmodi merces auehere ſolent. Iudæo itaque illi bonum honorarium dedi: qui ſi Turcis de Mumia aperuiſſet, non paruum diſcrimen nobis imminebat, quod ingenti aliqua pecuniæ ſumma redimendum erat. Cùm itaque priori tempeſtate iactaremur, nullus noſtrûm de Mumia hac meminerat. Erat mecum in eadem naui Sacerdos Polonus Simon Albimontanus, qui patentes Regis Stephani literas habebat, & ſepulchrum Dominicum viſitauerat. Eum primùm Ieroſolymâ reuertens, Tripoli videram, & denuò Cypri cùm in Ægyptum proficiſcerer, obuium habui; qui Ieroſolymam tendebat. Poſtremò venit Alexandriam Sabbato hora vigeſima: ego verò ſequenti die circiter quintamdecimam horam nauem conſcenderam. Hic igitur cùm pecunia deſtitutus eſſet in extera regione, nec conſilium reperiret quidnam agere deberet, petiuit à me, vt illi opem ferrem; quod potui, non inuitus eidem obtuli. Sed

Mumias cur Turcæ efferri prohibent.

cùm

cùm animaduerterem, illum breui ad neceſſitatem redactum iri; nec, viſitatione S. Sepulchri abſoluta, cur in Ægypto moraretur, cauſſam eſſe: inſtante eo vt eum mecum in partes Chriſtianorum reducerem, acquieui libenter; quòd bonum virum & pium Sacerdotem viderem, & meum quoque popularem, cui deeſſe non liceret. Hic de Mumiæ cadaueribus hiſce nullam planè notitiam habuit: nam antè quàm Alexandriam perueniſſet, triduo res meæ in nauem illatæ erant; ipſe interim in ciuitate degens, venti & nauigationis commoditatem operiebar. Cùm igitur in priori tempeſtate verſaremur, Sacerdos hic Preces horarias recitans, conquerebatur duo ſibi ſpectra magnum impedimentum adferre, & quocumque tandem loco in naui conſiſteret, ſemper ſe comitari. Hęc cùm primùm audiremus, mirabamur: poſteà verò (vt hominibus inuſitatum non eſt, in communi calamitate, ad fortuitos proximi caſus, riſu potiùs quàm compaſſione commoueri) tempeſtate ſedata rem in iocum vertimus, exiſtimantes has imaginationes è metu proueniſſe, vt plerumque nauigantibus, in periculis obijci ſolent. Sed cùm in altera tempeſtate, denuò de ſpectris eiuſmodi vehementer conquereretur, aſſerens, ſe virum & mulierem nigram, tali & tali habitu indutos videre: qualem nec mei quidem ſeruitores, duobus tantùm exceptis, in Mumijs illis viderant, nec de illo Sacerdoti indicare poterant, mirari accuratiùs cœpimus. Certiſſimum enim erat, neminem ſeruitorum de cadaueribus iſtis ſciuiſſe, præter duos illos, qui ſecretum hoc nemini proculdubiò, extraneo præſertim, aperuerant. Sed nec tunc quidem Mumia nobis in mentem venerat. Poſtremò totus conturbatus, pallidus, & tremens Sacerdos ad me accurrit, expoſuitque quàm horrendum in modum à ſpectris hiſce inter orandum exagitetur, immò laceretur. Tandem incidit mihi, fortè illum hæc pati occaſione corporum iſtorum Mumiaticorum.

Spectra duo Simoni Presbytero apparent.

Miſi

Miſi itaque ad nauarchum, vt inferiorem Saitiæ nauis partem nobis recludi iuberet, cauſſam tamen reticendo: volebam ſiquidem capſas illas Mumiarum clàm in mare proijcere. Sed nauarchus reſpondit, ſe id facere non poſſe propter ingentes fluctus, qui Saitiam ita operiebant, vt omnes madefieremus. Exſpectaremus modicum, ſtatim nos omnes interituros, nec eſſe cur inferiùs deſcenderemus, mox in ipſo gurgite futuri. Et videbamus quidem apertè periculum maximum inſtare, ſi nauis aperiretur: ex alia parte Presbyter de ſpectrorum vexatione mirum in modum lamentabatur. Neſciebamus itaque quid nobis agendum eſſet.

Vbi verò S. Germanus apparere, & ventus contrarius ſubſidere cœpit; cùm iam illuceſceret, nauem aperiri iuſſi. Et quamuis, vt paulò ſuperiùs ſcripſi, apparente eiuſmodi ſidere, nauis extra periculum eſſe ſoleat, ſpectris nihilominùs Sacerdoti moleſtiam inferentibus, ſeptem capſas illas in mare proijci iuſſi. Quod vbi factum, nauarchus ſtatim ad me accurrit, percunctans quidnam abieciſſemus: numquid Mumiam? Faſſus ſum. Expauit illicò vehementer; ſed poſteà ſe recolligens erat recreatus; & certò promittebat, nos tempeſtatem ampliùs non habituros. Et non fruſtrà hæc prędixit. Nam licet apud inſulam Carpathos inſurrexerat, minùs vehemens tamen fuit, & S. Germano ſemel apparente, ſtatim ceſſauit. Dixit mihi poſteà nauarchus, quo tempore ad eum mittebam vt nauem aperiret, etiamſi illi dictum fuiſſet, id propter Mumiam fieri, numquam tamen aperturum fuiſſe, propter vndarum inſurgentium impetum: & quod iam certò nos interituros credebat, momentum tantùm demerſionis expectans. Quærebat & Sacerdos, quidnam in mare proiectum fuiſſet. Cumque illi dixiſſem, maiore etiam timore correptus, tamquam vir Eccleſiaſticus arguere me cœpit, quòd Ethnicorum corpora circumferre veritus non fuerim,

rim, propter quæ tantum vexationis pertulerit; nec aliam ſpectrorum apparentium cauſſam fuiſſe. Ego reprehenſionem boni Sacerdotis grato animo ſuſcepi: ne tamen ſiniſtri aliquid de me ſuſpicaretur, reddidi cauſſam facti, me Mumiam, cuius in medicinis frequens & neceſſarius eſſet vſus, propter iuuandos infirmos aſportare voluiſſe; neque ab Eccleſia prohibitum cuiquam eſſe, ne Mumiam in partes Chriſtianorum deferret. Cretam cùm deueniſſemus, quærebat Theologorum de Mumia ſententiam: qui docuerunt, eius importationem Chriſtianis non vetari. Atque ita demum me purgatum & excuſatum habuit. Apparuit & hinc, nihil illum de corporibus iſtis cogitaſſe: de quibus, ſi notitiam aliquam habuiſſet, non intermiſiſſet profectò, & metu periculi, & officio Sacerdotali adductus, quin me commoneret: maximè quòd iam nos morituros credebamus, & ipſemet Orationes in periculo recitari ſolitas, nobis ſubſequentibus, inchoabat.

Neque hæc ideò ſunt hìcà me commemorata, quaſi pro certo comprobare velim, propter Mumiæ corpora, quod multi volunt, naufragia eiuſmodi prouenire: ſed vt doceã, iſta nobis in hac nauigatione contigiſſe. Certè Sacerdos hic valdè pius & vitæ exemplaris fuit. Nam Corcyram vſque mecum nauigauit. Poſteà cùm ego me in Italiam conferrem, & Hydrunti ex naue deſcendiſſem, ipſe cum famulo & rebus meis, in triremi Venetias nauigauit, & aduentum meum ibidem exſpectauit. Poſteà Compoſtellam, voti exſoluendi cauſſa, perrexit: vnde Romam, & deinde in Poloniam redire cõſtituerat. Vbicumque mecum loca Chriſtianorum attigit, ſingulis diebus Miſſam deuotiſſimè, cum lacrymarũ profuſione, celebrauit. Domi verò minima quæque obſequia, pueris conſueta, cum tanta alacritate obibat, vt admoneri per nos neceſſariò debuerit, ne ſe ad viliſſima culinę miniſteria, ollarum cacaborúmve ablutionem, vel ſcoparum purgationẽ, demitteret. Admi-

Reuerſus eſt in Poloniam, & Cracouiæ in hanc vſque diẽ degit, in Eccleſia B. Virginis deſeruiens.

rationi fuit omnibus,tanta pij Sacerdotis huius humilitas.

Illud operæ pretium fuerit hoc loco inſerere, qualem Sacerdos hic poſt magnam illam tempeſtatem, qua apud inſulam Carpathos, cùm nobis S. Germanus ſemel tantùm apparuiſſet,iactabamur,viſionem oblatam habuerit, quam ſtatim mihi, qui proximus illi eram, deinde ceteris omnibus reuelauit. Nam cùm in oratione poſitus eſſet, videbatur ſibi videre Saitiam noſtram nauem in partes ruptam, & nos per mare natantes demergi. Intereà beatiſſima virgo Maria, pallio ſuo nos cooperiens, nauis partes recollectas in vnum compoſuit,& dixit;Ecce in quanto periculo fuiſtis. Atque ita veluti è ſomno quodam experrectus ſe proripuit:quod apertè videbamus.Nam ſubitò conſiſtens, & hinc inde aſpiciens, nauem & nos omnes ſaluos reperit,quos in viſione mari iam obrutos crediderat. Hæc obiter hîc annotanda putaui,quæ coràm ipſemet intuitus, & magna ex parte ſum expertus. Certum eſt, ſi tẽpeſtas in duas horas,vt attigimus anteà, protracta fuiſſet, Saitia vim eius ſuſtinere nulla ratione potuiſſet: id quod euidenter deinde apparuit,cùm apud inſulam prędictam Carpathos,per continuas viginti quatuor horas, nauem reficere, & pice obducere coacti fuimus: quæ adeò vndarum violentia concuſſa fuit, vt per vices nautæ continuò aquam exhaurire neceſſe habuerint.

Simoni Presbytero Virgo beatiſſima in tempeſtate apparet.

Cùm igitur ad prædictum Promontorium delati eſſemus,quod in ipſo diluculo fuit (nam noctu eò appropinquare nauta propter ſcopulos nõ audebat)iactis anchoris, & Saitia ad rupem longis funibus alligata (fundus enim hîc non adeò ſtabilis, & vel ad modicum ventum anchoræ mouentur: vnde niſi nauarchus ſit peritus,ſæpenumerò naues periclitantur, quæ vt tutiorem habeant ſtationem, funibus prælongis ad rupem alligari nautarũ induſtria ſolent) ſtatim famulum Sitiam, quæ tribus inde milliaribus diſtabat, miſi, qui Rectori Conſtantino Rinero

de

de aduentu noſtro ſignificaret. Is quoniam iam anteà, vt dictum eſt, de me certior factus erat, equos, & vltra decem & aliquot equites, qui minores haſtas deferre ſolent, & Stradiottę vocantur, ad me deducendum expediuit; qui *Stradiottæ equites.* veſperi vnà cum famulo venerunt: vnde noctem in Saitia me adhuc ducere oportuit. cumq; conſcenſis ſcaphis me ſalutaſſent, & mandata Rectoris expoſuiſſent, vbi nauarchus didicit quis eſſem, vehementer indoluit, quòd id Alexandriæ reſcire non potuerit. Aliter enim mecum tranſacturus erat. Quis enim noſſe poterat, quæ de nobis facere conſtituiſſet? Animaduerſum enim fuit, (an autem hoc in mente habuerit, Deus nouit) niſi maior noſtrûm in Saitia (remanſerant etenim mecum etiam Stradiottæ aliquot) numerus fuiſſet, quòd noctu in mare denuò nos abducere cogitabat, vt nos pretio redimeremus; vel alias lucri occaſiones, prout & alij facere ſolent, inueſtigaturus fuerat. Sed malum præuidentes, tota nocte diligentem adhibuimus cuſtodiam, perpetuò vigilantes.

24. Manè egreſſus naui, rebus nauiculâ, quæ venerat, Sitiam præmiſſis, & nauarcho iuxta conuentionem pretio perſoluto; familiaque ipſius donata, ita vt iam contentus remanſerit, equis conſcenſis, verſus Sitiam perrexi. In itinere ad monaſterium beatiſſimæ Virginis, in quo Græci monachi habitant, qui locus ſingulari populorum deuotione frequentatur, deſcendi, Deoque gratias egi, quòd nos hactenus incolumes ſeruauerit. Circa meridiem Sitiam perueni, Rectore cum multorum nobilium frequentia obuiàm mihi prodeunte: qui cùm me ad domum nobilis cuiuſdam Veneti ex familia Corneliorum deduxiſſet, & hoſpitij commoditatem ordinaſſet, in palatium redijt. Sitia enim muro cincta non eſt, ducentas circiter domos tantùm habens. Palatium verò Gubernatoris anguſtum, munitionem nullam habet. Nam tempore belli omnes ad loca tutiora ſe conferunt: nec niſi propter

Iudicia, cùm tractus ſit peramplus, Rector hîc manere conſueuit.

Manè venit ad me Rector, & me ad Eccleſiam parui 25.
Conuentus ſancti Auguſtini deduxit, vbi Miſſam audiuimus. Prandio peracto, viſitaui eumdem in palatio, vbi Iudicia quædam exercebat. Patebat inde latior in mare proſpectus, vidimusque Saitiam noſtram; quæ, vt conſtituerat, ad aliam inſulæ partem verſus Barbariam curſum tenere propter ventum contrarium non potuit. Mare namque cùm ſit hîc magis amplum, ſecuram præbet nauigationem. Saitia verò prope Archipelagum tendebat, & de nouo in tempeſtatem incidit, quæ Corcyram vſque delata eſt.

Hanc ad te tertiam Epiſtolam hinc ſcribendam exiſtimaui, quòd verear, ne hîc Cretæ propter tempeſtates diutiùs mihi ſit hærendum, quàm vellem, & rationibus meis expediret. Adproperabo tamen Candiam: & quidquid poſteà fuerit, certiorem te reddere non intermittam. Datum Sitiæ, x x v. Octobris, anno M. D. L X X X I I I.

EPISTOLA QVARTA.

ARGVMENTVM.

HIC *funebres Sitienſium cærimonias exponit. Candiam appellit. Honorificè à Ciuitatibus & Inſulis Venetorum excipitur. Arces, ciuitates, portus complures deſcribit. Caſum mirabilem nautarum Siciliæ, literas liberi tranſitus à Turcico Imperatore miſſas, eiuſdem inſidias, quas diuina prouidentia euaſit, inſerit. Apud Zacinthum, fratrem Cardinalem factum cognoſcit. Barium Apuliæ ciuitatem, ſepulchro diui Nicolai celebrem, & alia regionis loca perluſtrat. In itinere à latronibus ſpoliatur, qua de cauſa maxima rerum difficultate inter ignotos circumuentus, ægrè Venetias adnauigat, vbi famulum Tripoli cum ſarcinis præmiſſum reperit, alter decimo poſt ſuum aduentum die Corcyrâ venit. Denique votorum compos, feliciter ad ſolum paternum reuertitur.*

RECTOR

26. RECTOR Sitienſis, pluribus nobilibus conuocatis, epulo ſollemni me excepit in palatio: quo finito, deambulabat hinc inde mecum. cumque paruam quamdam Græcorum Eccleſiam præteriremus, incidimus in funebres illius regionis cærimonias, quæ veteribus Ethnicorum non erant abſimiles. Maritum defunctum vxor ſepeliebat; quæ facie vnguibus conſciſſa, capillos euellens, veſtem in pectore dilacerans, caput muro allidens, non abſque ſanguinis effuſione orbitatem ſuam miſerabiliter deplorabat. Adhibiti ſunt etiam pretio conducti lamentatores & lamentatrices, qui funus deducentes, eiulatus, & manibus contortis vociferationes inconditas edebant. Mos abominabilis, & Chriſtiana profeſſione indignus. Veſperi valedixi Rectori, qui mihi Stradiottas aliquot, qui me deducerent, attribuit; & nobilibus vicinis ſignificauit, vt quocumque diuerterem, me honorificè & luculenter tractarent; quod ab ipſis, etiam maxima cum humanitatis teſtificatione, copioſè factum eſt.

Funebres cærimoniæ Sitiorum.

27. Manè Miſſa audita, & diuiniſſima Eucharistia percepta, antequam plenè illuxiſſet, diſceſſi pranſurus in Turlottha, palatio cuiuſdam nobilis: inde per conuallem amœnam & fertilem, pro nocte peruenimus Cauuſam, vbi nobilis Venetus ex Cupreſſi arboribus lucum elegantem, pulcherrimo ordine plantauit, & ad competentem perfectionem deduxit.

28. Perueni Iſtronam ad locum cuiuſdam nobilis peramœnum. Pertranſiui Pomeriacum, villam benè habitatam. Inde pro nocte, cùm tardior hora eſſet, diuerti ad monaſterium ſancti Antonij de Sumete de Cares, Ordinis ſancti Franciſci. Exceptus ſum à Fratribus perhumaniter, qui, quoniam ex eleëmoſynis viuunt, fructus varios nobis appoſuerũt. Ad dextram prope viam publicam, vidimus Di-

rapetram, olim Hyrapeam. Ibidem quoque ad dextram, ſupra littus maris, quod iam non poteramus conſpicere, habuimus inſigne Venetorum propugnaculum, Spina longa cognominatum, in rupe exædificatum, quod mari vndique alluitur.

Prandio ſumpto diſceſſi ex monaſterio, pernoctaturus in Maglia, villula cuiuſdam nobilis,& palatio paruo. Huc Dux Candiæ quemdam propinquum ſuum,cum Secretario & honeſto comitatu præmiſit, qui me ſalutarent, vtque rectà in palatium diuerterem,inuitarent. 29.

Summo manè quatuor ferè ante diem horis diſcedentes, itinere valdè difficili & ſaxoſo, peruenimus circa meridiem ad Candiæ ciuitatem. Diuerti rectà ad monaſterium ſancti Franciſci, Deo humilem gratiarum actionem offerre, ibidemque manere deliberatum habens: quandoquidem anteà quoque hoſpitium hîc habebam. Sed cùm pranſurus cum eo,ad Ducem acceſſiſſem,omnibus modis vrgebat,vt in palatium diuerterem. Quamuis autem certis de cauſſis libentiùs in monaſterio manſiſſem, ad magnam tamen Ducis inſtantiam, qui ſubuerebatur, ne inhumanitati ipſius id adſcriberetur, ſi alibi hoſpitium habuiſſem,precibus eius locum dedi,& per quinque hebdomadas, antequam Caneam me contuliſſem, hoſpitij eius beneficio vſus ſum. 30.

Candiæ ciuitas.

De ſitu ciuitatis Candiæ,& munitione eiuſdem, bellicorumque tormentorum inſigni apparatu, quandoquidem alij perſcripſere, ego ſuperſedeo. Cetera breuiter perſtrinxi, cùm primùm eò adueniſſem, in Palæſtinam nauigaturus.

NOVEMBER.

Die ſeptima Nouembris, duodecim Venetæ triremes appulerunt Corcyrâ: quarum ſeptem erant ad cuſtodiam maris deputatæ, quæ milites Melitenſes à Venetis captos dedu- 7.

deducebant; quinque verò erant nouæ, quas illi Arcillas vocant,& in Arſenali aſſeruantur, vt neceſſitate ſuperueniente,vbi opus fuerit, expediri poſſint. Nullibi etenim, præterquam Venetijs, triremes ædificantur: & inde vbi vſus poſtulat emittuntur.

Toto hoc tempore diligenter & ſæpiùs ciuitatem perluſtraui.Inſpexi & arcem portui imminentem:quæ parua quidem, ſed valdè munita eſt, omniaq́ue nauigia portum ingredientia excipit. Maiora bellica tormenta habet plurima.

Nobiles quoque omnes, in Magiſtratu conſtituti, ſuis me conuiuijs ſemper adhibebant, humaniſſimè tamquam hoſpitem inuitantes & tractantes. Debebant mihi ſtatim duæ triremes dari, quæ me in Italiam deportarent, qua de re literas Reipub. Venetæ ad loci huius miniſtros habui: & ex parte negotium fuit determinatum. Sed Capitaneus triremium, Philippus Paſqualigus, executionem differebat: cumq́ue mandatis vrgeretur, loco duarum,vnam mihi triremem aſſignauit Ioannis Diedo: qui, cùm fratrem haberet Caſtellanum in Spina longa,mercimonia olei oliuarum pertractantem, exſpectando ſuum oleum,profectionem differebat; ita vt tardiùs inde diſcedere coactus fuerim, idq́ue cum alijs triremibus, vt inferiùs dicetur.

30. Fui in altiſſimo monte ſupra ciuitatem Candiam, vbi eſt paruum Græcorum monaſterium, ad quod tamen, cùm iam hora tardior eſſet,peruenire non potui.Hîc Poëtæ fabulantur Iouem ſepultum; & nonnulli affirmant, epitaphij quoſdam Græcos characteres ibidem reperiri, qui vetuſtate ita exoleuerunt, vt diſcerni non poſſint. Georgius Cedrenus ſcribit, inſcriptionem illam ad eum modum ſe habuiſſe;

HIC SITVS EST PICVS: QVI ET IVPPITER MORTVVS.

DECEMBER.

Die quarta Decembris Miſſa manè audita, diſceſſi ex 4.
Candia, à Conſiliarijs & Nobilibus multis honoris cauſſa comitatus. Meridie Telizam, pro nocte Camariotum peruenimus: quæ loca ad nobiles Candiæ pertinent.

Retimum Venetorum. Manè Daphnedades, veſperi Retimum attigimus: vbi 5.
Conſiliarij, Nobiles, & Capitaneus cum equitibus circiter quinquaginta, obuiàm mihi proceſsêre. Nam cùm propugnaculum perampium ſit, plures hîc milites alunt Veneti. Diuerti rectà in arcem, in qua Rectoris munere perfungebatur Angelus Barocius: qui me humaniſſimè excepit, omnibus tormentis bellicis exoneratis. Ciuitas ipſa ſuperioribus bellis, à Turcis exuſta. Arx, in edita rupe in mare procurrente, exſtructa, vt à continente auulſa videatur. Aſſimilatur ſitui Tyri in Syria Phœnices, niſi quòd locus hic minor eſt.

Manè cum Rectore iui ad ſalutandum Epiſcopum, qui 6.
Iulius Carara dicebatur. Poſteà Miſſa in Eccleſia audita, rediјmus in arcem vnà cum Epiſcopo. A prandio itinere permoleſto, iam tardè peruenimus ad locum Piſcopi dictum: vbi eſt villa & palatium dicti Antiſtitis, quo procurante, ibidem per noctem ſuſtentati & tractati fuimus.

Exeundo manè, & relicta ſupra montem ad dexteram 7.
prope mare, altera Dirapetra, olim Hiera Pithna, vbi Nobiles alunt etiam milites aliquos, propter piratarum Turcarum incurſiones, peruenimus tribus horis ante veſperam ad monaſterium Græcorum S. Ioannis de Patyna dictum. *Monaſteriū S. Ioannis de Patyna.* Eſt enim inſula in Archipelago Pathmus dicta, in qua S. Ioannes Apocalypſim conſcripſit. Multa ſunt eiuſdem ordinis in Græcia monaſteria, quæ omnia S. Ioannis de Patyna vocantur. Non procul à dicto monaſterio in monte ſublimi, per quem tranſiuimus, viſuntur muri ſatis adhuc integri, ex lapide quadrato conſtructi, vbi appa-

ret

ret magnam olim fuiſſe ciuitatem. Prope monaſterium prædictum, quod vno ferè Polonico milliari à dictis murorum ruinis abeſt, habentur ciſternæ magno ſumptu in terra effoſſæ, & muro ſolidè ædificatæ, è quibus aqua ad prædictam ciuitatem deferebatur. Mirum cur ciuitas illa in monte poſita fuerit, vbi nullas habere potuit aquas, quæ tanto interuallo petebantur, è pluuia tantùm collectæ: nec enim ibi ſurgentes habentur. Tota namque inſula duo tantùm habet flumina, exigua cymba nauigabilia. Si alicubi fons emergit, is perquàm exiguus, modicas aquas miniſtrat.

8. Quatuor horis antelucanis equitando conſumptis, Caneam, anteà Cydonia dictam, perueni, priuſquàm ciuitas aperiretur: vbi ad vnam & mediam horam mihi fuit exſpectandum. Ideò autem maturiùs veni, ne equitatus mihi cum pompa occurreret. Porta ciuitatis aperta, ſtatim ad monaſterium S. Nicolai, Ordinis D. Dominici, diuerti. Nam militiæ Præfectus Raphaël Razbonius, vt ad ſuum palatium deſcenderem, rogabat. Sed quoniam data opera ex Candia diſceſſeram, ne diutiùs in palatio Ducis hærerem, & libertate potiùs gauderem, quàm cærimonijs illis diſtrahentibus, quas pro ſua humanitate magnas mihi nobilitas illa tota exhibebat; ideò in monaſterio potiùs ſubſiſtere decreui. Scripſeram enim Candiâ Fratribus, vt mihi apud ſe locum habitationis concederent: quod libenter fecerunt. Habebant enim cubicula, excipiendis hoſpitibus ſtudiosè præparata, quando honoratiores aliquæ perſonæ eò accederent. In Græcia namque publica diuerſoria non reperiuntur: apud priuatos vel fauore vel pecunia hoſpitium conquirendum eſt. Venit illicò ad ſalutandum me ciuitatis Rector, Ioannes Dominicus Ciconia, cum Conſiliarijs Marco Antonio Contareno & ceteris ex familia Lauredana. Diebus poſteà ſequentibus, pluries ciuitatem perluſtraui. Nam ibi per nouem hebdo-

Cydonia, ſiue Canea.

Hoſpitia publica in Græcia non habentur.

madas manſi. Ciuitas eſt valdè munita, cum portu; quem tamen onerariæ naues, propter ſcopulos, ingredi non poſſunt: ſed vno abhinc milliari noſtro, apud paruam inſulam, quæ Turlures habet munitionem, tutam habere ſolent ſtationem.

Quandoquidem multi ſcribunt de hac inſula Creta, Plinius præſertim, quòd olim centum Vrbes habuerit: ego nihil temerè affirmare volo, vt qui eam in tranſitu tantùm viderim, neque ſtudioſè totam peragrarim. Sed ex frequentibus ruinis apparet, eam plurimas vrbes habuiſſe, vt valdè veriſimile videatur, quod Plinius ſcripto tradidit.

Nauis Siculorum erratica. Occurrit hoc tempore caſus hîc mirabilis. Conſpecta fuit à longè maior nauis (quales propter anguſtiam portus & latentes ſcopulos huc adpellere non ſolent) proſpero vento rectà verſus portum ferri. Animaduerſum eſt, eam loci inexpertem; atque ob cautelam tormenta iam explodi debuerant, cùm ecce, cum omnium ſpectantium trepidatione & admiratione, ſalua miraculo quodam, in portum irruit. Erant in ea homines vndecim, qui ignorabant quorſum deueniſſent. Dicebant ſe nautas eſſe Siculos, qui Syracuſis lignatum vltra Promontorium quoddam profecti, cùm nauticam pixidem non haberent, vento validiſſimo abrepti, tribus hebdomadis per mare oberrabant, neſcientes planè vbi eſſent, qui à diebus iam octo panem non deguſtarunt: cumque ſe iam fame perituros viderent, (quod etiam ex pallida illorum & ferè emortua facie apparebat) conſpecta Inſula, verſus illam vela direxiſſe, quæ etiamſi Turcica fuiſſet, maluiſſe in ſeruitutem abduci, quàm fame contabeſcere. Nauem hanc emit ab illis mercator quidam ſeptingentis ſcutis; quam vendere coacti ſunt, cùm non haberent vnde ſe ſuſtentarent, nullique mortalium in iſtis partibus noti eſſent. Mercator magnam difficultatem expertus eſt, antequam nauem è

portu

portu, propter cautes & ſcopulos educere potuiſſet: illi autem, abſque damno aliquo, miraculosè in eum delati ſunt. Qui portum hunc, quàm periculoſus ſit, conſiderauerit, vix illi poſſibilia iſta viderentur. Tres ex ijs nautis, eamdem, quam & ego, triremem poſteà mecum conſcenderant.

26. Appulit Caramuſana nauis ex inſula Milo, &cum ea duo Poloni nobiles, Martinus Lubieniecki & Petrus Broniewski: qui declinantes periculum (nam ſub illud idem tempus Iacobus Podlodowski à Turcis fuit interfectus) huc Conſtantinopoli delati erant, nihil minùs cogitantes, quàm vt me hìc inuenirent. Hi, vt Conſtantinopoli faciliore negotio diſcedere poſſent, acceperunt patentes literas, quas Amurates Tertius Turcarum Imperator mihi tranſmittebat. Cùm enim Ieroſolymam proficiſcerer, ſcripſeram ex Candia Stephano Regi, petens ab eo, vt mihi eiuſmodi patentes literas à Turcarum Cæſare obtineret, quarum præſidio, terreſtri itinerę ex Syria rectà Conſtantinopolim peruenire poſſem. Et licet contra genium quodammodò meum profectio hęc mea futura erat; quoniam tamen nauigatio, etſi breuis, valetudini meæ fuit contraria, neque credebam me Ægyptum peragraturum, propter immenſos calores, & exercitus, qui, vt anteà innuimus, in Perſiam mittebantur: decreueram, viſendæ etiam Conſtantinopolitanæ vrbis cauſſa, illac iter facere. Itaque quòd me Stephanus Rex diligenter commendaret, eiuſmodi patentes literæ Turcicæ expeditæ, & mihi per dictos Nobiles allatæ fuerunt.

Iacobus Podlodowski à Turcis occiſus.

SVLTANVS AMVRATES IMPERATOR.

SPECTABILIBVS, *& Præfecturæ Cadiatus dignis ac ſtrenuis Ieroſolymâ Conſtantinopolim verſus, in itinere*

vbicumque reſidentibus Cadijs, optantes omnium bonorum affluentiam, ſimúlque mittentes hoc excellens mandatum noſtrum, notum eſſe volumus; Quòd hiſce temporibus ex ditione Regis Poloniæ quidam nomine Petrus Bronyewsky Polonus, ante celſitudinem Maieſtatis noſtræ veniens, retulit, quòd Lithuaniæ Ducatus Marſchalcus ſupremus, nomine Nicolaus Chriſtophorus Radziwil, Dominus ſpectabilis, Ieroſolymâ ſanctâ rediens, cum duodecim perſonis Conſtantinopolim venire conſtituit ac propoſuit: & vt vbique in itinere, in diuerſorijs locíſque, quocumque conuerſari & ſubſiſtere voluerit, ipſius perſona cum famulis, equis, & omnibus ſuis ſarcinis, à nemine aliquam difficultatem & impedimentum patiatur, ille ipſe à nobis haſce ſacras literas mandatorias expoſtulauit. Quamobrem mandaui, vt quamprimùm vbicumque locorum præfecturæ Cadiatus, cum hiſce literis ſacris aduenerit, in primis perſonæ ſuæ Dominationi, famulis, equis, ſarcinis ac neceſſarijs omnibus in itinere, hoſpitijs, eundo, commorando, & in omnibus locis conuerſando, nihil omnino alicui eorum ab quopiam moleſtiæ ac impedimenti facere permittatis: quandóque voluerit ſuo ſumptu res ſibi neceſſarias & alias ad victum pertinentes coëmere (modò iuribus noſtris ne ſint cõtraria) vt à nemine itidem aliquod impedimentum & faſtidium habeant, diligenter prouideatis. Hac omnia ſcientes, quando hæc epiſtola noſtra vobis oſtendetur, plenam fidem adhibeatis. Datum Conſtantinopoli vltimis diebus menſis Romaſana: noſtro Septembre vltimis diebus, anno M. D. LXXXIII.

INSCRIPTIO SIVE TITVLVS.

Ex Ieroſolyma ſancta vbique in itinere, ad Cadios, Conſtantinopolim verſus eundo, hæ literæ pertinent.

Quoniam autem acciderat, quòd ſub idem tempus Niſouienſes Koſaci Tehiniam oppidum, Turcarum commercio clarum, propemodum funditus euerterant; quam ob cauſſam, de bello Poloniæ Regi inferendo inter Turcas muſ-

muſſitabatur:quamuis eiuſmodi patentes literæ datæ fuerant, Secretarius tamen Nobilibus illis, prout mihi narrarũt,hęcLatinè dixit;Eatis,quia non curamus vos,ſedPrincipes veſtros. Statim igitur itinere terreſtri, quatuor ſunt Czauſſij expediti, vnus Aleppum & Tripolim, alter Damaſcũ &Ieruſalem,tertius Cairum,quartus Alexandriam (quò iam vna triremis cum duobus celocibus aduenerat Feria quinta, ego verò Dominica diſceſſeram) cum eiuſmodi mandatis,quod mihi poſteà ex iiſdem locis ſignificatum fuit;nempe,eſſe quoſdã quibus literę paſſus à Cæſare ſunt conceſſæ:quibus nõ obſtantibus,debere nihilominùs perſonas illas comprehendi, diligenterque aſſeruari, & quamprimùm de ijsConſtantinopolim perſcribi.Sub hoc ipſum tempus, paulò antè quàm ego Cairo diſceſſiſſem Alexandriam, accidit caſus, qui ad oſtendendam circa me diuinæ prouidentiæ ſingularem miſericordiam non mediocriter pertinet.

Auctori inſidiæ à Turca paratæ.

Quinque Nobiles viri,obtentis literis patentibus, operâ Breyneri defuncti Cæſaris Legati, à Turcarum Imperatore,Conſtantinopoli cum Galeone Turcico Rhodum peruenerunt: vnde ſoluentes (cum altero Galeone,quem ceperant Melitenſes) ſua naue vecti adnauigarunt Alexandriam primùm, deinde Cairum, vbi ſæpiùs cum illis conuerſatus ſum: quorum nomina ſunt hæc; Pancratius Freyndt, Georgius Mencen, VVolffgangus Aurbach, Bernardus VVarkoc, qui Regi Stephano inſeruiuit, & quintus erat Polonus,Ioannes Kobilnicki. Hi antequam ego Alexandriam diſceſſiſſem, profecti ſunt ad montem Sinai, & vnà cum illis Abrahamus,Baro à Dona, qui mecum erat in comitatu, & reuerſus è monte Sinai, me poſteà Alexandriæ reperit. Ceterùm quinque illi Cairo Ieroſolymam profecti ſunt: cumque terram Philiſthinorum pertranſirent, inciderunt in Arabes; & quoniam Carauana triginta tantùm perſonas habebat, ab illis ſunt ſpoliati.

Peruenerunt tamen Ieroſolymam: cumque inde Damaſcum peterent, in Samaria ciuitate Sichar, de qua ſuperiùs, habuerunt obuium Czauſſium illum, qui Cairum mittebatur. Hic vbi quinque externos vidit, exiſtimans me cum famulis eſſe, eoſdem iuxta mandata ſibi iniuncta detinuit: cumque illi patentes Cæſaris literas Czauſſio exhiberent, maiorem etiam illi ſuſpicionem iniecerunt, me illum ipſum, qui comprehendi iubebar, fuiſſe. Quamobrem oſtendit viciſſim illis literas Cadio deſtinatas: in quibus continebatur, vt etiamſi literas paſſus à Cæſare haberent, nihilominùs in cuſtodiam conijcerentur; & ſtatim de comprehenſis Conſtantinopolim referretur. Itaque omnes illi quinque adeò ſtrictè catenis ferreis ad collum ſunt ſimul colligati, vt vno verſus terram inclinante, ceteri quoque incuruarentur. Literæ verò paſſus, quas habebant, per eumdem illum Czauſſium, Conſtantinopolim ſunt tranſmiſſæ. Priùs tamen Damaſci fuerunt exhibitæ; ex quibus cùm conſtaret me non eſſe, (quod itidem mercatoribus quibuſdam ſibi notis ſignificauerant) miſſus eſt Damaſco Czauſſius, qui illos è carcere dimitti iuſſit, in quo per duas hebdomadas miſerè detinebantur. Agnoſco itaque vel hinc gratiam Dei ſingularem, quòd conſilium illud Stephani Regis Grodnæ datum, qui me, vt in Palæſtinam per Conſtantinopolim irem, hortabatur, ſequutus non fuerim; idque propter offenſam Regi Stephano temerè per Koſacos Niſouienſes conflatam; cuius rei pœnam Iacobus Podlodouius, abſque ſua culpa interemptus, ſuſtinuit. Collaudauit poſteà factum hoc meum Rex Stephanus, cùm reuerſus è peregrinatione, ibidem Grodnæ illum ſalutaſſem, quòd diuerſum ab illo, quod ſuadebat, iter inſtituere maluerim; alioquin maximum vitæ diſcrimen incurſurus.

Itinere terreſtri ad vnum & medium, maritimo verò ad dimidium tantùm milliare progreſſus, viſitaui propugna- 18.

pugna-

pugnaculum Venetorum in hoc ipſo regno munitiſſimum, in Suda inſula conſtructum, quod iam antè à longè ex monaſterio S.Ioannis de Paty na conſpexeram, cùm iſthîc, ante meum Cydoniam ingreſſum, pernoctarem. Arx hæc quinque habet validiſſimas frontes ſeu propugnacula, tormentis bellicis & multis militibus egregiè inſtructa: portui adiacet ampliſſimo, qui duo nauium millia commodè capere poteſt, quæ præterlabentes, bombardæ longioris ictu peti poſſunt. Fuit mecum vnà Conſiliarius Marcus Antonius Contarenus. Caſtellanus loci erat Ioannes Antonius Buon, qui nos ibidem prandio excepit, & quæ viſu ibidem digna videbantur, humaniſſimè demonſtrauit. Sub veſperam redijmus Cydoniam.

ANNVS M. D. LXXXIV.

IANVARIVS.

2. Manè è turri ſpeculatoria Cydonienſi, quæ eſt ad littus maris, ſignificatum eſt, duas triremes viſas, quæ verſus Candiæ ciuitatem ferebantur. Et quoniam pridem proclamatũ fuit, Latinum Vrſinum in Candiam venturum, qui à Repub. Veneta mitteretur in Inſulam, vt antiqua propugnacula reſtauraret, nouis erigendis loca peropportuna deſignaret, cùm vir hic in rebus bellicis apprimè à multo tempore verſatus haberetur, creditum ſtatim eſt, eum triremibus his aduectũ, prout etiam res ipſa comprobauit. Is enim ciuitatem Candiam ingreſſus, ſtatim Caneam triremes aliquas expediuit (quarum ſeptem in Candia ad cuſtodiam maris deputatas anteà diximus) vt non procul ab ipſa ciuitate conſiſterent, in loco Grabuſſes dicto, cuius D.Lucas meminit, vocans Phœnicem portum Actor. 27.
Cretæ, reſpicientem ad Africum & ad Corum. Eſt enim ſatis commodus, & qui facilem Turcis acceſſum præbere poſſet. Quamobrem cùm adhuc in Inſula verſarer, nouum in eo, benè munitum propugnaculum fuit excitatum.

Latinus Vrſinus in Candiam à Venetis miſſus.

tum. Menſis hic totus per aduerſam valetudinem mihi
tranſactus eſt. Nam per ſeptem ferè hebdomadas malè ha-
bui: per quinque verò febrem quotidianam, cum grauiſſi-
Armamentarium Cydonen. ma tuſſi, ſum expertus. Dum hîc hærerem, Armamenta-
rium ſeu Arſenale pro viginti vel circiter triremibus, ædi-
ficando perfectum fuit. Quoniam lateres cocti in parti-
bus iſtis non habentur, teſtudines ſubſtructionum lapidi-
bus quadratis erant concameratæ, qui cùm calce tantùm
compacti eſſent, quę nondum indurueràt, neque ſuperiùs
opere albario, vt aqua commodiùs decurreret, obducti
fuiſſent, (neque enim ibi fornices tecto aliquo cooperiun-
tur) ſuperueniente pluuia vehementiore, lapidum com-
page reſoluta, & quòd fundamẽta perfunctoriè iacta fue-
rant, vna nocte duę concamerationes ędificij corruerunt,
& duas, quæ præ ceteris inſtructiores erant, triremes con-
quaſſarunt: quæ res Officialibus loci plurimum pertur-
bationis attulit: propter Turcarum tamen vicinitatem,
quorum aliquot Caramuſanæ naues in portu eorum
conſtitiſſe videbantur, mira celeritate, & fundamenta ro-
borata, & fornices denuò erecti fuerunt.

Appulerunt Sudam duæ triremes illæ, quæ Latinum 15.
Vrſinum aduexerant. Et quoniam Venetias reuerteban-
tur, cùm Ioannes Diedo, cuius mihi triremis oblata fuit,
indies moras necteret, miſi Petrum Bilinam famulum ad
Laurentium Priulum, qui vni dictarum triremium præe-
rat, (Veneti Supracomitem vocant) & mihi, propter in-
trinſecam familiaritatem, quam cum Franciſco eius fra-
tre habebam, notus erat, petens ab eo, vt in eius triremi
Corcyram deferri poſſem: quod ille libenter conceſſit.
Nam pro humanitatis officio ducunt Veneti, quoties in
triremes ſuas aliquẽ ex nationibus exteris, qui nobilitate
polleat, admittunt: & eo nomine à Repub. gratiam repor-
tant. Accelerauit igitur, & vt primum ventum propi-
tium nactus eſt, Caneam venit die trigeſima Ianuarij cum 30.

ſocio

ſocio ſuo ex familia Venerea, qui alteram itidem triremem habuit. Priùs tamen ad me idem quoque Laurentius terreſtri itinere venerat, officiaque ſua humaniſſimè mihi detulit, petiuitque vt eius triremem conſcenderem.

F E B R V A R I V S.

More antiquitus recepto obſeruatur apud Venetos, vt nulla triremis hinc pelago ſe cõmittat, niſi alteram ſibi ad minus adiunctam habeat, idque periculi alicuius conſideratione, quod in legendo tam longo Turcici littoris tractu occurrere poſſet. Quamobrem cùm tertia illa Diedonica, quæ mea eſſe debebat, duabus illis triremibus adiecta fuiſſet, neque compareret, quòd Diedo diutiùs in Candia hæreret, Priulus cum naue ſocia diutiùs ſibi exſpectandum non putauit. Itaque die quarta Februarij, cùm Rectori ciuitatis ceteriſque notis valedixiſſem, paulò ante veſperam, Priuli triremem conſcendi. Tandem tertia noctis hora, nuntium Sudà allatum eſt, triremem Diedonis appuliſſe: quæ cùm à Canea tribus tantùm milliaribus abeſſet, duæ noſtræ iam iam ſoluturæ, exſpectare illam debebant.

5. Manè triremis illa portum eſt ingreſſa, ſtatimque Diedo cum Caſtellano fratre ſuo, ad eam triremem, quam conſcenderam, paruo nauigio peruenientes orabant, vt illorum nauem ingrederer, quæ iam pridem à Regentibus Candiæ mihi eſſet attributa. Reſpondi, ſi mihi hoc genus officij & humanitatis detuliſſent eo tempore, quo illis hoc demandatum à ſuperioribus fuit, nihil me facturum fuiſſe libentiùs: ſed quandoquidem, propter priuata illorum negotia, integram hiemem in Inſula me duxiſſe oportuit, & nunc iam optimi viri amici mei nauem conſcendiſſem, pro ipſorum hac bona erga me voluntate, gratias me illis agere, me in conſcenſa triremi, in Dei nomine nauigaturum. Rogabant illi ne hoc facerem. Dixi illos in

culpa eſſe: mihi aliter facere non licere. Sic abierunt.

Hac eadem die, cùm triremis hæc propter inferendas res victui, vt moris eſt, neceſſarias, ſoluere non poſſet, veſperi ventus validiſſimus Boreas, nobis valdè contrarius flare cœpit, vt remigare nulla ratione poſſemus: qui die 6.
quoque inſequenti magis etiam auctus eſt: cuius natura cùm nautis explorata ſit, quòd in quartam vſque diem durare ſoleat, die ſeptima eiuſdem menſis denuò ad monaſterium prædictum diuerti; in quo venti opportunitatem exſpectans, vſque ad decimam diem manſi: qua circiter ſecundam noctis horam, cœna ſumpta, amiciſque ſalu- 10.
tatis, rurſum triremem conſcendi. Hora quinta ſumus è portu egreſſi. Manè conſpeximus inſulam Venetorum 11.
Cytheræa. Cerigo; olim Cytheræa dictam: & hora decimaoctaua, partim remis, partim velis acti, ſub arcem ipſam in altiſſimo monte poſitam peruenimus; quæ non adeò magna, præſidium Venetorum habet. Cytheræam à Canea milliaria noſtra viginti numerantur. In medio itineris eſt parua inſula deſerta Cecerigo nominata. Poteramus vltrà progredi, ſed quoniam in triremi Diedonis antemna reparatione indigebat, ratione ipſius noctem ibidem duximus. Caſtellanus loci, me vt in arcem diuerterem inuitauit: ſed quòd parum bellè habebam, remanſi in littore, ibidem deambulatione peramœna me recreans.

Ventus contrarius inſurrexit: cumque portus, in quo 12.
ſubſtiteramus, paruus & minùs eſſet ſecurus, nauigauimus retrò ad duo milliaria noſtra, portumque ſecuriorem, quamuis deſolatum, in eadem Inſula tenuimus, qui
Portus S Nicolai & Eccleſia. S. Nicolai dicitur, ab eiuſdē Diui parua Græcorum Eccleſia: ſupra quam in excelſo monte exſtant peramplæ ruinæ
Palatium Helenæ. palatij Helenæ, quæ ibi habitaſſe perhibetur. Sed vnde aquam potuerit habere, incertum. In alia parte Inſulæ ad littus maris, eſt paruum & ſatis integrum Veneris templū,
Helenæ raptæ locus. vnde eamdē Helenam à Paride raptam Pöetę fabulantur.

Cùm

Cùm ſub arce in illo eodem portu eſſemus, venerunt ad dictum Nobilem Supracomitem, decem & aliquot homines, orantes vt eos in triremem acciperet; quandoquidem ipſorum nauis, quæ Nigroponto veniebat, ad inſulam alliſa, magno cum ipſorum damno interijſſet. Admiſit eos; ita tamen, vt ne ſecum merces inferrent, quarum nonnullas in naufragio recollegerant, ne triremis nimiùm oneraretur, quæ circa trecentos homines habebat.

13. Propter eumdem ventum hærere in eodem portu coacti fuimus. Intereà prandio peracto, ſuperuenit nouum, tres triremes ex Barbaria circa Inſulam vagari, cum quibus manus conſerere parati eramus: ſed eæ paulò pòſt, vltra promontorium verſus Peloponneſum vela direxerunt.

14. Diſceſſimus è portu circiter horam decimamſeptimam, & poſt occaſum Solis peruenimus ad alium, *delle Quaglie* dictum, Cerigo duodecim milliaribus diſtãtem: qui propter infinitam coturnicum multitudinem, quæ ab incolis capiuntur, ab eiſdem nomen accepit: prout die inſequenti, quandoquidem propter ventum ibidem manere neceſſe fuit, multi ruſticorum plurimas nobis, & alia ad victum pertinentia, afferebant. Qui cùm maiori ex parte inter montes deliteſcant, & latrocinijs aſſueti, non ſemper tributum Turcarum Cæſari pendant, in tractatione cum illis diligens adhibetur cautio, & tormenta bellica aduerſus eos in promptu habentur inſtructa, ſi quid attentare velint: atque ita in triremes, vt victui opportuna diuendant, admittuntur; & ad eos in littus etiam deſcenditur, quod & nos fecimus. Quilibet illorum lorica indutus arcum in manibus geſtat. Sub veſperam, contentione inter ipſos oborta, ſagittis inter ſe acriter decertarunt, nobis ſpectantibus. Portus hic Italicè *Braczo de Mayna* appellatur, quòd montibus vndique præcinctus, brachij curuati ſimilitudinem exhibeat. Paruus ille quidem, vtpote

Portus delle Quaglie ſeu Coturnicum.

Braczo de Mayna portus.

ſex vel ſeptem tantùm triremium capax, ſed valdè tutus. Erat hic anteà Venetorum propugnaculum; ſed nunc à Turcis derelictum. Nam cùm Venetorum triremes huc diuertere ſoleant, ne à Turcis infeſtentur, inter pacis fœdera, hæc quoque appoſita eſt clauſula, vt in arce nullum præſidium Turcicum collocetur.

Manè diſcedentes, conſtitimus non longè in portu, 16. quem Veterem appellant, prætcrijmus tamen promontorium Matapam: vbi indicatum nobis fuit à cuſtodibus, ſex liburnicas rectà verſus nos contendere: quas cùm è Barbaria piraticam exercere crederemus, inſtruximus nos tamquam cum illis congreſſuri. Poſteà animaduerſum eſt, maiores eſſe piſcatorum Chriſtianorum cymbas, qui à S. Mauro in Archipelagum nauigabant. Fuerunt & aliquot inter eos Turcæ, ſed propter fœdus cum Cæſare initum, liberè dimiſſi ſunt.

Hora decimaoctaua propter ventũ, è prædicto diſceſſimus: 17. poſteà tamen, alio contrario exorto, retrocedendum

Vituli portus.

quodammodò nobis fuit ad eum, qui dicitur, Vituli portum: ad quem tertia demum noctis hora peruenimus, in eoque nauem Venetam, non adeò magnam reperimus, quæ Candiam petebat. Præmonuerunt nos nautæ, ne eo in loco ſubſiſteremus, in quo anchoras ieceramus; & propter ventum ſi vehementior inſurgeret, & propter littoris vicinitatem; cùm præſertim veſperi viſa fuerit hominum multitudo non procul congregari, licet incertum quánam de cauſſa, ſed tamen cautè hîc agendum eſſe. Portus iſti duo deſolati quidem ſunt, ſed circumcircà plurimas villas habent adiunctas. Si rectà nauigandum nobis fuiſſet, proculdubiò trigintaquinque milliaria iam confeciſſemus: ſed ad hoſce portus diuertendo, parùm tuta nauigatione, vltra quinquaginta milliaria emenſi ſumus.

Mare Coronicum non abſque difficultate prætervecti, propter ventum nobis contrarium, ſubſtitimus lon- 18.
giùs

giùs ab arce Coron, ne tormẽtorum globis impeteremur. Hora noctis ſeptima vlteriùs progreſſi ſumus;prætereuntes S. Venedici inſulam, ad aliam, quæ Sapientia dicitur, *Sapientia portus.* decem milliaribus decurſis peruenimus. Portus hic elegans & tutus, plurium triremium capax: non tamen Venetorum proprius, quandoquidem etiam Turcæ, propter Methonæ vicinitatem, communem in eo ſtationem habent.

19. Manè cùm ventus ſpiraret contrarius, non niſi hora decimaoctaua noſtræ triremes è portu mouerunt: cumque læuam petere tutum non eſſet, quod Methonæ ciuitas *Methona Turcarum ciuitas.* præternauiganda erat, vnde ex propugnaculis Turcæ nobis damna inferre potuiſſent, curſum ad dexteram circa Inſulam tenuimus:vnde tamen Turcæ tres machinas bellicas in nos exploſerunt. Sed longiùs diſſiti eramus. Reſponderunt eis & noſtræ naues, bombardas itidem in amicitiæ ſignum exonerantes. Præterijmus poſteà & Nauarinum *Nauarinũ.* celebre Turcarum in monte propugnaculum, à quo ciuitas ipſa longiùs diſtat. Sed arx ipſa imminet portui, in quo Occhialus cum decemocto benè inſtructis triremibus, ſeptem illas Venetorum, de quibus ſuperiùs dictum eſt, præſtolabatur.

Sub veſperam, confectis duodecim milliaribus, appulimus ad inſulam deſertam Prodòna, in qua aprorum ſiluestrium *Prodona.* ingens eſt multitudo. Media nocte, Sirocco ſeu Euro valido, ſecundo tamen aſpirante, inde diſcedentes, per mare Arcadicum hora quartadecima attigimus Zacynthum. *Zacynthus ſecunda vice.* Statim vt anchoræ ſunt iactæ, mercator quidam Marcus Securi, mihi benè notus adueniens, nouum attulit, fratrem meum Georgium Radziuilum, creatum *Georgius Radziuilus auctoris frater Cardinalis creatus.* eſſe à Gregorio XIII. Pont. Max. S. R. E. Cardinalem. Cumque naui egreſſus ad Eccleſiam pergerem, magnus fiebat ad me omnium concurſus:qui, vt moris eſt, me ſalutantes, familiæ meæ de nouæ dignitatis huius acceſſione

congratulabantur. Vento illo eodem decemſeptem milliaria confeceramus: qui cùm magis ac magis inualeſceret, cùm in anchoris nauis minùs eſſet tuta (neque enim portus hîc, ſed Sorſitor, id eſt ſtatio tantùm nauium habetur) quoniam comeatus importandi cauſſa, multi in littus deſcenderant, in reditu euerſa vna fregata, vix ab interitu homines vindicati ſunt. Suffocatus tamen in mari fuit ibidem famulus meus natione Germanus, quem in Candia ſuſceperam, iuuenis bonus & ſingulari pietate præditus, qui ſæpiùs affirmabat, ſtatim vt Italiam attingeret, quòd Societatem Ieſu ingredi omnino conſtituerat. Igitur periculum declinantes, quatuor milliaria, minore velo propter ventum validiorem appenſo, quod Magiſtram dicunt nautæ, eoque in periculo ſimili triremes vtuntur, progreſſi ſumus vltra rupem Schiuari vocatam; vbi procelloſo vento vehementiùs inſurgente, imbre quoque maximo decidente, in loco paulò quietiore verſabamur.

Auctoris famulus ſuffocatus.

Cùm ad Zacynthum eſſemus, reperimus nauem ibi ante duas hebdomadas ruptam: quæ cùm violentiori vento eò appuliſſet, iecit quinque anchoras in conſueta illa nauium ſtatione, quæ tamen nauem retinere non valuerunt, ſed arena ſenſim cedente ad extremitatem rupis, quę eſt ſub monaſterio S. Eliæ, colliſa interijt. Fuit hæc nauis Georgij Emo, qui Conſul Venetus fuit in Ægypto, nobilis mihi apprimè notus. Æſtimabatur damnum quingentis ducatorum millibus. Præcipuæ namque & magni ponderis merces, quę ex Syria proueniunt, in ea naui deferebantur. Perierunt in hoc naufragio homines trigintaſeptem, vndecim euaſerunt. Vidi nauem hanc Tripoli, vnde, me præſente, Cyprum verſus nauigauit, vt ibi venti propitij commoditatem exſpectaret. Et quoniam Alexandria ſoluens, Cyprum me delatum iri confidebam, quod ventorum occaſione plurimis accidere ſolet, eo præſertim tempore, quo me velis committebam, conſtitueram cum prædi-

Naufragiũ nauis Emo mercatoris Veneti.

prædicto Emo, vt ſi hanc eius nauem, quæ noua, firma, & benè munita fuit, in Cypro reperirem, eam conſcendere, & in Italiam proficiſci mihi liceret. Nec mirum quòd ea confracta nihil recuperari potuit: nam & nocte conquaſſata eſt; & ſi quid ad littus vnda propulit, id omne ab agreſtibus Græcis ablatum eſt: qui ſi quem viuum enataſſe deprehendebant, illicò interficiebant: adeò vt propter eiuſmodi ſpolia & direptiones, Rector ex arce deſcendere coactus fuerit. Altera itidem nauis Ruggina, eamdem calamitatem exſpectabat, cùm anchoris etiam retineri non poſſet. Iamque ij qui in ea deferebantur, tormenta verſus latrones ruſticos direxerant, vt naui confracta, quibus ſors enatandi facultatem obtuliſſet, ne in littore ab illis interficerentur. Ceterùm cùm iam iam rupi immineret, diuino beneficio ventus quieuit, & nauis periculo liberata eſt.

21. Quatuor ante lucem horis, nauigauimus per mare Corinthiacum: in quo Chriſtiani fœderis claſſis, inſigni illo ad Naupactum prœlio, Turcicam claſſem, diuinitus conceſſa victoria, ſuperauit, anno reparatæ Salutis milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, die ſeptima Octobris. Appulimus ad portum Viſcardo inſulæ Cephaloniæ, vbi quatuor dies integros propter contrarium ventum manendum nobis erat. Eſt portus duodecim triremium capax, deſolatus. Sed apparet ciuitatem fuiſſe peramplam (quæ olim Petilia, patria Chilonis, vocabatur) ex muro quadrato conſtructam. Viſuntur ibi quædam ædificia depreſſa, tamquam cellariorum frontiſpicia, ſurſum tamen, non deorſum tendentia. Quidnam fuerit hoc, incertum: nam tantum cellulæ protenduntur, quantum homo extenſus occupare ſpatij poſſit, non tamen aſſurgere valeat, propter cauernarum humilitatem. E regione ad dimidium milliare eſt alia inſula Venetorum, quam Cephaloniam veterem appellant, & habet villas aliquot.

Naupactica victoria Chriſtianorum ſub Pio V.

Cephalonia.

Inter

Inter haſce duas Inſulas, ſita eſt in medio parua quædam alia ex viuo ſaxo Inſula, rotunda, deſerta, ad iactum arcus lata & longa, quam propè nauigando attingebamus. Affirmant nonnulli eam fuiſſe Gymnaſium ſeu ſcholam Græcorum: in qua Philoſophi à tumultu vrbano liberi, contemplationi vacabant. Qui Hiſtoriographos legunt, rectiùs hæc quomodo ſeſe habuerint, intelligunt. A Schiuari ad hunc Viſcardi portum numerantur circiter viginti milliaria.

Gymnaſium Philoſophorum.

Antelucanis quatuor horis, ſulcauimus mare Albanicum, quod Itali *Golfo de Preuſa*, aliàs S. Mauræ nominant: & relicta ad læuam inſula Venetorum Paxo, quatuor villas habente, circiter vigeſimam tertiam horam, viginti duobus propemodum milliaribus confectis, venimus Corcyram. Statim diuerti ad quoddam exile hoſpitium, in quo noctem duxi. Manè cùm vellem in hoſpitio S. Franciſci hoſpitari, Regentes loci, ad quos literas Ducis Venetorum habebam, miſerunt ad me rogantes, vt ad palatium nobilis cuiuſdam, quod pro me adornatum erat, commigrarem: quod etiam à me factum eſt. Acceſſerunt deinde me ſalutatum Andreas Nauagerius loci Præfectus, quem illi Bailum vocant; Prouiſor itidem alius Benedictus Erizzo, cum alijs Conſiliarijs. Delatus eſt etiam geſtatoria ſella Zacharias Salomone podagricus, vſu pedum ferè destitutus, qui maritimæ Claſſis Prouiſoris munus obibat. Omnes magna mihi humanitatis officia exhibebant. 25.

Corcyra.

Fui cum vniuerſo Magiſtratu in Eccleſia Archiepiſcopali, quæ in arce veteri ſita eſt, quã poſteà perluſtrauimus. 28.

Viſitaui arcem nouiter ſuſcitatam, quæ quàm famoſa, & egregiè munita ſit, nullus eſt qui ignoret: vt meritò maris Adriatici clauis appellari poſſit. Viſitaui itidem Magiſtratum: Cumque hîc ſubſiſterẽ, occurrit caſus, quòd nauis Occhiali, quæ Tripoli Barbariæ trecentos Mauros & Mauras venales deferebat, tempeſtate acta, in breuia Albaniæ 29.

Arx noua Corcyræ.

baniæ impegit, vnde retrocedere non potuit. Quoniam autem Veneti abſque cauſſa Turcam non exagitant, & Occhiali rationem habendam ducebant, conſultatione habita, decreuit Magiſtratus, triremibus ſuis nauem extrahendam: miſſuſque eſt Zacharias hic ad Baſtiam Turcarum ciuitatem, quæ vno & dimidio à Corcyra diſtat milliari, qui extractam Cadio repræſentaret & traderet. Et quoniam nauis hæc commeatu erat deſtituta, diuendebantur ſingula vtriuſque ſexus Maurorum mancipia, viginti ſcutorum pretio, è quibus duodecim idem Zacharias coëmit, quæ poſteà cum duabus triremibus, quas mihi conceſſerat, Hydruntum miſit; vbi pro quolibet ſtatim centum & plures ducati ab emptoribus offerebantur. Hæc Occhialina nauis in cauſſa fuit, quòd non niſi octauo ab aduentu meo Corcyram die, duæ triremes mihi ad nauigandum fuerint attributæ; vna Ioannis Longi, quam ipſe conſcendi; altera huic adiuncta illius Venerei, qui vnà nobiſcum fuit in Candia. *Maurorum mancipia venalia.*

MARTIVS.

1. Prima Martij profectus ſum, vno à Corcyra milliari, ad monaſterium Græcorum, S. Mariæ dicatum: quod cumprimis celebre, antiquum, & eleganti ſtructuræ artificio conſpicuum eſt.

2. Fui in Eccleſia Græca S. Suiridi, vbi integrum adhuc corpus eiuſdem Sancti aſſeruatur; quod cum magnis cærimonijs Græci venientibus ſpectandum exhibent. Intereà quæ digna viſu occurrebant perluſtrando, famulum meum cum rebus & animalibus vltramarinis quæ adduxeram, cum tribus triremibus, quę in Italiam nauigabant, *Sancti Suiridi Eccleſia & corpus.*

3. Venetias expediui. Ipſe verò die inſequenti, tertia Martij, circa vigeſimam horam triremem conſcendi; & quoniam vento carebamus, remigio nauis propellebatur. In medio itineris, habuimus, & pręteruecti ſumus ad dextram ſinus

maris, quos Veneti in Epiro obtinent;vnde, vt nobis ipſi-
met retulerunt, ex ouis piſcium cephalorum extractis &
Botarga piſcium oua. cera obductis, vulgò Botarga vocant, viginti millia duca-
torum annuatim colliguntur. Circa vigeſimam tertiam
horam conſtitimus apud eamdẽ Inſulam in paruo portu,
vix trium quatuórve triremium capace, quem S.Maria de
Caſſopo vocant, & quatuor milliaribus à Corcyra diſtat:
vbi propter ventum contrarium, diem quartam Martij, 4.
quæ fuit Dominica, & quintam tranſegimus. Eſt in ipſo 5.
littore parua Græcorum Eccleſia; ſed deſolata. Dum hîc
hæreremus,parua nauis Balonâ, quod eſt Turcarum oppi-
dum, Corcyram verſus ferebatur; cumque, vt moris eſt,
triremium iuſſu,vela demiſiſſet, indicauit nobis,ante dies
aliquot,tres piratarum Turcicorum celoces, in mare,ver-
ſus Apuliam prodijſſe:quæ poſteà,cùm Barij eſſemus,con-
ſpectæ,non paucos homines ex littore abripuerunt.

Manè,vento ceſſante, remis adhibitis, peruenimus ad 6.
Fano inſula Hiſpanorũ. inſulam Fano,quæ ad Regem Hiſpaniæ pertinet. Eſt ele-
gans; pulchram conuallem, & vt apparet,fertilem,ſi cole-
retur,habens;aqua etiam dulci optima abundans.Sed pro-
pter piratas,tota eſt deſolata.Ad ſiniſtram reliquimus ſco-
pulum petroſum è mari prominentem, dictum Manler.
Confeceramus iam duo milliaria à priore portu, cumque
ventus nullus aſpiraret, & mare Adriaticum verſus Ita-
liam,vbi nullæ iam ſunt inſulæ, nobis tranſeundum eſſet,
cùm ſubuereremur, ne nox in medio mari triremes de-
prehenderet, inſtante præſertim aëris mutatione, decre-
tum fuit, vt in ſequentem vſque diem hîc expectaremus.
Sub veſperam ventus vehemens flare cœpit: qui cùm ma-
gis ac magis increbreſceret, & inter Subſolanum & Eu-
rum, paululùm ab Orientali declinans (Itali *Leuante Si-
rocco* vocant) periculum triremibus minitaretur, quòd
portus nullus iſthîc eſſet, retrogredi verò non liceret, de-
fixis anchoris,extremitate inſulę vtcumque tecti,noctem
quæ

Digitized by Google

quæ valdè fuit obſcura, ibidem ducere conſtitueramus, quouſque dies appropinquaret. Sed cùm maior etiam ventus inſurgeret, quamuis inuiti, hora nona ante diem, mare ingreſſi ſumus: cumque velo maiore, Artemonem vocant, vti non poſſemus, Tercerolam (minus id eſt veli genus) expandimus. Mari itaque vehementer intumeſcente, in magno periculo fuimus: tum quòd nox in medio nos offendiſſet, tum quòd fluctus triremem contegerent, qui triremibus maximè inimici; quæ minores etiam tempeſtates, quas nauigia minora perferrent, tolerare non facilè poſſunt. Nam cùm triremis in longum protenſa, lata ſit & depreſſa, facilè à ventis validioribus conquaſſatur & rumpitur. Vna res nos conſolabatur, quòd triremes nouæ & benè compactæ erant: quæ quoniam tanto impetu ferebantur, vt ad arboris extremitatem fluctus diuiderent; coacti ſumus, propter pondus, ſub ſcamnis inferiùs ſedere, vbi remiges operi incumbere ſolent. In tantum enim fluctus inſurgebant, quòd licet triremes ſibi eſſent vicinę, die tamen appropinquante, vna alteram, quòd vndis contegerentur, conſpicere non potuerit. Vnde factum eſt, vt non ſolùm nos, ſed nautæ quoque & remiges qui à viginti annis & ampliùs in mari verſati ſunt, ita iactarentur & concuterentur, vt vix decem in noſtra triremi reperti fuerint, quibus nauſeam iactatio non excitarit. Omnes tamquam enecati iacebant, fatebanturque ſi diutiùs tempeſtas duraſſet, quòd reſiſtere vltrà non valuiſſent: vnde nauis in extremum diſcrimen adducta fuiſ-

7. ſet. Sed Deo diſponente, circa quartamdecimam horam, cùm primùm illuxiſſet, terra tandem apparuit: compertumque eſt, nos ad nauticæ pixidis præſcriptum, quò tendere debebamus, rectum curſum tenuiſſe. Paulò ante horam quintamdecimam ingreſſi ſumus Hydruntinum portum, non quidem valdè ſecurum. Nam & ventis expoſitus eſt, & in ipſo ingreſſu ſcopulos habet frequentes, qui

Tempeſtas atrox. *ITALIA.* *Hydruntinus portus.*

conſpici ſub aqua non poſſunt: in quorum vnum, parùm aberat, quin impingeremus. Ita ab eo tempore, quo velum explicuimus, vſque dum portum ingreſſi, nauem, quod per quinque horas durauit, colligaremus, (nam iactis anchoris vndique triremis funibus præcingitur, quod nautæ Ormezar vocant) cõfecimus noſtra decemſeptem milliaria. Sumpto ibidẽ in triremi ientaculo, miſi famulos Hydruntum, qui mihi equos procurarent. Quoniam autem per nauigium quod Corcyrâ præcurrerat, Regis Hiſpaniarum Gubernator Matthias de Lagunna, de aduentu meo certior factus erat, miſit rogans vt in arcem diuerterem. Reſpondi me adproperare, & viſitata Eccleſia Fratrum S. Franciſci de Obſeruantia, me rectà iter continuaturum: cumque ad monaſterium prædictum veniſſem, ipſe quoque veniens me rurſus ad arcem inuitauit: ſed cùm rationes feſtinationis meæ reddidiſſem, acquieuit excuſationi, & me cum ſuo comitatu extra ciuitatem deduxit, ductoreſque duos mihi attribuit, qui me per ſuam iuriſdictionem comitarentur. Eodem die deflectentes quarta milliaris parte ad Eccleſiam S. Marię de Carpigniano, eleganter & magno ſumptu exædificatam, vbi Deus multa oſtendit virtutum miracula; gratijs Deo perſolutis, quòd nobis littus attingere conceſſerit, ſub ipſam veſperam peruenimus ad villam Caliſmeriam.

S. Maria de Carpigniano Eccleſia.

Manè peruenimus Lecium, vbi Vicerex habitat. Is erat 8.
Franciſcus Caraffa: qui vt didicit me ad hoſpitium diuertiſſe, venit ſtatim eò cum magno comitatu, & ſuis ſtipatoribus (quæ res mihi plurimùm incommodauit; nam eiuſmodi cærimonijs diuulgatum fuit, nos eſſe nobiles extraneos, non paruæ auctoritatis, vnde facilè ſuſpicio orta pecuniam nobis ſuppetere: & proſcripti latrones, vt inferiùs dicetur, nos in itinere ſpoliarunt) meque cum comitibus in palatium inde abduxit. Cumque petiuiſſem ab eo, vt ne eiuſmodi officia nobis publicè exhiberet, quæ

Lecium, & eius Vicerex Caraffa.

nos in diſcrimen aliquod adducere poſſent, vtque nos in hoſpitio manere ſineret, permiſit tandem vt abiremus. Prandium tamen ieiunij (erat enim Quadrageſima) nobis deferri curauit: quo peracto eidem in palatio valedixi: qui nobis ſeptem equites Hiſpanos attribuit, vt nos Barium deducerent. Noctem in villa Cielino duximus.

9. Ad ciuitatem Meſſianam pro prandio, pro nocte peruenimus Aſtunum: quæ ciuitas in monte, ſitu eleganti poſita, pertinebat quondam ad Reginam Poloniæ Bonam: quæ cùm eò ex Polonia reuerſa deſcendiſſet, ſub eius inſignibus in duabus portis congratulationes inſcriptæ fuerunt, quæ vetuſtate vnà cum coloribus exoleſcunt. *Aſtunum ciuitas Reginæ Bonæ.*

In prima porta, ſupra inſignia:

BONÆ SFORTIÆ ARAGONIÆ REGINÆ IOANNIS GALEACII DVCIS INSVBRVM FILIÆ OB REGNVM SARMATIÆ ET IMPERIVM IN SCYTHAS AD TANAIM ET BORYSTHENEM MVLTIS ANNIS RECTO ORDINE EX REPVB. ET RELIGIONE GESTVM ASTVNEN. PVBLICE.

In altera porta in vrbis ingreſſu, ſupra inſignia:

BONÆ SFORTIÆ SARMATAR. SCYTHARVMQ. CIS TANAIM REGINÆ AB VLTIMO SEPTENTRIONE POST ANNOS TRIGINTAOCTO REDVCI OB IVRA ET IVSTITIAM IN VRBEM REVOCATAM ASTVNENSES PVBLICE.

Diſtichon ſub inſignibus:

AVREA SATVRNI REDIERVNT SECVLA FIRMA
SCEPTRA TENENTE MANV NOMINE REQ. BONA.

10. Die decima Martij peruenimus Monopolim: vndeci-
11. ma, ad Moli villam: poſteà Barium pro nocte, quæ ciuitas eiuſdem olim Reginæ fuit: in qua quæ digna viſu occurrebant vidimus, præcipuè ſepulchrum D. Nicolai Myræ Epiſcopi: è cuius venerandis reliquijs manna ſtillat, cuius aliquam partem ad Eccleſiam Nieſuiſienſem mecum detuli. *Barium Apuliæ ciuitas.* *S. Nicolai Epiſcopi ſepulchrum, & Manna.*

tuli. Quamuis autem, quis eſſem, illis non proderem: quòd tamen Sigiſmundi Auguſti Regis aulicum me fuiſſe profitebar, oſtenſum mihi fuit Reginæ Bonæ corpus, quod in Sacriſtia Eccleſiæ Cathedralis eſt repoſitum, in tumba nigro ſerico villoſo cooperta. Nondum enim erat ſepulturæ demandatum. Eſt adhuc integrum, niſi quòd ſuperior labri pars aliquantùm defluxit. Poſtquam me aduenisse intellexit Archiepiſcopus, miſit famulos ad hoſpitium, qui me ad palatium ſuum inuitarent. Sed cùm me cœnantem reperiſſent, excuſaui me, neque faſſus ſum illum me eſſe, quem Archiepiſcopus arbitraretur. Id ea de cauſſa feci, quòd ſummo manè inde diſcedere conſtitueram: quandoquidem iam à Gubernatore nouos conductores acceperam, remiſſis illis qui Lecio mecum venerant.

Bona Poloniæ Reginæ corpus.

Venimus Malfettam; inde pro nocte Barlettam, olim Cannas. 11.

Hîc iam ſitus, & loca vrbium, quæque in illis notabilia ſunt, deſcribere minùs neceſſarium iudico; quandoquidem Italiam viſere multis perfamiliare eſt, qui illius prouincias accuratè peragrarunt.

Manè tribus à Barletta milliaribus confectis, tranſiuimus per pontem, fluuio ſuperimpoſitum, quem Cannam vocant: quòd ab eodem illo loco proueniat, in quo memorabili clade Hannibal Romanos affecerat. Abfuimus ab illo loco, qui nobis ab læuam erat, duobus tantùm milliaribus. Pro nocte Cariginolam peruenimus. 13.

Ad Cannas Romanorũ clades.

Venimus ad ciuitatem Foggiam; vnde à Rege Hiſpaniarum, Reginæ Poloniæ Annæ cenſus annuatim pendebatur. 14.

Attigimus oppidum S. Seuerini: pro nocte in Sera, Gonzagarum oppido, quieuimus. 15.

Peruenimus ad Teruimos: deinde pernoctauimus in Guaſto, vbi Aprutiorum, qui anteà Samnites dicebantur, confinia incipiunt. 16.

Primò

17. Primò ad Foſſam Cæcam, deinde pro nocte Ortonam deuenimus:qui locus tunc temporis ad Parmę Duciſſam, Margaritam ab Auſtria,pertinebat.

18. Venimus Piſcariam: vnde conductores, qui Bario nos comitabantur,à me dimiſſi redierunt: ea maximè de cauſſa,quòd cùm certò ſciremus, nos in globum aliquem proſcriptorum,qui Italicè *Banditi* vocantur,& pręda ac rapinis viuunt,incidere debuiſſe,ſi in comitatu noſtro, ſatellites eiuſmodi iuſtitiæ adminiſtros, quos *Barigellos della campagna* vocant,deprehendiſſent,nec illos nec nos viuos abire permiſiſſent, id quod ſæpiſſimè vſu eueniſſe comprobatum fuit. Maluimus igitur in manus prædonum, qui in hiſce locis ſedes quodammodò fixas habent,abſque odioſis ſtipatoribus deuenire, quàm nauali itinere in certiſſimum naufragium nos conijcere. Nam propter continuos ventorum turbines mare attentare, non modò inſipiens,ſed planè exitioſum conſilium videbatur. Vtque faciliùs intelligi poſſit, quantopere hiems hæc ventis obnoxia fuerit,hìc addendum exiſtimaui,multos affirmaſſe, à quinquaginta circiter annis, tempus hibernum nauigantibus numquam magis inimicum & pernicioſum fuiſſe. In freto ſiquidem Herculeo ſexaginta & ampliùs onerarias Chriſtianorum naues tempeſtas abſumpſit.Et intra ſexdecim hebdomadas,quibus in Candia moram duxi,in ipſo Archipelago, ſiue mari Ægæo, non minùs Turcicæ quàm Chriſtianorum Caramuſanæ naues vltra viginti ſex ventorum iniuria deperiere. Cùm itaque ſpe vlterioris nauigationis præciſa, terrâ nobis iter faciendum eſſet, veſperi conuocatis meis ſeriò edixi, vt à prædonibus circumuenti, in vnam narrationem ab illis interrogati conueniremus: quæ res nobis cumprimis ſalutaris fuit. Nam ſi non vniformes in examine reperti fuiſſemus, vel nobis illicò intereundum erat; vel quiſnam eſſem non adeò difficulter deprehendi poterat, vnde in cuſtodia detentus,

Piſcaria ciuitas.

Hiems ventoſa.

magna

magna proculdubiò pecuniæ ſumma libertatem redimere neceſſariò debuiſſem. Hoc enim viarum obſeſſores iſti facere ſolent, ſi quem adepti fuerint, qui aliquem perſoluendi modum habeat. Erat tum etiam mecum Italus quidam, qui ſe Alexandrum Cęſarini appellabat, & Roma proſcriptus, cum Latino Vrſino in Candiam appulerat: vbi cum alio quodam Italo cùm graues inimicitias ſuſcepiſſet, timens ne deterius aliquid ſubſequeretur, in Italiam eadem qua & ego triremi vectus reuertebatur. Petiuitque vt terreſtre quoque iter mecum continuaret: quod non grauatim conceſſi, ita vt vecturam & victum vnà cum meis communem haberet. Eo itaque cum alijs meis accerſito, iuſſi, vt caſu, quem verebamur, occurrente, omnes dicerent ſe eſſe ſocios, nullùmque inter eos dominum aut ſuperiorem haberi: Venetis in Corcyra militarem operam nauaſſe; & miſſione habita Venetias primùm, inde ad ſuam quemque domum proficiſci: quandoquidem diuerſarum gentium homines eſſemus, vtpote Germani, Poloni, Lithuani. Ad eundem modum, vt omnes ſeorſim interrogati, reſponderent, concluſum. Quòd ſi de pecunia inquireretur, dicerent eam eſſe in ciſta, quam habebamus. Nam negare impoſſibile foret: quandoquidem veſtigata & reperta, mortem indubitatam nobis, ob negationem, acceleratura eſſet.

Manè Piſcariâ exeundo, præmiſi coquum, vt nobis ad 19.
tertium milliare prandium prępararet. Progreſſi ad vnum magnum milliare, habuimus ad læuam, arcem in monte poſitam, quæ *Monte Syluano* cognominatur, & ad Nuceriæ Ducem ſpectat. Ibidem eſt fluuiolus equo vadabilis, qui Sala ſeu Salina vocatur: vltra quem, ad vnius ſagittæ iactum, eſt diuerſorium è muro conſtructum, ab eodem fluuiolo denominatum.

Mons Syluanus.

Salina fluuiolus.

Ad amnem igitur hunc vadoſum appropinquantes, ab altera eius parte conſpeximus tres prædones, quos nullo nego-

Auctor cum ſocijs à prædonibus ſpoliatur.

negotio diſcernere licet. Nam quilibet eorum bombardam longam gerit, duas breuiores, aut ſaltem vnam, ad cingulum appenſas; pugionem itidem, & cultrum longiorem habet. Per humerum, loco capſæ, pelle ouilla dependente pręcingitur, in qua panem, ſal, & alia ad victum ſpectantia defert. Et quoniam coquo præmiſſo, ſex numero eramus, quinque longas bombardas habentes, ijs præparatis, quòd plures eſſemus, fluuiolum tranſibamus: quem vixdum egreſſi, conſpeximus alios tres, priorum illorum veſtigia paruo interuallo prementes: cumque numero pares eſſemus, animo ſatis præſenti eramus. Priores illi nobis obuiàm facti conſalutarunt nos: quibus reddita ſalute, cùm vltra fluuiolum retroſpexiſſemus, ecce alij circiter decem comparuerunt, qui inter fruticeta prope viam deliteſcebant, nec à nobis prætereuntibus videri poterant. Poſteà tribus alijs obuiàm facti, quòd nos non ſunt adorti, arbitrabamur prædones hoſce vel occaſionem nos inuadendi non habuiſſe, vtpote quòd propinquum hoſpitium eſſet, quòd mare ad dextram vicinum, quòd ante nos campus patens immineret; vel aliquod illis impedimentum allatum, quandoquidem arx Montis Siluani duobus tantùm Italicis milliaribus inde abeſſet. Cùm igitur hoſpitium præteriremus, aperto illius oſtio, proruperunt inde vltrà quinquaginta, cum longis bombardis ad explodendum paratis: quas vnicuique noſtrûm, aliquot ad latus applicuerunt, & vt ad hoſpitium rediremus coëgerũt. Et quoniam præteritis illis tribus poſterioribus prædonibus, ſecuriores facti, bombardas noſtras thecis impoſueramus, manus illis ſtatim admouerunt, & clauſâ hoſpitij portâ, rotas illarum, ne globos excluderent, relaxarunt: iuſſeruntque vt ab equis deſiliremus, & arma quæ habebamus, ademerunt. Reperimus ibidem vltra viginti & aliquot perſonas: & cum ijs coquũ etiam meum. Nam cùm prædones iſti aduentum noſtrum exſpectarent, quem-

cumque Piſcariâ redeuntem, vel verſus Piſcariam euntem in itinere offenderunt, eum illicò detinebant, ne progredi vel regredi poſſet: vtque poſteà comperimus, exploratores ſuos, qui nos veſtigarent, iam habebant, Guaſtij, Ortonæ, ad extremum Piſcariæ: ſed & vltrà non deerant, qui nos ſemper obſeruarent. Quæſiuerunt deinde à nobis, vnde & quò veniremus, qui homines, & ſi quem Dominum inter nos haberemus. Poſtremò de pecunia percontabantur, ſeorſim quemlibet abducentes. Cumque in dando illis reſponſo, nobis optimè conueniret, palàm proclamantes, Ne celaueritis, inquiunt, pecuniam: alioquin fiet vobis, quod alijs facere ſolemus. Cumque denuò ſeorſim nos examinarēt, quatuor vel quinque ex illis, cultros longos lateri cuilibet noſtrûm admouebant, vrgentes vt vnuſquiſque fateretur, quantum pecuniæ haberet. Primò itaque ſacculum meum arripuerunt, in quo erant Cecchini ſex, & aliquantulum monetæ. Fecimus autem ex induſtria, vt quilibet noſtrûm aliquantum pecuniæ haberet, quò faciliùs intelligeretur, nos eſſe in itinere ſocios, & quemlibet ſeparatim ſumptus facere. Cumque illis ſacculus meus perplacuiſſet, eum à cingulo abſciderunt. Deinde per latera & vbique me attrectabant, ſed habebam tamen interulam bombycinam, quam è triremibus deſcendens nondum depoſueram. In ea nihil pecuniæ repererunt. Non omnia tamen apud me exactiùs excuſſerunt, quòd adproperarent: de qua re dicetur inferiùs. Poſteà Abrahamum Duninum inuaſerunt, cui ſacculum cum vndecim Cecchinis ademerunt. Et quoniam thoracem ex aluta alcina benè bombyce refertum indutus erat; eum diligentiùs quilibet prędonum (erant autem circiter octoginta ſimul congregati, viginti tantùm pro cuſtodia relictis) attrectabat, & ita obuerſabat, vt globulos fibularum auulſerint, ad extremum & induſium quoque concerpſerint. Adorti ſunt deinde Georgium Kos,

qui

qui quoniam pecuniam meam in ſumptus quotidianos erogabat, habebat in ſacculo circiter triginta Cecchinos, qui illis pergrati acciderunt: cumque eiuſdem veſtes excuſſiſſent, nihil repererunt ampliùs. Deuenerunt poſteà ad Andream Skorulski, cui cùm aliquot Cecchinos vnà cum loculis ademiſſent, nec aliquid ampliùs offendiſſent, eumdem reliquerunt. Porrò qui pecuniam à nobis adimebat, erat adminiſter ſuperioris quem pro capite ſuo agnoſcebant (is in ſuperioribus cubiculis remanſerat, neque ſe nobis ſpectandum exhibuit) homuncio ſtaturâ paruus. Is cùm ad Alexandrum Italum demum acceſſiſſet, qui, vt cautior, pecuniam quam habebat omnem, quadraginta videlicet vel quinquaginta ſcutos, in thecam bombardici pulueris conijciens, eam appenſam collo gerebat, eamdem è collo illius, vt eiuſmodi ſtratagematum peritus, abripiens, ſuo impoſuit. Italus damnum permoleſtè ferens, voce ſubmiſſiore vſus, Omnem, inquit, pecuniam mihi ademiſti. cui exactor; Vbínam ea? In theca iſta pulueris, inquit. Subintulit exactor; Tace, ait, ſi vis incolumis vnà cum ſocijs euadere. Hoc ideò vetuit, vt, de pecunia illa reticens, in diuiſionem totius pecuniæ nobis ereptæ, cum reliquis prædonibus veniret; & in ſignum gratitudinis hoc perfecit, vt ne ſarcina huius Alexandri ab illis attrectaretur. Iuſſerunt deinde, vt illis ciſta recluderetur, in cuius ſummitate, ducentos Cecchinos inuenerunt, ſtatimque numerarunt; & cùm vnus defuiſſe videretur, volebant denuò numerare, ſed quoniam properabant, intermiſerunt. Acceperunt etiam in moneta ad ducentos ſcutos: & alia quæ ibidem erant repoſita. Habebam enim elegantes cultros Turcicos, auro incluſos, lapides etiam pretioſiores ex partibus illis, & nonnulla alia ex auro ſolido artificioſè & eleganter elaborata. Hæc omnia abſtulerunt. Agnoſco autem & hîc eximiam Dei erga me benignitatem, quòd ex diplomatibus varijs quæ in ciſta erant, ſpo-

liatores me non agnouerint. Fuit enim in ciſta,quam auidè ſcrutabantur, theca viatoria parua ex tenui ferri lamina, in qua diplomata ne madefierent, Pontificis, Regis, Reipub. Venetæ,item literas quorumdam Venetorum ad ſuos Agentes, quibus iubebant, vt mihi aureorum millia quot vellem,crederent,repoſueram. Hanc cùm acres inquiſitores in manibus haberent & verſarent, tamen illam non aperuerunt: ſed vt leuem eſſe & abſque pondere ſenſerunt, reliquerunt, fortaſſe rem parui momenti exiſtimantes. At verò ſi thecam aperuiſſent, & literas omnes explicuiſſent, ita me in ijs inueniſſent expreſſum, vt ego verba illis dare nullo modo potuiſſem, ſed res potiùs pro capite fuiſſet dependenda. Ceterùm exactor ille noſter ad ſuperiorem illum ſuum,latronum ducem, ſępiùs aſcendebat (erat namque in eodem ſtabulo ſcala) & mutuò colloquebantur. Cumque rigidiùs nobiſcum iam agere cœpiſſent,pileos & veſtes detrahendo, Alexander Italus ille per Deum orabat, vt ne illum interficerent. Huic ego clàm inſinuaui, ne hoc ab illis efflagitaret: cauſſamque hanc reddidi: Si nos interficere conſtituerunt, nihil ſupplicationem profuturam; ſi non, celeriùs te mactabunt, vbi viderint, te nimio plùs mortem timere. Sed cùm ille nihilominùs iterùm iunctis manibus preces ingeminaret, tum ego clara voce;Fruſtrà inquam, eos his vocibus obtundis: ſunt enim viri boni & Chriſtiani; ſed cùm neceſſitatem patiantur,debent,vt eam profligent, alicunde accipere. neque tamen nos occident, cùm nihil tale promeriti ſimus. Vnus igitur eorum,qui mihi adſtabat, hæc audiens, me hoc nomine complexus eſt, & gratias egit, quòd rectè de illis ſentirem. Nec malè mihi officioſa hæc locutio ſucceſſit. Nam cùm quidam pallium mihi detrahere cœpiſſet, admonuit vt me ſineret, quem bonum virum dicebat. Intereà exactor ille puluerea m quoque thecam meam attraxit;ſed poſtquam vidit,orificium eius eſſe
peran-

peranguſtum,per quod pecunia intus immitti non poſſet, eam dimiſit. Venit & alius,cui Corona mea, ex calculis oratorijs connexa,adlibuerat, quam cingulo alligatam gerebam,eam omnino ſibi dari iuſſit. Et quoniam ea carere, dolenter admodum ferebam, quòd magnis Indulgentijs à Gregorio XIII. dotata eſſet, quodque loca Sancta mecum vbique attrectaſſet,obnixè petiui,vt eam mihi relinqueret. Accepit ille nihilominùs: & eam diligentiùs intuitus,erat enim ex Canna Indica, vbi cranium demortui ex ebore ſculptum,alligatum inuenit,illam conſpuit, & in terram abiecit, mortis fortaſſe memoria conterritus: atque ita abiectam ſuſtuli. Cùm itaque nobis omnem pecuniam ademiſſent,petiui, vt nobis tamen aliquid pro victu relinquerent. Itaque mandato ſui ducis Cecchinos decem manui meæ impoſuerunt: inter quos erat vetus numiſma Valentis Imperatoris:quod erat inter alios antiquos nummos in quadam ſarcina repoſitum. Vnde apparet,omnia illos ſimul commiſcuiſſe quæ nobis rapuerant. Iuſſerunt deinde, vt nobis calcaria adimeremus: fecerunt hoc mei: ego vno depoſito,cùm aliud deponere incipio, ſcrutator ſcriniorum exclamat cum riſu: Vnum (inquit) tibi calcar habe,vt equum incites ad curſum, ſi quem cui fortè abſtuleris. Quid aliud diceret veterator, niſi quod ipſe facit? Igitur cùm ſibi applicuiſſent calcaria,conſcenſis equis noſtris diſceſſerunt. Reliquerunt tamen duos mulos macros,& duos equos claudos,qui res deferebant. Abeuntes per iocum dicebant, vt eos exſpectaremus, quandoquidem pro nocte ad nos iterùm redituri eſſent. Cùm diſceſſiſſent,aſcendimus ſuperiorem hoſpitij partem,vbi hoſpitem ipſum cum famulo ligatum reperimus. Nam cùm nocte præcedente hoſpitium eſſet clauſum,& illi in eo delitéſcere conſtituiſſent, nonnulli ex illis finxerunt ſe mendicos,& frigore confectos:vtque calefierent,ſe intromitti orabant. Hoſpes verum id credens,domum aperuit:

vbi ſtatim ab illis raptus, & cum ſeruitore ligatus eſt, creſcente magis ac magis eorum numero. Hora plus minùs tranſacta, poſteaquam à nobis diſceſſerunt prædones, è locis circumuicinis homines armati congregari cœperunt; prout moris eſt, vbi hoc genus direptorum eſſe compertum fuerit. Venit eódem & ipſe Gubernator Caraffa oppidi S. Angeli Ducis Nuceriæ. Erant iam ad mille homines congregati, qui nos ſpoliatos à prædonibus viderunt, ipſis intra montium abdita ſeſe recipientibus. Itaque Gubernator ſecum nos in oppidum abduxit, quod vno milliari ab hoſpitio prædicto diſtat: nobiſque cœnam & diuerſorium in ſuo palatio præbuit. Intelleximus hîc, exulum illorum ſuperiorem fuiſſe quemdam Iacobum de Monte Brandon, prædonem famoſiſſimum: qui poſteà cum quatuordecim ſocijs captus, & extremo ſupplicio affectus fuit. Nam Gregorius Papa XIII. qui me ſingulari quadam gratia complectebatur, diligenter ad Don Petrum Oſſunæ Ducem, Neapolitanum Viceregem, ſcripſit, vt malefactores iſtos perquiri, & in eos animaduerti iuberet. Quamobrem vltra prædictos, & multi alij comprehendebantur, ex indicijs ſpoliorum noſtrorum agniti. Nam in partes omnes ſcripta direxeram, è quibus qualiter acta res fuerit, intelligi poterat. Hic ipſe latronum dux, vnà cum ſubſtituto ſuo comprehendi timens, vltra mare iam fugâ euaſerat. Sed tandem in Dalmatia captus eſt.

Iacobus de Monte Brãdon Latro inſignis.

Petrus de Oſſuna Vicerex Neapolis.

Poſt acerbum hunc caſum manè conſultabamus quid nobis faciendum eſſet. Nam & pecunia in ſumptum itineris deſtituebamur: & tutam profectionis rationem non facilè reperiebamus, quòd viæ à pluribus prædonum globis paſſim obſiderentur. Miſi itaque ad Regis Hiſpaniarum ciuitatem, Cento dictam, in qua Vicerex Prouinciæ reſidebat, ab eo conſilium & auxilium petens. Reſpondit, ſibi conſilium non ſuppetere; quandoquidem ante dies octo, centum proſcripti, triginta & aliquot itidem homines,

nes, Neapolim euntes ſpoliarunt, decemſeptem inſuper interfectis,qui ſe defendere conabantur. Concluſum igitur fuit, vt eos nobis conductores adhiberemus, qui vel ipſi prædones fuerunt aliquando, vel qui familiares aut ſanguine coniuncti eis eſſent: vt nos per eorum cuneos deducentes,fidem facerent,nos eos ipſos eſſe,qui iam antè per proſcriptos omnibus exuti eſſemus: quæ res paſſim vbique iam erat diuulgata. Itaque duos conduximus: vnum Franciſcum nomine, qui octo annos inter prædones conuerſatus cum illis amicitiam arctè colebat: alterum,Sacerdotem quemdã, qui fratres duos illiuſdem farinæ habebat. Diem igitur apud Gubernatorem commorati,& acceptis ab eo decemocto ſcutis mutuis, Anconæ illi reſtituendis, inſequenti die à prandio Adriam verſus
11. iter inſtituimus. Et quoniam duos tantùm mulos habuimus, qui res noſtras deferebant; & duos itidem exiles equos (neque enim plures conductitios inuenire potuimus) partim pedites, partim alternis vicibus equitando, Adriam pernoctaturi peruenimus,certatim ad nos videndos incolis concurrentibus, quòd illis, qua ratione à prædonibus tractati fuerimus, iam innotuerat.

Peruenimus ad oppidum,quod Iulia noua dicitur.Hîc *Iulia noua.*
intelleximus, quòd ijdem illi prædones,qui nos ſpoliarũt, in oppidum hoc (ſicut,vbi plures numero congregantur, facere plerumque ſolent, incolas occidendo, domos ſpoliando)irruere volebant. Sed quoniam in monte poſitum eminebat,vbi animaduerſum fuit eos aduentare, portam ciues clauſerunt:prædones verò ad dexteram verſus mare deflexerunt. Hîc Franciſcus ille, qui mecum erat, cùm ſciret matrem habitare cuiuſdam celebris prædonum ductoris, Baronis Neapolitani, acceſſit ad illam, caſum noſtrum illi expoſuit (quamuis eum iam omnes notum habebant)petiuit, vt nobis aliquem è ſuis adiungeret,qui filio notus eſſet, vt ſi fortè in eum incideremus, propter

eius

eius interceſſionem, liberos nos abire permitteret. Fecit hoc illa non grauatim. Quoniam verò idem Franciſcus ſciebat, nos in alios quoque incurſuros, quotquot notos illorum habere poterat, qui in vicinia prædabantur, eos omnes conduxit; ita vt prandio peracto, cum quinque eiuſmodi prædonum amicis nos in viam dederimus. Equos etiam ibidem conduximus, ne quis pedeſter noſtrûm iret. Vix vno dimidio milliari à ciuitate confecto, conſpeximus in monte tres prædones. Itaque vnus è comitibus illis, dixit ne conturbaremur, quòd eius amici eſſent: ſtatimq́ue ad læuam prope viam ad lapidis iactum oſtendit nobis Eccleſiam paruam deſolatam, in qua dixit circa quinquaginta prædones deliteſcere: qui alios inimicos ſuos, prædones itidem, vt cum illis armis decertarent, opperiebantur. Nam vbi quis cum altero inimicitias contraxerit, vterque proſcribitur: atque ita proſcripti proſcriptos quiſque ſibi aggregare ſtudet: ſeque mutuò cædibus perſequuntur, donec vna factio alteram funditus exterminet. Sub veſperam peruenimus Trontum: vbi ditio Regis Hiſpaniarum terminatur, & Pontificis ex illa parte fluuij incipit; qui cùm ſit profundus, habet naualem traiectũ. Hîc verò credebamus, quòd nos inuaſuri eſſent. Nam in monte excelſo ſupra traiectum, erant circiter ducenti, prout nobis ductores noſtri narrabant, affirmabãtque hîc eſſe Baronem illum, cuius mater in Iulia noua habitaret; qui vel quia alios prædones (nam cum plurimis habebat inimicitias) exſpectabat, vel quia ſciebat nos iam eſſe ſpoliatos (habent enim vbique ſuos exploratores) ideò nos inuadere negligebat. Hic, qui à matre eius nobiſcum mittebatur, dicebat, fieri poſſe, quòd nos nihilominùs adoriretur: ſed vbi cognouerit, nos à matre commendatos, illicò nos liberos abire patietur. Traiecimus intereà fluuium: & quoniam abhinc dimidio milliari hoſpitium aberat, in quo noctem ducere debebamus, Franciſcus noſter,

Proſcriptorum miſera conditio.

ſter,qui in eadem arte benè verſatus fuerat, opinionem hanc habuit,quòd illi tantiſper exſpectarent, dum ad hoſpitium diuerteremus, vt nocte ſuperueniente poſſent nos ibi liberiùs excutere. Adiuuit & hoc fortaſſe,quòd à meridie pluuia ingens deciderat,quæ lutum maximum in terra pingui excitauit: itaque cùm equos non haberent, pedibus incedentes difficilè nos aſſequi poterãt, qui equis calcaria addebamus. Quamobrẽ licet hoſpitiũ illud eſſet benè clauſum (ſed nec hoſpiti quidem fidẽdum erat; nam hoſpites etiam cum proſcriptis communionem obuios deprædandi habent) vbi nox aduenit, & à prædonibus è monte conſpici non poteramus, data licentia abeundi apud traiectum ſocio illi, qui nos à matre Baronis miſſus comitabatur, arripuimus iter per tria noſtra milliaria ad ciuitatem Grottam, certò nobis perſuadentes, quòd pedites nulla nos conſequi ratione poterant, & quòd ciuitas illa diligenter clauſa propter prędones cuſtodiretur. Cùm itaque eò circiter horam noctis quartam perueniſſemus, prope portam ciuitatis, in hoſpitio reliquum noctis tranſegimus.

23. Manè confecimus quinque milliaria ad portum Formanum: vbi,quòd locus iam eſſet ſecurior, & equi fatigati,pro nocte ſubſtitimus.

24. Venimus Lauretum manè: & quoniam Sabbatum *Lauretanũ B.V ſanil.* erat Palmarum, quilibet ad deuotionem ſe præparabat. Venit eò hac ipſa quoque die Iulius Gonzaga ex aula Cæſaris deuotionis cauſſa, apud quem erat quidam ſeruitor Polonus: qui cùm intellexiſſet, nos Ieroſolymâ redire, percontabatur diligenter de Siekierzecka Polona, quam ſibi propinquo ſanguinis gradu coniunctam affirmabat. Cumque dictum eſſet, quid cum illa ageretur, libenter id audiebat,& gratias agebat,quòd intellexerat,eam,nauem conſcendiſſe,quæ Venetias contendebat.

25. Dominica Palmarum,percepto diuiniſſimo Sacramen-

to in ædicula beatiſſimæ Virginis,in qua illi Angelus Dominicam incarnationem annuntiauit,& prandio ſumpto,
Ancona. peruenimus Anconam: & quoniam pecunia indigebamus, nam & illi Gubernatori decemoocto ſcutos remittere, & ijs qui nos deducebant ſoluere, & de itineris ſumptu prouidere debebamus, quærebamus notum aliquem 26.
mercatorem, qui nobis in hac anguſtia ſubueniret: quo non reperto,cùm & locatores noſtri reditum vrgerent; & hoſpita videns nos laceros,& pecunia deſtitutos,ſe ad Magiſtratum ituram, vt in cuſtodiam conijceremur, minitaretur; conſilium cepi (quandoquidem ciuitas Anconitana Pontificis eſſet, à quo nempe Gregorio XIII. literas patentes,quas ſuperiùs inſerui, habebam) Gubernatorem ipſum cum diplomate Pontificio accedere, qui erat nobilis
Lambertinus Anconæ Gubernator. Bononienſis,è familia Lambertina. Aſſumptis itaque mecum Abrahamo Dunino & Georgio Kos familiaribus, acceſſi ad eum, cùm Audientiam, quam vocant, publicè daret: expoſui caſum qui nobis acciderat, qui non eſt ijs inſolitus,qui terras alienas peragrant. Et quoniam nullum hîc notum habebam, productis literis Pontificijs, petiui, vt mihi in tanta neceſſitate præſtò eſſet, & ſi aliam rationem me iuuandi non haberet, ſaltem fidem ſuam apud aliquem mercatorem interponeret, vt nobis de ducentis ſcutis ſaltem, dum Venetias perueniremus, prouideret, quandoquidem ob præteritas & futuras neceſſitates, ea pecuniæ ſumma hoc tempore vehementer indigebam. Gubernator lectis literis, quibus me Pontifex diligenter commendabat,& veſtitu noſtro lacero inſpecto,me hunc ipſum eſſe,qui commendabatur,non credebat, & nos impoſtores aliquos arbitrabatur. Quod cùm animaduertiſſem, petiui vt interim vnum ex familiaribus meis pro obſide acciperet, in quem animaduertere poſſet, ſi ſe ludificatum deprehenderet. Ille in furias ſe proripuit,& parùm aberat,quin nos è palatio exturbari iuberet. Hæc ego poſteà

eà Romam perſcripſi: cumque ei hoc nomine dies dicta fuiſſet, excuſabat ſeſe, quòd non credebat me illum ipſum eſſe, ſed putabat Breue Pontificis nos aliqua ratione aſſequutos (vt per fraudem quandoque fit) cùm ad nos minimè pertineret. Reſponſum illi fuit, quòd quandoquidem fidem nobis non adhibebat, literas Pontificis videns, poterat nos honeſto aliquo modo detinere, & literas Pontificis Romam mittere: cui rem gratam feciſſet, ſi hunc recollegiſſet, quem ſua Sanctitas commendabat: ſin verò diuerſus aliquis ab eo deprehendebatur, poterat de eo capitis ſupplicium ſumi, qui falſas literas circumferendo, eum ſe fingeret, qui non erat. Quamobrem reprehenſus, officio Gubernatoris poſtmodum hac de cauſſa exutus eſt.

Diſcedentes igitur abſque vlla conſolatione à Gubernatore, cùm, quid agendum nobis eſſet, neſciremus, diligenter inquirendo didicimus de quodam mercatoris Veneti Quirini negotiorum curatore. hunc igitur ego conueni. Et quoniam prædones, licet ſinus meos excuterent, propter feſtinationem tamen, non deprehenderunt Agni Dei reliquias, quas circumferebam: vbi quoque erat particula ſanctæ Crucis, auro & lapidibus adamantinis exornata; cuius valor ad minus ducentis ſcutis poterat æſtimari. Habebam & Crucem Ieroſolymitanam, quam collo appenſam geſtabam, quę & ipſa quadraginta ducatos Vngaricos adæquabat; catenulam quoque auream, qua culter alligabatur. Andreas quoque Skorulski habebat annulũ, quem cum duobus aureis Portugallenſibus in ocream immiſerat, & prædonum rapinæ ſubduxerat. Enarraui huic procuratori ſingula, quæ nobis acciderant, & offerens illi quę nobis erant reliqua pro pignore, petiui vt nobis centũ ſcutos daret, licet multo pluris æſtimarentur. Acquieuit non grauatim. Sed cùm debitis perſolutis, locatoribus expeditis, in hoſpitio quoque pro victu & equis Laureto cõductis, pretio dato, reſiduum nobis pro itinere nullum reliquum

quum eſſet: licet iam Georgius Kos Venetias pro pecunia mittendus in procinctu eſſet, quoniam tamen ad minus per octiduum reditus illius exſpectandus erat, & hoſpita carcere nos ſubinde territabat, denuò ad illum ipſum mercatorem cum illo tractaturus acceſſi, vt nobis centum adhuc alios ſcutos mutuos daret. Ille quamuis videret, pauca, quæ habuimus, iam pignore ſibi obligata, nosque viros bonos iudicaret, non valdè tamen, quod poſteà ipſemet fatebatur, nobis fidebat. Exhibui itaque illi Pontificis, Regis Stephani, & Ducis Venetorum literas: è quibus cùm iam didiciſſet, quis eſſem, de cuius cognomine & familia etiam anteà inaudierat, paulatim dictis fidem adhibere cœpit. Oſtendi illi prætereà literas, præcipuorum quorumdam negotiatorum Venetorum manu & ſigillis cõſignatas, quibus per Syriam, Ægyptum, Cyprum, miniſtris ſuis iniungebant, vt mihi pecuniam ſuppeditarent, quæ ad aliquot Cecchinorum millia aſcendebat. Atque ita demum magis etiam nobis credere cœpit. Nam vt poſteà ipſe dicebat, literæ Principum patentes, cum priuatorum ſchedis, quibus pecunia mihi numeranda continebatur, in nomine & cognomine meo optimè conueniebant. Dedit itaque mihi & alios centum ſcutos. Sic locatoribus noſtris cum eorum ſatisfactione expeditis, debitis, & quæ in hoſpitio dare tenebamur, perſolutis, currum cum quatuor equis nobis conduximus.

Senogallia. Manè diſcedens, pro prandio veni Senogalliam; inde Fanum tranſeundo, quòd via eſſet propter pluuiam lutulenta, & equi fatigati, vt plus itineris pedibus confici fuerit neceſſe, tertia noctis hora Piſaurum peruenimus, & clauſa ciuitate, in hoſpitio ſuburbij pernoctauimus. 27.

Piſaurum.

Ariminum. Manè Catholicam; veſperi Ariminum venimus. 28.

Quoniam dies erat Cœnæ Domini, ſanctiſſimo Sacramento ſuſcepto, apud Fratres S. Franciſci de Obſeruantia, 29.

inter

inter quos vnum quoque reperimus qui multo tempore Ieroſolymis ad S. Sepulchrum commorabatur, iter noſtrum Cæſenagam proſequuti ſumus; pro nocte verò Rauennam venimus. *Rauenna.* Quoniam verò pro feſto Paſchatis Venetijs eſſe conſtitueram, per equos diſpoſitos, poſtas vocant, Chiozzam verſus curſum inſtitui: vnaque poſta
30. confecta, duos Germanos nobiles, qui Chiozzâ veniebant, obuios habui, qui dixerunt, in Ferrarienſibus & Venetorum confinijs, in hoſpitio triginta & aliquot prædones hærere, quemnam exſpectarent, neſciri. Itali quoque profectionem hanc diſſuadebant, affirmando, quòd ſæpiùs iſthîc homines ſpolientur. Quamobrẽ ad læuam iter aliud arripui verſus Argentam, Ducis Ferrariæ ciuitatem, quam *Argenta.* tertia equorum per poſtas mutatione, hora vigeſimaſecunda, ingreſſus ſum: cumque duæ tantùm poſtæ Ferrariam *Ferraria.* ſupereſſent, manè eò perueni: & quia Sabbatum ſanctum erat, manſi ibidem, & per ſacrum Paſchæ diem, qui in primum Aprilis inciderat.

APRILIS.

2. Manè, deuotione, quantum peccatoris humilitas dabat, peracta, curru conſcenſo, perueni Francolinum: deinde nauigio per Padum ad oppidum Loreo poſt horam vigeſimamquartam, vbi dormire conſtitueram. Sed quoniam in hoſpitio famulus, quem præmiſeram, nonnullos vagabundos reperit, qui eum eijcere volebant, & quia oppidum non erat clauſum, noluimus hîc quieſcere, cùm & nautæ dehortarentur. Itaque conducta nauicula, hora noctis quinta Chiozzam perueni.

3. Feria tertia Paſchæ, cùm fuiſſem in Eccleſia B. Mariæ, vbi Deus multa miracula operatur, prandio ſumpto, verſus Venetias nauigaui. Et præteruectus portum Malamocho, *Malamocho Venetiarum portus.* in quo nauem conſcenderam, Ieroſolymam profecturus, ad monaſterium ſanctæ Mariæ *della gratia* ap-

plicui: in quo hoc die quo mihi in Terram ſanctam diſcedendum erat, ſacroſanctam Euchariſtiam manè ſumpſeram; & prandio peracto, Venetijs iam nauem conſcenſurus, proficiſcens, denuò indignas orationes meas Deo obtuleram. Huc itaque deſcendens, indignus Deo gratias egi, quòd per immenſam miſericordiam ſuam, nos in hac peregrinatione noſtra cuſtodire, & incolumes huc reducere dignatus fuerit. Inueni hìc loci huius ſuperiorem Patrem Pompeium, qui meus erat Confeſſarius, pius & innocentis vitæ ſenex, qui mihi profecturo coronam ſuam Oratoriam dederat, vt eâ loca ſacra attingerem: quam cùm illi reſtituiſſem, maximam inde lætitiam habuit. Petiui vt die inſequenti ibidem in monaſterio ſacram Euchariſtiam ex eius manibus percipere mihi liceret; quod etiam fecit. Deinde cùm vrbi appropinquaſſemus, vbi is acceſſit, qui teſtimonia ſcripta excipit, ne quis ex loco infecto veniat, cùm nobis poteſtatem è naui exeundi feciſſet, conducta cymba, quam Gundulam vocant, profectus ſum ad Eccleſiam ſancti Sepulchri, vbi Deo gratijs pro felici reditu perſolutis, ad hoſpitium poſteà me contuli. Reperi hìc Michaëlem Konarski, quem Tripoli cum rebus præmiſeram. Petrus Bylina, quem Corcyrâ cum triremibus expediueram, nonniſi decimo poſt aduentum meum die, Zarâ peruenit. Konarski de Polona Sykerzecka narrauit, quòd cùm nauis propter tempeſtatem ad Calliopolim in Apulia in littore conſtitiſſet, licet à me habuerit mandata, vt eius diligentem curam haberet, de neceſſarijſque omnibus illi prouideret, tamen illa cum alijs in littus egreſſa, clàm ita ſe abſcondit, vt reperiri nulla ratione potuerit, atque ita nauis, cùm eam diutiùs exſpectare non poſſet, è littore ſoluit. Sed antequam Venetias appuliſſem, certam notitiam habui, eam in Italia fuiſſe, & peregrinationi inſiſtere, quodque in patriam numquã redire conſtituerit. Quamobrem poſtquam illam in Chriſtiano-

Sancti Sepulchri Eccleſia Venetijs.

rum

rum oras delatam cognoui, ab ea perueſtiganda vlterius mihi temperandum exiſtimaui.

Quamdiu hoc tempore Venetijs manſi, quòd valetudine debili ex itineris moleſtijs fuerim impeditus, nuſquam ferè prodij, medicis & recuperandę ſanitati deditus. Antequam tamen inde diſceſſiſſem, fui in palatio: cumq́; Dux decumberet, Senatoribus valedixi: quibus etiam binas literas reddidi, quas mihi ad Zacynthi & Cephaloniæ ſuperiores tradiderant. Nam cùm in reditu Zacynthum perueniſſem, & Rector infirmaretur, ego verò cum triremibus inde ſoluere adproperarem, reddere literas non potui. In Cephalonia verò non fuimus ibi, vbi Rector moratur: quandoquidem portus Viſcardo, vbi quatriduum egimus, ex altera parte inſulæ poſitus eſt. Miſſæ mihi ſunt deinde per Secretarium in hoſpitium literæ, quibus Dux Sereniſſimo Regi reſpondebat ad commendationem pro me factam, cùm me iam itineri committerem.

M A I V S.

3. Die tertia diſceſſi Venetijs in patriam per Tridentum, Oenipontem, Halam; vnde per Danubium, Viennam.

29. Perueni ad confinia Poloniæ.

I V N I V S.

22. Perueni Grodnam: vbi ſalutato Rege, illique gratijs actis pro cura & ſolicitudine, quam planè paternam in rebus meis adhibuit, decem diebus tranſactis, perueni per Dei gratiam,

I V L I V S.

Die ſeptima menſis Iunij Nieſuiſium, anno Domini M. D. LXXXIV. cùm inde ad obeundam hanc peregrinationem, die ſextadecima Septembris diſceſſiſſem, anno Domini M. D. LXXXII.

Vnde ſit nomen Domini benedictum in ſęcula. Amen.

Hanc

Hanc quartam ad te iam ex ipſa domo ſcribo epiſtolá: quò me diuina bonitas die ſeptima Iulij perduxit incolumem. Poſt literas vltimas ex Sitia ad te datas, quòd reditum in patriam accelerabam, nihil ad te ſcribere potui. Significaueram tamen, cùm adhuc ibi eſſem, ex palatio Rectoris, nauem illam meam Saitiam, quæ me Cretam aduexerat, viſam procul fuiſſe. Corcyram cùm veniſſem, ipſam quoque magnis tempeſtatibus iactatam, eò appuliſſe. Peregrinationem hanc meam ita ſcripto comprehendi, quantum itineris difficillimi occupationes permittebant; neque (quod denuò tibi inſinuandum exiſtimo) Hiſtoricorum more eam pertractaui, cum quibus in certamen non deſcendo: neque res eorum nonnullas refuto, quæ cum ſcriptis illorum, prout coràm inſpexi, minimè concordant. Perfunctoriè etiam hæc, & velut per tranſennam perluſtraui: & quod, vt vetus prouerbium habet, in oculos ipſos incurrebat, id tantùm obiter annotaui. Quæ verò ab alijs auditione accepi, ea quoque, ſed parcè tamen addidi. Neque enim relationes aliorum diſſeminare mihi propoſitum. Ceterùm qui oculis hæc ſuis ipſe vidit, quæ à me ſunt commemorata, proculdubiò fatebitur, me plurima diligenter & accuratè, verè autem omnia complexum eſſe. Nam qui ex aliorum relatione hiſtorias ſuas conſarcinarunt, manifeſtè deprehendi, eos à vero plurimis in rebus aberraſſe.

Illud quoque addo, diuina quadam ordinatione & prouidentia factum, quòd, ſicut anteà tibi ſignificaueram, licet in contrarium perſuaſiones non deerant, propoſitum tamen meum conſtanter retinueram, per Conſtantinopolim iter non faciendi. Quamuis enim à Rege Stephano peramplas commendationes habebam, nouo tamen illo caſu, vt intellexiſti, emergente, in caſſes proculdubiò incidiſſem. Deo immortali ſit honor & gloria, qui me indignum, per laborioſas huius peregrinationis vias duxit;

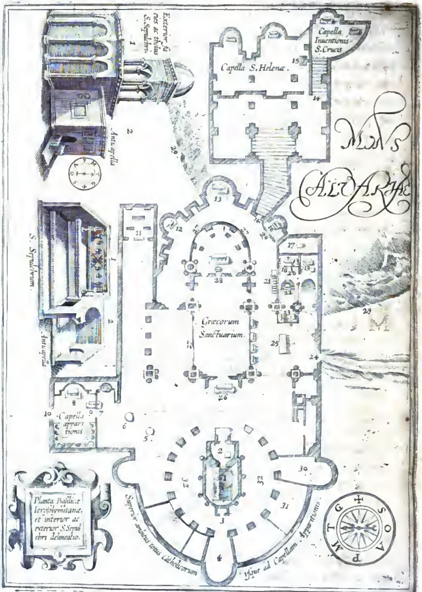
duxit, & ad propria incolumem reduxit. Datum Nieſuiſij, x. Iulij, anno Domini M. D. LXXXIV.

His adiunctũ ad te mitto Ordinem Proceſſionis, à peregrinis in Eccleſia S. Sepulchri obſeruari ſolitum, vnà cum planta dictæ Baſilicæ delineata; non tamen ad debitas Architecturę menſuras, quod temporis breuitas & deuotionis occupatio non patiebatur, reducta; vt faciliùs intelligere poſſis, quæ quolibet loco ſalutis noſtræ myſteria ſint peracta: in quibus piæ commemorationes diuinorum beneficiorum ob oculos pônuntur. Mitto & deſcriptionem Cærimoniarum, quæ in creatione Militum S. Sepulchri obſeruantur. Hæc tu omnia boni conſule, quæ vt à me colligi potuerunt, hîc in vnum coadunata mittuntur: illud ſemper (toties iam à me repetitum) memineris, me, non Hiſtorici, ſed amici potiùs more deſcriptam peregrinationis meæ ſeriem, ad te dirigere. Vale.

Digitized by Google

ORDO
PROCESSIONIS
S. SEPVLCHRI.
ITEM
MODVS ORDINANDI
EIVSDEM S. SEPVLCHRI
MILITEM.

Exterior facies ac tholus S. Sepulchri.
Capella Inuentionis S. Crucis
Capella S. Helenæ
MONS CALVARIÆ
Antecapella
S. Sepulchrum.
Græcorum Sanctuarium.
Capella apparitionis
Planta Basilicæ Ierosolymitanæ, et interior ac exterior S. Sepulchri delineatio.
Superior ambitus totus Catholicorum vsque ad Capellam Apparitionis

Loca Eccleſiæ ſacri SEPVLCHRI, in imagine per numeros aſſignata.

1. *Sepulchrum Domini.*
2. *Atrium S. Sepulchri à S. Helena extructum.*
3. *Cophtorum vel Chaldæorum capella.*
4. *Syrianorum capella, vbi ſepulchra familiæ Ioſeph.*
5. *Locus vbi Chriſtus ſtetit, cùm in forma hortulani Mariæ Magdalenæ apparuit.*
6. *Hic Maria Magdalena ſtabat.*
7. *Altare Mariæ Magdalenæ.*
8. *Altare maius.*
9. *Altare minus, vbi columna flagellationis.*
10. *Hæc porta ex capella ad partem Monaſterij, quæ conceſſa eſt noſtris Religioſis, vbi theſaurum, cameras aliquot, culinam & aream paruam habent; ingreſſus nullus alius illis eſt niſi per Eccleſiam.*
11. *Ad radices montis Caluariæ eſt carcer, domuncula hortulani anteà erat, vbi Chriſtus Dominus detentus fuit, dum neceſſaria ad crucifigendum parabantur.*
12. *Altare Longini, nullius nationis.*
13. *Altare diuiſionis veſtimentorum.*
14. *Scala in templo per quam deſcenditur ad capellam S. Helenæ, & tandem ad capellam Inuentionis S. Crucis; tota lapidea, continet circiter 40. gradus.*
15. *Solium S. Helenæ ex marmore rubeo.*
16. *Altare columnæ improperij Abyſſinorum.*
17. *Paries vltra cruces, in quo feneſtra vna tantùm eſt in templum: capella ibi Abyſſinorum, in qua lapis eſt ex marmore aſperſo, ad latitudinem & longitudinem vlnæ vnius, in quo Iſaac debebat immolari.*
18. *Vbi cruces erant. locus eſt Georgianorum, vbi optimè videri etiam poteſt Saluatorem noſtrum facie verſus occaſum pependiſſe.*
19. *Duo altaria Catholicorum, in eo loco, vbi Chriſtus cruci affigebatur, ſita.*
20. *Hic petræ ſciſſura inter crucem Chriſti & latronis qui ad læuam pendebat, in Inuentionis S. Crucis, & in ea vbi ſepulchra Regum Galliæ ſunt, capella cernitur.*
21. *Scala lignea in montem Caluariæ, circiter quindecim gradus habens.*
22. *Hæc capella, vbi ſepulchra Regum Galliæ, ſub illo planè loco, vbi Saluator fuit crucifixus, ſita eſt. Ibi etiam conſpicitur illa petra rupta inter crucem Chriſti & læui latronis.*
23. *Sepulchra Regum Galliæ.*

24. *Porta magna templi.*

25. *Lapis vnctionis.*

26. *Altare Græcorum extra murum quo ſunt circumdati.*

27. *Murus humilis Græcorum circum dans Sanctuarium.*

28. *Porta Græcorum ſpecioſa, vel, vt illi vocant, aurea.*

29. *Per has lineas deſignatur mons Caluariæ, cuius medietas minor incluſa eſt in templum, altera verò, maior videlicet, eſt extra templum.*

30. *Oratorium Abyſſinorum inferiùs ſitum, quod aſſeribus vel tabulis ligneis ab Eccleſia diſiungitur, ſupra quod Armeni habent ſuum Sanctuarium.*

31. *Supra hoc eſt Georgianorum, vel, vt alij vocant, Gorgianorum Oratorium, qui vt & Armeni habent ad iſta ſua Sanctuaria ſcalas ligneas de templo.*

32. *Hic circulus denotat feneſtram quæ eſt in tholo Baſilicæ.*

ORDO

ORDO PROCESSIONIS QVÆ FIT PER ECCLESIAM S. SEPVLCHRI DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI.

Incipiendo ab altari Columnæ flagellationis.

HYMNVS.

EIa fratres chariſſimi,
Chriſti mortis myſteria
Canamus,& veſtigia
Sequamur,corde flebili.
Qui pœnã primi criminis
Delet vigore ſanguinis:
Hũc ad columnã acriter
Cædit Pilatus peſſimè.
Cur ſic, ô crudeliſſime,
Flagellis eum percutis,
A quo vitam acceperas,
Vitam conaris rapere?
Cur tu columna ſoluere
Tunc noluiſti Dominũ,
Cùm te crudeles milites
Rigaſsẽt eius ſanguine?
Cur non fregiſti illicò
Tũc te, columna impia,
Dolore Chriſti nimio
Flagellis tãtis languidi?
Iam orans fudit ſanguinem
Qui potuit ſufficere:
Nã gutta huius ſanguinis
Crimina vincit omniũ.
Nos ergo qui diligimus
Hũc flagellatum Dñm,
Rogamus, vt criminib⁹,
Suis ignoſcat meritis.
Gloria tibi Domine
Pro tãto fuſo ſanguine,
Pro tanta amoris copia
Quo trahis ad te omnia,
Amen.

Anti-

Antiphona. Apprehendit IESVM Pilatus, & ad hanc columnam ligatum fortiter flagellauit. ℣. Verè languores noſtros ipſe tulit. ℟. Et dolores noſtros ipſe portauit.

ORATIO.

ADeſto nobis CHRISTE Saluator, per tuam pœnalem flagellationem, & per tuum ſtillantem & aſperſum ſanguinem pretioſum, vt omnia peccata noſtra deleas, nobisque tuam gratiam tribuas, & ab omni periculo & aduerſitate protegas, & ad vitæ æternæ gaudia perducas. Qui viuis & regnas in ſæcula ſæculorum, Amen.

EVNDO AD CARCEREM.

QVi lucẽ dedit Patribus,
Quos ab inferni tenebris
Eduxit, & cæleſtibus
Ornauit donis gratiæ;
Ipſe Saluator ſæculi
Qui vincla ſoluit criminũ,
Duris ligatus funibus
Obſcuro datur carceri.
O nimis dura vincula,
Quæ vinctum Dei Filiũ
Tenetis velut peſſimum,
Vt mortẽ detis corpori;
Sæuitiam dimittite,
Agnumq; mitem ſoluite,
Qui culpæ & mortis compedes
Soluit amore, morteque.
Iam ſufficit afflictio,
Mœror ſudorque ſanguinis,
Proditoris venditio,
Ac turpis pretij vilitas.
At ſi pietas deficit
In homine, quẽ redimis,
Tu bonitate propria,
IESV ſuccurre innoxio.
Ob peccatores talia
Gratis tuliſti, Domine,
Vt corde, ore, & opere
Tuam lucrentur gratiã.
Ignoſce ergo miſeris,
Qui peccatorũ pondere
Grauantur, vt per ſecula
Sit tibi laus & gloria,
Amen.

Antiphona. Ego te eduxi de captiuitate Ægypti, demerſo Pharaone in mari rubro; & tu me tradidiſti carceri obſcuro. ℣. Dirupiſti Domine vincula mea. ℟. Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

ORA-

ORATIO.

DOmine IESV CHRISTE, Angelorum decor, gaudium & libertas animarum: qui pro redemptione mundi capi, ligari, carcerari, alapis cædi, flagellari & conſpui voluiſti: fac nos, quæſumus, indignos famulos tuos, pœnas & contumelias pro tui nominis gloria lętanter ſuſcipere, vt ad tuæ pietatis conſortium mereamur feliciter peruenire. Qui viuis & regnas, &c.

EVNDO AD LOCVM DIVISIONIS VESTIMENTORVM CHRISTI.

MOdò narramus, qualiter
Noſter Saluator pertulit
Iniurias quàm maximas,
Et paſſus eſt ab impijs
A Patre qui eſt genitus,
A quo ſemperque gignitur,
Et idem in eſſentia
Cum Patre & ſancto Spiritu.
Qui à cælorum ſedibus
Deſcendit huc obediens,
In habituque hominis
Mundum replet virtutibus:
Qui cælos implet lumine,
Ornat atque ſideribus,
Hominibus, & Angelis,
Hunc veſte priuant milites.
Qui Sanctos veſtit gloria,
Vitam dedit & mortuis,
Ac reis donat veniam,
Repletur ignominijs.
Qui campi veſtit lilia,
Fructuſq; dat arboribus,
Suis priuatus tunicis,
Pauper nudus relinquitur.
Qui veſtit volatilia
Pennis atque coloribus,
Ornatq; prata floribus,
Ipſe priuatur veſtibus.
Ad locum ſanctum pergimus,
Vbi redemptor omnium
Cum pœna & ignominia
Veſtem permiſit diuidi.
O gens iniqua & peſſima,
Quali madeſcis crimine,
Dum tunica incõſutilis
A te ſorte diuiditur?
Heu Chriſtus nudus veſtibus,
Solo cruore induitur,

Et ſuper eas milites
Sortes miſerunt impij.
Hic locus eſt ſanctiſſimus,
Vbi Dauid oraculum
Completum eſt in fortibus
De Chriſti raptis veſtib⁹.
Precamur ergo cernui
Te Creatorem ſæculi,
Vt hîc priuatus veſtibus
Nos induas virtutibus.
Amen.

Antiphona. Milites poſtquam crucifixerunt IESVM, acceperunt veſtimenta ſua, dantes vnicuique militi partem. ℣. Hîc diuiſerunt ſibi veſtimenta mea. ℣. Et ſuper veſtem meam hîc miſerunt ſortem.

ORATIO.

BEnigne IESV Chriſte, qui pro noſtra redemptione ab indignis peccatorum manibus, non ſolùm in cruce nudus ſuſpendi & mori voluiſti, ſed & tua ſacratiſſima veſtimenta partiri & donari permiſiſti; concede, vt ſpoliati vitijs, & virtutibus adornati, tibi Deo viuo & vero in cæleſti gloria præſentari mereamur. Qui viuis & regnas, &c.

AD LOCVM INVENTIONIS S. CRVCIS EVNDO.

AD Crucis locum pergere
Debemus: & hanc quærere,
Velut geſſerũt Martyres
Qua meruerunt gloriã.
O Crux, miranda gloriæ
Scala, quæ ad cælum eleuas,
Aſcẽdit per te Dominus
Ad Patrẽ fuſo ſanguine.
O Crux arbor digniſſima,
Qua mediante animæ
Aſcendunt ad cæleſtia,
Et ad Sanctorũ præmia.
O Crux cunctis excelſior
Thronis, ſceptris, honoribus,
Ad te fac nos ab infimis
Humilitate ſcandere.
O Crux tam admirabilis,
Ornata Chriſti ſanguine,
Quæ cum Sanctorũ agmine,
Mundũ illuſtras lumine.
O Crux arbor dulciſſima,
Quæ mortis das myſterium

Chri-

Chriſti, & nobis pretiũ
Donaſti atque gaudium.
O Crux aue ſpes vnica,
Inuenta hîc ab Helena;
Nunc per te nobis gratia
Detur, ac tandem gloria,
Amen.

Antiphona. Orabat Iudas dicens, Deus, Deus meus, oſtende mihi lignum S. Crucis: cumque aſcendiſſet de lacu, perrexit ad hunc locum, vbi iacebat ſancta Crux.
℣. Hoc ſignum Crucis erit in cælo. ℟. Cùm Dominus ad iudicandum venerit.

ORATIO.

DEus, qui hîc in præclara ſalutiferæ Crucis inuentione, paſſionis tuæ miracula ſuſcitaſti; concede vt vilis ligni pretio, æternæ vitæ ſuffragia conſequamur. Qui viuis & regnas, &c.

EVNDO AD CAPELLAM S. HELENÆ.

NVnc Helenæ ſuffragia
Quæramus primùm laudibus,
Vt cum beatis meritis
Acquirat nobis veniam.
Deuota Chriſti Helena
Crucẽ quæſiuit feruida,
Quam reperit cũ titulo,
Corona, clauis, lancea.
Quam Crucem vt acquireret,
Tulit timorẽ omnibus,
Sub pœna mortis illicò,
Amore ardens cælico.
Inuenta Cruce Domini,
Canamus illi canticum,
Per quam Saluator omnium
Donauit nobis præmiũ.
O Helena ſanctiſſima,
Quæ Crucẽ tantę gloriæ
Amaſti totis viribus,
Nos tuis iuua precibus.
Exaudi ſancta Trinitas,
Preces noſtrorũ omniũ,
Et per Sanctorũ meritá,
Dones & nobis gloriam.
Amen.

Antiphona. Helena Conſtantini mater Ieroſolymam petijt. ℣. Ora pro nobis beata Helena. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.

ORATIO.

DEus, qui inter cetera potentiæ tuæ miracula, etiam in ſexu fragili, virtutem rectæ intentionis corroboras; præſta quæſumus, vt ſanctæ Helenæ Reginæ exemplo, cuius ſtudio deſideratum Regis noſtri lignum ſanctæ Crucis detegere dignatus es, ea quæ Chriſti ſunt iugiter indagare, & te fauente conſequi mereamur. Per eumdem.

EVNDO AD COLVMNAM IMPROPERIORVM.

CHriſti magna improperia
Rumpamus & ludibria,
Quando indutus purpura,
Sputa tulit & alapas.

Iam flagellato corpore
IESV, cuius effunditur
Purus ſanguis ab impijs,
Aue Rex cõclamantibus;

Perfundũt vultũ ſanguine,
Dum ij coronam ſpineã,
Afflicto ſuo capiti,
Dura premũt arundine.

Heu qui ſemper gloriæ
Honoriſque meruerat
Coronam; cur ſic vepribus
Circumdat & aculeis?

Rigamus noſmet lacrymis,
Pro improperato Dño,
Vultum cuius ſic impij
Tinxerũt, ſputis, ſordibꝰ.

O tu IESV humillime,
Concede nobis meritũ
Tui ſacrati ſanguinis,
Quem effudiſti, capitis.
Amen.

Antiphona. Ego dedi tibi ſcæptrum Regale, & tu capiti meo impoſuiſti ſpineam coronam. ℣. Poſuiſti Domine ſuper caput eius. ℟. Coronam de lapide pretioſo.

ORATIO.

DOmine IESV Chriſte, qui humano generi condolens, coronam ſpineam in tuo ſacratiſſimo capite humiliter ſuſcepiſti, & ſanguinem tuum pro ſalute omnium fudiſti: reſpice ad indignas preces noſtras, vt à te clementer exauditi, humilitate & patientia te ſequi mereamur. Qui viuis & regnas, &c.

QVAN-

QVANDO ASCENDITVR AD MONTEM CALVARIÆ.

AD montem nunc Caluariæ
Properemus cum lacrymis,
Vt Chriſtus ſua gratia
Ignoſcat nobis omnibus.
Ad montem ſanctũ ibimus,
Deuoti totis viribus,
Ieſumq; contẽplabimur
In Cruce nudũ pendere.
Ad montem hunc mœſtiſſimi
Eamus, vbi ſanguinis
Chriſtus iam ſacrificium
In Cruce pendens obtulit.
Ad locũ nunc peruenimus,
In quo Saluator ſæculi
Se obtulit pro omnibus,
Ipſeque emiſit ſpiritum.
Ecce locus ſanctiſſimus,
Sacratus Chriſti ſanguine,
Qui hîc ſalutem animæ
Inuenit Crucis opere.
Manus, pedeſque, viſcera,
Dum hîc foderũt impij,
Cum magna oblata eſt gratia
Iam pro redẽptis hoſtia.
O ſacer ſanguis victimæ,
Saluſque noſtræ animæ,
In hoc fuſus Caluario
Ex Chriſti IESV corpore.
Gloria tibi Domine,
Pro noſtro paſſo ſcelere,
Infunde nobis veniam,
Quã acquiſiſti ſanguine,
Amen.

Antiph. Ecce locus vbi Saluator mundi pependit: ex cuius latere ſanguis & aqua in noſtram redemptionem, ac noſtrorum criminum ablutionem exiuit, Venite adoremus. ℣. Adoramus te Chriſte & benedicimus tibi. ℟. Quia per ſanctam Crucem tuam hîc redemiſti mundum.

ORATIO.

DEus Pater æternæ pietatis & infinitæ charitatis, qui furorem irę tuę, quẽ nos pro peccatis noſtris merebamur, hoc in loco, ſuper Filium tuum vnigenitum totius humani generis Redemptorem, erupiſti; cùm ipſum in Cruce ſuſpendi, aceto & felle potari, clauis & lancea vul-

nerari permiſiſti; concede nobis indignis ſeruis tuæ ſanctiſſimæ maieſtatis, eiuſdem Filij tui doloribus compatientibus, vt fructu tantæ paſſionis & mortis, in æternæ felicitatis gloria perfrui mereamur. Per eumdem Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

VBI CRVCIFIXVS FVIT CHRISTVS.

O Dulcis amor cordiũ,
Noſtræ ſalutis pretium,
Qui pedes, manus impijs
Hîc extendiſti, crucique.
Decreti tunc chirographũ
Chriſtus extingui cupiens,
Hîc crucifigi manibus
Permiſit atque pedibus.
O quanti fuit pretij
Gutta illius ſanguinis,
Quæ infiniti meriti
Fructum dedit fidelibus.
Nec tantis in doloribus,
Oblitus erat Virginis,
Tenſis in Cruce brachijs,
Ipſam reliquit Virgini.
Et hunc illi ſanctiſſimæ
Matri donauit iuuenem,
Quem diligebat feruidè,
Ex charitate nimia.
Gloria tibi Domine
Pro effuſione ſanguinis,
Qui toto ſtillans corpore
Lauauit noſtra crimina.
Amen.

Antiphona. Ego quaſi agnus innocens ductus ſum ad immolandum: & poſtquam carnem meam totam verberibus repleuiſſent, ita vt dinumerare valerent omnia oſſa mea, & pupugiſſent caput meum ſpinis & vepribus, foderunt hîc manus meas, & pedes meos, ferreis clauis configentes cruci. ℣. Ipſe vulneratus eſt hîc propter iniquitates noſtras. ℞. Cuius liuore ſanati ſumus.

ORATIO.

DOmine IESV Chriſte Fili Dei viui, qui hunc ſacratiſſimum locum, pro ſalute humani generis, tuo pretioſo ſanguine conſecraſti, ad quem hora tertia baiulans crucem duci voluiſti, ac demum hora ſexta cruci affixus pro peccatoribus exoraſti, matremque doloroſam Virginem

nem Virgini commendaſti, concede quæſumus, vt nos omnes, qui hîc tuo pretioſo Sanguine redempti ſumus, & tuæ paſſionis memoriam celebramus, eiuſdem paſſionis beneficium conſequi valeamus. Qui viuis & regnas, &c.

DESCENDENDO A MONTE CALVARIO AD LOCVM VNCTIONIS IESV CHRISTI.

ADChriſtum modò vngere
Deuotionis oleo,
Pergamus omnes feruidè,
Vt nos inungat gratia.
Qui pietate nimia,
Nomen,effuſum oleum,
Habens atq; dulciſſimũ,
Suis rigauit lacrymis.
O tu excelſa pietas,
O IESV ardens charitas,
Qui mortem morte deſtruis,
Sic vitã donas mortuis.
De Cruce iam depoſitus,
In matris ſuæ brachijs
Repoſitus (vt creditur)
In loco iſto vngitur.
Contempla matrem lacrymis
Plenam,atq; mœſtiſſimã
Dolore mortis filij,
Cuius amore moritur.
Hîc & Ioannes adfuit,
Qui Matrem vice filij
Accipit Virgo Virginẽ
Pro pietate mortui.
Venite ergo comites,
Huc cum Ioſeph & ſocio
Vngere IESVM oleo
Mixtura myrrhæ cordium.
Beata veſtra brachia,
Quæ meruere cingere
Corpus IESV ſanctiſſimum,
Et id vnguentis vngere,
Gloria tibi Domine,
Decus tibi perpetue,
Honor tibi ſanctiſſime,
Inuncto ſuaui nomine.
Amen.

Antiphona. Vnguentum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te. ℣. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem. ℟. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus.

ORA-

ORATIO.

DVlciſſime IESV Chriſte, qui in tuo ſanctiſſimo corpore tuorum condeſcendens deuotioni fidelium, vt te verum Regem & Sacerdotem oſtenderes, inungi ab iiſdem voluiſti: concede, vt corda noſtra vnctione Spiritus ſancti valeant ab omni infectione peccati continuè præſeruari. Qui cum Patre, &c.

AD GLORIOSVM CHRISTI SEPVLCHRVM.

IAm ad locum ſanctiſſimum,
In quo corpus Dominicum
Conditũ fuit, pergimus:
Ipſum quæramus laudibus;
Ad locum tam amabilem
Cũctis Chriſti fidelibus,
Pergentes nos cũ iubilis,
Feruore moti Spiritus.
Ecce Ioſeph Decurio,
Arimathiæ nomine,
Qui Chriſti corpus vnxerat,
Cuius erat diſcipulus,
Et Nicodemus pariter,
Cum ſanctis quoq; aliis,
Tulerunt hoc in proprio
Sepulchro pleni lacrymis.
In hoc exciſo lapide,
In quo numquam quis fuerat,
Perunctũ ponunt mortuum
Corpus Chriſti ſanctiſſimum.
Iam anima ſanctiſſima
Ad inferos deſcenderat,
Vt lumen daret mortuis,
Eosq; ad cælos duceret.
Contriuit portas æreas,
Ligauitque Luciferum
In pœnis iis perpetuis,
Sua virtute propria.
Sic ergo tulit animas,
Atque Sanctorum corpora,
Quæ, reſurgẽtes pariter,
Conduxit ad cæleſtia.
Vnitur poſthæc anima
Sacrato Chriſti corpori,
Cùm in vtroque fuerit
Excelſa illa diuinitas.
Reſurgit tunc in gloria,
Paſſurus numquam ampliùs,

Sed

Sed vita beatiſſima
Vſurus,& perpetua.
Huc currunt duo pariter
Ad glorioſum tumulũ:
Sed præcurrit citiùs
Ioannes Petro iunior.
Ioannes tamen ingredi
Non vult, præ reuerẽtia
Paſtoris iam Eccleſiæ;
Intus tamen proſpiciens,
Tunc vidit linteamina,
Quibus cũ aromatibus
Corpus IESV ligauerat,
Sacratumque ſudarium:
IESVM tamen nõ viderant,
Qui iam liber à mortuis
Tertia die fuerat,
Vt ipſe iam prædixerat.

Quando verò circumdatur ſanctiſſimum Sepulchrum vna vice tantùm, dicatur hic, Gloria tibi Domine, *vt habetur in fine.*

Reſumpſit CHRISTVS omnia,
Quæ patiens amiſerat,
Et ſanguinem & alia,
Ad vnionem corporis.
Reuoluit tunc ab oſtio,
Sepulchri huius lapidẽ,
Vt legitur, hîc Angelus,
Ad reſurgentis gloriam.
Fit terræmotus maximus,
Quo aſſiſtentes milites
Tremunt, nũc perterriti
In terram velut mortui.
O diuina potentia,
O ſumma ſapientia,
En poſt tormenta talia
Hîc ſurgit tanta gloria.
Surgunt autem diluculo
Mulieres,cùm tenebræ
Eſſent adhuc,ſolicitæ
Cuius erant diſcipulæ.
Pergunt in prima ſabbati,
Aromatum huc copiam
Portantes, his vt vngerent
Corpus IESV ſanctiſſimum.
Tunc IESVM nõ inueniũt,
Sed vident ſecum Angelos
Sedentes hîc in albis,
Qui dicũt ipſum viuere.
Ex his ergo prodigijs,
Pergunt huc omnes populi,
Illumque adorant,prędicant,
Qui morte mortem perdidit.
Ex mundi plagis omnibus,
Ex omni ſexu & genere,
Omnes deuotè properãt
Amore Chriſti anxij.
Ex Orientis partibus,

Et Aquilonis montibus,
Meridici plagisque,
Et ab Occaſu pariter.
Feſtinant Parthi, Medique,
Sic Elamitæ curſitant
Atque Meſopotamij,
Simul & Cappadocij.
Ex Pontique prouincia,
A regione Libyæ,
A Phrygiaque populi,
Omnes amore accelerāt.
Gentes huc ex Pamphylia,
Et ex Ægypti partibus,
Atque totius Aſiæ,
Ad locum hunc perue-
niunt.
Pergunt Romani aduenæ,
Omnes feruore calidi,
Ob Christi reuerentiam
Ac Matris ſuæ Virginis.
Precemur Patrē ſupplices,
Ex corde cum his omni-
bus,
Vt ob Chriſti victoriam,
Donet nobis & veniam.
Gloria tibi Domine,
Qui ſurrexiſti à mortuis,
Cum Patre & ſancto Spi-
ritu,
In ſempiterna ſæcula,
Amen.

Quando autem circumdatur tribus vicibus, addantur verſiculi applicati ad locum S. Mariæ Magdalenæ, poſtquos dicatur Antiphona pro S. Sepulchro.

Antiphona. Quem totus mundus capere nequiuerat, hîc vno ſaxo clauſus fuit; atque morte iam perempta, inferni clauſtra penetrauit. ℣. Surrexit Dominus de hoc Sepulchro, Alleluia. ℟. Qui pro nobis pependit in ligno, Alleluia.

ORATIO.

DOmine IESV Chriſte, qui die tertia, ex hoc ſanctiſſimo Sepulchro, depoſita mortalitate, vt primitiæ dormientium ſurrexiſti, & immortalis pro nobis apparere voluiſti: concede nobis famulis tuis, qui ad tui laudem hîc congregati ſumus, vt eiuſdem reſurrectionis gloriæ cum Sanctis & electis tuis comparticipes eſſe valeamus. Qui viuis & regnas, &c.

VBI

VBI CHRISTVS APPARVIT MARIAE MAGDALENÆ IN FORMA HORTVLANI: QVANDO FIT IBI PROCESSIO.

A Magdalena feruida
Quæramus nũc quid
viderat,
Dicentes; O diſcipula
Chriſti, quid tibi appa-
ruit?
Sepulchrum cum ſudario,
Et teſtibus angelicis,
In albiſque ſedentibus,
Meis conſpexi oculis.
Meum quęrebam Dominũ,
Tota conſperſa lacrymis,
Hinc inde currẽs rediẽs,
Et mori ſecum cupiens.
Euntibus diſcipulis,
Ego iam ibam illicò;
Sed igne amoris anxia,
Ardebam deſiderio.
O vitæ noſtræ gloria,
O noſtræ amor animæ,
Clamabam vt inſipiens,
Amore eius languida.
Ipſe poſt hæc apparuit
Sua diuina gratia,
Licet tunc non cogno-
uerim,
In hortulani habitu.
Sed qui donauit mortuis
Vitam,& hos ab inferis
Reduxerat ad gaudia,
Me conſolari voluit.
Noli deuota plangere
Maria,ſed à lacrymis
Iam ceſſa,corde iubilo
Exulta plena gaudijs.
Ad ipſum citò adij,
O tu mi dulcis Rabboni,
Dixi,& pedes protinus
Tunc oſculari volui.
Sed ille, quia omnia
Nondum ſciebã optimè,
Nec ad Patrẽ aſcẽderat,
Noli,inquit,me tangere.
Gloria tibi Domine,
Et nobis hîc ignoſcere
Digneris, qui diſcipulæ
Dilectæ tuæ credimus.
Amen.

Antiphona Surgens IESVS manè prima Sabbati, apparuit hîc Mariæ Magdalenæ,de qua eiecerat ſeptem dęmonia. ℣. Maria noli me tangere. ℟.Nondum enim aſcendi ad Patrem meum.

ORATIO.

BEnigniſſime Domine IESV Chriſte, alpha & omega: qui manè prima Sabbati Magdalenæ lacrymabiliter te quęrenti, in hoc loco apparere voluiſti, & ei te affabilem iucundis confabulationibus & vultu deſiderabili præbuiſti: concede nobis indignis famulis tuis, vt ſacratiſſimam faciem tuam, gratiarum plenam, in cęleſti gloria meritis tuæ reſurrectionis videre valeamus. Qui viuis, &c.

Hinc ad Capellam VIRGINIS MARIÆ, *vbi fertur* CHRISTVM IESVM *poſt Reſurrectionem apparuiſſe ipſi beatiſſima* MATRI *ſuæ.*

Regina mundi cælique,
Lætare ſuper ſidera,
Quem meruiſti parere,
Vidiſti eum viuere.
Surgens liber ab inferis
Chriſtus, primo diluculo
Venit ad te cum iubilo,
Ferens cæleſte gaudium.
Quem crucifixũ corpore,
Die vidiſti tertia,
Surrexit iam in gloria
Et corporis & animæ.
Ex his ergo myſterijs
Sit Trinitati gloria,
Ac tibi Matri Virgini,
Nobisq; æterna gaudia.
Amen.

Tempore Paſchali dicantur iſta quæ ſequuntur, ſcilicet Verſus & Oratio.

℣. Gaude & lætare Virgo Maria, Alleluia. ℟. Quia ſurrexit Dominus verè, Alleluia.

ORATIO.

DEVS, qui per Reſurrectionem Filij tui Domini noſtri IESV Chriſti, familiam tuam lętificare dignatus es: præſta quæſumus, vt per eius genitricem Mariam perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eumdem Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, &c.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum Spiritu tuo. ℣. Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias. ℣. Diuinum auxilium, &c.

Alio verò tempore dicantur ſubſcripta.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei Genitrix. ℟. Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.

ORATIO.

CONcede nos famulos tuos, quæſumus Domine Deus, perpetua mentis & corporis ſanitate gaudere: & glorioſa beatæ Mariæ ſemper virginis interceſſione à præſenti liberari triſtitia, & æterna perfrui lætitia. Per Dominum noſtrum IESVM Chriſtum filium tuum: qui tecum viuit & regnat, &c.

PRO SACRO PRAESEPIO.

NVnc ad Præſepe Domini ſacratum
Pergamus omnes, offerentes Deo
Ex corde preces, propter IESV nomen
Dulce per omne.
Omnes amore moti contemplemur
Puerum ſanctum, Deitate plenum,
Vt ſic ad Patrem ſua nos perducat
Morte crudeli.
Ad nos peruenit Sanctus pietate,
Carne indutus, qui à Patre Deo
Genitus fuit ante mundi lucem,
Gignitur tamen.
Hoc nato cantat Angelorum cœtus,
Gloria Deo ac æterno Patri,
Sit illi ſemper, atque pax in terra,
Omne per æuum.
Pulchrior cælo, vultu, mente, corde,
Iacet cum brutis humilis ac plorans,
Crimina noſtra cupiens rigare
Lacrymis ſuis.
Dum hîc de Matre naſcitur, in cælo
Oritur ſtella, mundumque illuſtrat,

Qua mediante,currunt citò Magi,
Chriſti amore.
Munera portant, Aurum,Thus,& Myrrham,
Deferunt nato puero, iacenti
Ad pectus ſacrum Virginis beatæ,
Iſto in loco.
O amor tantæ pietatis tuæ,
Quem oſtendiſti naſcens hîc de ſacra
Matre,quæ Virgo extitit intacta
Gratia tua.
Gloria tibi Genitori Patri,
Qui hunc miſiſti Redemptorem ſanctum,
Vt nos ab hoſte liberaret omnes,
Sanguine ſuo. Amen.

℣. Hîc notum fecit Dominus, Alleluia. ℟. Salutare ſuum, Alleluia.

ORATIO.

DEVS perpetuæ & immenſæ bonitatis, qui coæternum & conſubſtantialem Filium tuum, ſancti Spiritus operatione, noſtra mortali carne veſtiri voluiſti, & de ſacra & intacta Virgine in hoc loco naſci,& à Magis atque paſtoribus adorari feciſti: concede nobis, vt eumdem Filium tuum, quem tota mente & totis viribus nos diligere debemus, eadem ſacra & beatiſſima Matre eius intercedente, apud tuam clementiſſimam bonitatem mediatorem habere mereamur. Qui tecum, &c.

IN

IN NOMINE DOMINI AMEN.

INCIPIT MODVS PERFICIENDI SIVE ORDINANDI MILITEM SANCTISSIMI SEPVLCHRI DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI.

Ante omnia igitur ordinandus Miles præparet ſe ad deuotionem, vt valeat percipere gratiam officij ſacræ Militiæ: ac præmiſſa Confeßione, auditáque Miſſa, & percepta Dominica Communione, intromittatur in atrium S. Sepulchri. Et tunc incipiatur iuxta modum qui ſequitur.

In primis congregatis omnibus intra ſanctiſsimũ Sepulchrum, cantatur Hymnus, Veni Creator Spiritus. ℣. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur. ℟. Et renouabis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMVS.

DEVS, qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti: da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de eius ſemper conſolatione gaudere. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Deinde interrogari debet à P. Guardiano: Quid quæris?
Reſpondet flexis genibus: Quæro effici miles ſanctiſſimi Sepulchri Domini noſtri IESV Chriſti.

Interrogatio. Cuius conditionis es?

Reſp. Nobilis genere, ex parentibus generoſis.

Interrogatio. Habéſne vnde honeſtè manu tenere poſſis ſtatum & Militarem dignitatem abſque mercantijs, & arte mechanica?

Reſp.

Reſp. Habeo cum gratia Dei mei, bonorum ſufficientem copiam.

Interrogatio. Esne paratus corde & ore iurare, & pro poſſe militaria ſacramenta ſeruare, quæ ſunt iſta, quæ ſequuntur.

1. Miles ſanctiſſimi Sepulchri omni die, habita opportunitate, Miſſam audire debet.

2. Miles ſanctiſſimi Sepulchri debet, cùm neceſſe fuerit, bona temporalia & vitam exponere; ſcilicet, quando eſt bellum vniuerſale contra infideles, & venire in propria perſona, vel mittere idoneum.

3. Miles ſanctiſſimi Sepulchri, eſt obligatus ſanctam Dei Eccleſiam, & eius fideles miniſtros, ab eorum perſecutoribus defendere, & pro poſſe liberare.

4. Debet iniuſta bella, turpia ſtipendia & lucra, haſtiludia, duellum, & huiuſmodi, niſi cauſſa militaris exercitij, omnino vitare.

5. Debet pacem & cõcordiam inter Chriſti fideles procurare; Remp. zelare & augmentare; viduas & orphanos defendere; iuramenta execrabilia, periuria, blaſphemias, rapinas, vſuras, ſacrilegia, homicidia, ebrietatem, loca ſuſpecta, & perſonas infames, atque vitia carnis vitare, & tamquam peſtem cauere; & ſe apud Deum & apud homines irreprehenſibilem exhibere, ac etiam verbis & facto, ſe dignum tanto honore demonſtrare, Eccleſias frequentando, & cultum diuinum augmentando.

Quæratur ergo, ſi eſt paratus corde & ore hæc omnia proteſtari, iurare & facere. *Reſp.* Sic.

FORMA PROFESSIONIS.

EGo N. profiteor & promitto Deo IESV CHIRSTO, & beatæ Virgini MARIAE, hæc omnia pro poſſe, vt bonus & fidelis CHRISTI miles, obſeruare.

His peractis benedicatur Enſis à Guardiano, ſecundùm formam inferiùs poſitam, ſi non eſt benedictus: ſed ſi eſt benedictus,

ctus, vel poſt benedictionem, vocato vno Ordinando, & genu flexo ante ſanctiſſimum Sepulchrum, Guardianus ponat manus ſuper caput eius, & dicat:

Et tu N. eſto fidelis, ſtrenuus, robuſtus, & bonus miles Domini noſtri IESV CHRISTI, & ſanctiſſimi eiuſdem Sepulchri, qui te, finito mundi termino, cum electis ſuis in gloria ſua collocare dignetur, Amen.

Hoc finito, Guardianus dat in manu ſua calcaria deaurata, qua ponat in pedibus ſuis in terra exiſtens; poſteà dat enſem nudum, ipſi militi dicens:

Accipe N. ſanctum gladium, in nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ ſancti: & vtaris eo ad defenſionem tuam, ac ſanctæ DEI Eccleſiæ, & ad confuſionem inimicorum Crucis CHRISTI, ac fidei Chriſtianæ: & quantum humana fragilitas permiſerit, cum eo neminem iniuſtè lædas. Quod ipſe præſtare dignetur, qui cum Patre & Spiritu ſancto regnat DEVS, per omnia ſæcula ſæculorum. ℞. Amen.

Deinde enſis in vaginam reponitur, & Guardianus prædicto enſe cingit eum, dicendo:

Accingere N. gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè, in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, & attende, quòd Sancti non in gladio, ſed per fidem vicerunt regna.

Enſe accincto miles ſurgit, & genibus flexis, inclinato capite ſupra ſanctum Sepulchrum, à Guardiano ordinatur, percutiendo ter cum enſe prædicto ſuper ſcapulas, & dicendo ter:

Ego conſtituo & ordino te N. militem ſanctiſſimi Sepulchri Domini noſtri IESV CHRISTI, in nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ ſancti, Amen.

Deinde oſculetur eumdem in faciem, ponens ſecundùm antiquam conſuetudinem torquem auream cum cruce pendente in collo eius; & Ordinatus deoſculetur ſanctum Sepulchrum, poſteà deſcendat & reſtituat omnia: & vocato alio, Ordinatus

tus in atrio remanet, quouſque omnes Ordinandi erunt ordinati. poſt quorum vel cuius ordinationem, cantando à Fratribus, Te Deum laudamus, *itur ad Capellam noſtram, vel ibidem ſtatim, ſecundùm diſpoſitionem Guardiani. Deinde dicitur Antiphona hæc in ſingulari, ſi eſt vnus: ſi autem plures, in plurali.*

In ſingulari dicitur: Specioſe forma præ filijs hominum, Accingere N. gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè.

In plurali: Specioſi forma præ filijs hominum, Accingimini gladijs veſtris ſuper femora veſtra potentiſſimè.

℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum, &c.

OREMVS.

DA Eccleſiæ tuæ, miſericors Deus, vt ſanctoSpiritu congregata, hoſtili nullatenus incurſione turbetur. Omnipotens ſempiterne Deus, ſuper hunc, [*vel* hos] famulum tuum [*vel* famulos tuos] qui eminenti mucrone circumcingitur [*vel* circumcinguntur] gratiam tuæ benedictionis infunde: & eum [*vel* eos] dexteræ tuæ virtute munitum [*vel* munitos] fac contra cuncta aduerſantia cæleſtibus armari præſidijs, quibus nullis in hoc ſæculo tempeſtatibus bellorum turbetur [*vel* turbentur.] Per Dominum noſtrum, &c.

Vltimò amplectantur à Guardiano, & ab alijs, ſi quis vult eos amplecti. Et ſic eſt finis.

SEQVI-

SEQVITVR BENEDICTIO ENSIS MILITIS VEL EQVITIS SACRI SEPVLCHRI.

Is qui benedicit, teneat enſem nudum ante ſe, & dicat: ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit, &c.

OREMVS.

EXaudi, quæſumus Domine, preces noſtras, & hunc Enſem, quo hic famulus tuus circumcingi deſiderat, maieſtatis tuæ dextera dignare benedicere: quatenus poſſit eſſe defenſor Eccleſiarum, viduarum, orphanorum, omniumque Deo ſeruientium, contra ſæuitiam paganorum; alijsque ſibi inſidiantibus ſit terror & formido, præſtans ei æquæ perſecutionis & iuſtę defenſionis effectum. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. Amen.

OREMVS.

BEnedic ✠ Domine ſancte Pater, omnipotens æterne Deus, per inuocationem ſancti tui nominis, & per aduentum Chriſti filij tui Domini noſtri, & per donum Spiritus ſancti, hunc Enſem: vt hic famulus tuus, qui hodierna die, tua concedente pietate, præcingitur, viſibiles & inuiſibiles inimicos ſub pedibus conculcet, victoriaque per omnia potitus, ſemper maneat illæſus. Per Chriſtum, &c.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Miſericordia mea & refugium meum, ſuſceptor meus & liberator meus, protector meus & in ipſo ſperaui, qui ſubdit populum meum ſub me. Gloria Patri. Sicut erat, &c.

℣. Saluum fac ſeruum tuum Domine. ℟. Deus meus ſperantem in te.

℣. Eſto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus, &c.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMVS.

DOmine ſancte, Pater omnipotens, æterne Deus: qui cuncta ſolus ordinas & rectè diſponis, qui ad coërcendam malitiam reproborum, & tuendam iuſtitiam, vſum gladij in terris hominibus tua ſalubri diſpoſitione permiſiſti; & militarem ordinem ad populi protectionem inſtitui voluiſti; quique per B. Ioannem militibus ad ſe venientibus, vt neminem concuterent, ſed proprijs eſſent contenti ſtipendijs, dici feciſti: clementiam tuam, Domine, ſuppliciter exoramus, vt ſicut Dauid puero tuo Goliam ſuperandi largitus es facultatem, & Iudam Machabæum de feritate gentium, nomen tuum non inuocantiũ, triumphare feciſti; ita & huic famulo tuo N. qui nouiter iugo militiæ colla ſuppoſuit, pietate cæleſti vires & audaciam, ad Fidei & Iuſtitiæ defenſionem, tribuas ac præſtes, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum; & da timorem ei pariter & humilitatem, perſeuerantiam, obedientiam, & patientiam bonam, & cuncta in eo rectè diſponas: vt neminem cum gladio iſto vel alio iniuſtè lædat, & omnia cum eo iuſta & honeſta & recta defendat; & ſicut ipſe de minori gradu ad nouum militiæ prouehitur honorem, ita veterem hominem deponens cum actibus ſuis, nouum induat hominem, vt te timeat, & rectè colat, perfidorum conſortia vitet, & ſuam in proximum charitatem extendat, præpoſito ſuo in omnibus rectè obediat, & ſuum in cunctis iuſtè officium exequatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℞. Amen.

RE-

RERVM MEMORABILIVM

INDEX.

ABACVC Propheta domus. 82
Abel ſepultura. 30
Aborys Arabs famoſus prædator. 37
Abſalonis ſepulchrum. 62
Abuzyr Aegypti ciuitas. 147
Abyßinorum deuotio. 51
Adam apud Damaſcum creatus. 31
Adrichomy opinio de domo Saltus Libani. 27
Aegyptus. 141
Aegypti calores. 144
Aegypti vbertas. 169
in Aegypto calores peſtem profligant. 155
in Aegypto fructus hortorum bis in anno proueniunt. 158
Aegyptij natatores egregij. 168, 169
Aegypty vrinatores nauigantes deprædantur. 145
Aegyptiorum ſceleta in ſympoſiis. 135
Aegyptiorum ſponſorum choreæ. 186
Aegyptiorum in exornandis & condiendis defunctorum corporibus diligentia. 189
Aëris mutatio notabilis intra breue locorum ſpatium. 18
Aethiopes faciem lapidibus exornant. 34
Agata portus. 224
Alexandria. 196, 197
Alexandria dulci aqua caret. 195
Alexandriæ ſubterranea ciuitas. 203
Alexandriæ aër inſalubris, & cauſa. 203, 204
Alexandriâ Turcis periculum imminere, & Terram ſanctam à Chriſtianis recuperatum iri. 204, 205
Alexandriæ negotiatorum frequẽtia. 206
Alexandrini portus area. 198
Alexandrini portus priuilegium. 207
Alphonſus Aragonum Rex libros vocabat mortuos magiſtros. 2
Amphibia Græcis equi marini. 143
Ananiæ domus. 33
Anates virides. 142
Anachoritas S. Sabæ mille interficit Sangiacus. 94
Ancona. 274
Animalia diuerſa Alexãdriæ venalia. 212
Annæ Pontificis domus. 58
Antonius Panormitanus Presbyter Siculus fit Turca. 127, & ſeqq.
Antonij Veneti nauigatio. 225
Antrum Latibuli B. Virginis. 86
Apparitionis Capella. 49
Aqua Iordanis aſſeruata incorruptibilis. 96, 97
Aqua Nilotica ſalubris. 146
Aquæductus Cairi. 185, 186
Aquæ venalis Cairi ratio. 153
Arabes Chriſtiani in Syria. 28
Arabes viarum deprædatores, cur à Turcis non poßint exterminari. 37
Arabes Turcis fortiores. 38
Arabes iuraturi panem cum ſale comedunt. 92
Arabia deſerta. 97
Arabiæ deſertæ incolarum victus. 215
Arabum in Cairum incurſiones. 152
Arabum inter ſe dißidentium octo vexilla. 27, 28
Area portus Alexandrini. 198
Arenarum Arabiæ incommoda. 190
Argenta ciuitas. 277
Ariminum ciuitas. 276
Armamentarium Cydonienſe Venet. 248
Aromele Cairi Moſchaa vel Czerkaßiorum. 180. à quo & quomodo extructa. ibidem.
Arx Cairi. 182
Aſphalticum mare ſeu lacus. 95
Aßani Baſſæ auaritia & ſupplicium. 199
Aſſani Baſſæ miniſtri ſupplicio affecti. 199
Aſtunum Reginæ Bonæ ciuitas. 261
Auctor Hiſtorici partes non aßumit. 2
Auctoris ad Deum conuerſio. 5
Auctoris votum viſendi S. Sepulchrum. 5
Auctoris ingreſſus ad S. Sepulchrum. 49, 65, 106
Auctor miles S. Sepulchri cum familiaribus creatur. 65
Auctoris donaria S. Sepulchro attributa. 68. & ſeqq.

Auctor

Auctor fabricæ S. Sepulchri reſtaurandæ procurator à Religioſis F. deſignatur. 71
Auctori inſidiæ à Turcarum Cæſare parata. 245
Auctoris nauigatio in Aegyptum. 136
Auctoris famulus in mari ſuffocatus. 254
Auctor cum ſocijs à Banditis ſpoliatur. 264, 265, & ſeqq.

B.

Balbech ciuitas & palatium Salomonis in monte Libano. 27
huius ſtructura à quibuſdam Aſmodæo dæmoni adſcribitur. 166
Balduini & Godefridi Regum Ieroſ. ſepulchra. 55
Balneum Solimanni Alexandriæ. 203
Balona Turcarum ciuitas. 16
Balſami arbores. 177
Banditi Auctorem ſpoliant. 264, 265, & ſeqq.
Banditorum miſera conditio. 272
Baptiſmi Chriſti locus. 96
Barium Apuliæ ciuitas. 261
Baſſa Aegypti Imbraimus. 152
Baſſæ Imbraimi in apertione Nili maieſtas. 166, 167
Baſſi Cairi iudicia. 192
Benedictio maris in Ianuario apud Venetos. 9
Beniamin Hebræus in ſuo Itinerario cur Pyramidum non meminerit. 164
Berytum. 24
Bethſabeæ piſcina. 81
Bethagil locus caſtrorum Sennacherib. 88
Bethania vicus. 72
Bethlehem & S. Præſepij Baſilica. 83
Bethſaida S. Petri patria. 42
Bona temporalia vmbræ aſſimilata. 4
Bonæ Poloniæ Reginæ corpus. 262
Botarga piſcium oua. 258
Braczo de Mayna portus. 251
Bulbach ciuitas Cairo adiacens, & eius magnitudo. 147

C.

Cæſarea Cappadociæ. 24, 126
Caipha domus. 58
Cairus, olim Babylon, maxima Aegypti ciuitas. 149. *oculus inimica* 153. *à Selimo I. occupatur.* 183
Cairi arx. 183
Cairi cuſtodia militaris propter Arabes. 152
Cairi victus abundantia. 154
Cairus ad tria milliaria noſtra protenditur. 175
Cairi ædium & Moſchearũ numerus. 150
Cairi Iudæorum multitudo. 153
Cairi publicarum culinarũ numerus. 154
Cairi Eccleſia Chriſtianorum. 192
Callolimoni portus. 217
Calores Aegypti. 144
Calores in Aegypto peſtem profligant. 155
Caluariæ mons. 106
Campanarum vſus à Turcis interdictus. 94
Candia, ſiue Creta. 238
ibidem Iouis ſepultura. 239
Candiæ ciuitas. 238
Canea ſiue Cydonia. 241
ad Cannas Romanorum clades. 262
Canopicum Nili oſtium. 156
Capella Apparitionis. 49
Capella Carceris. 50
Carauana Mecham euntes. 39
Carcer Chriſti. 58, 59
Carmelus mons. 24
Carpathos inſula Palladis patria. 223
Caſſo inſula. 223
Caſſia arbor. 178
Caſtrum Piſanum. 80
S. Catharinæ virginis carcer & martyrij locus. 202
Cedri montis Libani. 27
Cedron torrens. 62
ibidem veſtigia cadentis Chriſti. 62
Cephalonia. 16, 255
Chamæleontis natura. 119
Cercaſſij Chriſtianorum reliquiæ. 152
Chriſtiani Arabes in Syria. 28
Chriſtiani ad pyramidem menſuræ Nili non admittuntur. 157
Chriſtiani è ſeruitute Turcica ab Auctore redempti. 209
Chriſtiani redemptitij, rarò bonæ frugis. 211, 212
Chriſtianorum Schiſmaticorum Ieroſolymis deuotio. 107
Chriſtianos Turcas factos educendi difficultas. 209
Chrizoroa mons. 30
Ciceronis ſepulchrum. 16
Ciconia Nili. 142

Cir-

Circumciſi in quibuſdam Terra ſancta locis ultra triduum viuere non poſſunt. 88
Circumciſionis Domini locus. 85
Circumciſionem Turcæ in macello peragunt. 129
Ciſterna Dauid. 82,83
Ciſterna Ioſeph,in quam à fratribus fuit miſſus. 42
Clibani pullos gallinaceos producētes. 144
Cœleſyria,vel Syria caua. 27
Cœnaculum Domini. 59,102
Cœnaculum ſacrum Turcæ venerantur 102,103
Columna flagellationis. 49
Columna improperij. 51
Columna Pompeij Alexandria. 197
Conſtantia Fratrum Minorum in celando theſauro S. Sepulchri. 66
Conſtantinopolis victum ab Aegypto mutuatur. 206
Conuerſio Auctoris ad Deum. 5
Corcyra. 16,256
Corcyra arx noua, clauis maris Adriatici. 256
Corozaim. 41
Creta, ſeu Candia. 18,224
Crocodili Niliaci. 194
Crucifixi Lucenſis imago. 122
Crucis Chriſti inuenta locus. 50
S.Crucis monaſterium. 90
Cydonia,ſiue Canea. 241
Cydonienſe armamentarium Venet. 248
Cyprus inſula. 20,138
*In Cypro vinorum conditorum ratio.*140
Cyprus quo prætextu Venetis erepta. 180
Cyprus lini Goſſipini ferax. 139
Cytheræa Venetorum inſula. 250

D.

DAlmatia. 14
Damaſcus ampliſſima Syriæ ciuitas. 31
Damaſcena Mauza. 35
Damiata, vel Peluſium. 143
Damiata propugnaculum. 142
Dauidis ciſterna. 83
Dauidis monumentum. 103
Defunctorum ſuffragia. 54,55
Defunctorum ſepeliendorum apud Turcas tributum. 182
Delta Nili. 147,156,169
Deſertum S.Ioannis Baptiſtæ. 89
Deus diuerſis medijs hominem ſaluat. 3
eius prouidentia circa prouinciarum fertilitatem. 160
Diploma Militia S.Sepulchri datum Auctori. 66
Diuonia inſula. 218
Domus ſaltus Libani. 29
Domus mali conſilij. 81
Donaria Auctoris S. Sepulchro attributa. 68,& ſeqq.
Dromedarij,& eorum celeritas. 214
Druſiani, Chriſtianorum Gallorum reliquiæ. 24
Druſianorum eleemoſyna. 134,135
Druſianorum religio. 134
Dzaffer Baſſa Tripolitanus. 127
Dzerma nauigij commoditas. 141

E.

ECce homo,locus. 77
Eccleſia Chriſtianorum Cairi. 192
Eleemoſyna Turcarum Druſianorum. 134,135
Elia ſtatura petra impreſſa. 82
Eliſei fons. 98,99
Emaus caſtellum. 120
Emir Machomet Syriæ Phœnicis Regulus. 131
Emiri cum Dzaffer Baſſa congreſſus. 132
Emo nobilis Veneti nauis naufragiū. 254
Engaddi mons. 87
Epulonis diuitis Euangelici domus. 79
Equi marini. 142
Equi carnes comedentes. 215
S.Euſebij ſepulchrum. 85
Expeditio Lithuanorum in Liuoniam. 5

F.

FAno, inſula Hiſpanorum in mari Mediterraneo. 258
Feminarum agreſtium in Aegypto habitus. 187
Ferehin in Aegypto ciuitas. 144
Ferraria. 277
Ficus Pharaonis. 177
Flagellati Chriſti columna. 49
Fons S.Pauli baptizati. 33
Fons B. Virginis. 46,63
Fons S.Philippi. 88
Fornaces ſeu clibani Aegypti, in quibus pulli gallinacei artificioſè excluduntur. 144

Foſſa

INDEX.

Feſſa Alexandriam Cairo ducens. 194
Franciſcus Caroſſa Vicerex Lecij. 260
Fructus hortorum bis in anno proueniunt in Aegypto. 158
Fuacinitas molis granatis abundans. 194
Funebres cærimoniæ Sitiorum. 237

G.

GAbaa Saulis. 47
Galea Iacobi Regis Cypri. 179,180
Galgala. 97
Galilææ confinia & fertilitas. 41
Gallinacei pulli in clibanis Aegypti excluſi. 144
Caryophylli rupes Alexandria. 208
Gourea palatium Cairi. 177,178
Gedanenſe bellum Rege Stephano. 5
Genezareth lacus. 41
Georgius Radziuilus Auctoris frater Cardinalis creatus. 253
S.Germani ſidus. 223
tempeſtates in mari ſedat. 227,228
Geſſen terra Iacob Patriarchæ attributa. 169
Gethſemani villa. 61
Giamachiſon Moſchæa Cairi. 181
Giamalaſar Moſchæa Cairi primaria. 178
Gion mons & palatiū Salomonis. 90,106
Glires Pharaonis Tripoli. 130
Gortina ciuitatis ruina. 19
Græcia hoſpitia publica non habet. 241
Gregorius PP. XIII. votum Auctoris Ieroſol.probat. 6
facultatem eundi Ieroſolymam concedit. 12
Gregorij Kalendarij annus. 9
Gymnaſium Philoſophorum. 256

H.

HAceldemach ager intra 24.horas cadauer abſumit. 64
Hæretici nō ſunt Chriſtiani indicio Orientalium, quia non habent Sacerdotem nec ſacrificium. 109,110
Hæretici Iudæis deteriores,& quare. 110
Hebron oppidum. 87
S.Helena trecentarum Eccleſiarum in Palæſtina fundatrix. 51
eiuſdem turres. ibid.
Helenæ raptæ locus. 250
Heluetus Ianiſſarus. 208
Herodis palatium. 105
Hiems ventoſa. 263
Hieronymi conclaue Bethlehemicum. 85
Homines vtriuſque ſexus Cairi venales. 170
Hora diei & noctis num Ieroſolymis æquales. 118
Hortorum fructus bis in anno proueniunt in Aegypto. 158
Hortus agonia Chriſti. 61
Hoſpitia publica non habet Græcia. 241
Hydruntinus portus. 259,260

I.

IAcob Patriarchæ pons. 41
eiuſdem luctæ. ibid.
Iacobi maioris decollationis locus. 58
Iacobi ieiunantis antrum. 62
Iacobi Regis Cypri galea. 179,180
Iacobus Podlodowski à Turcis occiſus. 243
Iacobus de monte Brandon, latro famoſus. 170
Idola Mumiarum. 188
Ieremiæ Eccleſia & monaſterium. 121
Iericho ciuitas. 97
Ierichuntinæ roſæ partum facilitant. 98
Ieroſolyma. 47
Ieroſolymitana peregrinatio abſque facultate Rom. Pont. ritè ſuſcipi quare non poſſit. 10,11
Ieroſolymitanarum antiquitatum conſeruandarum Turcæ valdè ſtudioſi. 63
Ieroſolymitanæ vrbis priſca maieſtas. 105
Ieroſolymis loca ſacra viſitantium conſolatio. 108
Ieroſolymitanæ Baſilicæ deſcriptio. 113
Ieiunium Turcarum ſolenne. 194
Igamalſen Moſchæa Cairi 181
Imbraimus Baſſa Aegypti. 152. eius in apertione Nili maieſtas. 166,167
Improperij columna. 51
Infirmitates corporis cur Deus permittit. 4
Innocentium puerorum ſepultura. 85
Ioachimi domus. 60
Ioannis Baptiſtæ deſertum. 89
eiuſdem locuſta & mel ſilueſtre. 96
eiuſdem Eccleſia. 97
Iobi fons & domus. 121
Ioppen. 123
peregrinis ibidem Indulgentia conceſſa. 125
Iordanis fluuius. 96

Ior-

Iordanis bifariàm diuiſus. 41
Iordanis aqua aſſeruata incorruptibilis. 96,97
ad Iordanem profectio periculoſa. 91
in Iordane Chriſti baptizati locus. 96
Ioſaphat vallis. 60
Ioſeph ciſterna in quam à fratribus fuit miſſus. 42
Ioſeph palatium. 184
eiuſdem puteus admirandi operis. ibid.
Ioſephi ab Arimathia familia ſepulchra. 55
Iouis ſeu Pici ſepultura Cretæ. 239
Iſaac immolati locus. 53
Iſaia martyrium. 63
Iſtria. 14
Iuda Regum ſepulchra. 104
Iudæ Iſcariotis ſuſpenſi locus. 72
Iudæa. 46
Iudææ fertilitas. 46
Iudæa montana. 89
Iudæorum Cairi multitudo. 153
Iulia noua. 271
Iurandi ritus Arabum. 92

L.

Labyrinthus Theſei in Creta. 18
Lambertinus Anconæ Gubernator. 274
Lampades in S.Sepulchro. 111
Lapis Dominici ſepulchri. 52
Lapis quo ſepulchrum Lazari clauſum fuit. 72
Lapis dialogi Chriſti cum Magdalena. 73
Latinus Vrſinus. 247
Latronis boni caſtrum. 122
Lauretanum B Virginis fanum. 273
Lazari reſuſcitati monumentum. 72
Lecium, & eius Gubernator Caraffa. 260
Lemiſſum. 138
Libanus mons, in quo Patriarcha Romani Pontif. obedientiam agnoſcit. 26
Libri mortui magiſtri. 2
Lithuanorum in Liuoniam expeditio. 5
Locuſtæ & mel ſilueſtre S. Ioannis. 96
Longinus latus Chriſti lancea perforās. 50
Loth vxoris ſtatua. 95
Lucenſis Chriſti crucifixi imago. 122

M.

Machabæorum ſepultura. 122
Macherontum caſtrum decollati S.Ioannis Baptiſtæ. 43
Magara Moſchea ſepulchris Aegyptiorum clara. 161
Magdalenæ & Marthæ domus. 73
Mahometis propinqui colore viridi diſtinguuntur à ceteris. 34
Mahometis ſepulchrum non penſile. 39
Malamochi Venetiarum portus. 277
Mamaluci qui, & eorum habitus. 30
Mamymir Aegypti pagus. 186
Manna montis Sinai. 213
Marci Euangeliſtæ feſtum apud Venetos celeberrimum. 16
Marci Euangeliſtæ martyrij locus. 207
Mare Aſphalticum. 95
Mare rubrum Chriſtianis ſulcare prohibitum. 225
Mareotis palus. 204
Mariæ Deiparæ monumentum. 60
eiuſdē Spaſmus. 78. *Antrū latibuli.* 86
Eccleſia de Carpigniano. 260
Viſio in tempeſtate oblata. 234
Maris benedictio apud Venetos. 9
Maronitæ qui. 114
Maronitarum ſcribendi ratio minùs expedita. 110
Maſtock potus & cibus Turcarum. 171
Maurorum mancipia venalia. 257
Mauza Damaſcena. 35
Mel ſilueſtre & locuſtæ S. Ioannis Baptiſtæ. 96
Mempheos vrbis priſca magnitudo. 164
Memphytica Pyramides. 161. *à Iudæis excitatæ.* 162
Mercatores Cairi diuites. 149
Mercatoris Aethiopis Cairi vita. 150
Meretricum Cairi numerus. 170
Meſſis in Aegypto menſe Martio. 159
Methona Turcarum ciuitas. 253
Militia S. Sepulchri. 65
Militia S.Sepulchri diploma datum Auctori. 66
Miniſtri noui Euangelij Ieroſolymis nulli. 109
Miſſa Maronitarum Abyſſinorum, Georgianorum. ibid.
Monaſterium S.Crucis, ſeu S.Archangeli. 90
Monaſterium S.Ioannis de Patyna. 240
Montana Iudææ. 89
Montes Ieroſolymis præcipui. 105
Montes ciuitatis Alexandrinæ. 202
Moraſten Moſchea Cairi. 181

Moriath mons. 106
Moſchæa abſque tholo. 175
Moſchæa Cairi celebriores. 178
Moſchæarum Cairi numerus. 150
Mulæ Cairi magni pretij. 179
Mulieribus Ieroſolymitana peregrinatio prohibita. 58
Mulchias vel Mechias menſura Nili in Cairo locus. 157
Mumia,& eius extrahendæ ratio. 188
Mumia non fortuitò ſed arte fit. 190
Mumia in naui deportata tempeſtatem ciet. 228
Mumiam cur Turcæ prohibent efferri. 230
Mumiam propter tempeſtatem in mare Auctor proijcit. 232
Mumiarum idola. 188

N.

NAtarea villa B.Virginis in Aegypto manſio. 176
Nationum diuerſarum ſacella in templo Ieroſolymitano. 109
Natiuitatis Christi locus. 83,84
Nauarinum. 253
Naufragium nauis Emo nobilis Veneti. 254
Nauigatio Auctoris in Aegyptum. 136
Nauigatio Antonij Veneti. 225
Nauis Siculorum erratica. 242
Naupactica victoria Chriſtianorum ſub Pio V. 255
Nicodemi manſio,& Crucifixus. 122
S.Nicolai portus & Eccleſia. 250
S.Nicolai ſepulchrum & manna. 261
Nicolaus de Ponte Dux Venetus. 9
Nili oſtia. 141
Nili exundatio. 155. *non caſu ſed arte fit.* 156
Nili latitudo. 147
Nili in longum procurſus. ibid.
Nili Delta. 147,156,169
ad Nili menſuræ Pyramidem Chriſtiani non admittuntur. 157
Nili excreſcentis ratio. 159
ex Nili incremento prognoſticon abundantia. 158
Nili apertionis annuum Cairi ſpectaculum. 167
in Nili apertione Sangiacorũ pompa. 166
Nilotica aqua ſalubris. 146
Nolime tangere,locus. 54
Nundinæ Tripolitanæ. 134

O.

OBeliſcus Porphyreticus Alexandriæ. 201,202
Obſidio Pleſcouienſis. 7
Occhialius Præfectus Claſſis Turcicæ. 226
Oculis inimica ciuitas Cairi. 153
Odontotyranni ſeu equi marini. 142,143
Officiorum diuinorum in Baſilica Ieroſolymitana aſsiduitas. 54
Officiorum diuinorum ad S.Sepulchrum ordo. 111
Oliueti mons. 74
Orationis Dominicæ à Chriſto dictatæ locus. 76
Orizæ copia in Aegypto. 142

P.

PAlatium Ioſeph Patriarchæ. 183
Palatium Baſſa Cairi. 157
Palatium Salomonis in monte Gion. 90
Palatium Helenæ. 250
Palladis patria. 223
Palmæ arbor & fructus. 172
Paphus. 20
Parentium Iſtriæ oppidum à Paride conditum. 14
Patriarcha Turcarum. 179
Patriarcha Chaldæorum & Abyſsinorum idem. 182
Patri rcha montis Libani obedietiam Romani Pontificis agnoſcit. 26
S.Paula Romanæ monaſterium. 86
eiuſdem ſepulchrum. 85
Pauli Apoſtoli baptizati fons. 33
eiuſdẽ locus demiſsionis in ſporta. ibid.
eiuſdem conuerſionis locus. 36
Peccatoris mortem Deus non vult. 3
Peregrinatio Ieroſolymitana mulieribus prohibita. 58
Peregrini in ingreſſu S.Sepulchri tributum pendunt. 48
Peregrinorum ad S.Sepulchrum intromittendorum ratio. 107
Perſonatæ defunctorum facies apud Aegyptios. 188
Peſtis in Aegypto & Palæſtina. 7
Peſtis in Aegypto ſeptimo quoque anno graſſatur. 155
Peſtis cõtagionem Turcæ nõfugiunt. 154

Petri Apoſtoli negationis locus, & eiuſdem pœnitentia. 59
Petri Bellonij de Cæſareâ Philippi error. 28
Petrus de Oſſuna Vicerex Neapolis. 270
Pharaonis coloſſi. 164
Pharaonis glires. 130
Pharaonis ficus. 177
S. Philippi fons. 88
Philoſophorum Gymnaſium. 156
Picus, qui & Iupiter mortuus. 232
Pilati palatium. 77
Piſanum caſtrum. 80
Piſaurum Italiæ. 276
Piſcaria ciuitas. 263
Piſcatores demerſi manu piſcantur. 146
Piſces ſanctificati non comeſtibiles. 130
Piſces Nilotici ſapidi, ſed inſalubres. 146
Pleſcouienſis obſidio. 7
Pluuia in Aegypto nulla. 158
Podlodowſki Iacobus à Turcis cæſus. 243
Pompa Sangiacorũ in apertione Nili. 166
Pompeij columna Alexandriæ. 197
Porta ferrea Ieroſolymis. 60
Porta S. Stephani, & locus lapidationis. ibid.
Porta ſterquilinij. 64
Porta aurea. 75
Porta Ephraim, quæ S. Stephani. 76
Porta iudiciaria. 79
Porta ſpecioſa. 117
Porta piſcium. 80
Portus Alexandrinus. 207
minus tutus, & quare. 208
eius area. 198
Portus delle Quaglie, *ſeu coturnicũ.* 251
Pradones Auctorem cum ſocijs inuadunt & ſpoliant. 264. & ſeqq. *eorum miſera conditio.* 272
S. Præſepij in Bethlehem Baſilica. 83, 38
Probatica piſcina. 76
Proceſſio peregrinorum in Eccleſia Saluatoris. 49
Prodona. 253
Prognoſticon abundantiæ ex Nili incremento. 158
Purgatorium eſſe credunt Turcæ. 29, 30
Puteus Samaritanæ. 45
Puteus Magorum. 82
Puteus villæ Paſtorum. 86
Puteus Ioſeph in quem à fratribus fuit miſſus. 42
Puteus Ioſeph ſtupendi operis. 184
Pyramides Memphiticæ inter ſeptẽ mundi miracula à Iudæis in ſeruitute Aegypti excitatæ. 161
Pyramis Rhodopes. 163

Q.

Quadrantana, mons ieiunantis Chriſti. 99

R.

Rachelis monumentum. 82
Rahab meretricis Ierichuntinæ domus. 98
Rama. 122
Rauenna. 277
Regum Iudæ ſepulchra. 104
Regius mons. 105
Retimum Venetorum. 240
Rhodij racemi potabilis magnitudinis. 198
Rhodus inſula. 223
Rhodopes meretricis caput oracula reddens. 163
Roſæ Ierichuntinæ partum facilitant. 98
Rubri maris nauigatio Chriſtianis interdicta. 225

S.

Saba monaſterium Anachoritarum. 94
Saccharum. 172
Sacerdotes incluſi in Eccleſia S. Sepulchri. 112
Sal in modum glaciei congelatum. 21
Salis ſtatua uxoris Loth. 95
Salina fluuiolus. 264
Salomonis palatium in monte Libano. 29
aliud in monte Gion. 90
Salomonis templum. 75
hoc ingredi Chriſtianis nefas. 117
Salomonis monumentum. 103
Samaria. 44
Samaritana Euangelica puteus. 45
Samuelis ſepulchrum. 120
Sangiaci ſeu præfecti militaris habitus. 44
Sangiacorũ in apertione Nili pompa. 166
Sangiacus quidã mille Anachoritas S. Sabæ interficit. 94
Santones Turcici nudi. 34, 173
Sapientiæ portus. 252
Saraffia Moſchea Cairi. 180
Sceleta Aegyptiorum in ſympoſijs. 135
Selimus I. Cairum occupat. 183

 Seno-

Senogallia. 276
Sephet ciuitas, Heſter patria. 43
Sepulchri Dominici affiguratio. 53
templi eiuſdem deſcriptio. 113
eiuſdem Eccleſia Venetijs. 278
Sepulchrum Abel. 30. *Ab ſalonis.* 62
Balduini & Godefridi Regum Ieroſol. 55. *Iouis.* 239. *Ciceronis.* 16. *Dauidis.* 103. *S. Euſebij.* 85. *Innocentium puerorum.* 85. *Familiæ Ioſephi ab Arimathia.* 55. *Regum Iuda.* 104. *Lazari reſuſcitati.* 72. *Machabæorum.* 122. *Mahometis non penſile.* 39 *S. Nicolai.* 261. *P. Saula Romanæ.* 85. *Rachelis.* 82. *Salomonis.* 103. *Samuelis.* 120. *Zacharia filij Barachiæ.* 62
Sichar. 45
Sidus S. Germani. 223
tempeſtates in mari ſedat. 227, 228
Sidon & Tyrus. 24, 126
Siekierzecka, peregrina Polona. 57
Siloë natatoria à Turcis frequentata. 64
Simeonis Euangelici corpus incorruptum. 16
Simeonis Euangelici domus. 81
Simon Cyrenæus. 79
Simonis leproſi domus. 72
Simon Albimontanus, Presbyter Polonus. 139. *à ſpectris in naui exagitatur.* 231
eidem B. Virgo in tẽpeſtate apparet. 234
Sion mons. 105
Sitiorum funebres carimonia. 237
Spalati arbor. 98
Spaſmus B. Mariæ. 78
Spectra duo Simoni Presbytero in tempeſtate apparent. 231
Stephani Polonia Regis de Auctoris peregrinatione datum conſilium. 2, 9
non benè ſucceſſurum. 245
eiuſdem bellum Gedanenſe. 5
in Moſcouiam expeditio. 6
Stradiotta equites. 235
Strophades inſulæ. 17
Struthiones. 192. *eorum venatio.* 213
Sultanus Tombeius ſuſpenſus. 179
S. Surridi Eccleſia & corpus. 257
Syluani montis arx. 264
Syria caua, vel Cæleſyria. 27

T.

Talcha pradonum oppidum. 145
Tartarorum Aſiaticorum Regina Mecham peregrinatur. 32
Taurus Rex Europæ raptor. 19
Tempeſtas atrox. 217, 259
Temporalia bona vmbræ aſſimilata. 4
Terebinthus beatiſſima Virginis. 81, 82
Terebinthi vallis. 120
Terramotus. 17
Thabor mons. 43
Theatrum Hyppodromicum Cairi. 175
Theſaurus Tripoli effoſſus. 25
Theſaurus Baſilica S. Sepulchri. 65
in eo Selymo Turcarum Cæſari non reuelando FF. Minorum conſtantia. 66
Theſei labyrinthus in Creta. 18
S. Titi caput. 20
Tombeius Sultanus ſuſpenſus. 179
Torrens Cedron. 62
Tripolis Syria ciuitas. 25, 126
Tripolitana nundina. 134
Tur ciuitas ad mare rubrum. 225
Turca purgatorium credunt, auiculas pro animabus defunctorũ liberantes. 29, 30
Turca vino ſe ingurgitant. 44
Turca antiquitatum Ieroſolymis conſeruandarum ſtudioſi. 63
Turca quas Chriſti memorias venerentur. 74, 102, 103
Turca Chriſtum crucifixum quare non credant. 74, 75
Turca peſtilentiam non fugiunt. 154
Turca pecunia cupidi. 173
Turca à Chriſtianis faſcinari ſe credunt. 185
Turca à Gracis Vaſallis ſibi cauent. 224
Turca in macello circumciduntur. 119
Turcarum militum licentia. 29
Turcarum in Perſia clades. 32
Turcarum ebriorum fuſtigatio. 193
Turcarum ieiunium in Septembri. 194, 196
Turciſmum amplectentis Chriſtiani pompa. 128
Turres ſancta Helena in promontorijs. 51
Turris aqua ductus Cairi. 185
Turris gregis. 86
Tyrus & Sidon. 24, 126

V.

Vallis Ioſaphat. 60
Vectigalis S. Sepulchri ſumma Cæſari Turcarum annuatim proueniens. 108

Vene-

Veneris templum. 250
Veronicæ domus. 79
Veſtigia cadentis Chriſti in torrente Cedron. 62
Veſtigium Chriſti cælum aſcendentis. 74
Via doloroſa. 78
Victus Cairi abundantia. 154
Villarum in tractu Cairi multitudo. 169
Vini vſus apud Turcas à Baſſis dependet. 209
Viri Galilæi, locus. 75
Vitam breuem non accepimus, ſed ipſi facimus. 4
Vituli portus. 252
Vnctionis Chriſti mortui locus. 53
Votum Auctoris viſendi S. Sepulchrum. 5
Vrſinus Latinus in Candiam à Venetis miſſus. 247
Vua paſſa Zacynthina. 17

Z.

Zachæi domus. 98
Zachariæ filij Barachiæ ſepulchrum. 62
Zacynthus. 16, 253
Zacynthina vua paſſa. 17
Zara Dalmatiæ ciuitas. 15
Zuele Moſchaa Cairi. 179

FINIS.

APPROBATIO.

HAEC Peregrinatio Ieroſolymitana Illuſtriſſimi Principis Nicolai Chriſtophori Radziuili, nihil habet quod Chriſtianam religionem offendat. Poterit igitur imprimi ad multorum ingenia oblectanda, & deuotorum animos pietate imbuendos. Quod teſtor xx. Iulij, anno M. DC. XIII.

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canonicus & Plebanus Antuerpienſis, librorum Cenſor.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum eſt, nequis *Jeroſolymitanam Peregrinationem Illuſtriſſimi Principis Nicolai Chriſtophori Radziuili, Ducis Olicæ & Nieſuiſij, Palatini Vilnenſis, Militis Ieroſolymitani*, &c. præter Martinæ Plantinæ viduæ & Balthaſaris & Ioannis filiorum Ioannis Moreti p. m. voluntatem, intra ſexennium imprimat, aut alibi excuſam, in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, VI. Auguſti, M. DC. XIII.

Signat.

Buſchere.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google